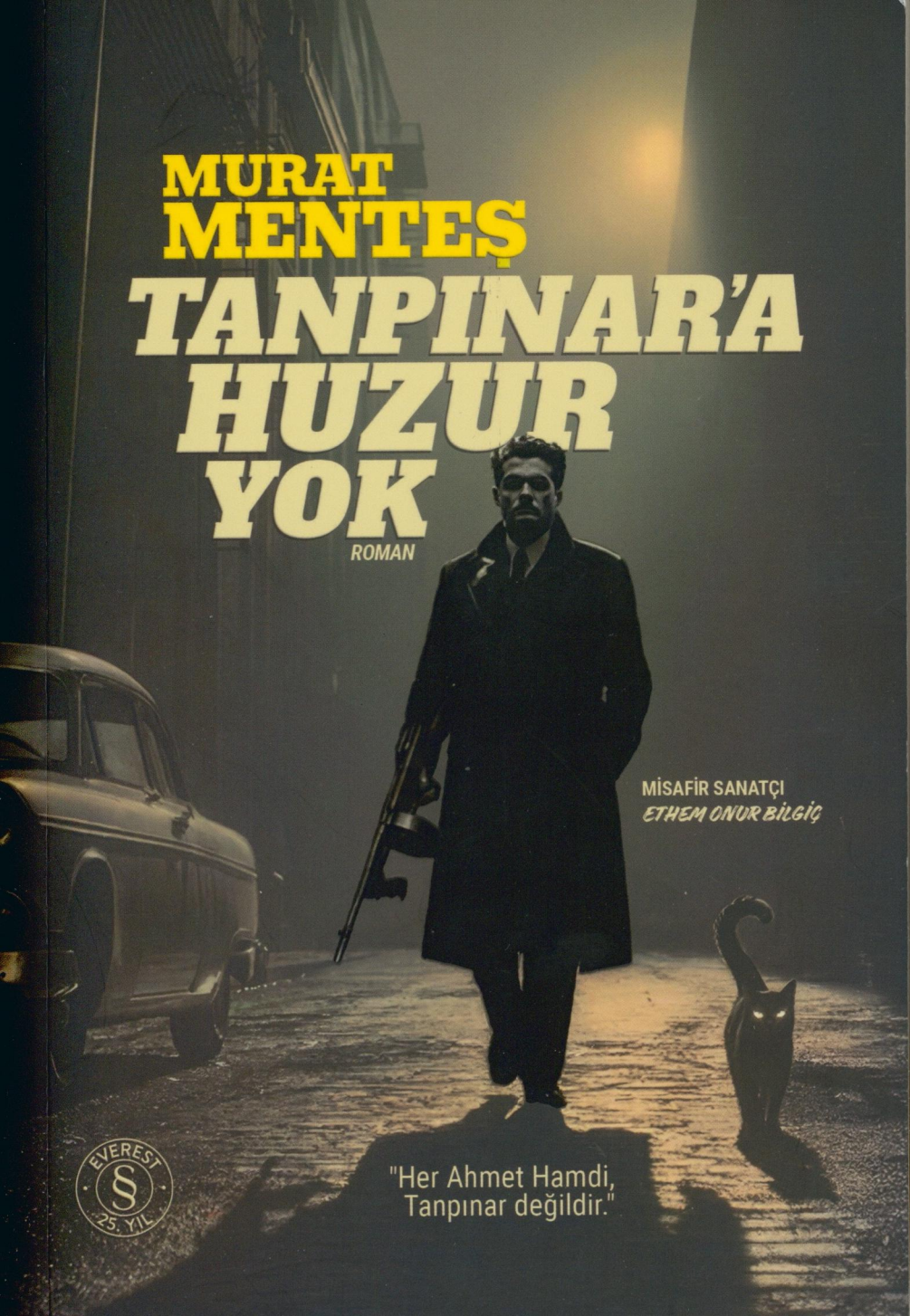

MURAT
MENTEŞ
TANPINAR'A
HUZUR
YOK
ROMAN
MİSAFİR SANATÇI
ETHEM ONUR BİLGİÇ
"Her Ahmet Hamdi,
Tanpınar değildir."
EVEREST
25. YIL

EVEREST
2897

MURAT MENTEŞ

İstanbul'da doğdu (1974). Dergi, gazete, yayınevi, televizyon gibi yayın kuruluşlarında çalıştı. 2013'ten beri yaşamını serbest yazar olarak sürdürüyor. **Roman:** *Dublörün Dilemması* (2005), *Korkma Ben Varım* (2009), *Ruhi Mücerret* (2013), *Antika Titanik* (2018), *Fink* (2020), *Afili Hafiye* (2023), *Ucuz Romancılar* (2024), *Tanpınar'a Huzur Yok* (2026). **Şiir:** *Garanti Karantina.* **Çizgi roman:** *Dehşet Bey* (2016, Çizer: M.K. Perker), *Tabancalı Kız* (2022, Çizer: Hakan Karataş). **Çizgili Söyleşi:** *Derde Deva Randevu* (Çizer: Hakan Karataş). **Senaryo:** *Dehşet Bey* (2025, Yön: Mehmet Ada Öztekin) Afili Filintalar akımına mensup Menteş, XXI. yüzyıl Türk Edebiyatının yenilikçi yazarlarından.

MURAT MENTEŞ

TANPINAR'A HUZUR YOK

§

Yayın No **2897**
Türkçe Edebiyat **1173**

Tanpınar'a Huzur Yok
Murat Menteş

Editör: Beyza Ertem
Çizgi-Öykü: Ethem Onur Bilgiç
Kapak Tasarımı: Tekin Parmaksız
Sayfa Tasarımı: Simge Sunar

© 2025, Everest Yayınları
Kaynak belirtilerek yapılacak kısa alıntılar dışında
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1-15. Basım: Ocak 2026

ISBN 978-625-369-574-3
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.facebook.com/everestyayinlari
www.x.com/everestkitap
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

MURAT
MENTEŞ

TANPINAR'A HUZUR YOK

Bu romanda anlatılanlar gerçek olabilirdi.
Hepimizi Allah korudu.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

Her Ahmet Hamdi, Tanpınar değildir 17
Tiryakiliğin eski tadı kalmadı 22
Koleksiyonumun bir parçasıyım ben 26
Beni sevmeyen ölür! 30
Hey gidi Fatin Fantom... 33
Karın tokluğuna muasırlaşmak 36
Namlunun ucundasın 41
Atatürk'ün ruhunu çağırmak 48
Zaman hayallerimizi de hakikatlerimizi de kırar 56
Mukaddes bir sinyal 61
Sınırları zorla ve en verimli dengeyi bul 63
İntiba, his ve kanaatle yaşıyoruz efendim 67
Doğu'yu ve Batı'yı, maziyi ve istikbali aynı anda fethedeceksiniz 72
Bir Ahmet, iki Hamdi, üç Tanpınar 77
Bu dilberin aşkı size feyiz verecek 83
Kalbin hatıraları canlandığında 87
Divane dedektifin davası 90
Sükût ve suikast 94
Cinai bir tesadüf 98

Gururum beni oyunun dışında tutuyor 102
Eşeğin kulağına Yâsin okumak 107
Teori diyarında bir serap 110
Sırtına cadı binmiş Büyükada merkebi 114

II. BÖLÜM [TANPINAR]

Zamanın bizi götüreceği yer 121
Sırdaş yabancılar 127
"Toprağın altındaki maden yangınları gibi" bir aşk 132
Seraptan seraba koşuyorum 136
Sürpriz yapan insandan her şey beklenir 139
Kimliğinden uzaklaş, kendine yaklaş 143
Zinhar "zinhar" deme 146
Stresin yarattığı gerginlik beni genç gösteriyor 149
Çok konuşurum lakin ağzım sıkıdır 152
İki başlı güzel kadın 155
Can çekiştiğim tuzakta eğlendiğimi mi sanıyorsunuz? 160
Bir insan harikaysa, göründüğünden de harikadır 162
Elmalar Adası'na gökten armut yağıyor 167
Kıyametin son alameti 173
Öpücükten ağzı yanan âşık 178
Azrail'in tazısı 182
Şikago daktilosu 188
Tarihe sabırla bak 192
Zekam, hayalini kurduğum kadar zeki olmama elvermiyor 197
Romansal tefekkür 201
Cemiyetçe, modernleşmiş numarası yapıyoruz 206
"Yavaş yavaş kendim oluyorum" 212
Sarışın bomba, hidrojen bombasına karşı 219
Sorular yalancıları yıldırmaz 226
Vaatler gerçeğe dönüşmedi mi, zehre dönüşür 231
İki mucizenin birleşmesinden doğan mucize 235

III. BÖLÜM [KONT]

Yaşasın Tanpınar! 241
Yürüyebilen Yaralılar Kulübü 265
Puşkin'in piştovu 270
"Keşke" demek için ideal bir an 273
Arizona İmecesi 276
Karşılıklı kölelik 280
Sulh mühimmatı 284
O melekte şeytan tüyü var 289
Savaşı, sevişerek dengelemek 293
Filozofun sükûneti ünlüdür 297
Kimsenin ziyaret etmediği müze 303
Heykelin cenaze töreni 308
A.X.T. 312
İntihara cinayet süsü vermek 315

IV. BÖLÜM [TANPINAR]

Şeytanın şeceresindeki kuru dal 321
Araf alacakaranlığı 324
İpin ucunun kaçtığına dair bir ipucu 328
Tuhaf teferruat 331
Dünya tehlikeli bir viraja girdi 338
Müşterek ve tarihî korkularımız 342
Kabusu hayra yormak 348
Bir lokma gerçek, bir yudum hayal 354
Gerçekleşen kehanet, patlayan tüfek 360
Sıradan insanlar hep kendini Tanrı sanır 369
Cehennemdeki en uzun ırmakta sürüklenmek 374

Tanpınar'a Huzur Yok'ta geçen şarkıları,
aşağıdaki QR kodu okutarak
Spotify'dan dinleyebilirsiniz.

"Ben ölünce senin eline ne geçecek?"
"Huzur."
"Huzur'un bedeli yüksektir."
[*The Equalizer* filminden, 2014]

Kaygıyı arttırmaktan başka işe yaramayan
bu huzurdan hiç de şikayetçi değillerdi.

[MARCEL PROUST, 1871-1922,
***Swann'ların Tarafı*]**

Huzurum kalmadı fâni dünyada
Yapıştı canıma bir kara sevda

[FERDİ TAYFUR, 1945-2025]

Bu romanda, yazarın imla tercihlerine bağlı kalınmıştır.

I. BÖLÜM

Her Ahmet Hamdi, Tanpınar değildir

"Her Ahmet Hamdi, Tanpınar değildir."

Genç adamın sesi gayet yumuşak, tavırları ziyadesiyle kibar, eli yüzü kusursuzluk derecesinde düzgün; öyle ki, insana "Nihayet hayatıma girdin yakışıklı!" dedirtir. [Pekâlâ, itiraf edelim ki boyu biraz kısa; iki karış uzun olsa, tadından yenmezdi.] İstanbul Türkçe'sini bir şehzadenin ağzından konuşuyor âdeta. Gri, kaşe paltosunun eteği her adımda dalgalanıyor. Başında 'coppola' kasket. Ellerinde *Chevignon* marka siyah deri eldivenler.

1959 senesi, Mart ayının ortaları. Üç adam gece vakti, Kuledibi'nde, Karaköy'e doğru yürüyorlar. Kirli naylon karanlığı. Kaldırımlarda, duvarlarda çiğ 'hayalet gölgeleri' oynaşıyor.

Adamlardan biri fötr şapkalı. Kabanının yakası kürklü. İnce bıyığı yarı yarıya ağarmış. Ata mesleğini sürdürüyor: Bezzaz [kumaş tüccarı]. Mebusluktan mütekait [emekli]. Halk Fırkası'ndan [CHP] kopup Demir Kırat'a [Demokrat Parti] atlamış ve bugünlere gelmiş. Babacan görünümlü, prestije ehemmiyet veren, uyanık biri. Fî tarihinde manzumeler yazmış. Kendini 'şair' diye tanıtıyor. Birkaç şiiri bestelenmiş.

Öbürü, papyonu ve sivri sakalıyla, iyi dans eden biri gibi görünüyor. Şair mebusun müşaviriymiş. Asıl işi fıkra [köşe yazısı] muharrirliği [yazarlık]. Ulusal bir gazetede haftanın iki günü tarz-ı hayat, âdâb-ı muâşeret, meşhur şahsiyetlerin hususiyetleri gibi konulardan dem vuruyor.

Kasketli, diğerlerinden genç. 33 yaşında. Bebek yüzlü, meleksi bir centilmen. Gözleri, hukuk terazisinin kefeleri sanki; bakışlarıyla adalet dağıtıyor. Variyetli bir ailenin vârisi.

"Siz de amma mübalağa ediyorsunuz mirim. Andığınız muhteremi mebusluk yıllarından tanırım. Meclis'e adımını atmazdı. Bir de... ne bileyim, biraz..."

"Biraz ne?"

"Hımbıl mı desem, kaknem mi, suratı sirke satan bir zattı."

"Bırakın efendiler şimdi Tanpınar'ı. Şu Moskof dilberi nasıl da nur saçıyordu!.. Siz bin yaşayın mirim! Sayenizde gözümüz gönlümüz şenlendi. Kulağımızın pası silindi. Fransızca şarkısına bayıldım. Neydi?..

Un petit poisson, un petit oiseau
S'aimaient d'amour tendre
Mais comment s'y prendre
*Quand on est dans l'eau**

Felekten gece çalmak diye buna derim ben!"

---

* *Yarı kuş, yarı balık*
Müşfik bir aşk bizimki
Bakalım ne olacak
Derinlere indik mi

İşret âlemi dönüşü laklak ederlerken 'Tanpınar' adı geçince eldivenli beyzade had safhada ciddileşiyor. Papyonlunun sözünü duymazdan gelip eski mebusa soruyor: "*Huzur*'u okudunuz mu?"

"*Cumhuriyet*'te tefrika edildiği dönemde bazı bölümlerine göz attım. Fikrimi açıkça söylememe müsaade var mı?"

"Rica ederim, buyurunuz."

"Ber-bat! Çürümüş belagat salatası! Roman demeye bin şahit lazım!"

Sivrisakal söze karıştı: "Azizim, alın benden de o kadar! Proust'un ikinci sınıf bir taklidi! Tahammülfersa [dayanılmaz] bir müsvedde. Yahu bendeniz bu bahsettiğiniz Tanpınar nâm şahsı az çok tanırım. En yakınlarının ona taktığı lakabı işitmişsinizdir."

Eldivenli centilmen: "Sakın! O kelimeyi duymak istemiyorum. Kanaatimce sizin ağızınıza da yakışmaz."

"Beyefendi, mevzuyu zât-ı âlîniz açtınız. Hoşnor sarışın afetlerden konuşmak varken_"

"Kırtıpil!" diye atıldı tüccar şair. "O pejmürde, sünepe, tıknefes herife herkes böyle söyler. Haklılar!"

Gencin sesinde teessür ve rest üstüste binmişti: "Sizi, bir edebiyat dehası hakkında böyle konuşmaktan men ederim efendi!"

"Ne?! Edebiyat dehası mı?!" Fötrlü ihtiyarın gözleri hayretle açılmıştı. "Peh! Üstüme iyilik sağlık! Yahu bu Tanpınar denen adam komünist bir kere! Kendi okul arkadaşı ihbar etti! Başbakan Menderes'e iyi gözle bakmadığı malum. Bir de muhafazakar havasına bürünmüyor mu, tam anasının gözü vallahi! Adnan Menderes ki, daha birkaç hafta evvel Londra'da uçak kazasından Cenâb-ı Hakk'ın inayetiyle sağ kurtuldu. Siz ise başvekile kem bakan tıksırıklı, kıtıpiyos, yanardöner bir muşmulayı yok yere göklere çıkarıyorsunuz!"

Genç, derin bir nefes alıp "Sizi ikaz etmiştim" dedi sakince "o kelimeyi telaffuz etmeniz hoş olmadı."

Adamların yanından geçen bir sokak köpeği durup ne konuştuklarını anlamaya çalışır gibi onlara baktı. Sonra yoluna devam ederek dumanlı karanlıkta kayboldu.

Etraf tenhaydı. Hatta ıssız. Saat gece-yarısını çoktan geçmişti. Yerler ince buz tabakasıyla kaplı. Yağmur dinmiş fakat nemli, soğuk bir rüzgar, İstanbul'u hakimiyeti altına almıştı. Kemikleri sayılan ağaçlarda birkaç kuzgun silueti.

"Ben de şiir yazıyorum, edebiyattan anlarım. Büyük Meclis'te bulundum. Politikanın göbeğinde. Mezkur şahsın kitapları neşredilmiyor bile. Siyasetten anlamadığı ortada. Edebiyat kürsüsüne de Hasan Âli Yücel'in himmetiyle tayin edildi. Sizin gibi mümtaz bir beyzadenin böylelerine itibar etmesini garipsememi mazur görünüz."

Papyonlu muharrir atıldı: "Şairliği şaibeli, romancılığı meşkuk, siyaseti safsata! Ne lüzum var... entipüften profesöre, lâkaydî hazretlerine boşverin gitsin!"

"Siz, onun aleyhine bir yazı yazmıştınız."

Sivrisakal "Evet. Aynen öyle. İyi hatırladınız. *Beş Şehir* adlı kitabını tenkit etmiştim" dedi çakırkeyif gülüşle.

Yokuşta merdivene dönüşen kaldırımda durdu genç adam. Ve fötrlüye döndü: "Siz de Tanpınar'a Meclis kürsüsünden hakaret ettiniz."

"Müstahak!" diye ünleyip hıçkırdı öteki.

Üçü öylece dikilirken birbirlerine baktılar. Papyonlu, soğuğu bedeninden kovmak ister gibi silkindi. İhtiyar, şişmandı. Görünen o ki pek üşümüyordu. Suratına kurnaz bir sırıtış yerleşmişti.

"Beyler..." deyip sustu Tanpınar Muhafızı. "İyice kâni oldum ki her ikiniz de dâhi bir edibe hürmet duymak bir yana, onu küçümseme cüreti gösteriyorsunuz."

"Gene mübalağa!"

"Hem de ne mübalağa? Neymiş meğer şu Tanpınar! Hey Allah'ım!"

Genç adam, birdenbire paltosunun altından bir Venedik hançeri çıkardı. İki yoldaşı şaşalayıp kalakaldı. Beriki, hançeri, gazetecinin papyonu ile sakalı arasından ZIMP! diye boğazına sapladı! Püsküren kan, tonton şairin açık ağzına ve gözlerine doldu. Bizimki hançeri geri çekince, gazeteci devrildi. Ötekiyse "İmdaaaaat!" feryadıyla yokuş aşağı tıngır mıngır kaçarken yağlı gövdesi lömbürdüyordu. VINK! Adamımız hançeri vargücüyle fırlattı. Karanlıkta parıldayarak dönen bıçak, eski mebusun ensesine saplandı. "Hıaaaaagh!" İhtiyarın hırıltılı çığlığı rüzgarda dağıldı. Yüzüstü yere kapaklanıp, buzlu merdivenlerden aşağı 8-10 metre kayarak sürüklendi. Hâlâ can çekişen gazetecinin boğazında birleştirdiği elleri kan içindeydi. Genç adam soğukkanlı adımlarla ihtiyara yaklaştı. Hafifçe eğilip ensesindeki hançeri kanırtarak çekip aldı. Kartaloz, kuyruğu titretmişti bile. Bıçaktaki kanı, maktulün kabanının kürküne sildi. Birkaç basamak çıkıp muharriri kontrol etti: Hayretle çarpılmış suratından ve asma dalları gibi bükülmüş ellerinden ölümün canlılığı ve tazeliği aksediyordu.

Uzaklarda bir köpek boğuk boğuk uludu. Astronomik bir çatal gibi İstanbul'a saplanan yıldırımın ardından, Mikail'in azarı gök-gürültüsü duyuldu ve karanlık, bir ton daha koyulaştı. Tanpınar muhibbi [seven, dost], yüzünde dingin bir tebessümle yokuş-aşağı yürüyordu...

Tiryakiliğin eski tadı kalmadı

Tuttum pirenin eşini
Tokmakla ezdim başını
Dokuz çift manda koştum
Sürüyemedim leşini
[Ramazan manisi]

Gümüşay Apartmanı, *her şeyi inkar eden sessizliğin içinde, ölü bir suda çalkalanan gemi enkazı gibi sessiz sedasız yüzüyor.*

Siz, aziz ve muhterem okur, gelin, gaipten havalanan bir çift şeffaf güvercin misali süzülüp, şu binanın dördüncü katındaki pencereye konalım ve lale desenli tüllerin berisinden içeriyi süzelim. Ahmet Hamdi Tanpınar Beyefendi salonda, elinde kahve fincanı, meşin terliklerini sürüyerek yürüyor. Masadaki roman müsveddelerine hüzünle ve iç sıkıntısıyla bakıyor. Onun ağzından söylersek *ahengi bozulmuşların, nefsine karşı büyük bir hata ve ihmalde bulunanların duydukları o keskin azaba* garkolmuş. Dışarıda, Balkanlardan gelen soğuk hava dalgalanıyor. Üstat, nereden bilsin daha dün gece onun şerefine çifte cinayet işlendiğini? Tevettür [gerilim] ve istifham [sorgulama] onu zindeleştirirdi halbuki.

Pamuklu pijamasının içinde omuzları düşük; hafiften kambur duruyor. 57 yaşında. Üzerinize afiyet, biraz da hasta. Kendine reva gördüğü, zekası ve müktesebatıyla [bilgi birikimi] derinleştirdiği bedbinlik [kötümserlik], ruhuna kök salmış. Mamafih bakışlarında, sırdaşsız bir dâhiye mahsus ihtişam ve yalnızlık yansıyor. Ağzının bir ucunda muziplik izi, diğerinde ciddiyet çizgisi.

Sandalyesine oturdu. Camın ardında, Boğaz'dan bir kesit, Üsküdar'ın çeyreğini görüyor. Bu manzara, Ramazan mânisi gibi ezberinde zaten. Bakmasına lüzum yok.

Yazmalı mı?.. Bugüne dek binlerce sayfa doldurmuş üstat müellifin [yazar] 4 romanından yalnızca biri neşredildi. Üçü, tefrika edildiği gazetelerde kaldı. Dünkü gazeteden daha ehemmiyetsiz ne var? Romanlar, o edebiyat ve filozofi deltaları kuruyup gitti. Hâlâ yazmalı mı?.. Alakadan mahrum eserlere yenisini eklemek niye?..

Beş Şehir'in, 15. senesinde ikinci baskısı yapılıyor. Heyhat... Bir takdim lazım. Tarih, daimî sabır ve mütemadi [aralıksız] gayretten mamul 'eser'i yok pahasına alıyor bizden; mukabilinde, bayatlamış bir hammadde –o da azıcık– ümit veriyor! Gene de... ümitten ümit kesilmez.

Tanpınar, *Continental* marka daktilosuna kağıdı takıyor. Ve başlıyor yazmaya. Serin, berrak ve sakin bir su misali akan şu cümlelere bakın:

"*Beş Şehir*'in asıl konusu hayatımızda kaybolan şeylerin ardından duyulan üzüntü ile yeniye karşı beslenen iştiyaktır [şevk, istek]. İlk bakışta birbiriyle çelişir görünen bu iki duyguyu sevgi kelimesiyle birleştirebiliriz..."

Bir harabeden yükselen çocuk şarkısı gibi.

Tedirginliği ferahlıkla, mağlubiyeti sulhla, tereddüdü istikrarla değiş-tokuş edebilecek mi? Hayata, yazıyla hiza çekmek mümkün müdür? Namütenahi [sonsuz] tenakuzlardan [çelişki] bir ahenk husule getirmek?.. Tirendaz [becerikli] Ahmet Hamdi Bey, işte bu vahim istifhamla meşguldü. Devasa bir canavarın zifiri gölgesini terbiye etmek nev'inden bir vazife üstlenmiş; şiirle, romanla, makaleyle!

Asıl mesele Şark ile Garp arasındaki mesafe mi, mazi ile istikbal arasında haysiyetini koruyarak, şimdinin hakkını vermek mi? Miras aldığımız estetiğin asırlardır yeni olduğunun şuuruna ermek, modernin de köklerini seçebilmek ve istikbali hak etmek, ona layık olmak mı?..

Şampanya rengi duvardan bir kedi gölgesi geçti... Tanpınar sigara yaktı. Kahvesinden bir yudum aldı. Tiryakiliğin de eski tadı yok.

Bir hüzün fanusunda, keder kapsülünde mukim yazarımız, takdim metnini çabucak yazıverdi! Kahveyi son kez yudumladı, üçüncü sigarayı söndürdü ve yazıya noktayı koydu! Sayfayı daktilodan çıkarırken, Tarih Meleği'nin alkışını duyamıyordu ne yazık ki. Tüm büyük yazarlar [Balzac, Wilde, Asimov...] gibi o da gecikmişler diyarında erken doğmuştu.

Ne diyordu *Huzur*'da? "İnsan ömrü, zamanın fırınında alev alan bir kağıt kadar çabuk yanıyor. Belki hayat... gülünç bir oyundur. Tam bir ümitsizlik içinde bir yığın 'karar kılıklı tereddüt' ve küçük, beyhude savunmalardır, hatta hülyadır..."

Gene de ümidin hakkını, hatırını gözeterek ekliyordu: "Ne kadar gülünç olursa olsun, biz gene hayatı tam inkar edemiyoruz. Onda, kafamızı kurcalayan vehimlere rağmen iyi, kötü diye kıymetler arıyoruz.

Aşka, ihtirasa yer veriyoruz. Sanatkarca yaşamak ile israflarda ve küçük hesaplarda kaybolmanın farklarını buluyoruz."

Haydi, pikaba bir plak koyalım. Peggy Lee, *Lover*'ı terennüm etsin. Mahzun gönül şenlensin. Muhterem Tanpınar da canlansın. Şakalı bir bilmece gibi başlayan ilkbaharı israf etmesin. Zira her ne kadar işitmese de... macera onu adıyla çağırıyor!

Koleksiyonumun bir parçasıyım ben

Bu dostluk, yol haritası evvelden hazırlanmış
bir seyahate benziyordu.
Huzur

Adalet [Cimcoz] Hanım ve Mehmet Ali Bey'in evinde parti vakti.

Dışarıda soğuk bir yağmur İstiklal Caddesi trafiğini yavaşlatmış. Semâvât [gökler] arızalanmışçasına ardarda çakan şimşekler, insanları bir anda hortlağa, hayalete çeviriyor...

Profesör Tanpınar elinde katlanmış şemsiyeyle kapıdan girdiğinde içerisi kalabalıktı. Herkes çoktan gelmiş... Ortama hemen hep en son katılır, mekandan ilk o ayrılır. Prensip meselesi. Hem taksiye binmiş hem de yanına şemsiye almış. Tedbirli, tedarikli bir beyefendi. Dikey çizgili takım-elbisesine yağmurun damlası değmemiş. Ceketinin üst düğmesi ilikli. Kravatı muntazam. Gür saçının her bir teli, tam olması gereken yerde. Fotojenik vesselam.

Adalet Cimcoz, Yeşilçam sesiyle haykırıyor: "Hamdi!" Şarap kadehini kaldırmış, kolları açık, hızlı adımlarla yanına vardığı

bu mümtaz [seçkin] dostu gülücüklerle, öpücüklerle karşılayıp buyur ediyor: "Hoş geldin kuzum, hoşnutluk getirdin!"

Ahmet Hamdi Bey âdeta hastalığa mola vermiş. Kaşları kalkıyor, bütün çehresiyle gülerek sarılıyor evin sahibesine: "Hoşbulduk, Ada. Harikulade görünüyorsun."

Evin içi başka bir âlem: Yumuşak ışıklar yayan aplikler, abajurlar, avizeler... Meyve likörü neşesi sarmış misafirleri. Kendine tarihte bir yer aramayan, yalnızca hayata tutunmakla yetinen ikame burjuvalar, sigara dumanından çemberler içinde kafa kafaya vermiş konuşuyorlar. İki paragraf sanat ve filozofi sohbetinin peşinden fiskos başlıyor.

Adalet Hanım âdeta dillenmiş bir serçe: "Şekerim, bir kayboluyorsun, bulana aşk olsun. Yüzünü gören cennetlik."

"Adaletciğim, üzerine afiyet biraz hastayım. Doktor Bernard 'dinlen' diyor, 'perhiz' diyor..."

"Doktorun reçetesi seni hayattan büsbütün men etmesin Hamdi. Hem gayet zindesin maşallah. Filinta gibisin. Gözlerin pırıl pırıl."

"Mübalağa etme Adalet. Sen kendi ruhundaki neşeyi bende görüyorsun."

"Rica ederim hastalığın, elemin müdafaasını bırak dostum." Adalet Hanım, Tanpınar'ın koluna girdi. Beraberce salonun ortasına doğru yürüyorlardı.

Tam 1 sene evvel, Madam Cimcoz'un abisi Ferdi Tayfur [1904-1958], Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde can vermişti. Lakin hayat, zaaflarımızı görmezden gelip yaralarımızı unutmakla, vedaları dengeleyen buluşmalarla, tehlikeleri yok sayıp ölümü inkarla kaim, değil mi ya? "Kâinata sırtımızı dönerek varoluyoruz" diye düşündü üstat "bilgelik dahi

aldanışlarla mümkün; çaresizliğimizin idaresini elden bırakırsak yaşayamayız."

Ev sahibesi, âdeta başka bir romandan sesleniyor: "Bak ne diyeceğim, Bahtiyar Kont sana hususi selam söyledi."

Centilmen muharrir, tefekkürü bırakıp sohbete dönüyor: "Bahtiyar Kont mu?.. Enteresan bir ismi varmış. Oscar Wilde'ın *Happy Prince*'ini andırıyor."

"Siz tanışmıyor musunuz?"

"Hayır. Kimmiş?"

"Yahu adam sana çılgınca hayran. *Huzur*'u on kere hatmetmiş. *Beş Şehir*'i Avrupa'da şehir şehir gezdirmiş. Senin roman tefrikalarını ciltletiyor, bazı bölümleri çerçeveletip duvara asıyor. Şiirlerinin tümü ezberinde!"

"Şakayı bırak hemşire [kız kardeş]. Böylesi bir alakanın haberi bana ulaşırdı herhâlde."

"Bahtiyar Bey İngiltere'den kışın döndü. 3-4 ay evvel. Esrarengiz bir centilmen. Arnavutköy'deki yalısından dışarı nadiren adım atıyor."

"Sen nereden tanıyorsun?"

"Rahmetli abim pek methederdi 'Bu gencin istidadı [yetenek] ve müktesebatı [birikim] değme münevverde yok' derdi. İkisi arada mektuplaşırdı. Bahtiyar Kont'la birkaç kez karşılaştık fakat sohbeti ilerletemedik. Maya* zamanı benden tablolar alıyordu. Meşherdeki [galeri] Çallı'nın, Tollu'nun, Balaban'ın, Bedri'nin resimlerini gözü kapalı sipariş ederdi. Londra'dan telefonla arıyordu beni. Muazzam bir koleksiyonu var. Tek başına müze kursa yeri!"

---

* Türkiye'nin ilk özel sanat galerisi. Beyoğlu'nda 1950'de açılan, Adalet Cimcoz'un yönettiği galeri, 1955'te kapandı.

"Sen koleksiyonerlerden istihzayla bahsedersin. Şaşırdım doğrusu."

"Bahtiyar Kont hakikaten başka. Yüksek tahsilini Cambridge'de tamamlamış. Hakiki bir estet ve feylesof. Bir keresinde bana öyle bir şey söyledi ki, onun fevkaladeliğine behemehâl [kesinlikle] kâni oldum."

"Ne dedi?"

"Koleksiyonumun bir parçasıyım ben."

O günün akşamı ve gecesinde, Ahmet Hamdi Bey, handiyse konuştuğu herkesten Bahtiyar Kont adını işitti.

Sabahattin [Eyüboğlu] Bey "Azizim, Bahtiyar Bey sizi yere göğe koyamıyor" diyordu.

Azra [Erhat] Hanım'ın o daimî tebessümü, konuşurken titreşiyor: "Mister Kont sizinle yaşıyor âdeta. Adamı büyülemişsiniz."

Hasan Âli Bey'in mahdumu [oğlu] Şair Can [Yücel] Marmaris'te turist rehberliğini bırakıp dönmüş nihayet: "Bahtiyar Kont, adınız her anıldığında salavat getiriyor."

Aliye Berger, Füreya'nın [Koral] Amerika'ya gittiğini haber verdikten sonra ekliyor: "Bu arada, Bahtiyar size hürmetlerini iletti."

Agop Arad: "Bahtiyar Bey Orhan Veli portremi koleksiyonuna kattı. Benden sizin de bir portrenizi sipariş etti."

Ne garip, muhitindeki entelektüeller, sanatçılar, 'dostum' dediği insanlar, Tanpınar'a bir yabancının arkadaşlığını müjdeliyorlar. Yalnızlık işte böyle kimsenin farkına varmadığı zalim bir şaka misali, büyüye benzeyen tecellilerle [belirme] mayalanıyor.

Beni sevmeyen ölür!

İnsanın ilkeleri uğruna savaşması,
onlara uygun yaşamasından çok daha kolaydır.
[ALFRED ADLER, 1870-1937]

Ahmet Hamdi Bey, yakın gözlüğünü takmış, 26 Mart gününün *Milliyet* gazetesini okuyor...

Sürmanşet: "Kruşçev Paris'te." Ruslar, geçen ay Sahra Çölü'nde atom bombası patlatan Fransızlarla bilimsel işbirliği anlaşması imzalamış...

Manşet: "Başvekil 'Türkiye mamur olacak' dedi." Bakırköy işçi sitesinin temel atma töreninde konuşmuş.

Yandaki havadis: Bir yazısından ötürü 12 ay hapse mahkum edilen Necip Fazıl ortadan kaybolmuş... *"Hey gidi Necip... idealistsin, muhafazakarsın, muvaffaksın [başarılı] ve lakin ideallerini muhafazada bilmem muvaffak olabildin mi?.."*

Manşetin hemen altında ise bir cinayet haberi: "Eski mebus ile müşaviri vahşice katledildi." Haberin metninde şunlar yazılı: "Başmüfettiş Fatin Fantom 'Tetkikata derhâl başladık. Kâtili tespit için ipuçlarını değerlendiriyoruz' dedi."

Mebus ile müşaviri simaen tanıyordu Profesör. "İkimiz de CHP vekili olduğumuz hâlde, Meclis kürsüsünden aleyhime konuşmuştu. Yabani bir sırıtışı vardı merhumun" diye düşündü. Müşavirin sözümona tenkit bâbında yazdığı yazıyı hatırladı. *Beş Şehir*'e dair sözleri hakaret mesabesindeydi... Tanpınar'ın yüzüne bir ışık yayıldı. Gazeteyi şöyle bir silkeledi. "Beni sevmeyen ölür!" diye fısıldadı. Bu hâline kendi de şaştı. Neydi şimdi bu? "Etme bulma dünyası" mı? Öyle bile olsa... bir manası var mı? Yok elbette. Hayat meyvesinin çekirdeği hüzün. Vuslat sevinci, saltanat erinci, ödeşme tatmini... Hepsi hüzne bağlanır. Zira hüzün, mananın yokluğudur... Dâhi yazarın gönlü bulanmıştı. İç çekti ve gazeteyi okumaya devam etti: "Başmüfettiş Fatin Fantom, muhabirimiz Falih Filanca'nın sorusuna cevaben 'Bu siyasi bir suikast değil. Kanaatimce, sanatsal bir cinayet' dedi." 'Sanatsal bir cinayet' mi?.. Tanpınar gene duraksadı. Kim bu Fatin Fantom acaba? Ehil bir hafiyeye benziyor. Fakat bu şairane beyanın arkasında ne yatıyor olabilir?.. O esnada kedisi Haydut gelip muti [itaatkar] bir ifadeyle müsaade istedi. Üstat, kediciğe yer açtı. Karakedi hoplayıp kucağa kondu. Diken yeşili gözlerinde cehennem kıvılcımlar uçuşuyor. Lakin küskün çocuk ağzında yakarış ve sitem karışımı bir miyavlama...

Profesör, Haydut'u kollarına alıp ayağa kalktı. Mutfağa yöneldi. Kediyi okşayarak teskin ediyor, ondan af diliyordu: "Tamam, anlıyorum nur tanem, kabahatimi bağışla, geciktim, biz insanlar daima gecikiriz, gamlanma n'olur, incinme, küsme, sofranı hemencecik kuracağım." General Electric marka buzdolabını açıp ciğer tabağını aldı ve kediyle birlikte yere bıraktı. Haydut, kaplan iştahıyla yemeye koyuldu. Tanpınar'ın ise kediye söyleyecekleri

bitmemişti: "Ah, pisicik... İnsan yalansız yaşayamaz. Ölümün bile arkasına yalanlar dayar ki ona tahammül edebilsin. Gelgelelim ben başımın altına rahat bir yastık gibi koyabileceğim tek bir yalan bulamıyorum... Neden mi? Kendimi inandıramıyorum işte." Ahmet Hamdi Bey iç çekti. Buzdolabının kapısını açık unuttuğunu fark edip kapadı. Böylece konu da kapanmış oldu.

Hey gidi Fatin Fantom...

Her iki maktul de sarhoşmuş. Demek ki Beyoğlu'ndaki içki mekanlarından birinden çıktılar. Ama hangisinden?

Fatin Fantom, birkaç polise meyhaneleri dolaşma vazifesi vermişti. Zaptiyeler, eli boş döndüler. Muhtemelen gece vardiyasında çalışan tayfa paydos etmişti. Akşam bir tur daha atmak lazım...

Ofisin kapısı çaldı. "Amirim, bir hanımefendi sizi görmek istiyor" dedi eşikte beliren polis.

"Kimmiş?"

"Çiçek Pasajı'ndaki Yorgo'nun Meyhanesi'nde şarkı söylüyormuş. Rus galiba..."

"Peki, buyursunlar."

Az sonra kapıda papatya ve uranyum karışımı bir dilber peyda oldu. Nedim'in gazellerinden çıkıp aruzlu adımlarla gelmiş. Bu kız, ayaklı zengin kafiye! Olağanüstü güzellikte, dayanılmaz çekicilikte kadınlardan hoşlanan herkes, onun karşısında feleğini şaşırır. Fatin Fantom da kalbine zıpkın yemiş gibi sarsıldı. Nefesi kesildi. Aklı çıktı. Otomatikman ayağa kalktı.

Ve neden sonra gözlerini yumarak yutkundu. Başı dönüyordu. Düşüp bayılmamak için masasının kenarını iki eliyle sımsıkı tuttu. Nihayet "Ho-ho-ho-hoşgeldiniz, şö-şöyle buyurun" diye kekeledi.

Hey gidi Fatin Fantom. Sen ki 40 yaşında adamsın. Evlisin. İki çocuğun var. Dünyayı görmüşsün. Muhabbetten, ilimden, maceradan nasibini almışsın. Dirayetin nerede senin?

Başmüfettiş, öyle gözü dışarıda takımından değil. Zamparalığı yoktur. Bilakis, ailesine bağlı, eşine sadık bir beyefendi, müşfik bir baba. Fakat o lahza, hünerli hafiyenin ruhuna bir atom bombası düştü. Başka bir seyyareye [gezegen] ışınlanmıştı âdeta. Hayatı birdenbire bir çöp yığınına dönüşmüştü. İlk görüşte aşktan da öte bir şey bu. İnşallah çabuk geçer.

Kadın "Benim ismim Nastasya Flippovna" diyerek elini uzattı. Tokalaştılar. Ah Nastasya, senin dokunduğun yara anında kapanır...

"Bendeniz de Fatin, Fatin Fantom."

Fatin Bey metanetini geri kazanmaya çalışıyor. "Ben bir polis müfettişiyim..." diye geçiriyor içinden ve ekliyor "Polis değil hakim olsaydım ve bu kadının boşanma davasına baksaydım, davayı tek celsede karara bağlayıp ona evlenme teklif ederdim!"

Başmüfettiş boğazını temizledi: "İsminiz yabancı gelmiyor..."

"Budala!" diye ünledi kadın.

Fatin Fantom telaşlandı. Acaba ağzından münasebetsiz bir lakırdı mı kaçırmıştı da kadını öfkelendirmişti? "A-anlayamadım?"

"Fyodor Dostoyevski'nin *Budala* romanındaki bir karakterin adı bu."

"Haaa..." Başmüfettiş Fantom cehaletini zekice örme çabasıyla "Tabii ya, nasıl da hatırlayamadım" dedi. "Yani siz..."

"Nastasya Flippovna benim sahne adım. Ben de onun gibi, âşığım tarafından katledileceğim."

"Tövbe deyin! Allah korusun! Ağzınızdan yel alsın!"

Nastasya Flippovna insanın yüreğini hem kamaştıran hem yakan bir gülüşle "Öyle, Müfettiş Bey, öyle... Kaderimi seziyorum. Lakin talihimi müzakere için ziyaret etmedim sizi" dedi.

Dünyasını ahretini şaşıran Fatin Fantom, sarsakça ayaklanıp çıktı ve birkaç dakika sonra elinde iki fincan kahveyle geldi.

Nastasya, kahveyi yudumlarken tebessümünü bakışlarıyla hediye ediyordu. "Önceki gece öldürülen iki adam..."

"Evet?" Fatin Bey, o anda, polis olduğunu hatırladı.

"Onlar... üç kişiydiler."

"Üç mü? Kimdi üçüncü?"

"Bilmiyorum. Fakat nerede görsem tanırım. Zira... ömrümde onun kadar yakışıklı bir adama daha önce hiç rastlamadım."

Bu son sözler, Fatin Fantom'un ağırına gitmiş, umutlarını yıkmış, yaşama azmini söndürmüştü. O piç kurusunu bir an evvel enseleyip zindana sürükleyecek ve ilelebet orada kalmasını sağlayacaktı.

Boş bulunup "O piç kurusunu bir an evvel enseleyip zindana sürükleyeceğim!" diye tısladı.

Nastasya "Hiç korkmuyor musunuz?" derken göz süzüyor, dudaklarını yalıyordu.

Bizim tahtakoz [*Argo,* polis] mayhoş bir sırıtışla "Tehlike benim göbek adım!" dedi.

Şuh dilberin yüzü aydınlandı: "Öyle miii? Benim de köpeğimin adı!"

Karın tokluğuna muasırlaşmak

Profesör Tanpınar, ilim irfan mabedi Edebiyat Fakültesi'nin eyvanından geçerken, talebeler iç-avluda, Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat'ın eserinin abidevi gölgesinde, baharı âdeta şakrak tebliğler ve cıvıltılı müzakerelerle, bir sempozyum gibi tecrübe ediyorlardı.

Vakur, emin ve şevketli [kudretli] hocamız; kasvete çalan ciddiyetiyle tarihî eser hissi uyandıran bu yeni fakülte binasının geniş merdivenlerinden ikinci kata çıkarken olgun çehresinde hikmetli bir tebessüm, her basamakta talebeleriyle ve meslektaşlarıyla selamlaşıyor.

Yüksek tavanlı, koca amfi tıklım tıklım. Her ne kadar kitapları neşredilmediği, eserleri okunmadığı için hüzünlense de, üstadın akademik cazibesine ve popülaritesine diyecek yok. Öyle ki, dinleyiciler arasında sivil polisler, gangsterler, KGB casusları, büyücüler, hortlaklar bile var.

Buyurunuz, biz de bir kenara ilişelim ve Tanpınar'ın Çağdaş Türk Edebiyatı dersini dinleyip feyizlenelim.

İşte, kürsüye çıktı; sahnede devleşen aktör misali, mikrofonik sesiyle anlatıyor, tek kelimesini dahi kaçırmaya gelmez. Hişşş...

Kıymetli dostlarım... Neşriyat bolluğuna rağmen, romanımız neden kısırdır?..

Türk insanıyla ve onun meseleleriyle alakadar; kendine mahsus bir havada, birbirine en uzak unsurları dahi bütünlük içine alabilmiş bir Türk romanı maalesef yoktur, lakin neden yoktur? Bizleri itiraf sahasına çeken bu tuhaf, acıklı, vahim vaziyetin sebepleri nelerdir?..

Acaba, birçok münekkitlerin [eleştirmen] iddia ettiği gibi, romancılarımız, kendilerini Garplı [Batılı] muharrirlerin eserlerinde buldukları yabancı âleme kaptırarak samimiyet ve sahicilikten uzaklaşmışlar mıdır?..

Kimileri de kabahati hayata atıyorlar: "Türk romanı yazılamıyor, zira hayatımız şekilsiz, dar ve kıvamsız" minvalinde konuşuyorlar. "Bir intikal [geçiş] devresindeyiz. Tarihe tutunamadık. Cemiyetimiz de ferdimiz de vasıfsız. Bu şartlarda kuvvetli romancı, sağlam roman çıkması mümkün değildir" diyorlar.

Ortada bir tuhaflık var. Zira herhangi bir romanı okuduğumuzda Anadolu veya İstanbul manzaraları görüyoruz. Vakalar burada, yanımızda yöremizde cereyan ediyor. Kişilere bakıyoruz, Türk. Yaşayış, bu coğrafyanın bildik yaşayışı. Hülasa [özetle], romanımızda, ahengi ve tezatlarıyla bu memleketin insanı, bu diyarın peyzajında, buranın diliyle, kendi hazin veya mesut macerasını yaşıyor. Daha ileri giderek diyebiliriz ki Türk romanı hayatımızda ve gazetelerde yer tutan mevzuların hemen hepsini kaydetmiştir. Başka memleketlerde yeni yeni beliren köy romanı bile bizde mevcut. Kadın-erkek meselesi, cehalet, sosyete yaşayışı, geçim derdi, modalar, tembellik, ihtiraslar, bağnazlık, nostalji... tüm bunlar bizim romanlarda var. Demek ki Türk romanı günlük yaşayışımızla alakadar.

Öyleyse, romanımız neden kifayetsiz, cazibeden mahrum, etkisiz, işlevsizdir?

Realiteyi, ancak ve ancak roman yüzeyinde yansıyan türdeki, mütekamil [gelişkin] hâliyle yakalayamıyoruz da ondan!

Halbuki bize, tasvir ile tefekkürü mezceden roman lazım. Türkiye'deki hayatı neden – sonuç ilişkileri içinde, derinlemesine anlayan, anlatan romanı yaratabilirsek, bir idrak kapasitesi ve istikamet kazanacağız.

Milleti biçareliğe bağlayan içtimai ve ruhî düğümleri açmak için okuduğumuz romanda, yalnızca birtakım resimler buluyoruz maalesef.

Garp tesirine gelince... "Romanı onlardan öğrendik" diyebiliriz pekâlâ. Maksadımız polemik yahut münakaşa değil. Ve sakince durup genişçe düşünürsek... bir sanat hareketinin başka bir dil ve âlemin tesiriyle doğmasında tuhaflık yoktur. Her devirde, her milletin edebiyatında, hariçten gelen bir aşının sıhhatli bir teceddüde [yenilik] yol açtığı görülür. Mesela... Dostoyevski'ye bakalım. *Cürüm* ve *Ceza*'daki, *Karamazovlar*'daki kahramanlar, Balzac'ın ve Stendhal'in eserlerinde mevcuttur zaten. Gelgelelim, Dostoyevski ve diğer belli-başlı Rus muharrirler, romanı modernliğin bir mamulü olarak değil, modernliği kuran bir temel taşı olarak ele aldılar, yerliyerine oturttular. Tolstoy, her sabah Rusça'ya Fransız romanlarından sayfalar tercüme edermiş. Besbelli bu işe roman sanatının şifrelerini çözmek için girişmişti.

Yabancı tesiri... Burada ehemmiyetli kelime ne yabancı ne de tesir. O takdirde neden bahsediyoruz?! Romandan. Dikkatimizi romana teksif etmeliyiz aziz dostlarım. Şuurla, ihtimamlı tahlillerle kendi zihin âlemimize uyarlamak suretiyle roman bilgisi, hatta 'roman-bilim' tahsil etmeliyiz. Yabancıyı ve tesiri dile dolayarak, basmakalıp bir lakırdıyı tespit sanarak, asıl meseleyi gözden kaçırıyoruz.

Kültürümüzde bir inşa, tazelenme, terakki [yükselme, ilerleme] fonksiyonu icra etmek yerine, sanatkarın millî ve ferdî manada karakterini soldurun vetireler [süreç]; mugaddi [besleyici] olmaz. Yani karın tokluğuna muasırlaşmakla iktifa ederiz [yetinmek]. Bu aynı zamanda beşeriyetin

ancak bizim onlara sunabileceğimiz hediyelerden mahrum kalması manasına gelir.

Acaba meramımı netlikle ifade edebildim mi? İlham alırken bir acemi-nin teslimiyetiyle değil, bir dâhinin dikkatleriyle ilerlemeyi teklif ediyorum. Şaheserler karşısında münfail [edilgen] donukluğuna düşmemekten, fail [özne] vasfı kazanmaktan yanayım. Zira bizim de millî ve sanatsal mesuliyetimiz cezbetmek, etkilemek; hayranlık ve şükran hisleri uyandırmaktır.

Muharrirlerimizin muvaffak olamayışlarının sebebi Garp tesiri değildir. Sanatlarında muvaffak olamadıkları için Garplı muharrirlerle münasebetleri böylesine göze çarpmaktadır. Dostoyevski ve Tolstoy'un Garp'tan neler aldıkları dikkat çekmiyor bile...

Bir sual daha zihnimizi kurcalamalı: Acaba, Garplı muharrirlerin eserlerini, onların üstümüzdeki tesirlerinden şikayet edecek kadar okuyor muyuz?

Velhasıl 1- "Türk romancısı, memleket meselelerimize alakasızdır" diyemeyiz. Lakin bu alaka bizi peşinden sürüklemiyor; sâri [sirayet edici] değil. Türkiye'nin gündemini belirleyen, yönünü ayarlayan, ufkuna yeni ışıklar serpen bir romandan bahsedemiyoruz. Dahası, bu noksanımızı görüp dert eden de yok maalesef.

2- Demin de söyledim: Bizim problemimiz "Garp tesiri" değil. Hatta dâhilerin münasebetleri çerçevesinde işleyen birtakım tesirlerin faydasından mahrumuz ne yazık ki. Mevcut sathiliğin [yüzeysellik] ve kısırlığın sebebi taklitçiliğimizden maada [öte], romanın mahiyetine ve fonksiyonlarına dair cehaletimizdir.

3- Eser katına yükselmemiş metinlerin samimiyetsizliğinden bahsetmekte bir mana göremiyorum. Dahası, bütün iplerini gösteren, zaaflarını gizlemeyen bir roman fazla samimi sayılabilir. Benim sanatsal samimiyetten anladığım ise şudur: Büyük muharrirlerin birinci vasfı olan sirayet kudreti.

4- "Türk romanı yazılamıyor, zira hayatımız şekilsiz, dar ve kıvamsız" diyenlere, kanaatimce şu cevabı verebiliriz: Tam da hayatımızın şekilsiz, dar ve kıvamsız oluşunu bütün veçheleriyle vermeye girişerek mükemmel romanlar yazılabilir. Hayatımız kekredir [acı-ekşi], karışıktır, meşakkatlidir... İyi de bu hayat vardır nihayet, onu yaşıyoruz! Nefret ediyor, ıstırap çekiyor, ölüyoruz. Romancıya bu kadarı yetmez mi? Bir tek insanın kedere boğulduğu yerde romanın söyleyeceği çok şey vardır.

Şimdi, sevgili arkadaşlar, dersimizin sonunda size bir soru; üzerinde düşününüz: Acaba hakikaten esaslı bir romanımız olsaydı, bunun farkına varır mıydık?

Tanpınar, sorusunun cevabını almak için değil de, algılanıp algılanmadığını anlamak üzere, amfiyi dolduran kalabalığı gözleriyle taradı. Sualinin hazır ve kısa bir cevabı olmadığını gayet iyi biliyor zira. Bilmediği bir şey vardı fakat: Prensipleri doğrultusunda başını belaya sokmuştu. Onun peşindeydiler. Tehlike çemberinin merkezindeki dâhi, selama benzer bir hareketle başını eğdi ve kürsüden inerek açık kapıdan çıktı.

Namlunun ucundasın

Mister Dalles,
sizden saklamak olmaz,
hayat pahalı biraz bizim memlekette.
Mesela iki yüz gram et alabilirsiniz, koyun eti,
Ankara'da 23 sente,
yahut iki kilo kuru soğan,
yahut bir kilodan biraz fazla mercimek,
elli santim kefen bezi yahut,
yahut da bir aylığına
yirmi yaşlarında bir tane insan
[NÂZIM HİKMET, *23 Sentlik Askere Dair*, 1953]

Bariton sesli adam profesyonel bir radyo sanatçısı mı, mikrofonu ele geçirmiş bir zırdeli mi?

Merhabalar efendim. İnsan dört şeyi seçemez: 1] Anne - babasını, 2] milliyetini, 3] görünüşünü, ve 4] devlet başkanını.

Gizli Radyo, ismiyle müsemma bir kanal. Her gece 10 itibariyle Kunter Kunt adlı bir bey, takriben yarım saat konuşuyor ve yayın kesiliyor. Programın adı *Uyku Treni*. Tanpınar'a bu esrarengiz radyodan Bedri Ruhselman bahsetmişti: "Size birçok sırlardan haberdar olmanızı sağlayacak bir sır vereceğim."

Şair-profesör, Grundig marka radyoyu açıp frekansı ayarladı. Kendine bir bardak İskoç viskisi [Queen Anne] hazırladı. Birkaç dakika sonra Borodin'in *Prens Igor* operasının ikinci sahnesindeki Poloveç Dansları'ndan [Половецкие пляски] Erkeklerin Dansı [R minör] bölümü eşliğinde anons duyuldu: "Gizli Radyo her şeye rağmen takdim eder: *Uyku Treni*... Hazırlayan ve sunan: Kunter Kunt..."

Maksadını aşmadan, konudan sapmadan, her kelimenin hakkını vererek anlatıyor:

Nükleer bombaların gölgesinde terleyerek idrak ettiğimiz Soğuk Savaş, esasen bir psikolojik harptir. O nedir? Harp harici işgal taktiklerinden ve propagandadan planlı bir şekilde istifade ederek, kontrol altına alınacak grupların fikirlerini, tutumlarını, duygu ve davranışlarını; hakim devletin menfaatleri cihetinde biçimlendirecek haber, görüş ve bilgilerin yayılmasıdır.

Nasıl?

İstihbarat servisleri sayesinde, casuslar marifetiyle ve ajanlar vasıtasıyla.

En makbul propaganda tarzı ise, grupların ve kişilerin, hakim gücün arzu ettiği istikamette güdülürken, hür iradeleriyle davrandıklarını, kendi kabullerinin ve tercihlerinin gereğini yerine getirdiklerini sanmalarını temin etmektir.

Her ne kadar Kruşçev "Sosis üretir gibi füze üretebiliriz" diyerek şecaat [yiğitlik] arz etse de, Amerika biliyor ki Sovyetler'in elinde yalnızca 4 adet nükleer bomba var. Bu sayı, ABD'nin cephaneliğindeki bomba sayısının binde biridir.

Sovyetler'in muvaffakiyeti, Amerikan bürokrasisinin derinliklerinde gezinen KGB köstebeklerinin, Manhattan Projesi'nde çalışan Rus asıllı muhbirlerin ve kimi alkolik, buhranlı veya tamahkar [açgözlü] CIA mensuplarının sızdırdığı istihbaratı elde tutmaktan ibarettir.

Truman dönemindeki sorular, Eisenhower başa geçtiğinde çoktan cevaplanmıştı. Amerika, Sovyetler'i öcü göstererek, geri kalmış ülkeleri korkutuyor. SSCB, öcülüğün avantajlarını kullanıyor mu? Evet. Öcüyseniz, milyonlarca korkağı istismar edebilirsiniz. Nitekim öyle de oluyor.

Sömürü döneminin kapandığı, ülkelerin başkentlerden yönetildiği minvalindeki argümanlar, lakırdıdan ibarettir.

Amerikan Hariciye Nazırı John Foster Dulles ile CIA Şefi Allen Dulles özbeöz kardeş. Yani dış politika ile casusluk faaliyetleri paralel yürüyor.

Yayın parazitlendi. Cızırtılar, sözleri bastırdı. Tanpınar, radyo düğmesini hassasiyetle sağa sola oynatarak ayarladı ve sunucunun sesi geri geldi:

Başbakan Musaddık, İran petrolünü İngiliz şirketlerine vermek yerine, kendi ülkesine yarar sağlayacak şekilde değerlendirmeye girişmişti. İsviçre'de hukuk öğrenimi görmüş Musaddık iktidardayken devletten maaş almıyor, tüm giderlerini kendi karşılıyordu. 1953'te Dulles Biraderler, ihtilal tertipleyip Musaddık'ı devirdiler.

Guatemala'da, ülkenin kaynaklarına, ulaştırma ağına ve siyasilerine hükmeden ABD şirketi United Fruit Company'nin [UCF] faaliyetleri kısıtlanmıştı. CIA ve UCF; senato ve basın vasıtasıyla Guatemala'nın "Sovyet uydusuna" dönüştüğü şayiasını yaydı. Sürgündeki Guatemalalılar ve paralı askerlerden müteşekkil isyancılar ordusu kurdular. Başına Castillo Armas'ı getirdiler. Askerleri, Florida'daki kamplarda eğittiler. 1954'te ordu, Guatemala'ya saldırdı. Devlet Başkanı Arbenz, katliamı önlemek için, istifa edeceğini söyledi. Gene de Amerikan uçakları, başkenti bombaladı... Ülkeyi ele geçiren Armas, ABD Başkan Yardımcısı Nixon'a "Ne yapmamı isterseniz, söylemeniz yeter" diyecek kadar fütursuzdu. Mamafih, askerî darbenin destekçisi Amerikan Hariciye Nazırı John Foster Dulles, UCF'in eski avukatıydı.

Diyeceğim, sömürünün yerini, kontrol almıştır. Evet. Kontrol altında tutulan memleketinizdeki maden, petrol, ağaç... bilumum hammaddeler alınır, otomobil, uçak, buzdolabı ve benzeri mamullere dönüştürülür. Ve size satılır. Siz hem köle hem de müşterisiniz azizim. Zulümle abat olanların rahatını kaçıracak maddi manevi herhangi bir değer üretmenize mahal verilmez.

Kontrol altında tutulma zilleti, bir silsiledir [bağlı dizi, sıra]. Hak-etmediğiniz, tasarlanmasında ve üretiminde hiçbir katkınız olmayan ürünleri satın-alıp kullanırsınız. Bunu bir felsefi problem ya da haysiyet meselesi saymak, aklınızın ucundan geçmez.

Zihniniz ve gönlünüz, o sımsıkı bağlandığınız ideolojiyle meşguldür. Esasen vatandaşlarınıza, kardeşlerinize düşmansınız ve onlarla kavgada galibiyet peşindesiniz.

Siz tam 18 sene, ezanın Türkçe mi, Arapça mı okunacağına dair münakaşa ederken, Amerika uranyum bombasını 9 Ağustos 1945'te Nagazaki'nin kuzeyindeki Urakami bölgesine atıverdi. Halbuki, Urakami'de Katolik katedrali vardı. Rahibi, cemaatiyle 8 bin 500 Hıristiyan duman oldu. Modern dünyada Tanrı galiba biraz küçüldü ve kim bilir nereye kayboldu.

1950'den itibaren Kore'ye 14 bin 936 asker, yani bir ordu gönderdik. 721'i öldü, 175'i kayboldu, 234'ü esir düştü ve 2 bin 147'si yaralandı. John Dulles "En ucuz asker Türk askeri" demişti "Her biri bize 23 sente maloluyor." Biz de bu beyanın üstüne Celal İnce'nin *Dostluk Şarkısı*'nı çalıp söyledik: "*Amerika, Amerika / Türkler dünya durdukça / Beraberdir seninle / Hürriyet savaşında.*"

Gene 1950'de, Komünizmle Mücadele Derneği CIA'in yönlendirmesiyle kuruldu. Tekrar ediyorum: SSCB yahut komünizm bir tehlike değil, öcüydü.

Komünist münevverler ve talebeler hapse tıkılıp yıllarca volta attılar ve ömürlerinin kalanını bir kısırdöngüde tükettiler. Çok yazık.

"Şanlı Proletarya" esaret kozmosundan çıkmayı düşünmüyordu; günlük ekmeğinin, mümkünse katığın peşindeydi.

Yalnızca ayaktakımı değil, münevverler de gafil.

Bu ahval ve şerait içinde size kalan yegane makam, boşa kürek çekme şampiyonluğudur.

Maarif [öğretim] sistemimiz, 150 klasik eseri okuyan talebeleri mezun ediyordu düne kadar. Bundan niçin vazgeçildi? Demokrasimiz neden çocuklarımızın bilgisiz ve kültürsüz kalmasına sebep oluyor?

Üzülerek söylüyorum ki, eğer milletinizin lehine bir işe daldıysanız, namlunun ucundasınız demektir.

İşin gerçeği... mühendislik projesi yürüten, maarif sistemini verimli kılmaya çalışan, anadilinin ifade imkanlarını genişletmek gayesiyle romanlar yazan... hülasa milletinin menfaatlerini gözeten herkesin hayatı tehlikede. İşten kovulur yahut yaftalanırsınız. Sükût suikastına uğratılır yahut horlanırsınız. Ötelenir, dışlanırsınız. İşitilmeniz, görülmeniz, gayretlerinizin semere vermesi engellenir. Tuzağa düşürülür, şantaja maruz kalırsınız. Durdurulamazsanız, katledilirsiniz.

Formül şudur: Sıradan kimseler topyekun gözden çıkarılır, ehemmiyetli kişiler tek tek taammüden öldürülür.

Kültür ve sanat alanında çalışıyorsunuz diye kendinizi savaşın dışında zannetmeyiniz.

Jackson Pollock, Mark Rothko, Willem de Kooning gibi ressamlarca temsil edilen abstract expressionism [soyut dışavurumculuk] cereyanı, birçoğu komünist yahut komünizm sempatizanı olan mümessillerinin [temsilci] ruhu bile duymaksızın, ABD'yi, SSCB'nin aksine, sanata ve sanatçıya özgürlük bahşeden bir ülke gibi göstermek üzere kullanılıyor.

CIA'in Uluslararası Organizasyonlar Birimi [International Organizations Division, IOD] Başkanı Tom Braden, istihbarat teşkilatına bağlı vakıflar

kuruyor ve onların desteğiyle abstract expressionism'in yayılmasını sağlıyor. Dünyada 800 matbu yayına fon veren IOD, bu mevkutelerin [süreli yayın] gizli yayın yönetmeni konumundadır.

Casuslar, istihbarat profesyonelleridir. Çalmaya, yalan söylemeye ve öldürmeye mezundurlar [izinli, yetkili]. Ajanlar ise, kendi ülkelerinin sırlarını, bazen şahsi menfaatleri uğruna satan, sızdıran bazen de budalalıklarından ötürü, gafilce açığa vuran kimselerdir. Ajanlar umumiyetle basın mensupları, bürokratlar ve mahallî aktörler arasından seçilir. Kontrol altında tutulan memleketlerde, az buçuk etki gücüne sahip herkes bilerek ya da bilmeyerek ajan pozisyonuna itilir yahut çekilir.

"CIA'in casus kovanı" diye nitelenen başkent hangisi biliyor musunuz? Ankara.

Anlattıklarım size hezeyan gibi mi geliyor? Liderleri, kahramanları, yurtsever, hak yolda emin adımlarla yürüyen, davasının bayrağını taşıyan, ne yaptığını bilen, ezelden beri hür yaşamış, hür yaşayan, iradesi kuvvetli, doğru bildiğinden şaşmayan, bedel ödemiş, alnı öpülesi... kişileri töhmet altında bırakıyorum belki?

Öyleyse kendinize şu sualleri sorunuz: Seçimlere neden seçme kabiliyeti kazandırılmamış yığınlarla gidiliyor ve sandıktan hep liyakatsizler çıkıyor?

Sanat alanında mükafatlar niçin kifayetsizlere takdim ediliyor? Memleketinizde birileri nasıl birdenbire servet sahibi oluveriyor?..

Türkiye'nin iyiliğini düşünmek imkansız veyahut yasak mıdır?

Türk toplumu Türk toplumunu beğenmeyen insanlardan oluşuyor. Bu biraz tuhaf değil mi?

Belki de hakikat ile aranızdaki engel bizzat sizin bünyenizdedir? Bunu bir düşününüz lütfen: Sizi kim tanımladı?

Sözlerime son verirken... Memleketinizin hayrına çalışan biriyseniz, nükleer silahla püskürtülen Tanrı'nınkinden daha vahim bir akıbetin sizi

beklediğini teessüfle bildiriyorum. Daha vahim, zira Tanrı yokedilemez fakat siz...

Bahtınız açık olsun.

Bendeniz, *Uyku Treni*'nin makinisti Kunter Kunt, tatlı rüyalar diliyorum. Esen kalınız.

Radyoyu kapatan Ahmet Hamdi Bey'in dimağında [zihin] "Daha vahim, zira Tanrı yokedilemez fakat siz..." cümlesi yankılanıyordu. Odanın sessizliği, tekinsizleşmişti. "Mübalağa" diye geçirdi içinden "İnsan ruhunun karmaşıklığını, tarihin ağır akışını, böylesi basit bir komploya irca etmek [indirgemek]..." Viskiden bir yudum aldı. "Müterakki [ileri] memleketler, istihbarat teşkilatları ve beynelmilel şirketlere dair bu komplo nazariyelerine lüzum var mı? Mutaassıp, radikal, militan olmamızın müsebbibi CIA mi yani? Önceliklerimizi, cihetimizi, gündemimizi casuslar belirliyor öyle mi?.." Kunter Kunt'un Türkiye'ye tuttuğu ayna fazla karanlık. Cılız, müstereddit bir sesle mırıldandı: "Yok canım, mümkün değil..."

Atatürk'ün ruhunu çağırmak

Tüm ruhlar dünyaya doğru hareket edebilirler. Ancak her ruhun yapamayacağı şey, sonsuzluğa doğru hareket etmektir.
[BEDRİ RUHSELMAN, 1898-1960, *Ruhlar Arasında*]

"Eeeyyy ruhlar âlemi... Ruhlar âleminden Mustafa Kemal Atatürk'ün ruhunu çağırıyoruz... Ulu Önder Atatürk... geldiyseniz, lütfen 'Evet' deyiniz..."

Metapsişik Tetkikler Cemiyeti'nin Kurucu Başkanı Bedri Ruhselman Bey'in Harbiye'deki evinin salonunda ruh celsesi. Gece-yarısına çeyrek var...

Yüksek tavanlı evin ağır, kadife perdeleri çekili. Şurada burada birkaç şamdan yanıyor.

Böyle meclislerde, daha ziyade bir ağızdan yalan söyleyip, beraberce aldanarak hoşça vakit geçirmek isteyen kimseler buluşur.

Ruh celsesi başlamadan evvel, Bedri Bey, Profesör'e bir fincan zencefilli Hint çayı ikram etmiş ve Giuseppe Tartini'nin *İblis'in Terennümü* adlı eserini çalmıştı. Tanpınar'ın musiki dinlerken kendini bütün talihi idare eden meleğe bırakır gibi bir hâli vardı. Bedri Bey kemanını şifonyerin üstüne usulca bıraktıktan sonra

kendinden hoşnut bir gülümsemeyle başını hafifçe eğerek selam verdi.

Üstat yavaşça alkışlarken konuşuyordu. Sözlerinin işitilmesine mânia teşkil etmeyen ayarlı alkışı mümkün mertebe uzun tuttu: "Bravo biraderim, kemanınla bin yaşa, ellerin dert görmesin, bu leziz melodi ikramı için müteşekkirim!"

Bay Ruhselman ciddiyetle sordu: "Sonatı beğenmedin mi?"

Tanpınar alkışı kesti: "Ne münasebet? Fevkalade! Hakiki bir virtüözsün sevgili dostum."

"Yanlış anlama Hamdi, edebiyatına hayranlık duysam da sözlerine güvenemiyorum... Zira sen bir sual ustası, problem pirisin. Tabiat, insan, hayat, kültür, Tanrı, hilkat, mevcudat... her şey sende bir soru cümlesinin unsuru. Binaenaleyh senin hükümlerini de sualden sayıyorum. Zannımca, filozofinin adabı ve icaplarından mütevellit, kendini dahi nâtamam [tamamlanmamış] bir varlık mevkiinde tutuyorsun. Her cevap sanki bir skandal yaratacak yahut [ondan da beteri] vahameti örtbas edecek endişesi içinde, sorular diyarında 'hüküm' sürüyorsun. Söyle bana, senin nazarında her şey ama her şey sathi [yüzeysel] ve müphem yani yalan, değil mi?"

Tanpınar boğazını temizledi: "Hakkımda böyle inceden inceye düşündüğünü bilmiyordum azizim, teşekkür ediyorum... Sanat ile filozofiyi buluşturan, örtüştüren niteliklerden biri de, mutlaklık *obsession*'undan berî [uzak] olmaktır. Kanaatimce, bir mana deryasında değil, ihtimaller ummanında nefes alıyoruz Bedri. Bir ömür bilinmezlik ile belirsizlik arasındaki ölçülemez mesafeyi katediyoruz. Halbuki bidayet [başlangıç] ile nihayetin, iki notanın arasındaki sükûttayız. Lakin mazi bir senfoninin

yanıltıcı akisleri şeklinde çalınıyor kulağımıza. İstikbale kulak kesildiğimizde de birçok azası vefat etmiş, meçhul bir orkestranın nabzını duyuyoruz."

"Ziyadesiyle melankolik bir telakki."

"Sanmam. Hicranın ağırlığından, 'Kahroluyorum o takdirde varım' dercesine, pay kapmak da bana hileli görünüyor. Bizim payımız hüzündür mirim. Hafif, iddiasız, handiyse şeffaf hüzün. Öyle ki, onu yoğurmaya, vurgulamaya, çoğaltmaya kalkışırsan başkalaşır ve kaybolur."

Bedri Ruhselman'ın kaşları çatılmıştı: "Senin ruhun bedenini ele geçirmiş."

"Ne?"

"Gene de ruha inanmıyorsun arkadaş... Cildine hüzün kremini sürmüşsün ve nezaketten başka kural tanımıyorsun. Akşam akşam buraya da nezaket namına geldin..."

"Beni mazur gör Bedriciğim... senin ilmine, istidadına [yetenek] diyeceğim yok..."

"O takdirde delilsiz, ispatsız adım atmayacağımı da gayet iyi bilirsin aziz dostum."

"Muhakkak..."

"Sor öyleyse!"

"Neyi?"

"Zihnindeki milyon sorudan birini. Gerçi her cevap ya geçersiz veya tartışmalı senin nezdinde."

Tanpınar'ın eli çenesine gitti: "Pekâlâ... insan ruhu bir tabula rasa [boş levha] mıdır?"

"Hayır, hâşâ. Ruhların her biri manevi bir tesisattır. Yeganedir. İlahîdir. Aksi takdirde canlılığa dair bir alamet belirmezdi.

Düşün, mananın varlığı, ruhun varlığına dair aşikar bir delil değil midir? Zihin anlam üretir, ruh ise manayı keşfeder."

"Bazı celselerde, çağrılan ruh medyumun vücuduna giriyor_"

"Düpedüz şarlatanlık! Ruh bedenden ayrıldı mı, dönüşü yoktur. İki ayak bir pabuca giremediği gibi, iki ruh da tek vücuda sığmaz. Dahası, ruhu, ayrıldığı bedene de apar topar geri getiremezsin. Dakikalar içinde kalbi tahrik edebilirsen, ne âlâ... Öbür türlü, hastanelerin acil servislerinde doktorlar, hemşireler değil, psişikler çalışırdı. Ha, ruhların beden değiştirmesi ya da bedenlerin ruhları takas etmesi de muhal. Çünkü ruh vücutta manevi bir gölge, akis, tortu bırakır. Gövdeye duruş, çehreye ifade kazandıran ruhtur. Anne karnında kapanıyor yani açılıyor bu ruh mevzusu. Ruhu bedene çağırmada bir kez muvaffak oldum o da..." Ruhçu Ruhselman cümlenin ortasında frene bastı.

Ahmet Hamdi Bey başını kaldırdı: "Evet?"

"Orasını kurcalama. İhtisas sahamda istisnai bir deneydi. Geçti gitti."

Tanpınar'ın gözleri, içlerinden şüphe sızan iki çizgiye dönüştü: "Merakımı celbetti, yani nasıl_"

"Anlatmaya mezun değilim dostum. Ağzımdan kaçırdığım kadarını da unut lütfen. Bu bahsi kapatalım."

"Pekâlâ... nasıl istersen... Söylesene mirim, öldüğümüzde nereye gidiyor bu ruh?"

"Cevaplandığı an sırra dönüşen bir soru bu Hamdi."

"Yani?"

"Yaşayıp göreceğimiz bir karşılığı yok sualin. Cevabı öldüğümüzde alıyoruz."

"Yahya Kemal Bey'in vefatına üzüldüğünü söylediydin."

Üstat derin bir iç çekti: "Çoook..." Yahya Kemal geçen kış, Kasım ayında rahmet-i Rahman'a kavuşmuştu.

"Onunla konuşmak ister misin?"

"Kim istemez?" dedi Tanpınar melûl [üzgün] bir sesle.

"Sen bir şairsin Hamdi. Sana ruhun ölümsüzlüğüne inanmak yakışır!" Bedri Bey sesini yükselterek *Eşik*'i okumaya koyuldu:

"Boş ve ümitsizdir akşamın hüznü
Bu tenha çeşmede bir an yüzünü
Seyredenler altın sazlar içinde
Ruh muammasının ürperişinde
Kaybolmuş sanırlar kendilerini...
Bırak bu tesadüf bahçelerini...
Hakikat çok uzak, karanlık, derin
Bir dille konuşur, büyük köklerin
Toprakla ezelden karışmış dili!
Geceyle ölümdür asıl sevgili
Bu ikiz aynada toplanır yollar
Karanlık yaratır, ölüm tamamlar.
Kaçalım seninle biz de geceye
Ölümün kardeşi saf düşünceye..."

Ellerini iki yana açtı: "Bu mısralar senin değil mi? 'Ruh muammasının ürperişinde' diyorsun. Bal gibi biliyorsun mirim, senin edebiyatta hazır bulduğun şeyi, ben ilmî metotlarla gün-yüzüne çıkarıyorum."

"Yahya Bey'in ruhu muazzep olursa ya?"

"Sadece davet ediyoruz muhterem dostum. Üstat icabet ederse ne âlâ..."

"Yahu ispritizma mevzularına aklım yatmıyor, daha sarih [anlamı belirgin] nasıl söyleyeyim?"

"Sen şüphedesin, bense biliyorum. Müsaade buyur, meseleyi vuzuha [açıklık, netlik] kavuşturalım. Bahtiyar Kont bile ruh celselerime katılıyor, düşün!"

"Bahtiyar Kont mu?"

"Evet. 'Ahmet Hamdi Tanpınar Beyefendi'yi çok severim' dediydi. Ahbap olduğunuzu sanmıştım?"

"Aslında, hayır. Hiç rûberû [yüzyüze] tanışmadık."

"O hâlde aranızda bir 'ruh akrabalığı' var demektir!"

"Ah Bedri, her çaktığım çiviye bir libas astın vallahi." Tanpınar meyus [üzgün, kötümser] ve müteredditti. Ruh çağırmak... XX. asrın ikinci yarısında hem de?!.. Tevekkeli bir meşgale. Gerçi kimler kimler peşine düşmüyordu ki ruhların. Aleister Crowley herdaim ruhlarla, hayaletlerle haşır neşirdi. *Sherlock Holmes* müellifi Sir Arthur Conan Doyle hakeza... Kapının çalınışıyla profesörün düşünceleri inkıtaya [kesinti] uğradı.

Bedri Ruhselman "Hah! Misafirlerimiz de teşrif ettiler" dedi neşeyle. Soru soran gözlerle bakan Tanpınar'a "Nesterin ve Nur Tahsin Hanımları davet etmiştim" diye izahta bulundu ve kapıya yöneldi...

Nesterin Dirvana, Tanpınar'ın kulağına eğilmiş "Bunlar bütün süpeğsitisyon [*Fr. superstition*, batıl inanç] maskaralıkları; lakin bana ziyadesiyle eğlenceli geliyor dostum" diye fısıldıyordu. "Bedri Bey'in şarlatan olduğunu zinhar [asla] iddia etmiyorum. Disiplinli ve samimi. Lakin bu iki vasfın hakikati celbedeceğini [çekmek, getirmek] kim söylemiş?"

Üçlü koltuğun ortasında oturan üstadın diğer kulağına ise Nur Tahsin Hanım konuşuyordu: "Gönlüm gayet rahat

beyefendiciğim. Zira bu işte bir şeamet [uğursuzluk] olsa, celseye zât-ı âlîniz iştirak etmezdiniz, haksız mıyım?"

Bedri Bey yandaki odadan alıp getirdiği wici'yi [ouija] salonun ortasındaki masif, kare, küçük masaya bıraktı: "Buyurunuz lütfen."

Üç misafir kalkıp masanın çevresindeki sandalyelere kuruldular.

Nesterin Hanım, kenarlarında Latin alfabesinin harfleri ile rakamlar, ortasında "evet – hayır" kelimeleri yazılı kalın levhaya beğeniyle bakıyordu: "Nedir bu?"

"Wici" dedi Ruhselman. "Teke kemiğinden mamul. Yekpare görünüyor değil mi?"

"Evet..." dedi Bayan Dirvana ve elini tablada gezdirerek: "Harikulade..."

Profesör Tanpınar bedbin [kötümser] bir ifadeyle mırıldandı: "Cadı tahtası, Şeytan maşası gibi isimlerle de anılır bu zımbırtı. 1000 sene evvel Çinli büyücü ve kâhinlerin elinden düşmüyormuş. Bu asrın başında da Amerika'da bir oyuncak şirketi tarafından piyasaya sürüldü..."

"Şu cihaz da pek hoşmuş" dedi naif [saf, deneyimsiz] bir heyecanla Nur Hanım. Tablanın üstündeki, tam ortasında yuvarlak mercek bulunan, damla şeklindeki kemiği işaret ediyordu.

Ruh celsesi başladı nihayet. Dört arkadaşın her biri işaret parmağını merceğe hafifçe dokunduruyordu. Cılız ve titrek mum alevlerinin husule getirdiği dalgalı loşluk içinde, onlar da birer modern hayalete benzemişlerdi.

"Eeeyyy ruhlar âlemiii... Ruhlar âleminden Yahya Kemal Beyatlı Beyefendi'nin ruhunu çağırıyoruz. Yahya Kemal Bey, geldiyseniz bize bir sinyal bahşediniz."

Büyük Şair'in teşrifine dair bir emare yoktu. Daveti tekrar etti Bedri Bey lakin üstelemedi. Ruh, ısrarı nezaketsizlik addedip [saymak] kızarsa, canımıza okur hafazanallah [Allah korusun].

"Üstat meşgul anlaşılan" diyerek başka bir ruhu çağırmayı teklif etti Bedri Ruhselman.

Bu defa Âsaf Hâlet Çelebi'yi davet ettiler. Âsaf Hâlet Bey, Yahya Kemal'den 1 ay evvel Hakk'a yürümüştü. Ondan da ses çıkmadı.

Nesterin Hanım "Atatürk" dedi "Onu çağıralım. Zannımca o gelecektir."

Bedri Bey şehit olmak ümidiyle İstiklal Harbi'ne katılacağı sırada, ona tıp tahsilini tamamlamayı öğütleyen kişi Miralay Mustafa Kemal'di.

Ahmet Hamdi Tanpınar ise 30 Eylül 1924 günü, Pasinler Depremi sebebiyle Erzurum'u ziyaret eden Atatürk'le tanışmıştı. Yazar, o dönemde Erzurum Lisesi'nde öğretmendi...

Atatürk'ün ruhu çağırıldı... Masadaki dört kalp de güm güm atıyor. Nefesler tutuldu. Parmaklar titriyor. Bedri Ruhselman huşu dolu bir intizar [bekleyiş] hâlindeydi. Tanpınar diğerlerine kesik bakışlar attı. Şairlerin gelmediği meclisi, Atatürk teşrif edecek miydi? Zor...

Tam o anda mercekli kemik sola doğru yavaşça kaydı.

Nesterin Dirvana dudaklarını ısırdı. Nur Tahsin Salor'un gözleri büyüdü. Profesör Tanpınar'ın alnı kırıştı.

Ruhselman helecanla [çarpıntı] seslendi: "Siz misiniz efendim?"

Hızla dönen kemiğin ucu, soldaki yazıyı gösteriyordu: "EVET."

Zaman hayallerimizi de hakikatlerimizi de kırar

İki hasret birbiriyle buluştular, ıssız yerin kurdu gibi uluştular
**[*-Bugünkü Dille- Dede Korkut,*
Haz: Orhan Şaik Gökyay, 1902-1994]

Romancı-Şair-Profesör Ahmet Hamdi Tanpınar, *İstanbul sokaklarından bir hayalet gemi gibi geçiyor.* Metruk, muazzam ve mahzun bir mekanizma misali. Kendi içindeki rüzgarla ilerliyor...

Cağaloğlu Yokuşu'nu çıkarken düşünüyor: İstanbul, çok canlar yakan bir kadın gibi sevilir; yani her hâline, her hususiyetine ayrı bir dikkatle çıldırarak... İstanbul sadece abide eserlerin bol olduğu şehir değildir. Şehrin topoğrafyası, bu eserlerin görünmesine yardım eder. İstanbul her ziynetin, her kumaşın yaraştığı, ayrı ayrı hususiyetlerini açtığı o cömert yaradılışlı güzellere benzer. Yedi tepe; iki, hatta Haliç'le üç deniz; bir yığın perspektif imkânı ve nihayet daima lodosla poyraz arasında kalmasından gelen bir yığın ışık oyunu, bu eserleri her an birbirinden çok başka, çok değişik şekillerde karşımıza çıkarır...

Mukaddesat korosunun sesi yükseliyor: Rast makamında okunan ezanlara martıların salavat çığlıkları, kedilerin envaiçeşit hamdüsenaları, güvercinlerin hafi [gizli] zikri karışıyor. Devletten uzak, tabiata yakın, meczupluk disipliniyle sürdürülen, nazarlardan sakınılan, mahrem bir iman'ın verdiği o gönül ferahlığı ve ifade yumuşaklığı... Tanpınar da içinden manzum [şiir biçiminde] bir dua okuyor...

"Dede Korkut'un Torunu"yla Nuruosmaniye'deki İkbal Kahvesi'nde buluştular. Orhan Şaik Gökyay 1936'da *Dede Korkut Hikayeleri*'ni Türkçe'ye çevirdiği için, bu lakabı almıştı.

Üstat içeri girdiğinde, Orhan Şaik Bey *Sanat Dünyası* adlı mecmuayı karıştırıyordu: Titiz ve hatta bir nebze müşkülpesent ya, beğenmiyor, burun kıvırıp dudak büküyor. Evvelki gün telefon açıp "Londra'ya gideceğim. *Marmara*'da bir görüşsek..." demişti. Ahmet Hamdi Bey, Beyazıt'taki Marmara Kıraathanesi'nin her anlamda 'uzak' olduğunu söyledi. Orhan Şaik Bey de Nisuaz Pastanesi'ne gelemeyeceğini belirterek özür beyan etti: "Aile ziyaretleri, hazırlıklar..." İkbal'de karar kıldılar.

İşte bakın, ahşap doğramalı, mat camlı pencerenin berisinde, bordo çuhalı yuvarlak masada çay içiyorlar. Tanpınar, Gökyay'dan sadece 1 yaş büyük. Gelgelelim, Gökyay ondan 32 sene fazla yaşayacak. Fakat bilmiyorlar. Nereden bilsinler? Akıbetimizden bîhaber [habersiz] olmasak, hoşbeşe, hasbihâle takat yetirebilir miydik?..

Orhan Şaik, Londra Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı okutmanı olarak çalışacakmış.

İki arkadaş, bundan 6 sene evvel, 1953'ün Ağustos'u, Londra'da buluşmuşlardı. Orhan Bey, resmî bir vazife için oradaydı.

Tanpınar ise edebiyat fakültesi tarafından, 1 aylığına Avrupa seyahatine gönderilmişti. Üstat, bu yolculuğa geciktiğini düşünüyordu. Zaman, tüm hülyalarımızı hurdaya çıkarıyor. Hayallerimiz gibi, hakikatlerimiz de kırılmış. Cemiyetimiz çağ'a, ferdimiz ise hayata yetişemiyor. Sömürmemişiz, sömürülmemişiz güya. Beri tarafta kendi kendimizi ezip, hürriyet ve terakki imkanlarını heba etmişiz. Sefalet ve buhran içinde sürüklenmeyi normal telakki ediyoruz...

Düşünmeyi kesip gülümsedi: "Tebrikler azizim, uğurun açık olsun." Ve şaka yollu ekledi: "Onlara Türk'ün gücünü göster."

Orhan Şaik Gökyay, İngilizlerin bize hâlâ saygı dolu bir alakayla yöneldiklerini söyledi. Ve akabinde "*Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ne zaman kitap olarak neşredilecek?" diye sordu.

"Kim bilir" dedi Tanpınar, sesinde bir kırgınlık. "Remzi'yle konuştuk bir ara, kaldı öyle."

Orhan Şaik, Remzi Bengi'yi tanıyordu. "Meyus [üzgün, kötümser] olmayınız. Remzi Bey sözünün eridir. Romanı bugün yarın basacaktır."

"Tek temennimiz."

O esnada mekanın müdavimi Orhan Kemal damladı. Bedbaht bir prense benziyor. Feleğin alevli çemberinden, dünyayı sırtında taşıyarak geçmiş. Komik bir sırrı saklıyormuşçasına muzip bakıyor: "Gününüz aydın olsun! Sizleri burada görmek ne büyük saadet!"

Ahmet Hamdi Bey ayağa kalkıyor, Orhan Kemal'le el sıkışıyor; tokalaşma kesmeyince kucaklaşıyorlar. *Vukuat Var* yazarının yüzüne, paltosuna dışarının serinliği sinmiş.

Orhan'lar da selamlaşıyor.

"İki Orhan arasında dilek tutayım bari!" diyor tebessümle Tanpınar. Ve içinden şöyle geçiriyor: "Hayatımdan, herkese benzeyecek kadar şikayet etmeyeyim gayrı."

Orhan Kemal ayaküstü sohbet sırasında "Kruşçev, Fransa'ya gitmiş, bilimsel işbirliği anlaşması imzalamışlar" deyince, suratını ekşiten Şaik Bey, Sovyetler'in başkanı hakkında "Nükleer füze fetişisti!.." diye söyleniyor ve yüksek sesle ekliyor: "Allah dünya âlemin yardımcısı olsun."

"Şair Boris Pasternak'ın sevinçle kabul ettiği Nobel'i, ertesi gün reddetmesinin müsebbibi de Kruşçev" diyen Ahmet Hamdi Bey'in yüzünde bir dalgınlık tülü dalgalanıyordu: "*Doktor Jivago* muazzam. Düşünün ki adamın ilk romanı. Kitabı evvela İtalyanlar, İngilizler neşretti. Sovyetler, siyasi bahanelerle ruhsat vermediler zira. Hazin hikaye."

Mevzunun derinleşeceğini sezen Orhan Kemal "Bu işte CIA'in parmağı var. Rusları küçük düşürmek için düzenlenmiş bir operasyon. İhtilaflı [anlaşmazlık] bir romanın Avrupa'daki birçok ülkede Rusça yayımlanması normal mi? Ben elbette hürriyetten ve sanattan yanayım, lakin..." diyecekti ki vazgeçti, sözü uzatmadı, müsaade istedi. Bir misafiri varmış. Ve kahvenin uzak köşesinde oturan gözlüklü, sıska adama doğru yürüdü.

"Ne diyordum? Hah. Remzi Bey, 1938'de Atatürk'e 'Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi'nin kitaplarını göndermiş. Atatürk de ona teşekkür mektubu yazmış. Size anlatmıştır bu hatırasını."

Atatürk adını duyunca, Tanpınar ruh celsesini hatırladı. Bedri Ruhselman'ın evinde Mustafa Kemal'in ruhunu çağırmışlardı.

O da teşrif etmişti... Tanpınar'ın sessizliği uzayınca, *Sanat Dünyamız*'daki bir havadisten söz etti Orhan Şaik Bey: "Bahtiyar Kont adlı bir koleksiyoncu, ünlü ressamların eserlerini topluyormuş." Masadaki dergiye elinin tersiyle pat pat vurdu.

Ahmet Hamdi Bey'in yüzünde hayret ve şüphe dolu bir ifade belirdi: "Önceki gece, Atatürk'ün ruhunu çağırdık."

"Ne?!" Hayret sırası Orhan Şaik Bey'deydi. "Nasıl, nerede, kimlerle?"

"Orasını kurcalama Orhan."

"Hay hay, geldi mi peki, ne söyledi?"

"'Bahtiyar Kont'a selamlarımı iletin' dedi."

"Allah Allah? Türkiye Cumhuriyeti'nin bânîsi [kurucu] Mustafa Kemal Paşa, bir sanat koleksiyonerine, ta ruhlar âleminden selam yolladı ha?"

"Evet..." Tanpınar'ın çehresinden donuk bir bulut geçti.

"Nereden tanışıyorlar kim bilir?.. Dikkatli olun üstadım, bu Bahtiyar Kont acayip, netameli, tekinsiz bir adam."

"Öyle mi? Nasıl vardınız bu kanaate?"

"Bedri Koraman onun portresini çizmiş. Üstelik kanıyla!" Dergiyi açtı ve Tanpınar'a uzattı.

Büyük romancı sayfadaki portreye dikkatle baktı. Yakışıklı, temiz yüzlü, mütebessim bir adamdı Bahtiyar Kont. Koyu kırmızı yüz hatları keskindi. Bir an, portrenin de ona inceleyen gözlerle baktığını hissetti. "Anlayamadım, kimin kanıyla çizilmiş bu resim?"

"Mister Kont'un kanıyla mirim!"

Mukaddes bir sinyal

Tanpınar, Orhan Şaik Bey'i kahvehanede bırakıp giderken ocağa uğradı ve tezgahın ardında dikilen Nurettin Efendi'ye bir 100'lük ateşledi: "Tüm hesapları buradan alınız, üstü kalsın."

İkbal'in sahibi, üstadın elit karamsarlığıyla tenakuz [çelişki] arz eden bonkörlüğüne alışkındı... Bir bardak çay 40 kuruş. 100 liraya 250 çay içilir. Kıraathanede 20 kişi var yok. Yedikleri, içtikleri, 40 lira bile tutmaz... Gitmeye davranan Tanpınar'a kibarca seslendi: "Hocam, bu para çok fazla."

"Yani?"

"Diyorum ki, veresiye defterinden, kimi talebelerin ve müdavimlerin borçlarını da silivereyim."

"İyi düşünmüşsünüz." diyerek cüzdanından 300 papel daha çıkarıp uzattı. "Tüm borçları silmeye kâfi gelir mi bu?"

Yün takım-elbisesi içinde müze müdürüne benzeyen Nurettin Efendi "Ziyadesiyle" dedi "Çayı çöreği günlerce bedava dağıtabiliriz. Orhan Kemal ve Edip [Cansever] Beyler, yakama yapışacak, bu ikramın sahibini illaki soracaklardır fakat?"

"Müesseseden, dersiniz?"

"Ona dilim varmaz da 'Bir dosttan' diyebilirim."

"Âlâ..." Romancı, elini şapkasına götürerek ecir [sevap] ortağını selamladı ve "Haydi, bol kazançlar, Allahaısmarladık" deyip çıktı.

Gedikli kahvehaneci, fokurdayan çaydanlıkların, yıkanmayı bekleyen cezvelerin, melamin tabakların berisinde tefekküre dalmıştı: "İnsanlar, Tanpınar'ı gerçekten tanıyabilecekler miydi? Onun cömertliği, parayı mukaddes bir sinyale mi tahvil ediyor [dönüştürmek]? Dâhiler hep böyle midir, meleklerle birlik olup, başkalarının hayatına bereket mi katarlar?.."

Sınırları zorla ve en verimli dengeyi bul

Hiç kendini denemeyecek misin? Ne olduğunu,
kim olduğunu öğrenmeden mi öleceksin?
Sahnenin Dışındakiler

Elinde bir zarfla eşikte duran adam, Süleyman Fikri -Erten- Efendi'ye [1876-1962] benziyor. Tanpınar 1 saniyede, 40 küsur yıl öncesine gitti geldi. Ah, Süleyman Fikri Efendi... 1918 senesi, Antalya Sultanisi'nde [lise] Farsça ve Türkçe dersleri veren Boşnak muallim [öğretmen]. İri, baygın gözlerinde, tarifi müşkül jerfalar [derinlik]. Hamûl [dayanıklı, tahammüllü] bir zattı. Nevi şahsına münhasır, esrarengiz bir asaleti vardı... Onun nezdinde en kıymetli şey kitap; en mühim ve zevkli iş ise okumaktı. Azim, gayret, mücadele; ilim ve sanatla taçlanacak; hayatın sırrı buydu işte. Hamalın küfesinde, çobanın bohçasında, neferin çantasında kitap hazır bulunacak... İman – itikat sahibiydi. Mamafih [bununla birlikte] değer üretmeyi, yani modernleşmeyi gözetiyordu: "Dünyayı ıskalayan, cennete varamaz; müspet ilimlerden ve çağın şuurundan uzak düşmüş bir fert, şahsiyet kazanamaz Hamdi" derdi "sınırları zorla ve en verimli dengeyi bul." 1919'da

yüksek tahsil için İstanbul'a gelen Tanpınar'ın, hocasıyla irtibatı kesilmişti. Fakat onun Antalya'da başardığı işlerin haberleri, İstanbul'a ulaşıyordu. Antalya Müzesi'ni kurmuş; Atatürk'e Aspendos'u gezdirmiş; Antik Tiyatro'nun restore edilmesine önayak olmuş... Ve birçok kitaplar yazmıştı. Yaşıyorsa, Allah selamet versin; vefat ettiyse, mekanı cennet olsun...

İşte, Gümüşay Apartmanı'ndaki daire kapısının önünde dikilen adam, Ahmet Hamdi Bey'in zihninde zamanı yırtan bir şimşek çaktırmış ve onu mazi denizine daldırıp çıkarmıştı. Kırmızı şeritlerle bezeli parlak yeşil üniformasının içinde, bağımsızlığına yeni kavuşmuş bir ada devletinin askerî lideri gibi görünüyor.

"Efendim, bendeniz Sümer Sürer. Bahtiyar Kont Hazretleri'nin hususi şoförüyüm. Siz, Romancı-Şair Ahmet Hamdi Tanpınar Bey misiniz?" Kibarlığın anavatanından gelmiş sanki. Sesine, çehresine, edasına ince ayar yapılmış sıska bir sefir.

Tanpınar, hanesine bir yabancının gelivermesinden bir nebze hoşnutsuzluk duymuştu: "Evet, buyurunuz?"

"Sizi evinize gelmek suretiyle rahatsız ettim; affınızı dilerim. Bahtiyar Kont Hazretleri bu mektubu size gönderdi" diyerek elindeki zarfı uzattı.

Yazar, metezori gülümseyerek "Teşekkür ediyorum" dedi. Ne deseydi, "Şu günlerde herkes bana Bahtiyar Kont'tan bahsediyor. Tanımadığım bu muhteremi unutmama mahal vermiyorlar. Dahası, Atatürk, Bahtiyar Bey'e selam söyledi" mi deseydi?

Merdivene seğirten Şoför Sümer Bey'in ardından kapıyı kapayıp salona geçti. Haydut, balkon kapısının berisindeki minderde uyukluyordu. İstifini bozmamış; kim geldi, ne getirdi, zerrece meraklanmamıştı. Üstat simli zarfı açarken, kedi esnedi.

Kompetan romancı sigara yaktı, üçlü koltuğa oturdu ve mektubu okumaya koyuldu:

Saygıdeğer Efendim, Biricik Ahmet Hamdi Bey,

İsmim, Bahtiyar Kont. 1925'te, İstanbul'da doğdum. Cambridge Üniversitesi'nde felsefe tahsili gördüm.

Arnavutköy'de, atadan kalma bir yalıda mukimim.

Edebiyat, filozofi ve resimle alakadarım.

Polo, boks ve kano sporlarıyla uğraştım.

Zât-ı âlînizin eserlerini *Ülkü* mecmuasındaki [dergi] *Mahur Beste* tefrikasından beri takip ediyorum.

Serinkanlı bir muharrirsiniz. Konuşulması zor mevzuları yazıyorsunuz. Dile hakimiyetiniz, orijinal üslubunuz ve anlatımınızdaki estetik sayesinde, eserlerinizde konu ettiğiniz cehalet, vurdumduymazlık, sefalet, utanç, yalnızlık, ıstırap, bedbinlik, tahavvüf [korku, yılgı], nâçârlık [çaresizlik]... gibi meseleler; görülebilir, kavranabilir ve halledilebilir hâle geliyor.

Dâhiyane tarifleriniz ve tasvirleriniz olmasa, birçok insanlık hâllerini keşfedemezdik.

İlk romanınızdaki şu cümleleri ezberimden yazıyorum: "Avrupa seyahatinin tesiri vardı. Yabancı memleketlerde geçirdiği yıllar, ona, içine doğduğu ve her parçasına sıkı sıkıya bağlı olduğu âlemin nasıl bir ahenksizliğin kurbanı olduğunu iyice öğretmişti. Hiçbir felaket, hiçbir mağlubiyet, hiçbir kayıp; cemiyet hayatının üstünden aşıp daha derinlere, insanı insan yapan değerler cetveline kadar giden bu iflas kadar ağır, ümitsiz olamazdı. Onu yeniden kurmak için çok başka yollara gitmek, çok derinden değişmek, her şeyi olduğu gibi bırakıp yeniden işe başlamak lazımdı."

Heyecanımı mazur görünüz.

Bilseniz, senelerdir sizinle tanışmanın hayaliyle yaşadım.

Bertrand Russell'a sizden defaatle [defalarca] bahsettim. Hayretlere garkoldu. O da Halide Edib Hanımefendi'yle dostluğundan söz açarak beni şaşırttı.

Bendenizi, sadık bir okurunuz addediniz [saymak].

Size hayranlığımın çekirdeği, şükran hissinden müteşekkildir.

Binaenaleyh, yegane endişem, size hürmette kusur etmekten ibarettir.

Ahmet Hamdi Bey, kuşkusuz büyük bir yazarsınız. Fikrimce, en büyüğü.

Sizi evimde [yahut tercih ettiğiniz başka bir mekanda] ağırlamaktan şeref duyarım.

Ne zaman tensip buyurursanız...

Derin hürmetlerimle...
Hizmetkarınız, Bahtiyar Kont.

İntiba, his ve kanaatle yaşıyoruz efendim

"Ne diyorsun Haydut? Bahtiyar Kont'un davetine icabet etmeli miyim?" Elinde mektupla salonda tu:layan Ahmet Hamdi Bey, karakedisiyle teatide bulunuyor. "Değişiklik iyidir, öyle mi? Bilemiyorum... Davetlerin çoğu tuzaktır sevgili dostum, metihler ekseriya *drogue*'dir [*Fr.* uyuşturucu], münasebetlerimizi mugalatalar [yanıltıcı söz] ayakta tutar... Adam beni dâhi sayıyor. İngiltere'lerde tahsil görmüş, resim biriktiriyor; besbelli klas biri. Peki insan benim yaşımda yeni dostluklar kurabilir mi dersin? En son edindiğim arkadaş sensin..."

Haydut, anlayışlı bir tonda karşılık verdi: "Miyaaav."

"Evet, ikimiz elbette iyi anlaşıyoruz... Lakin seni ulvi bir makamda gören kimseyle buluştuğun anda o makamdan inmiş olursun."

Kuşluk vakti martılar çatıların üzerinde çemberler çiziyordu. Alarm ötüşleri ve müjde çığlıkları birbirine karışıyor. Göğün yükü baharla hafiflemiş. Erik ağaçları hep mi erken çiçeklenir... Boğaz'ın sularında tarihî parıltılar, musiki nameleri misali titreşimler... Can çekişen konakların yanıbaşında sakat doğmuş

gecekondular; o canhıraş mimari... Tanpınar, İstanbul'a hem hayranlıkla, hem de hayıflanarak bakıyor.

Haydut, bir mırıltı tutturdu. Düşünceli, şaşkın ve mütehavvildi [değişken]. Üstadın huyu suyu ona geçmişti sanki. Eh, otomobiller ve evcil hayvanlar, sahiplerine benzer.

"Hayat bir piyango" dedi Ahmet Hamdi Bey ve dönüp üçlü koltuğa bıraktı kendini: "Ömür dediğin de birçok şans oyunlarıyla dolu Haydut." Kedicik koltuğun kolçağına kurulmuştu. Tanpınar başını uzatıp burnunu kedinin burnuna dayadı: "Sevilmenin vergisini de ödemek lazım."

Sümer Sürer, 1956 model, süt beyazı Chrysler Imperial'in kapısını açmış bekliyor. Apartmandan çıkan Tanpınar'a, küçük bir jestle "Buyurunuz efendim" diyor.

Ahmet Hamdi Bey her zamanki gibi sinekkaydı tıraş olmuş, gür ve parlak saçlarını geriye taramıştı. Yünlü, gri takım-elbisesi içinde, muasır medeniyetin üst düzey bir temsilcisi. Şüphelerini, tereddütlerini, suallerini komple evde bırakmış. Kararlı adımlarla otomobile yürüyor ve şoföre teşekkür ederek deri koltuğa oturuyor.

Gümüşsuyu'ndan Dolmabahçe sahiline inen Chrysler, bahar meltemleri ile yaşlı çınarların taze yapraklarından süzülen huzmeler arasında son sürat ilerliyor. Üstat öne oturmuş. Şehrin iç-organlarında seyran eyliyor. Bahtiyar Kont'la ne konuşacak? Mesafeli bir nezaketle hareket etmekte fayda var. Bahtiyar Bey, kitaplarını okuduğu yazarı tanıdığını sanıyor. Büsbütün haksız sayılmaz. Kayda değer addettiklerimiz, yani kaleme alıp kağıda

döktüklerimiz, şahsi değerimize dair miyarı [ölçü, ölçüt] verir. Fakat... Üstadın düşüncesi biraz farklı: "*Mahur Beste* de *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* de benim elimden çıktı. Doğrudur. Gelgelelim, öteden beri hep aynı kişi miyim? Fikriyatımda, hissiyatımda, önceliklerimde meydana gelen küçük değişiklikler, bende büyük başkalıklar yaratmadı mı? Bazı hatalarımdan vazgeçtim, kusurlarımın bir kısmını düzelttim, eksiklerimin birkaçını tamamladım... Haddizatında [aslında] ben bile kendimi tümüyle keşfetmiş değilim... Gerçi insanlar övdükleri yahut yerdikleri kişileri basitçe tanımlar. Bir, iki, en fazla üç sıfatla niteleyip geçerler. Kimse kimseyi o kadar da umursamaz. [Hatta, kendilerini bile basitleştirerek anlamak, anlatmak onlara yeter.] 'Usta yazar, büyük şair, edebiyat dehası...' Tamam da neden? Bu büyüklüğün mesnedi, mahiyeti nedir?.. Sıfatları hor kullanıyoruz. Duygulardan hareketle edindiğimiz kanaatler bize yetiyor. Bilgiyle, teoriyle, idrakle başımız hoş değil... Hem sonra Şark'ta insanlar, tanımadıklarını seviyorlar. Nasıl ki duygunun sonrasında kanaat var ise öncesinde de intiba [izlenim] var..."

"Geldik efendim."

Sümer Sürer'in sözleri, Tanpınar'ı muhayyel [hayalî] bir tünelden çekip çıkarmıştı: "Ha, öyle mi, ne çabuk?"

Mutantan [görkemli] yalı, Chrysler'le aynı renkte. Antreden hole geçiliyor. Tuhaf, holde dekoratif bir şömine var. Şöminenin mermer tacının üstünde dik duran kitap, Ahmet Hamdi Bey'in dikkatini celbetti. Marcel Proust'un [1871-1922] À LA RECHERCHE DU TEMPS PERDU [*Kayıp Zamanın İzinde*] adlı

eserinin ilk cildi DU CÔTÉ DE CHEZ SWANN'ın [*Swann'ların Tarafı*] ilk baskısı... Bernard Grasset'nin 1913'te neşrettiği nüsha. Profesör, gayriihtiyari kitabı eline alıverdi. Kapağı açtı ve Marcel Proust'un imzasını görünce heyecandan donakaldı. Proust, romanı Kont Primoli'ye ithafen imzalamış ve şöyle yazmıştı: Hommage d'attachement respectueux et bien vif. [Hürmetli ve canlı bir bağlılığın tuhfesi -hediyesi-.]

"Hoşgeldiniz, şeref verdiniz sevgili Üstat!" Profesör soluna bakarken elindeki kitabı usulca yerine koydu. Salonun girişinde pasparlak gülümseyen Bahtiyar Kont'un evvela yakışıklılığı göze çarpıyor, akabinde ise boyunun kısalığı dikkat çekiyordu.

"Hoşbulduk, Bahtiyar Bey."

Ev sahibi bir adım atarak ellerini birleştirdi ve "O kitabı kabul ederseniz çok memnun olurum. Bendenizden küçük bir hediye" dedi.

Bahtiyar Kont, Proust'un Kont Primoli'ye gönderdiği kitabı, Tanpınar'a armağan ediyor. Roman, Yazar'dan Kont'a sunulduktan seneler sonra, Kont adlı biri tarafından başka bir Yazar'a takdim ediliyor.

Üstat başını iki yana salladı: "Ah, hayır, böyle müstesna bir eseri kabul edemem."

"İstirham ediyorum... Malum, Fransızlar 'Ambalajsız hediye geçersizdir' derler. Fakat bu kitabın kıymetini kimse sizden iyi bilemez, haksız mıyım? Kaldı ki 'La Société des amis de Marcel Proust' [Marcel Proust Dostları Cemiyeti] âzâsısınız. Lütfen, beni kırmayınız. Eminim ki bu sayede Pirimiz Proust'un da ruhu şad olacaktır."

"Şark'ta itimat mutabakata [uzlaşma] değil, müsademeye [çatışma] müteallikti̇r [ilişkin]. Birinin cemiyette sulhu [barış]

temin edeceğine değil, rakibi mahvedeceğine güvenilir. Bay Kont'un fevkalade cömertliğini ve teslimiyete varan itimadını hayra mı yormalı?.. Yoksa beyefendi kendine bir kumandan mı arıyor?" diye düşündü Tanpınar "Belki de yanılıyorum? Kurunun yanında yaşı da yakma hatasına düşüyorum? İstisnaların hatırını gözetmiyorum. Ya Bahtiyar Kont müstesna biriyse? Bu pekâlâ mümkün. Peşin hüküm vermenin âlemi yok." Romancının içini müphem bir ümit sarmıştı.

"Peki, madem ısrar ediyorsunuz, bu harika hediyeyi kabul ediyorum" derken kitabı şöminenin üstünden aldı "Ve size şükranlarımı sunuyorum."

İki adam, salonun eşiğinde el sıkıştılar. Pür samimiyetle gülümseyen Bay Kont'un gözleri sevinç buğusuyla kaplanmıştı.

Doğu'yu ve Batı'yı, maziyi ve istikbali aynı anda fethedeceksiniz

Kaderimiz her türlü umudun ve endişenin ötesinde tamamlanır. Dahası, birimizin alnındaki yazı, diğerinin alnında devam eder. Yaşadığımız müddetçe yazgılarımız birbirine karışır. Ahmet Hamdi Bey ve Bahtiyar Kont, feleğin bir kavşağında buluştuklarını hissediyorlardı. Ezelî bir dostluğun gaipten gelen sinyallerini duyarak, ebediyetle çerçevelenmiş bir fotoğrafta yerlerini almışlar, işlemeli kolçaklarıyla tahtı andıran, elektrik mavisi kadife koltuklara oturmuşlardı.

"Harikulade görünüyorsunuz üstadım. Dâhiyane eserlerinizle ilham verdiğiniz gibi, mükemmel şıklığınızla bizlere modellik ediyorsunuz."

Tanpınar neşeli bir mahcubiyetle gülüyor: "Estağfurullah. Ne dâhiyim ne de moda pişdarı [öncü]. Kuvvetle muhtemeldir ki buraya sizi hayalkırıklığına uğratmaya geldim. Zira bir şeyin imgesi, o şeyin aslından hemen daima daha muazzamdır. İnsanın uzviyeti [organizma] eserini, bilgisini, tecrübesini topyekun

[tümüyle] taşıyamaz. Yıllar içinde biriktirdiklerimiz bizden kopup uzaklaşır; gene de imgemizi onlar kurar. Realitede ise mevcudiyetimiz bir günün hatta bir an'ın, bir hâletiruhiyenin [ruhsal durum] dar hudutları içinde kalır ekseriya."

Bahtiyar Kont, büyülenmiş gibi, derin bir alakayla dinliyordu. Tanpınar'ın sözünü tamamladığından emin oluncaya dek bekledikten sonra konuşmaya başladı: "Size duyduğum hayranlık toyluğumdan, cehaletimden veyahut sersemliğimden kaynaklansaydı, bu sözlerinize hak verirdim. 33 yaşındayım. Yirminci asra şekil veren ve muhteva kazandıran kimi âlimlerin, feylesofların, ediplerin rahle-i tedrisinden geçtim. Bahsettiğiniz türde ve daha başka birçok hayalkırıklığı da yaşadım. Pişmanlıklarla pişiyor insan; en çok da kendini yanlış anlıyor belki. Hataya düşmeden olgunlaşmak muhal [imkansız]. Fakat sizi zanlarla, kabullerle, temennilerle değerlendirdiğimi düşünmeyiniz rica ederim."

Ahmet Hamdi Bey'in çehresinden sıcak bir elem dalgası geçiyor: "Eserlerimin çoğu gazetelerde kaldı. Kitaplaştırılmaya layık görülmediler bile. Gerçi ben de yazdıklarımı tertiplemeye kuvvet ve zaman bulamadım. Ufka varmak istesem de, hayatıma çizilmiş hududu geçemiyorum. Mukadderat dediğimiz o kati [kesin] muğlaklığın [belirsizlik] muhasarası [kuşatması] altındayım. Kendi kendime soruyorum: Acaba bir şey yapabildim mi?.."

Başuşak Siyavuş Yavaş, elinde gümüş tepsi, sessizce içeri girdi. Kıyafetine ve edasına bakılırsa, Buckingham Sarayı'nın mutfağından geliyordu sanki. Evvela azıcık durakladı. Misafir profesörün kahvesini sehpaya, Proust romanının yanına bıraktı.

Fincanın kenarına bir madlen kurabiyesi* konmuştu. Ev sahibine de kahve servis edip Ninja sessizliğiyle çekildi.

"Buyurmaz mısınız?" Bahtiyar Kont, üstada Camel paketi uzatmıştı. Doktorların en sevdiği sigara.

Ahmet Hamdi Bey, madleni bir lokmada yerken sigarayı aldı. "Teşekkür ediyorum." O esnada pencereden Boğaz'a baktı; ev denizin içinde miydi, dalgaların köpükleri kahve fincanına mı dolmuştu; kumsal, telveye mi dönüşmüştü?.. 1909 senesinin Sinop'unu hatırlıyordu. Delibaş adlı ustanın ticaret limanı civarındaki gemi imalathanesini. Küçük Hamdi ve arkadaşları, Delibaş Usta'yı heyecanla izler, ona yardım ederlerdi. Hamdi daha 7-8 yaşında, denizi sevmişti. Deniz de zaman gibi akışkan zira. Denizin şeffaflığı, yekpareliği, sesi, ışıkla alışverişi, karanlığı karşılayışı; gerçeği düşe, düşü gerçeğe tahvil eden tabiatı...

Bahtiyar Kont, ayağa kalkıp iki adım attı ve eğilerek *Dupont* çakmağıyla önce romancının sigarasını, sonra hafifçe doğrulup kendininkini yaktı. "Sizin hudutlarınız, bizim afakımızın [ufuklar] ötesinde. Evet, gerçek bu." Koltuğuna döndü ve sözünü sürdürdü: "15 yıl önce tefrika edilen *Mahur Beste* er geç kitaplaşacaktır. O romanda serdettiğiniz [anlatmak, ileri sürmek] meseleler de elbet aşılacak. Cemiyetimiz, dâhi çocuklarını reddetmekle yahut çocuklarının dehasını görememekle kendi hakiki hayatını inkar ediyor. Gelgelelim siz cemiyetin tüm unsurlarını cezbedecek [çekmek] ve onlarda kalıcı bir tesir uyandıracaksınız. Ah üstadım, istikbalde 'edebiyat' dendi mi akla ilk sizin isminiz gelecek. Bundan eminim ve sizin de hiç şüpheniz olmasın."

---

* Proust, ıhlamur çayına bandığı madlen kurabiyesini tadınca 'gayriiradi [istemsiz] hafızası' harekete geçer ve hatıraları canlanır. Böylece 3 bin sayfa yazar.

Tanpınar kalender ve acı bir gülüşle dumanı üfleyip "Neden bahsediyorsunuz Bahtiyar Bey?" dedi "Yakın dostlarım bile yazdıklarıma bir mana veremiyorlar. Beni eksantrik buluyorlar. Talebelerim de hayata tutunma gailesi [dert] içindeler; henüz yolun başındalar; tarihe, coğrafyaya, felsefeye bütün olarak bakacak konumda değiller. Eserimin istikametini fark eden intelijansiyanın [aydınlar sınıfı] sükût suikastına maruz kalıyorum. Bir aksiseda [yankı] bulamıyorum... Amma çok yakındım. Bunları konuşmak tatsız. Şikayete lüzum yok."

"Zât-ı âlînizi itirazlarımla yormak istemem. Sizi avutmaya yeltenmek nevinden bir ifrata [aşırılık] da kendimi kaptırmaktan hicap [utanma] duyarım. Yazdıklarınızın tümünü ezberledim_"

"Ne?!" Tanpınar çok şaşırmıştı. "Şaka ediyorsunuz?"

"Hayır." Bahtiyar Kont sigarasını küllüğe bastırdı.

"Ben binlerce, belki onbinlerce sayfa yazdım Bahtiyar Bey?"

"Bendeniz de onları tümüyle ezberime aldım."

Profesör kaşlarını çatıp dudaklarını büzdü: "Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir?"

"Bende fotografik hafıza var. Eidetik hafıza da denir, bilirsiniz. Başa bela bir hususiyet [özellik]. İçtimai münasebetleri menfi [olumsuz] yönde etkiliyor. Lakin eserlerinizin tamamını kafamın içinde taşıyor olmaktan memnunum."

Ahmet Hamdi Bey, elindeki fincanı sehpaya bıraktı: "Ben şu anda sizin şahsınızda şiirlerimin, romanlarımın, makalelerimin bulunduğu bir kitaplığa bakıyorum öyle mi?"

"Tercümelerinizi de unutmayınız. Ve ben de size onların berisinden bakıyorum... *Sahnenin Dışındakiler*'de şöyle yazmıştınız: Gün, hafta, ay gibi zaman bölümlerinin yanında bir de hadiselerin iklimi

vardır ki, hemen öbürleri kadar –hatta daha fazla– insanların hayatını içine alır... İçtimai hayat, ister istemez onun tesirleri altında kalır. Onunla düşünür, onunla değişir, onun şartları içinde yaşarız."

Tanpınar alnını kırıştırdı. "Yani? Ne demek istiyorsunuz?"

Mister Kont kâhin havasına bürünmüştü: "Hadiselerin iklimi değişecek. Ve sizin çağınız başlayacak. Doğu'yu ve Batı'yı, maziyi ve istikbali aynı anda fethedeceksiniz. Herkes ölecek ve fakat siz yaşayacaksınız."

Bir Ahmet, iki Hamdi, üç Tanpınar

Enderunda söyleşirdik lalayla
[LEVENT KARATAŞ, *İstanbullu Kâhinin Rüyaları*]

Tolstoy'un *Diriliş* romanının ilk cümlesi: *"Yüzbinlerce insan üzerine doluştukları toprak parçasını çirkinleştirmek için vargüçleriyle uğraşsalar da; orada hiçbir şey yeşermesin diye her yana beton döküp, filizlenen her bitkiyi kökünden koparmış, havayı kömür ve petrol yakarak alabildiğine kirletmiş, çevredeki tüm ağaçları kesmiş, tüm dört-ayaklıları, kuşları kovmuş olsalar da, ilkbahar gene de ilkbahardı."* Bu sözdeki umuda hak vermeye başlamıştı Ahmet Hamdi Bey.

Korku sezonu Soğuk Savaş'ın müsellah [silahlı] gölgeleri dünyayı dolanırken, Cumhuriyet'in kazanımları elden gidiyordu. Köy Enstitüleri ve Halkevleri kapatılmıştı. Devalüasyonla Dolar 2 liradan 9 liraya fırlamış, halk büsbütün yoksullaşmıştı. İstanbul'da yeni yollar açılırken camiler, medreseler, hamamlar... yüzlerce tarihî eser yıkılmıştı. Millî şuur kapanmış, millî hedefler yitirilmiş; yolu "Beyaz Saray'ın mukaddes merdivenlerinden"

geçen, dalavere siyasetin tazyiki altında... Hakikati bulduğunu sanırken, hiçliğe teslim oluyordu insanlar: Üstüne ölü toprağı atılmış, iradesiz, eylemsiz, dilsiz bir yığın, dikkat çekmeksizin can çekişiyordu. Fakat galiba ilkbahar gene de ilkbahardı.

Bir aydan fazladır, Bahtiyar Kont'la, Arnavutköy'deki yalıda her çarşamba saat 5 sularında buluşuyorlar. Şoför Sümer dakik olmadığı zamanlar erkenci. Teknoloji harikası otomobille, tabiat ananın medar-ı iftiharı [övünç kaynağı] İstanbul Boğazı'nın kıyısından rüzgar gibi geçiyorlar. Reveranslar, tebessümler, ikramlar... Ve en mühimi, Bahtiyar Bey'in felsefi dikkatlerle dolu ve de meleksi bir özgüvenle taçlanan konuşması. Genç adamın latif sözleri, Tanpınar'ın hislerini ve fikirlerini ucundan kıyısından değiştirmekle kalmıyor, ona gençlik aşılıyor.

Dünyada en kolay iş efkarlanmaktır. İçimizde çalar efkarlı müzik. Neşelenmek, hayatın tadına varmak, dans etmek için, hariçten gelen melodiye gerek duyarız. Mister Kont işte o şifalı şarkıyı söylüyor Tanpınar'a sanki.

Her defasında, büyük yazarı 'küçük' bir armağan bekliyor şöminenin üstünde: 1732'de İbrahim Müteferrika'nın neşrettiği Kâtip Çelebi'nin *Cihannümâ*'sı, Drakula'nın çalar-saati, Goya'nın bakır levhaya kezzapla çizdiği gravür *Volaverunt*, Atatürk'ün kahve fincanı, René Magritte'in piposu...

Üstat ayak dirediğinde, Bahtiyar Kont "Siz eserlerinizle hepimizi sevindiriyorsunuz, Noel Baba'ya da birileri hediye almalı" diyor. "Ayrıca, size hediye vermekten ziyade, emanetleri teslim ettiğim fikrindeyim..."

İlkbahar evet ilkbahardır lakin insan düşünmeden edemiyor. Ve düşünce, ıstıraba ses verir. Romancı Profesör kahveden bir

yudum alıp sigarasını emiyor: "Tarihe geç kalıyoruz. Tarih sahnesinde figüran gibi gölgede, kıpırdamadan dikilmekteyiz. Millî şahsiyetimizi koruyarak, bize mahsus imkanlar ve eserler üzerinden modernleşebilirdik, değer üretebilirdik. Sanayileşmede esamimiz okunmuyor..."

Tanpınar, kendi sesini işitmekten ve ağzından çıkan sözlerin ağırlığından ötürü yorgun düşmüş gibi arkasına yaslandı.

Bahtiyar Kont, üstadın sözlerini pürdikkat dinledikten sonra "Ah aziz efendim" dedi "Sanayileşme insanlık için çok yeni bir tecrübe. Batı'ya bir ihtişam ve kudret kazandırdı elbette. Fakat birçok anormalliğe ve hatta zulme de sebep oldu. II. Cihan Harbi'nde görmedik mi, makinelerin kanlı hükümranlığını? Avrupalı bizzat makineleşiyor; zamanı dakikayla, parayı kuruşla ölçüyor. Bu gidişle 20 yıla kalmaz, Avrupalı, insani sınırların ötesinde benliğini yitirip kendine büsbütün yabancılaşır. Biz ise ferahfeza yaşıyoruz hâlâ. 'Haftaya' diyoruz, 'Sabah ola hayrola' diyoruz. Bonkörüz. Hesabı ödemek için birbirimizle yarışıyoruz..."

Haklı mı acaba? Bu sözler hiç de züğürt tesellisine yahut müflis tüccar avuntusuna benzemiyor. Kendi imkanlarını doğru ölçebilen kişi, iyiye gidişi teşvik etme iradesi gösterebilir pekâlâ... Bu dünyada hepimiz misafiriz, lakin paradoksal olarak Türkiye'de misafir değiliz.

Bir zamanlar bir Ahmet vardı: Babasının tayini çıktığında, ailesiyle başka bir şehre taşınan küçük çocuk. Sonra iki Hamdi çıktı meydana: Biri, bilimle alakadardı, diğeri sanat ve felsefeyle. Nihayet üç Tanpınar: Düşünen, yazan, yaşayan. Düşünceyi, yazıyı ve hayatı örtüştürmek kolay mı? Değil. Ne peki?.. Tanpınar, başını çevirdi ve pencereden dışarıya,

anlaşılmaz bir bilmeceye benzeyen bahar akşamına baktı. İstanbul'un ufkunda alçalan güneşin ışıkları, denizden çekiliyordu. Alacakaranlık çökmüştü. Her şey bu alacakaranlığın kavrayıcı sessizliğinde donmuş gibiydi. Tüm beşerî faaliyetlere paydos ettiren düşsel bir sükûnet...

"Biz" dedi Tanpınar "kadını erkeğiyle, hürriyet terbiyesinden mahrum kaldık dostum. Münasebetlerimizi tıkayan, canlılığımızı yokeden büyük noksanımız hürriyet."

"Hürriyete ermek için lüzumlu gıdayı nerede aramalı?"

"Romanda, azizim."

"Romansız mıyız?"

"Değil miyiz? Kıraathanede meddah seyretmekle doyuyoruz. Palavracı ucubelerin saltanatında şakşakçı kuklalar... Şifahi [sözlü] kültürden tahrirî [yazılı] kültüre, okumaya geçebildik mi? Akademide bile aşiret âdetleri tedavülde. Birbirimizi tanıma imkanını ve bundan neşet eden emniyet hissini fasit daire içinde mi buluyoruz nedir?"

"Yaşama düzenimizin, muasır medeniyeti inkara dayandığını söylüyorsunuz..."

"Maalesef evet. Hakikat, saklanması acı veren gerçektir. Bu acı, acıtan gerçekleri roman serimler. Dolayısıyla, hayatı romanla ölçmeli, basit ve mutat bir vakanın bile arkasındaki mekanizmayı keşfedebilmeliyiz. Manasızlığı, ehemmiyetsizliği kabullenmek, bizim dikkatimizin gevşekliğine, entelektüel sermayemizin kıtlığına, tefekkürümüzün kifayetsizliğine delalet eder. Romana mahsus tasvirleri, tarifleri, sanatlı düşünceyi, ifade zenginliğini hayata taşımak, adapte etmek, kendimizi romanla tartmak, dünyamıza roman merceğinden bakmak elzem. Evveliyatı da akıbeti de roman

pertavsızıyla [büyüteç] görür insan. Tahlil için de, inşa için de roman şart. Zira yalnızca *romanesque* tefekkür bize hayatı gerçekler eşliğinde anlama ve biçimleme imkanı verir."

"Anladığıma göre, roman, her nevi ahvalimizi edebî bir kayda tahvil ederek değerli kılıyor ve gerek içtimai gerekse ferdî değişimin yollarını açıyor. Malumuâlîniz, Rousseau, 'İnsanlar yaşayışlarını değiştirmezlerse, yokolup giderler' yazmıştı. Siz, romancı sıfatıyla, istikbali bugünde idrak ediyor, yaşıyorsunuz üstadım..."

O gün, Tanpınar, yanında getirdiği Zeiss Icon'la [Contax II] Bahtiyar Kont'un fotoğrafını çekti. Koltukta oturan Mister Kont'un yüzüne gün ışığı soldan vuruyordu.

Fotoğrafçı yazar, makineyi yüzüne kaldırdı. Vizörden bakarak bel plan kadrajladı; netlik, diyafram, enstantane ayarlarını yaparken konuşuyordu: "Sizi her bakımdan tanıyan ve çok seven birine baktığınızı düşünün. Eveeet, güzel poz. Kıpırdamayın. Bozmayın... Çekiyorum!" diyerek deklanşöre bastı: KLİK! Ve sarma kolunu çevirerek filmi sardı.

"Bıldırcınlar göç sırasında yağmur yağarsa turnaların kanatları altında uçarlarmış."

"E, bu harika?"

"Orası öyle, lakin ben bıldırcın değilim." Büyük romancı düşüncelere daldı: "Bahtiyar Bey bana Avrupa seyahatine çıkmayı salık veriyor. Masraflarımı üstlenmek için âdeta yalvarıyor. Ona,

bana ihsanda bulunma imtiyazı mı lütfedeceğim? Böyle acayiplik olur mu?.."

"Paris'i karargah gibi kullanırsınız. Ritz'de, Marcel Proust'un odasında kalmak size ilham verecektir. Oradan dilediğiniz şehre gidebilirsiniz."

"Ah sevgili dostum. Samimiyetiniz, hassasiyetiniz ve cömertliğiniz beni mütehassis etti [duygulandırmak]. Gelgelelim, Avrupa'dan nasibimi aldım. Üç tur dolaştım oralarda. Artık ihtiyar bir adamım. Hastalığımın da ne zaman nüksedeceği belli değil."

"O hâlde Gemlik'te sıhhat ve afiyetle yaşayabilirsiniz! Orada bu yalının bir eşi var."

"Azizim, ben İstanbul'a teslim olmuş bir adamım. Burada kendimi tabiat, mimari, resim, roman, sinema, şiir, musiki şaheserlerinin içinde duyuyorum. Her an değişen manzaralara farklı gözlerle bakarak canlanıyor, zindeleşiyor, tazeleniyorum. İstanbul'dan kopamam."

"Sadece bir süreliğine..."

"Israr etmeyiniz n'olur, beni size hayır demenin vebalinden kurtarınız."

Bahtiyar Bey'in çehresinde esrarengiz bir ışık belirdi: "Konuyu değiştirmeme müsaade buyurursanız... size yüzünüzü güldüreceğini umduğum bir şey söylemek istiyorum."

"Hay hay."

Bu dilberin aşkı size feyiz verecek

En son dakikasında olsa bile, bu hayat yaşamaya değer.
Sahnenin Dışındakiler

"Sizinle tanışmayı her şeyden çok isteyen bir hanımefendi var. Yakın dostumdur. İsmi, Nermin Mermi. Onunla iyi anlaşacağınızı, pek sevişeceğinizi [birbirini sevmek] sanıyorum." Bahtiyar Bey'in yüzünde mentollü bir tebessüm esiyordu.

Tanpınar "Olabilir, tabii" dedi isteksizce.

Bahtiyar Kont tafsilata girdi: "Nermin harikulade biri. Asil, zeki, espritüel. O da İngiltere'de tamamladı yüksek tahsilini. Londra'daydı. Sanat tarihçisidir. Ve ömrümde gördüğüm en güzel kızdır. Çehresinin yarısını kaplayan masmavi gözler... Annesi İrlandalı. Babası, belki duymuşsunuzdur, Riyaziyeci [Matematikçi] Ziya Remzi Bey... vefat edeli 10-15 sene olmuştur..."

"Enteresan... Ziya Remzi adını hiç işitmedim."

"Mühim değil. Asıl mevzumuz Nermin... O... nasıl anlatsam, münevver bir leydidir."

Profesör, Mister Kont'un takdiminden heyecan duymamıştı. "Ah, aziz dostum..." dedi "yeni insanlarla tanışmak beni

umutlandırmıyor artık. Sizi tenzih ederim. Kasavetimi dağıttınız. Sayenizde neşem yerine geldi. Birçok hususlarda, bilhassa Türkiye'nin vaziyeti hakkında endişelerimi yatıştırdınız. Dahası, kendi eserlerime dair tereddütlerimi izale ettiniz [gidermek]..."

"Estağfurullah üstadım. Şuur, umut, neşe, sizin eserlerinizde tüm sağlamlığı ve ihtişamıyla mevcut zaten. Dehanızın bizlere sunduğu güvenceyi başka nerede bulabilirdik?"

Başuşak Siyavuş Yavaş ile iki yardımcısı, yemek masasını sessiz sedasız fakat hamaratça donatmakla meşguldü.

"Teveccühünüzün mübalağa ihtiva etmediğini söyleyemezsiniz Bahtiyar Beyciğim."

"Siz de tevazuunuzdaki hata payını görmezden gelmeyiniz."

Tanpınar tebessümle "Nermin Mermi, şiir tedaileri [çağrışım] ilham eden bir isim" dedi. "Lakin ismiyle, cismiyle kadınlar benim tetkik [inceleme] sahamın haricinde kalıyorlar. Sizin tavassutunuz [aracılık] ve referansınız elbette bir değer taşıyor..."

"Cüretimi bağışlayınız, fakat sizin kadınlara ve sevdaya dair dikkatlerinizin derinliği bendenizce malumdur. *Sahnenin Dışındakiler*'de 'çok zeki bir kadın tarafından delice sevilmiş bir erkek'ten söz ediyordunuz. *Huzur*'da ünlü sualinizi sordunuz: 'Acaba, hep alışkanlık mı? Hep yanımızdakileri mi seviyoruz?' Diyeceğim, uzaklardan gelen çok zeki bir kadın tarafından delice seviliyorsunuz. Sizi onunla buluşturmaktan gurur duyacağım. Zira eminim ki bu dilberin aşkı size feyiz verecek."

Bahtiyar Kont'un sözleri Ahmet Hamdi Bey'in gönlünü okşuyor, fakat aklına yatmıyordu: "Ben keşfedilmemiş adadaki meçhul dağı kaplayan hüdayinabit [ekilmeksizin, kendiliğinden büyümüş bitki] ormanda yüzen siste yönünü bulmaya çabalayan kör hayalet kadar uzağındayım aşkın aziz dostum."

Bahtiyar Bey, hiç katılmadığı bu sözleri pek beğenmişti: "Siz demez misiniz 'Sevilmek, müphem bir hülyamıza verilen cevaptır' diye. Sevilmenin, bir boşluğu kendiliğinden doldurduğunu..."

Büyük Romancı araya girdi: "Boşluk benim bütün uzviyetime yayılmış bulunuyor. Aşka müsait bir bünyem yok. Yaşım ilerledi, devrim geçti Kont'um. Gönül defterini kapattım artık."

Ev sahibi, şeref misafirini sofraya davet etti. İki ahbap masaya geçtiler. Boeuf Bourguignon, rokfor peyniri ve Bordeaux şarabının tadını çıkardılar. Şimdi de puro tüttürüyorlar.

Bahtiyar Bey belki en yakın dostuydu onun. Ömründe böyle derin bir kavrayışla, ihtimamlı şehadetle [şahitlik], candan teşvikle, şefkat, hürmet, nezaket, cömertlik ve sevinçle taçlanmış bir arkadaşlığı tatmamıştı. İnsanlar dostluk kisvesi altında mahremiyetinizi kurcalar, zaaflarınızı araştırır, zamanınızı çalarlar. Ve de bu parazitçe tasalluta muhabbet derler. Bahtiyar Kont ise Tanpınar'ın gününü şiire çeviren bir melekti.

"Ben ziyadesiyle şanslı biriyimdir üstadım. Ağzımda gümüş kaşıkla doğduğum doğrudur. Beni yakından tanıyanlar, hakkımda 'Uçurumdan atlasa, bir sarışının kollarına düşer! Ayda yüröse 100 dolar bulur! Denize düşse ağzında balıkla çıkar!..' derler. Haklılar. Talihimin parlaklığına delil aramaya ne hacet [ihtiyaç]. Şu dakika sizinle aynı odadayım. İlahi lütufla bana bahşedilen bu baht açıklığından size de bir pay düşsün dilerim. Hatırımı kırmayınız. Çarşamba günü kahvaltıda biraraya gelelim. Müsaade buyurun, Nermin Hanım da sizinle müşerref olsun. Sizi temin ederim, dünyadaki en güzel varlıktır kendisi."

Profesör bir an düşündü: "Merakımı mazur görünüz... lakin beğendiğiniz, böylesine cazibeli, entelektüel bir leydiyle siz neden haşır neşir olmuyorsunuz?

"Bence... dünyadaki kadınların hepsi birbirine benziyor."

Tanpınar şaşırmıştı: "Yani?.."

"Kadınlara cinsî bakımdan alaka duymuyorum."

Profesör'ün şaşkınlığı daha da arttı: "Demek siz..."

"Evet, homoseksüelim." Bahtiyar Bey'in yüzüne gizemli bir tebessüm nakşolmuştu.

Üstat, yâreninin [arkadaş] tenasül [cinsel, üreme] hayatına karışacak, söz edecek değildi. Onu duraksatan, ikisi arasındaki münasebetin bu hâlle bir ilgisi olup olmadığı meselesiydi. Gerçi öyle olsa, Tanpınar'ı bir kadınla tanıştırmaya neden teşebbüs etsin?.. "Anlıyorum..." diyerek yutkundu.

Kelimeler, Bahtiyar Kont'un ağzından puro dumanıyla birlikte yayılıyordu: "Size o türden bir yakınlık duyduğum zannına kapılmayınız. Ben sizi biraderim, daha doğrusu ağabeyim olarak görüyorum."

Kalbin hatıraları canlandığında

Aziz ve muhterem Nermin Mermi Hanımefendi, sizi hiç tanımıyorum.

Ortak dostumuz Bahtiyar Kont'un tavassutuyla, görücü usulü aşk mı yaşayacağız?

Shakespeare'in *Kurugürültü* [Much Ado About Nothing] piyesinde, çevrenin telkiniyle sevdaya düşen Benedick ile Beatrice gibi...

Bendenizin işi kelimelerle. Yazı mütehassısıyım [uzman]. Bana göre, eşyayı kelimeler vareder. Hisler, düşünceler, eylemler... yazıya dökülmezse, zamanın asidinde eriyip yiterler.

Görüyorsunuz ya, biraraya hiç gelmediğimiz hâlde, size hitap ediyorum; isminiz var, cisminiz yok; lakin bu kadarı kâfi. Mevcudiyetimiz, vücudumuzla mukayyet değil. Bizler manevi varlıklarız Nermin Hanım. Karanlık ile aydınlık arasında, zamanın aktığı veya donduğu bölgelerde, arama telaşı ve kaybolma endişesi içinde uçuşan ruhlarız. Gönül istiyor ki hep aydınlık olsun, zaman lehimize işlesin ve buluşmanın sevincine nail olalım. Kısmet.

Bir insanın kısmeti, belki de iki insanın kaderi kesiştiğinde açılıyordur?..

Tesadüflerden çekinsek, şansa güvenemesek ve fala inanmasak da, doğru kişiye rastlamayı, şansımızın yaver gitmesini ve fallarda vaat edilen

mükafatlara kavuşmayı istiyoruz. Kader bize gülsün ki teselli bulalım, sevinelim, bir anlama kavuşalım...

Aşka amade [hazır] miyiz? Kalbimizde aşk'ın projesi hazır da, birini bulmaya mı kalmış iş? Birbirimizi tavlıyor muyuz, yoksa tavlılar buluşunca aşk mı oluyor?..

Sevme – sevilme terazisini nasıl dengeye getirebiliriz? Acaba sevmek daha ziyade erkeğin işi de, sevilmek kadının payı mı? Yok canım? Öylesi biraz... fazla geleneksel kaçar. Geleneksel ile tabii olanı da karıştırıyoruz belki bazen?

Hayalindeki sevgiliyi nasıl bulur insan? Evvela, muhayyel sevgili, hâliyle bulanık, flu bir figür olacaktır. Yani elimizde net bir fotoğrafı yok. Var mı yoksa? [Bu da amma acayip bir ifade oldu.] Ola ki kadınların hayalindeki sevgili, erkeklerin hayalindekinden daha belirgindir. Belki sevgi talebi, sevme niyetinden daha sıhhatlidir?

Zorlu bir paradoksun kurbanlarıyız galiba: Doğru kişiyle, anca imkansız aşk yaşayabiliyoruz.

İhtiyarlık, şu 50'li yaşlarım beni sırtımdan bıçakladı. İnanır mısınız, aşksızlık bana daha romantik geliyor gayrı. Gönül sayfasını temiz tutmak, meçhul sevgiliyi ölümüne bekleyiş, Eros'un vardiyasını Azrail'in devralması... Leyla adresinde kaybolmuşken, Mecnun'un çölde bir kaktüse sarılması...

Benliğimizden vazgeçip âşığımızın nazarındaki, kalbindeki kişi olmayı kabul mü etmeliyiz? Ötekinin hatırına kendime yabancılaşarak hayat bulabilir miyim? Böylelikle, sevda panayırında, ruhumuzu şeytana satmak yerine, meleğe hediye etmiş mi oluyoruz? Bunun, hayvanat bahçesinde Tarzancılık oynamaktan ne farkı var?

Aşk'a dair konuşurken, akıllıca sözler sarf eden bir budala durumuna düşmekten kaçınamıyor insan. Gene de, sevda mevzubahis olunca, saçma lakırdılar derin bir mana ve ulvi bir ehemmiyet arz ediyor, yanılıyor muyum?

İnsan acayip bir mahluktur, kendine fazla bakarsa kafası karışır. Nermin Hanım, bu mektubu size göndermek maksadıyla değil, sizin karşınızdaki yerimi tayin yahut keşfetme niyetiyle yazıyorum; hayallerim, hislerim ve düşüncelerimin nasıl bir yumak oluşturduğunu görmek ümidiyle. Okuyanın aksine, yazan yalnızdır. Hani, nerede, ona yaklaştıkça kendime geldiğim sevgili?

Bu dünyadan hafif adımlarla ve tebessümle geçme imkanını elden kaçırmamak üzere bağlandığım nezaket disiplini beni takva sahibi yani sakıngan biri kıldı sanırım. Aşkı, sevgiliyi aramak 50 katlı bir otelde saklambaç oynamak gibi. Yoruyor, hanımefendi.

Kaderin ördüğü ağa kendimizi bırakmak istemesek de, er ya da geç düşüyoruz.

Fi tarihinde, henüz gençken, sevdalandığım kıza "Gölgeni bile özlüyorum" demiştim... Geçici duyguların tahrikiyle, ebedî saadeti aramak nasıl bir çaresizliktir. Sonra da taşlaşan kalbi Sisifos'un kayası misali dağa çıkarmaya uğraş dur.

Şifalı çaya zehir katmayayım. Aşka hazırlanayım. Her gönül macerasında kendimizi yeniden tanıyoruz işte. Gamzelerin derinleştirdiği gülüşü sabote etmek, benim işleyeceğim türde bir suç değil.

Aşırı şairane, yani sapıkça sözler sarf etmekten kaçınmamı, anlayışla karşılayınız lütfen.

Hakikat gerçeğe hiç benzemiyor matmazel. Hüda bizi kalbi pörsüten sahte aşktan korusun. Ve inşallah birbirimizi hayalkırıklığına uğrattıktan sonra teselli etmeyi de becerebiliriz.

Divane dedektifin davası

Gönül hem bir devâ-yı mutlak ister hem kabûl etmez
[YAHYA KEMAL, *Eski Şiirin Rüzgârıyle*]

Yorgo'nun Meyhanesi'nde bir aşk sarhoşu. Başmüfettiş Fatin Fantom, cinayeti, muammayı, tetkikatı unutmuştu. Rus dilberi Nastasya'dan Fransızca şarkılar dinliyor, onun eşsiz dansını izlerken hipnotize oluyor, hülyalara dalıyor, kendini bambaşka âlemlerde buluyordu. Başında kara sevda bulutu; yıldırım aşkı kalbini korlaştırmış, gözlerinden dumanlar tütüyor. Teselliyi 'korsan içkisi' romda arıyor. Fatin Bey'in muvazenesi [denge] bozulmuş, aklı beş karış havada, şakulü kaymış... Ayhan Işık'ın ayrı anne-babadan olma ikizi polis, gitgide *Notre Dame'ın Kamburu* Quasimodo'ya benziyor. Vah vah... yazık ki ne yazık.

Nastasya Flippovna bu şıpsevdilik, ayran-gönüllülük karşısında hiç istifini bozmuyor. Cilveli, nazlı şakıyor:

J'ai le cœur aussi grand
Qu'une place publique
Ouvert à tous les vents
Voire à n'importe qui

Venez boire chez moi
Trois fois rien de musique
Et vous y resterez
*Comme en pays conquis**

Nasıl da alışkın, çevresindeki adamların kilise mumları gibi yanarak eriyip duman olmasına... Fatin "Mecnun" Fantom, kendi içindeki çölde daha ne kadar sürünecek? Evinden, ocağından uzak düştü. Zevcesini, evlad ü ıyalini [çoluk çocuk] nadiren görüyor. Geceleri, Beyoğlu'nun tekinsiz sokaklarında sendeleyen bir berduştan ne beklersiniz? Emniyet'in disiplinli, zeki ve çevik amiri derbeder oldu, meczuplaştı, gece gündüz abesle iştigal ediyor... Ne yuvasını sahipleniyor, ne de Sibiryalı Leyla'sına ilan-ı aşk ediyor. Hiçliğin sonsuzluğunda mahsur kalmış, kaybolmuş mefluç [felçli] bir divane. Yarıdan fazlası silinmiş kişiliğinin küsuratıyla, güçbela ayakta duruyor. Meyhanede boş masaların, boş şişelerin arasında, hazin parıltılar yayan yağlı kömürden bir heykel misali kalakalmış. Toparlanır mı? Bekleyip göreceğiz...

Çiçek Pasajı tenhalaşmıştı. Sabaha karşı perdeler inmiş, kapılar kapanmış, el ayak çekilmiş... Fatin Bey elinde rom şişesi, kravatı gevşek, yalpalayarak yürürken, avluda genç bir adamın tek başına oturduğunu fark etti. Masaya yaklaştı. Geniş alınlı, kestane gözlü, düzgün bıyıklı bir bey. Fener ışığında yüzü titreşiyor.

---

* Gönlüm gayet engindir
Bir kent meydanı kadar
Tüm rüzgarların birden estiği yahut
Herhangi bir rüzgarın
Evime gel içelim
Sızarken çok az müzik
Ve sen aşkım orada kalacaksın ebedi
Fethederek aldığın ülke misali

30'unda var yok. Önünde yarılanmış rakı bardağı, açık bir kitap, bir de defter. Bir şeyler yazmakta.

"Selam..." dedi Başmüfettiş, derin bir nefes aldıktan sonra, mahmur sesiyle ekledi: "N'apıyorsunuz burada böyle?"

Yabancı "Rus asıllı bir yazarın, Vladimir Nabokov'un romanını tercüme ediyorum" dedi.

"Rus mu?.." Fatin Fantom, yavaşça masaya ilişti: "Siz... Rusça mı biliyorsunuz?"

"Hayır, maalesef. Nabokov da İngilizce yazıyor zaten."

Fatin Bey'in başı dönüyor, dili dolanıyordu. Basbayağı küfelikti. Öyle ki, zombiler onu görse yemezler "Bu bizden" derlerdi: "Hımmm... Bendeniz, Başmüfettiş Fatin Fantom. Bir cinayet davasına bakıyorum. Muhtemelen haberdar olmuşsunuzdur; eski mebus Kamuran Korat ile muharrir Suavi Vasfi Bey katledilmişti. Ve en son burada görüldüler..."

Mütercim genç de sarhoş. Lakin, zaptiye amirinin aksine, alkole mukavemetli: "Ah, evet. Onları görmüştüm. Bahtiyar Kont'la beraber ön masada demleniyorlardı."

Müfettişe bir gürlük, zindelik geldi: "Kim?! Kim dediniz?"

"Bahtiyar Kont. Sizden iyi olmasın, pek muhterem bir zattır. Hakiki bir centilmen..."

"Şunun adını bir kağıda yazıp verebilir misiniz lütfen? Varsa adresini, telefon numarasını."

Adam, defterin arka sayfasına "Bahtiyar Kont" yazarken "Adresini, telefonunu bilmiyorum. Arnavutköy'de bir yalıda kaldığını duymuştum" dedi. "Ondan şüphelenmiyorsunuz ya?" Sayfayı yırtıp amire uzattı.

Fatin Bey kağıdı cebine koyarken "Ne münasebet kuzum?" diye geveledi "Sadece beyefendiden malumat almak niyetindeyim... Sahi, siz..."

"Bendeniz Oğuz, Oğuz Haluk Alplaçin."

O esnada yapışkan bir gece yağmuru çiselemeye başladı. Oğuz Haluk Bey defterini, kitabını, kalemini alelacele çantasına attı. Fatin Fantom ayaklandı. İkisi, İstiklal Caddesi'ne çıktılar. Polis, ellerini oynatarak sarsakça selam verip Tünel tarafına yöneldi. Mütercim ise Taksim istikametine yollandı.

Caddeye bir rüya rengi yayılmıştı. Beyni uğuldayan gedikli zaptiye "Bir kâtil cinayet işlerken 20 civarında hata yapar. Bunların 3'te 1'inin farkındadır..." diye düşünüyordu. Maznunu [zanlı] saptamıştı. Gerisi çorap söküğü, tereyağından kıl çekme ve çocuk oyuncağı... Mı acaba? Peşinen söyleyeyim, Fatin Fantom'un çekecek çilesi var aziz okur. [N'aparsınız, hayat iyiler için de kötüler için de zor.] Mücrimi [suçlu] yakalamak şöyle dursun, birçok mânialarla [engel] karşılaşacak; hayretlere garkolacak, envaiçeşit düğümü çözmek mecburiyetinde kalacaktı. Tımarhanedeki akıllılarla, hapishanedeki masumlarla, mezardaki katillerle uğraşması gerekecekti. Macera yeni başlıyor.

Sükût ve suikast

Kimsenin mermiye bağışıklığı yoktur.
[LÂEDRÎ]

Jilet reklamlarında aynaya bakınca tüm dertlerini unutuveren yakışıklılar gibi Tanpınar da tıraş olurken ıslık çalıyor. Ve İtalyanca bir şarkı, *Santa Lucia*'yı mırıldanıyor:

"O dolce Napoli, o suol beato
Ove sorridere volle il creato
Tu sei l'impero dell'armonia
Santa Lucia, Santa Lucia..."

29 Nisan 1959 Çarşamba. Ne gün ama... Hazan [güz] yapraklarına romanlar yazan müellifin gençliği tüm baharlarıyla birlikte geri mi geliyor? Gözlere fer, ağza gülücük, cilde pırıltı... Şansın tecellilerine [görünme] amade [hazır]!

Bu sabah, Bahtiyar Kont'un yalısında Nermin Mermi'yle tanışılacak. Sonra? Sevda bağından güller mi derilecek? Zor. "Büyük aşk"ı sıradan insanlar yaşar. Acemiler. İlk aşk –ömrün o merkezî

---

* Ah tatlı Napoli, mübarek diyar
Hilkatin tebessüm ettiği şehir
Ahenkle neşeden mürekkep vaha
Ah Santa Lucia, Santa Lucia

tecrübesi, en aziz ve muhteşem hatıramız– hayata çıplak gözle bakan körlerin nasibidir. Kara sevda salgını, ücra köylerde, tenha kasabalarda, dar muhitlerde zuhur eder. Kâinatı küçültmek, bir ada şekline sokmak ister âşıklar; ebediyetin tadını başka nasıl çıkarabilirler? Hisleri fikirlerle çevreledin mi, şairlikten münekkitliğe [eleştirmen] doğru yol aldın mı, fâniliğe mahkum benliğinin sonsuzluğa değil hiçliğe müteveccih [yönelik, dönük] olduğunu anladın mı aşk ufalır, ufalanır... Gene de sinekkaydı tıraş, ipek kravat, rugan ayakkabı... Eros yaralar, Azrail öldürür, amenna. Lakin meleklerle randevuya şık gitmek lazım. Nermin Mermi de meleklerden bir melek midir acep? Öyledir muhakkak. Bahtiyar Bey, çöpçatan değil ki kurusıkı sallasın. Onunki romantizm diplomasisi. Kadın-erkek münasebetine bîtaraf [tarafsız] bir mevkiden bakıyor. Hem sonra, beni benden iyi tanıyor; bu yönüyle de itimada şayan. Romantik ihtimallerin leziz heyecanlarına set çekmek akıl kârı değil be. Saadet, muhtemelken tadılabilen bir his ancak belki daima?.."

Profesör, evet, sevinçli bir maceranın eşiğindeydi. Pencerenin tülünü aralayıp baktı. Şoför Sümer Sürer, sütlü dondurma rengindeki Chrysler'in yanında hazır ve nazırdı.

Bir avuç *Old Spice* losyonla yüzünü perdahladı. Merdivenden *I feel good* şarkısına eşlik eder gibi iniyor! Kırkından sonra mutlu olacağını hiç ummamıştı. Fakat işte morali yüksek, neşesi yerinde, keyfi gıcır. Afili maskesinin ardında masum yakışıklı çehresiyle gülümsüyor.

Şoför, otomobilin kapısını açmış tutuyordu: "Her daim harika görünürsünüz efendim. Fakat söylememde beis yoksa, bugün kendinizi aşmışsınız."

"Teşekkür ediyorum Sümer Bey. Sizin gibi bir uzmandan gelen iltifat beni gururlandırdı."

Resmî bir gülüşme eşliğinde Şair koltuğa oturdu. Bugün romancıdan ziyade şairdi. Olgunlaştıktan sonra tazelenmişti.

Muasır medeniyetin meyvelerini yeme zamanı geldi çattı galiba. "Erkek arzuladığı kadına âşık olmaz, âşık olduğu kadını arzulamaz" diyen Freud'u da yalancı çıkaracaktı belki, kim bilir? "Mükemmeliyetçiyim ama hırslı değilim" diye düşündü Tanpınar "Varsın kurtuluşumuz yokoluşa benzesin. Akis, gölge, esinti hâlinde gerçekleşiyor insan zaten; pervane misali ateşe meyletmeyip de ne yapacağız?.." Denize paralel ilerleyen otomobil alçaktan uçuyordu. Lunaparkta güneşli bir gün gibiydi. Ebemkuşağının altından geçilecek. Gökten erimiş zambaklar yağacak. Her yerde rayihalı köpükler. Saçlara meyve liflerinden kurdeleler takılacak. Gövdemize simli sarmaşıklar dolanacak. Naneli şerbet şelalesinden şen şakrak atlayacağız...

Ahmet Hamdi Bey, muhayyile katarını durdurmak istese de, freni bulamıyordu. Bir aşk masalının prensesiyle buluşacak değildi ya? Sırma saç, mavi göz [iki tane], kalem kaş, hokka burun, gonca dudak, narin beden, parlak ten... Lodosun çırpıntısıyla irkildi: "Kalbime mi yuva yaptı içimdeki hayvan? Beynimi mi uyuşturdu, onun zehirli nefesiyle irat ettiği [söylemek] destan?.. Sen ki rüyalarında kaderinin merkezine inen adamsın Hamdi. Tereddüde mahal yok, masal prensesi de insan."

Yalının kapısı açıktı. Uşak Siyavuş Yavaş ortalarda yok. Mümtaz misafir antreyi geçti. *Sit venia verbo* [tabir caizse], derisi

yüzülmüş maymun kadar hassaslaşmıştı. Kulak kabarttı. Nermin Mermi gelmiş miydi? Çıt çıkmıyor. Üstat, o kesif sessizlik içinde kendi adımlarını, nefesini, nabzını duyuyordu. Holde, insiyaki [içgüdüsel] olarak, 'hediye yatağı' şöminenin üstüne baktı. O da ne? Bir parabellum! ['Para bellum' Latince "Savaşa hazırlan" demektir. Çoğu-kimse, bu tabancayı Luger adıyla bilir. 1898'de Georg Luger tarafından tasarlanmıştır. Alman işi...] Tanpınar tabancayı aldı. Şöyle bir evirip çevirerek inceledi. Ve neşeli bir taaccüple [şaşkınlık] "Bahtiyar Bey, bu da neyin nesi?" diyerek salona yöneldi. Aralık kapıyı tamamen açtı ve başından aşağı kaynar sular döküldü. Bahtiyar Kont, yerde sırtüstü, kanlar içinde yatıyordu! Kollarının ve bacaklarının duruşu, buruşuk bir Nazi Bayrağındaki gamalı haçı andırıyor. Göğsünde kurşun delikleri.

Saadet müjdesinin yerini sürpriz felaket almıştı. Kahramanımız, John Wayne filmi izleyen Kızılderili gibi kalakalmıştı. Arzda [yeryüzü] deprem uğultusu, arşta [gök] kıyamet çınlaması. Elde sıcak tabanca, yürekte soğuk bir ok. Malum ya aziz okur, Tanpınar'a *Huzur* yok.

Bu dehşetengiz muammayı çözmek için size 70 sene mühlet... Mi acaba? Kimsenin kimseye verecek bu kadar zamanı yoktur sevgili okur. Sayılardan konuşacaksak ille, size ancak kaçıncı sayfada olduğunuzu söyleyebilirim ki onu da zaten en az benim kadar iyi biliyorsunuz.

Cinai bir tesadüf

İnsanın kendi talihini bütün vuzuhuyla
görmesi kadar korkunç ne olabilir?
Abdullah Efendi'nin Rüyaları

"Sakın kıpırdama! Kanun namına teslim ol! Etrafın sarıldı! Silahını at! Eller yukarı! Kaçamazsın! Tutuklusun!.."

Ahmet Hamdi Tanpınar, insan külünden yapılma bir heykelin mefluç [felçli] gölgesi gibi donup kalmıştı. Bir uçurum başında birdenbire gözleri açılan bir adamın ürpermesiyle doluydu. Keşmekeşin aksisedalarının [yankı] bakiyesini [kalan] duyuyordu...

Profesör parabellumu şöminenin üstünden alıp salona adım atarak Bahtiyar Kont'un yerde yatan cesediyle karşılaştığı anda evi zaptiyeler basmıştı. Üniformalılar, bilardo masasında dağılan toplar gibi ortalıkta koşuştular. Silahlarını ona doğrulttular. Nizami hatta otomatik hareketlerle yürütüyorlar harekatı. Lakin besbelli dehşete kapılmışlar; içlerinde korkunun rüzgarı esiyor. Gözünü kan bürümüş dev bir canavarı zapt etmeye çalışıyorlar sanki.

Başmüfettiş Fatin Fantom, şimdiye dek rastladığı en şık maznuna [zanlı] temkinli adımlarla yaklaşıyor. [Kabul, söyledikleri kadar var; maktul, katil zanlısından daha yakışıklı]: "Telaşa mahal yok beyefendi. Tabancayı yavaşça yere bırakınız. Sizi temin ederim her şey yoluna girecek." Fatin Fantom palavra sıkıyordu. Ne yoluna girecek? Tetkikler neticesinde, Bahtiyar Kont'u öldüren kurşunların parabellumdan çıktığı anlaşılacaktı. Silahta kimin parmak izleri var? Tanpınar'ın. Onlarca polis, tabancayı onun elinde görmüştü. Bir şahitler ordusuna, maktulün yanı-başında, elinde tüten bir tabancayla dikilirken yakalanmıştı. Taammüden adam öldürmek suçundan... kuvvetle muhtemel ki asılarak idam edilecekti!

Tanpınar tesadüfün tuzağına mı düşmüştü, yoksa biri ona kumpas mı kurmuştu? Görünen o ki, asıl maksat Bahtiyar Bey'i öldürmekti...

Romancı, mesleğinin verdiği alışkanlıkla tüm ihtimalleri zihninde tartıyor, bilhassa en vahim neticeleri düşünüyordu.

Amir Fantom ve müsellah [silahlı] memurların baskın vermesinin sebebi, Kamuran Korat ve Suavi Vasıf Beyleri katlettiği şüphesiyle Bahtiyar Kont'u tevkif etmekti [tutuklamak]. Gelgelelim cinayet zanlısı cartayı çekmiş... Fatin Bey gönlünü kaptırdığı Nastasya Flippovna'nın "Ömrümde onun kadar yakışıklı bir adama hiç rastlamadım" diye methettiği Bahtiyar'ın cesediyle karşılaşmaktan mahrem bir memnuniyet duyuyordu. Binaenaleyh, kâtile sempatiyle yaklaşıyor: "Haydi, bu elim [acıklı] vakayı beraberce kutla_ öh-höm, kapayalım yani."

Bay Fantom, masumları tutuklayıp, mazlumları tartaklayan, sağa sola rastgele ateş açan polislerden değildi. İtimat telkin eden

bir tarzı vardı. Namlular ile Tanpınar'ın arasına girip meseleyi tatlı dille çözmekte kararlıydı.

Şairimiz ise dehşet içinde, görmeyen gözlerle bakıyor. Parabellum, taş kesilmiş elinden düşüverdi.

Polisler, hızla atılarak onu kollarından yakalayıp kelepçelediler.

Ah... Güya bugün hayatının kadınıyla tanışacaktı. Ömrünün vehimlerle dolu devrini geride bırakıp huzuru, saadeti, aşkı tadacaktı. Evdeki hesap tutmamış, çarşıda kıyamet kopmuştu. Sahi, Nermin Mermi nerelerdeydi? Şu vakitlerde yalıyı teşrif etmesi [şereflendirme] gerekmiyor muydu?

Nezaretḥane duvarına zincirle bağlı oturağa tek başına ilişmiş arpacık kumrusu gibi düşünen kıpırtısız adamın kafasının içindeki kum fırtınası gitgide şiddetleniyordu. Cevapsız binlerce soru birbirine çarparak dağılıp saçılıyor. Parmaklıklara bakarken "En iyi ihtimalle hapishane mezarlığına gömüleceğim" diye düşündü. Şanslı biri sayılmazdı. Elindekileri hep zor yoldan kazanmıştı. Fakat bu defa felek sille vurmanın ötesinde, öldüresiye hücum ediyordu.

Bahtiyar Kont... kısa zamanda 'en iyi dost' makamına terfi eden o tertemiz adam katledilmişti. Bu vahşet kimin işi? Ne için, neden, nasıl?..

Nermin Mermi... şiirsel bir dille tarif edilen dilber. Onun bu kanlı hadiseyle bir alakası var mıdır?..

O gece Tanpınar'ın gözüne uyku girmedi. Arada bir dalıyor fakat uyuyamıyor, şuuru donuyordu.

Tefekkürle, sanatla, eser verme gayretiyle geçirdiği senelerden sonra, ahir ömründe ismi kanla mı lekelenecekti?..

Ani bir seslenişle irkildi: "Ahmet Hamdi Tanpınar!" Polis, elindeki demir halkaya geçirilmiş kocaman anahtarlardan biriyle nezarethanenin kapısını açtı ve "Şöyle buyurun" diyerek koridorun sonundaki odayı gösterdi. Yazar önde, zaptiye arkada yürüdüler.

Odada, Fatin Fantom, şüpheliyi ayakta karşıladı. Uykusunu almış, tıraş olmuş, gayet zinde görünüyor. Kahverengi takım-elbisesi de tiril tiril. "Hoşgeldiniz" dedi gülercesine "oturun lütfen."

"Hoşbulduk." Tanpınar masanın berisindeki koltuğa geçti. Bu hürmetkar tavrın nedeni ne acaba? Başmüfettiş tanıyor muydu yazarı?

"İsminiz, Agah Hayri Tandoğan, değil mi?" Polis amirinin, muhatabını tanımadığı anlaşıldı. Tamam da, niye böyle hâlinden memnun görünüyor? Ve mevkisine yakışmayan bir gaflet ve hamakatle çam deviriyor?

"Hayır. Tanpınar adım. Ahmet Hamdi Tanpınar."

"Müşerref oldum beyefendi." Tokalaştılar. Zaptiye, zanlının elini samimiyetle sıkıyordu.

"Eminim ki, Bahtiyar Kont'u öldürmek için kendinizce haklı sebepleriniz vardı. Olabilir. İnsanlık hâli. Şimdi bana her şeyi en ince teferruatına kadar anlatmanızı istirham ediyorum."

Gururum beni oyunun dışında tutuyor

Azrail, bu kadar yakından kokladığı insanların
peşini kolay kolay bırakmıyordu.
Beş Şehir

Gazaba gelmiş bir mitoloji tanrısı kâinatın derinliklerinden mızrağını ona fırlatmıştı sanki. Ve de zehirli dumanlarla dolu bir enkazdaki girdaba çekiliyordu. Heyhat... kıyameti balkondan izleyemezsin...

"Evet? Sizi dinliyorum Bay Tanpınar."

"Bahtiyar Bey'in katlinden beni mi mesul tutuyorsunuz?"

Zaptiye amiri keyifle güldü: "Cürmümeşhut [suçüstü] mevzubahis [söz konusu] efendi! Biz vaka mahalline intikal ettiğimizde, kurbanın başındaydınız. Silah da elinizdeydi. Deliller yetersizken birini suçlamak, yetersizliğin delilidir; halbuki bu vakada deliller güneş gibi her şeyi aydınlatıyor maşallah! Sizinle formalite icabı, ne yalan söyleyeyim, biraz da kişisel merakımdan ötürü konuşmak istedim. Bilahare zabıt tutulacak ve sizi tevkif edip hapishaneye uğurlayacağız. Sonra da... mahkemeye

çıkarılacaksınız. Zannımca, bundan gayrı... fazlalıklar hayatınızı tıkamayacak; noksanlıklar sizi endişelendirmeyecek."

Ahmet Hamdi Bey cinayetle suçlandığına mı daha çok üzülmekte, Bahtiyar Kont'un ölümüne mi, kestiremiyor. Gene de ruhuna enteresan bir sükûnet sirayet etmişti. Peşpeşe gelen felaketler onu sakinleştirmişti: "Fatin Bey, merakımı mazur görünüz, tam ben Bahtiyar Bey'in yalısına girdiğim sırada sizin baskın vermenizin sebebi neydi?"

"Niçin soruyorsunuz?"

"Cevaplamak istemezseniz..."

"Aslında, Bahtiyar Kont'u tevkif etmek için basmıştık yalıyı."

Büyük Romancı, soluğunu tutarak hayretini dizginledi: "Onu hangi suça istinaden_"

"Cinayet!" dedi Fatin Fantom "Mart ayında öldürülen bir mebus ile müşavirin katil zanlısıydı Bahtiyar Bey. Sahi, sizin bu hususta bir fikriniz var mı?"

Romancı'nın hayreti katbekat artmıştı. Koltuk sevdalısı Kamuran Korat ile gazete köşelerinden kitaplara taş atan Suavi Vasıf'ı... Tanpınar'a besledikleri mesnetsiz husumetin kesafeti [yoğunluk] sebebiyle cûş u huruşa [coşmak] gelerek vaveyla koparan [bağırmak] bu tabansızları Mister Kont mu mortlatmıştı? Şimdi düşününce, olmayacak iş değil. "Yok" dedi üstat "Bahtiyar Bey'in elini kana bulayacağına en ufak bir ihtimal vermiyorum. Onu bu nevi aşırılıklardan yasaklar ve cezalar değil, terbiyesi men eder. Güzide bir centilmendir. Yaşamını emniyetli veyahut hür kılmanın ötesinde, sanat eserine çevirmeyi gözetir."

"Acayip!" Müfettiş Fantom'un bir kaşı kalkmış, ağzının bir kenarı bükülmüştü: "Ellerinizle öldürdüğünüz adamdan 1- o hâlâ

yaşıyormuş gibi 2- candan bir muhabbetle söz ediyorsunuz!" Tanpınar, Fatin Fantom'un göründüğü kadar budala olmayabileceğini düşünüyordu ki... Polis Şefi "Siz de ben de biliyoruz ki Bahtiyar Kont denen zat hasta ruhlu bir ırz düşmanı, bopstil [züppe] bir mirasyedi, gözünü kan bürümüş bir caniydi" diyerek sözü nahoş bir yere bağladı. Abarttığını mı fark etti nedir, boğazını temizleyip sırtını dikleştirdi: "Velhasıl, bir kâtili enseleyelim diye hareke geçtik, lakin onu öldüren bir başka kâtili, zât-ı şahanenizi yakaladık. Kime niyet, kime kısmet... Filhakika, dosyanızı okumadım henüz. Mamafih sabıkanız yokmuş, onu biliyorum. Siciliniz tertemiz. Sizi tanımak için acele ettim, zira bu vaka alakamı celbediyor... 57 yaşındasınız. 43 yaştan sonra ilk cinayet... ender görülür. Arzu ederseniz anlatın, kimsiniz, necisiniz?"

"Edebiyat Fakültesi'nde hocayım ben."

"İstanbul Üniversitesi'nde mi?"

"Evet."

"Profesörsünüz yani?"

"Evet."

"Âlâ! Siz kendiniz de yazar mısınız?"

"Evet."

"Kitaplarınız var öyleyse?"

"Evet."

"Yahu şunu tam söylesenize, ne yazıyorsunuz, şiir mi, roman mı, makale mi?"

"Evet."

"Her telden çalıyorsunuz demek?"

"Romanlarımdan biri 4-5 yıl önce, *Yeni İstanbul*'da tefrika edilmişti."

"Karım öyle şeylere bayılır. Muhtemelen okumuştur. Adı neydi romanınızın?"

"*Saatleri Ayarlama Enstitüsü.*"

"Saatleri ben de severim" diyerek yazarı umutsuzluğa itti Fatin Fantom ve ceketinin sol kolunu hafifçe sıyırarak bileğindeki İsviçre yapımı, *Cortebert* marka, Devlet Demiryolları için özel üretilmiş saati göstererek gülümsedi. "Rahmetli ağabeyimden yadigar saati. Demiryolcuydu. Makinist..."

"Anlıyorum" dedi Yazar, alnını kırıştırıp gözlerini kısarak. Yanlış anlaşılmaya bağışıklığı vardı. "Güzel saat. Ağabeyiniz nurlar içinde yatsın."

"Âmin ve de dikkatimi çeken bir husus var: Ne masum olduğunuzu haykırdınız ne de cürmü üstlendiniz." Fatin Bey'in böyle bir zekice, bir sersemce sözler etmesi, Romancı'ya ilginç gelmişti. "Kadın mevzusu mu?"

"Ne?"

"Onu öldürmenizin sebebi, eşinizi ya da sevgilinizi elinizden alması mı?"

"Bahtiyar Bey kimsenin sevgilisine yan gözle bakmaz."

"Akçe meselesi o hâlde? Maktulü soymak niyetindeydiniz. Malum, para, suçun ölçü birimidir."

Usta muharrir, kayıtsızlığa varan bir serinkanlılıkla "Gururum beni oyunun dışında tutuyor" dedi.

"Ha? Nasıl? Kastınızı anlayamadım."

Tanpınar, Başmüfettiş'e doğru hafifçe eğildi: "Sakınmak ile kaçmak arasında büyük fark yok mu sizce de?"

"Gene anlamadım."

"Kimi insanlar... menfaatinden ve şehvetinden sarfınazar ederek [vazgeçmek], manevi omurgasını dik tutar."

"Siz... onlardan biri misiniz?"

"Şu kadarını söyleyebilirim ki yasalara saygılıyım ve..." Yazar da Polis gibi sözüne 've' bağlacıyla, alakasız bir cümle ekledi: "Size mühim bir sualim var Sayın Fantom."

Eşeğin kulağına Yâsin okumak

Susarak bir şey anlatmaya çalışan birinin,
söyleyecek sözü vardır muhakkak.
[MARTIN HEIDEGGER, 1889-1976, *Varlık ve Zaman*]

Tanpınar, mühim suali kendine soruyordu asıl: "Bulunduğum yerden ayrılmaksızın kayboldum; şimdi ne yapacağım?"

Başmüfettiş'in ofisine göz gezdirdi. Formika masa, metal dolap, suni-deri koltuk, dosyalar, teksir kağıtları... Devletin katışıksız ciddiyetini aksettiren bir kompozisyon. Sinek yeşili perdede, polis şefinin takım-elbisesinden kopmuşa benzeyen kahverengi bir örümcek tırmanıyordu. Pencerelerden biri açıktı; kuş ötüşleri, yaprak hışırtıları, çocuk cıvıltıları, İstanbul'un musikisi işitiliyordu.

Duvardaki resimde bizi en koyu Ortaçağ'dan muasır dünyaya üç adımda ulaştıran Atatürk "Vatanın birçok unsurları içinde en çok zahmet, cereme, dert çeken sizsiniz" der gibi bakıyor.

Fatin Fantom "Sual mühim olmalı ki cevabı hak etsin, değil mi mirim?" dedi keyifle kasılarak. "Kahvenizi nasıl içersiniz?" "Sade" cevabını alınca, kalkıp kapıyı araladı ve seslendi: "İki kahve alalım! Sade!" Dönüp koltuğuna geçti. Tabakasını açıp

misafire sigara tuttu. Romancı, elini hafifçe kaldırarak ikramı geri çevirdi ve ceket cebinden *Yenice* paketini çıkarıp dudaklarına bir sigara tutturdu. Emniyetin çaycısı kahveleri zaten hazırlamıştı besbelli; çabucak getirdi. Başmüfettiş "Ben aslen Arnavut'um" diyerek çakmağını uzatıp Tanpınar'ın sigarasını yaktı: "Bizde bir söz vardır: Sigarasız kahve, imansız Türk'e benzer." Ağzı kulaklarındaydı. Tahkikatla meşgul bir zaptiye değil de, tiryakiliğin tadını çıkaran bir ehlikeyif sanki. Kahvesini höpürdetti, sigarasını emdi "Şimdi sualinizi sorunuz" derken ağzından dumanlar yükseliyordu.

"Müşahhas [somut] delilleri bir kenara koyarsanız, benim gibi bir adamın cinayet işlemesi için makul bir sebep var mı sizce?"

"Ona da sıra gelecektir. İşin aslını astarını er geç öğreneceğiz. İnkara, itiraza karnım tok; sizden itiraf umuyorum doğrusu."

Büyük Yazar *"A bouche close n'entre point de mouche"* [Kapalı ağza sinek girmez. –Çenesini tutan, tehlikeden korunur–] diye düşündü [belki de merhum pederi Hüseyin Fikri Efendi'nin –1852-1934– sık sık söylediği "Eşeğin kulağına Yâsin okumak işe yaramaz" vecizesini hatırlamıştır, bilemeyiz] ve fena hâlde yanılan polisin sözlerine karşılık vermedi.

Zaptiye şefi konuşmasını sürdürdü: "Zevcem [kadın eş] 'İnsan, içine yerleşmiş yalnızlık hissinden zehirlendi mi, ıstıraptan bir lahza dahi kurtulması müşküldür' der..." Bu, *Huzur*'da geçen sözün, kocasından daha akıllı bir kadının örtük selamı gibi laf arasında belirmesi Yazar'ı şaşırttı. "Muhtemelen siz de dostlarınız öldürülünce yakıcı bir yalnızlık hissiyle doldunuz. Olamaz mı?"

Tanpınar henüz yarısını içtiği sigarayı küllüğe bastırarak sordu: "Beni tutuklayacak mısınız?"

"Aksi cihette davranmak hata olur. Tüm deliller aleyhinize. Gene de... iki husus var ki beni sizin safınıza çekiyor." Şüphelinin sükûneti, zaptiyeyi konuşmaya itiyordu: "Evvela, Bahtiyar Kont'un sağlam pabuç olmadığı aşikar. Onun temizlenmesi, cemiyetin hayrına bir işti zannımca. Şahsen bendenizin yüreğimi ısıttı. Yo, soğuttu! Lakin cürmün neticelerinin müspet oluşu mücrimi bağışlatmaz. İkincisi... sizin gibi münevver [aydın], ehil [yetkin], mümtaz [seçkin] kişilerin cinayete meyyal oldukları malum. Sosyete, rezilliklerinin şüyuundan [yayılma] ar etmez de, suçlarını gizlemeyi iyi becerir. Talihiniz yokmuş. Beş dakika geç gelseydik, şimdi belki çoktan Avrupa seyahatine çıkmış olacaktınız. Yakayı kaptırdınız. Şimdi..."

"Şimdi ne?"

Fatin Fantom ayağa kalktı. İlk ısırıktan önce kurbanının etrafında dönen köpekbalığı gibi Tanpınar'ın çevresinde dolaşıyordu: "Becerebilirseniz, felaketinizin sefasını sürün. Öyle ya da böyle, kabak sizin başınıza patladı Ahmet Hamdi Bey. Sağlık olsun. Hem olaya iyi tarafından bakın: Hapiste bol bol okuyup yazarsınız."

Teori diyarında bir serap

Profesör'ün iç âlemi, ordu girmiş bostan [sebze bahçesi] gibi tarumar olmuştu. Kulaklarında akisli bir uğultu. Âdeta mancınıkla, kaderinin dışına fırlatılmıştı. Nezarethanenin parmaklıklarına bakarken "Kabristanda geçen bir komedi filmi sanki" diye düşündü. Ağzında ince bir tebessüm kırılıp ufalandı. Kravatını gevşetmeye davrandı, vazgeçti. Dalgınlaşmıştı. Ne olacaktı şimdi? Görünen o ki istikbali yerlerdeydi. Ömrünün kalanını can çekişmeyle geçirecekti...

"Beyefendi, siz, Şair Ahmet Hamdi Tanpınar mısınız?"

İrkilerek başını kaldırdı Tanpınar. 20'li yaşlarda, bebek yüzlü, üniforması bol gelen bir polis, elinde bir bardak çayla dikiliyordu. Delikanlının sesi yumuşak, tavrı çekingendi. Şair muğlak ve karmaşık sözler mırıldandı: "Öyleyim galiba, yani inşallah, kim bilir, hâlâ belki sanırım herhâlde ve de kısmetse."

"Çay getirdim. Demli. Buyurunuz."

Tanpınar bir hapishane kuşu değildi. Ömründe kavga etmemişti. Sövgü sözcükleri kullanmazdı [zira bir kelam büyücüsüydü; kelimelerle, sıfırdan bir evren kurabiliyordu]. O hakiki bir

beyefendi. Bu yaştan sonra da "mapus damı" şartlarına intibak etmesi imkansız. Üstüne bir de kimsesizlik azabı... Üstat "Çok naziksiniz, berhudar olun" diyerek aldı polisin ikramını.

Meğer bu pembe yanaklı zabit şiir yazarmış. İsmi, Müşfik Latif. "Size" diyor "yazdıklarımı göstersem, bakıverseniz, şiirlerinize hayranım, bir tembih lütfetseniz..."

Her zamanki gibi, kasap et derdinde, koyun can derdinde.

Tanpınar, çaydan bir yudum aldıktan sonra, bardağı oturağa bıraktı. Polisin cebinden çıkarıp uzattığı katlanmış sayfayı açtı ve okumaya koyuldu:

Kâinatı temiz tut kendini koru

Bakışıyla cana nakış işleyen dilber
Bana da bir kahve ortalar mısın?
Metropolde kâm almak zaten müşküldür
Bir de canevimi mızraklar mısın?

Çehresinde çilleri titreşen dilber
Kerem eyle bu fakir finale kalsın
Köle rekabetinin paniğindeyken
Egosu lazerle parçalanmasın.

Kendi taze gölgesi taze dilber
Teori diyarında bir serap mısın?
Sevda hipnozundan aşk illetinden
Kurtulmakla galiba haddimi aştım.

Tarihin ikliminde yeşeren dilber
"Kâinatı temiz tut, kendini koru"
Derken yalan aşkımız bir anda tarih oldu
Sen dahi 5 saniye zarfında buharlaştın.

"Şiirinizde bir pırıltı var. Birbirine yabancı kelimeleri buluşturmuşsunuz, bu sanatkarane bir cesaret numunesi. Sesi iyi yönetmişsiniz. Rediflere kaçmamış, yarım kafiyeyi hiçe saymamışsınız. Lakin..."

Ceylan biblosu gibi gözünü kırpmadan, öylece duran Müşfik Latif, tek hecelik, manasız bir fısıltıyla mukabele etti.

"Şiiri, memlekete dair bir beyan gibi tasavvur ediniz. Eseriniz sadece ve sadece sizi işaret ediyorsa, o fena... Ben her kelimeyi şiire yakıştıramam doğrusu. Fakat siz tezat ile tenasübü birbirine yakın kılmışsınız. Ahengi sürprize ulamışsınız. Kutlarım. Teceddüt [yenilik] sanatın canlılığının başlıca teminatıdır. Mamafih aziz dostum, sizin şahsiyetinize ve hissiyatınıza dair bir husus var ki, kanaatimce eserin esasını ve esansını husule getirir..."

Müşfik Polis gayriihtiyari sordu: "Nedir?"

"İsminizle müsemma olmalısınız. Yani sağlamlığını ve kuvvetini, şefkati ve letafetiyle mayalayıp yoğurmalı şair. Bu işin bir cüzü de sabır ile şevki birleştirmek, yani sebattır. Uzviyetinde cevher taşıyan kişi serinkanlı, diğerkam ve müsterih olur. Kimseyi kullanmaya, yani kul eylemeye tenezzül etmez. Birilerinin yardakçısı derekesine düşmez. O kendini kurmuştur yahut kurmaktadır. Onun sözü de sesi de her türlü aşırılıktan aridir. Malumunuz, aşırılık sürdürülemez. Velhasıl, güzel kardeşim, şair şiirin içinde değil arkasında dursa daha iyi. Zira bir hediyedir şiir. Şunu da belirteyim: *'Kendi taze, gölgesi taze dilber / Teori diyarında bir serap mısın?'* mısralarından ilkini kendime yakın bularak benimsedim, ikincisi ise şaşırtıcılığından ötürü cazip geldi bana." Tanpınar, sayfayı acemi şaire iade etti.

"Teşekkür ediyorum üstadım. Ufkuma ışık düşürdünüz. Bu anlattıklarınızı aklımdan çıkarmayacağım. Ömrünüze bereket."

Kısa bir sessizlikten sonra Müşfik Latif "Yalıdaki cinayeti sizin işlemediğinizden eminim" dedi ve ekledi: "Keşke bu belayı savmaya gücüm yetseydi. Dilerim talihiniz yaver gitsin de tahkikat lehinize netice versin."

Sırtına cadı binmiş Büyükada merkebi

Cihanın iyiliğini isteyenler,
âlemin gözünde kabul görmezler
[SÂİB TEBRİZÎ, 1592-1676]

"Neee?! Sen, haddini hududunu aşmaya doyamıyorsun ha! Yahu ne cüretle Ahmet Hamdi Tanpınar'ı tutuklarsın?!.. Allah'ım sen aklımı koru! Başımıza taş yağacak Yâ Rabbelalemin! Kervan ters dönünce uyuz eşek başa geçermiş!" Mehtap Fantom, kocasına öyle şarladı ki, adamcağız muma döndü. Sırtına cadı binmiş Büyükada merkebi gibi bakıyor. Halbuki bahar akşamı ne güzel başlamıştı. Fatin Bey, Nastasya Filippovna'ya bir buket jerbera vermişti. İçine de "Sizinleyken her zaman bahar ve gündüz oluyor" yazılı bir not koymuştu. Zamparalara mahsus bir vicdan sızısıyla, karısına da jerbera aldı. Bukete aynı notu yazmıştı. Tek farkla: Siz yerine sen zamirini kullandı. Çiçeklere karşılık Çaritsa Flippovna, Fatin Bey'in sol yanağını öpmüştü, Mehtap Sultan ise sağ.

Akşam sofrasında zeytinyağlı enginar vardı. Fatin Fantom'un favori yemeği. Çocuklarıyla söyleşip şakalaşmıştı. Derken odasına geçti, sigara tüttürerek suç dosyalarını tetkike koyulduydu.

Bahtiyar Kont cinayetinin zanlısı hakkındaki teferruatı bilhassa merak ediyordu...

Ahmet Hamdi Tanpınar... 23 Haziran 1901, İstanbul doğumlu. 1919'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girmiş. 1923'ten itibaren Erzurum, Konya, Ankara ve İstanbul'da lise muallimi olarak çalışmış. Şair, mütercim, yayıncı... 1939'da profesör oluyor. 1943-1946 seneleri boyunca Maraş milletvekili! Bu fena işte. Hukuk karşısında her vatandaş müsavidir [eşit]. Lakin eski bir milletvekilini tevkif etmek, kimi büyükbaşların gazabını celbedebilir. Bir dakika... Tanpınar, Halk Fırkası mebusu. Bahtiyar'ın öldürdüğü adamlardan biri, Kamuran Bey de Halk Fırkası'ndandı. Acaba siyasi bir intikam mı?.. Yok. Saçma. Eski mebuslar arasında öyle kan davası doğuracak türden bir hısımlık [akrabalık] olamaz... Gene de... kim bilir?..

Mehtap Fantom, kocasına kahve getirdi. "Hayrola" diye girdi mevzuya "sen bana çiçek almazdın hiç. Hangi dağda kurt öldü?"

"Sevinmedin mi?"

Kadın gözlerini kısıp dudaklarını büzdü: "Soruya soruyla karşılık veriyorsun."

Tedirgin koca, zaman kazanmak için kahveyi yudumladı: "Yani?"

"Gizlice günah işlemiş gibi davranıyorsun Fatin."

Adam gedikli bir zaptiyeydi. Fakat kadının altıncı hissi, adamın profesyonelliğine galebe çalıyordu. "Gözünü seveyim dikkatimi dağıtma Mehtap, mühim bir davayla meşgulüm."

"Ne davası?"

Fatin Fantom, vahim bir hataya düşerek, eşine Ahmet Hamdi Tanpınar adında birini cinayet şüphesiyle gözaltına aldığını

söyledi. O an kıyamet koptu. Tanpınar'ın eserlerini okumaya doyamayan kadın, şanlı bir protestocu gibi yeri göğü inletti, kocasına verdi veriştirdi! Hızını alamayıp, münakaşanın bir yerinde "Sen! Vatan haini misin herif!" diye bile haykırdı. "11 senelik evliyiz, nereden estiyse aklına, bana çiçek getiriyorsun! Neyin var? Şırfıntılara, aşüftelere mi düştün?! İstikametini şaşırdığın yetmiyormuş gibi, memleketin en güzide muharririni tutukluyorsun! Üstüme iyilik sağlık! O adam edebiyatın Mustafa Kemal'i be, senin haberin var mı?! Kulaklarını dört aç ve beni iyi dinle bey: Ahmet Hamdi Tanpınar'ı serbest bırakmazsan, çocukları da alır babamın evine dönerim bilmiş ol! Bir daha da yüzümü göremezsin!"

Fatin Bey'in beyni ısınmış, kahvesi soğumuştu.

Başmüfettiş, korkulu bir hürmetle konuşuyordu: "Her sabah saat 8 ila 10 arası bir vakitte buraya gelip imza vereceksiniz. Böylece şehirden ayrılmadığınızı bileceğiz. Size 3 hafta mühlet... Bu müddet zarfında biz de balistik raporunu alır, davayı derinlemesine tetkik ederiz."

Yazar "Neye istinaden beni salmaya karar verdiniz?"

"Sizi cezalandırmakta aceleci davranmayışımızı, devletin vatandaşa duyduğu saygının bir ifadesi sayınız. Cürüm ispatlanır, hüküm kesinleşirse... ne bileyim, bavulunuzu hazırlarsınız, eş dostla vedalaşırsınız. Yarım kalan işlerinizin hiç değilse bir kısmını tamamlarsınız. Masumiyetiniz kanıtlanırsa da ne âlâ. Sizi boş yere alıkoymamış oluruz."

Profesör, teşekkür etti ve kalkmaya davrandı.

O esnada Fatin Fantom, dilinin altındaki baklayı çıkardı: "Bir dakika. Yazar Bey... Şu mebus ile muharriri Bahtiyar Kont denen tekinsiz herifin indirdiğini biliyordunuz değil mi?"

"Hayır" dedi yorgun Tanpınar.

"Milletvekili, yoldaşınızdı; muharrir de meslektaşınız... Ahbaplarınızın kanını yerde koymamak, ruhlarını selamete kavuşturmak için harekete geçtiniz?"

"Gidebilir miyim?"

"Siz... insaflı, diğerkam, terbiyeli birisiniz..."

Üstat mırıldandı: "Teşekkür ediyorum."

Müfettiş, teşekkürü duymazdan geldi: "Bu vasıflar, suçluyu mükemmellikten alıkor."

Romancı dediğin, bir bedende iki kişidir: Biri, sizin benim gibi, gündelik işlerle, ömre yayılan dalgalanmalarla, bilumum meselelerle iştigal eder. Diğeri ise muhayyilesindeki romanlarda gezinir; o, hayal âleminin bir ferdidir. Ahmet Hamdi Tanpınar cemiyetin dışına fırlatılmıştı artık; roman kozmosunda ise kıyamet kopmuştu. Hakikat de, hayal de ona yâr değildi. Edebiyat Fakültesi'nin karşı kaldırımından yukarı doğru yürürken, cebinden *Yenice* paketini çıkarıp bir sigara yaktı. "Profesör yahut *romancier* [*Fr.* romancı] değilim artık" diye düşündü "intikamcı bir hafiyeyim ben. Bahtiyar Kont'un kâtilini bulamazsam, cinayetin ikinci kurbanı olacağım." *Nereye gittiğini bilmediği bir gemiye tesadüfen binmiş ve dönüş imkanı olmayan bir yolculuğa çıkmıştı* sanki. Fakat bundan şikayetçi değildi. Aksine, yüreğindekileri tarttığında cesaretin korkudan, eminliğin endişeden, şevkin kaygıdan ağır

bastığını görüyordu. Omuzlarını dikleştirdi; yüzüne mağrur bir tebessüm yayıldı; gladyatör adımlarıyla yürüyordu. İçinden "Caniye pabuç bırakmayacağım..." dedi "o mendeburun derisinden çanta yapıp etlerini ve kemiklerini içine dolduracağım!"

II. BÖLÜM
[TANPINAR]

Zamanın bizi götüreceği yer

Hayâl içinde akıp geçti ömr-i derbederim
Bakıp, bakıp da o maziye şimdi âh ederim
"Ne bir emel ne ümit var, hayat bu muydu?" derim
[Safiye Ayla şarkısı
Güfte: Nahit Hilmi Özeren, Beste: Rakım Elkutlu]

İmam soruyor: "Bahtiyar Kont'u nasıl bilirdiniz?"

Cemaat bir ağızdan cevaplıyor: "İyi bilirdik!"

"Hakkınızı helal ediyor musunuz?"

"Helal olsun!"

Ölüm aslında birçok hayatî sualin kesin cevabıdır; lakin biz fâniler anlamazdan geliriz...

Bahtiyar'ın cenaze merasimine, kâtili de katılmış mıdır?..

Dostumla beraber ben de bir nebze öldüm belki de?..

Aşiyan Mezarlığı'nda bir ışık rüzgarı esiyordu... Bahtiyar Kont'un naaşını dualarla defnediyoruz. Karalar bağlamış herkes. Peçelerin ardında sessizce ağlıyor kadınlar. Adamlar ise ağırbaşlı bir somurtuşla dikilmekteler.

Başuşak Siyavuş Yavaş'ın refakatinde aheste adımlarla yanıma gelen olgun ve zarif hanımefendi, sağ eliyle göğsüme dokunarak "Ah... Ahmet Hamdi Bey..." diyor kısık sesiyle "Bahtiyar'ın annesiyim ben, ismim Şefika... En çok size muhabbet beslerdi..."

"Mekanı cennet olsun... Size... metanet, sabır ve ferahlık diliyorum Şefika Hanım."

"İnançsızdı" dedi kederle "Müesses dinin, bir inkar mihaniki [makine] olduğunu söylerdi. Mamafih, benim oğlum bir melekti Mösyö Tanpınar."

"Muhakkak..." Sesim çatlamıştı. Yutkundum. Vaziyete bakılırsa, benim cinayet şüphelisi olduğumu bilmiyordu.

"Eserlerinizin hafızıydı. Sizi 'taparcasına ve yaratırcasına' severdi" derken bana sokularak başını göğsüme koydu. Sır verircesine sessiz konuşuyordu: "*Huzur*'u yazmakla, bize şuurlu bir masumiyeti empoze ettiniz. Yüce Tanrı ruhunuzu esirgesin..."

Neye şaşıracağımı şaşırmış, donakalmıştım. Şefika Hanım döndü, az ötede bekleyen Siyavuş Bey'in koluna girdi. İkisi, migreni tutmuş heykel gibi hoşnutsuz bakan heybetli bir adama doğru yürüdüler. Bahtiyar'ın babası muhtemelen. Bilahare, bu haşin zatla, Payidar Bey'le tanışacağım. Ve bende bıraktığı intiba maalesef değişmeyecek: Masaja ve müshile ihtiyacı var.

Aşiyan'da birçok tanıdığa rastladım: Adalet [Cimcoz], Ahmet Kutsi [Tecer], Orhan Kemal, Aliye [Berger], Tahir [Alangu], Sabahattin [Eyüboğlu], Agop [Arad], Azra [Erhat]... Her biri bana lekeli bir kuşku perdesinin gerisinden bakıyordu âdeta. İnsan, hissî bakımdan yabancılaştığı kimselerle biraradayken, tek başına olduğundan daha yalnız hissediyor... Mahşer tehir edilse de onu beklemekten başka ne yapabilirim? Elektrikli sandalyede vakit öldürüyordum. Tehlike, konsantrasyonumu arttırır belki?

Gözlerim dolmuştu. Bu ağlayışta neyin ne kadar payı var, kestiremiyorum. Cenaze törenlerinde galiba çocuklaşıyorum.

Vaktiyle, bir talebemin yazdığı hikayede şu cümleye rastlamıştım: "Dünya bensiz de döner, ben de dünyasız dönerim." Halbuki kendimizi yeryüzünden ihraç edemiyoruz. Her birimiz bir âlemiz ve işte şahsi kıyametimize doğru seyrediyoruz. İstikametimizin mecburi keyfiyeti, bütün ömrümüzü bir avuntu hattından ibaret kılıyor sanki. Hayat ile memat birbirinden tümüyle ayrı, hatta birbirine zıt gibi görünse de... ömrümüzün ölü saatleri, günleri yok mudur? Üstümüze ölü toprağı atılmasına ne hacet, zaten ölü toprağından yoğurulmuş bir planette yaşamıyor muyuz?..

Fatin Fantom ne matemle alakadardı ne de cürümle. Mezarların arasında yüksekçe bir yerde duruyor, elleri ceplerinde, engelleyemediği bir sırıtışla birini seyrediyordu. "Kimi gözetliyor acaba?" diye baktığım yerde "Harikulade bir kadın nasıl olmalıdır?" sualinin cevabını buldum. 'İlk bakışta aşk'a inancı yaymakla vazifeli bir peri. Kirpiklerinin gölgesiyle koyulaşmış gözlerini, mukaddes kitapların sayfaları gibi açıp kapıyor. Kırk yıllık göz hekimleri bile böyle güzel göz görmemiştir. Başmüfettiş'in aklı başından gitmiş besbelli. Benim de aynı akıbete uğramam işten değil. Tesettür de dekolte de bu kadını daha cazibeli kılar sadece. Nitekim başına örttüğü şalla İslami bir letafet arz ediyor. Matemin ve tehlikenin merkezinde kendimi unutuverdim. Kadının zarafeti, fikir hürriyetimi anında behemehâl elimden aldı. Gözyaşlarımın arasından onu çevreleyen bir gökkuşağı görüyordum. Kamikazeye verilen son emir gibi kadın. O ve ben, köstebek ile hamsi kadar yakın olabiliriz ancak. Evet, hakikat bu... Acaba hep böyle hastalanır gibi mi aşka düşüyoruz? Sevda, nafile bir imece;

beyhudelik hasadı, manasızlık harmanı. Kadın ile erkek arasında bağ olmazsa düğüm de olmaz.

"Güzelliğin miracı, tatlılığın Nirvana'sı, zarafetin Everest'i" şeklinde tanımlayabileceğim hanımefendi, Bahtiyar Kont'un bahsettiği Nermin Mermi mi acep? Cenaze kafilesi içinde yürürken Itrî'nin Segah Tekbir'ine huşuyla eşlik ediyor. Münevver leydi, mütedeyyin mi yani?..

Adalet'in fısıldadığına bakılırsa, Rus asıllı bir şarkıcıymış! Bunu işitince habibim şaştı. Acaba burada ne işi var, merhumu nereden tanıyor?.. Kimseyle selamlaşmadı, aile üyelerine taziyelerini sunmadı. Hımmm... Fatin Fantom'la arada bir sinyalleşiyorlar.

Düşüncelere dalmıştım: "Oğlum Hamdi, sakın ha arzularına şiirsel tavizler verip de bunun adını 'aşk' koymayasın... Senin kalemin varsa Başmüfettiş'in de tabancası var... Sen ki mutluluk yarışına hiç katılmadın bile... Romantizm, kibarlıkla çevrelenmiş laubalilikten başka nedir? Ölümsüz aşklar dahi özünde birer kaçamak değil mi? Sevdanın, mütekabiliyet ilkesiyle işleyen bir delilik olduğunu aklından çıkarma. Hangi kadın serenat, iltifat ve dansla yetinir de taahhütten, mukaveleden, resmî mühürden sarfınazar [vazgeçme] eder? Halbuki aşkı yalanlardan olduğu kadar, yeminlerden de arındırmak lazım... Heyhat!.. Aşk, rolleri ikide bir değişen av ile avcı arasındaki kovalamaca. Âşık ise, o boğucu 'sadakat maskesi' altında şuurunu yitirmiş bir kazazede..."

Birden "Ahmet Hamdi Bey, müsterih olunuz efendim, sizin masumiyetinize şahidim ben" dedi arkamdan gelen mükedder [kederli] bir ses.

İrkilerek döndüm: Bahtiyar Bey'in Süleyman Fikri Erten'e benzeyen sıska şoförü Sümer Sürer. Islak gözlerinde kızıl çatlaklar.

Ben yalıya girdikten sonra bahçede dolaştığını, denize nazır salon penceresinin kenarında sigara içtiğini, silah sesi duymadığını söyledi. Bunu polise de anlatmış.

"Polis ne dedi?"

"Kulaklarımı muayene ettirmem için hastaneye sevkettiler." Sümer Bey, 7 sene evvel oğlunu kaybetmiş meğer; tüm cenazelerde bir seans da evladına ağlıyor. Anlıyorum ki müzmin matem onun iştahını kesmiş; deri kaplı bir iskelete dönmüş adamcağız. Gururu, onu mazlum rolüne bürünmekten alıkoyarken, hayatı neşesiz bir oyun gibi görmeye tevcih ediyor [yöneltmek] belki...

Paul Valéry *Monsieur Tetse*'de "Ben kendi içime yabancı gözlerle bakıyorum, henüz yaratmış olduğum nesneye ikide bir çarpıp sendeliyorum" derken benim vaziyetimi tarif etmiş âdeta. Hâlim dumandı. Düşüncelerim, volkanik küller gibi dağılmıştı.

Riske girmem. İddiada bulunmam. Tehlikeye atılmam. Zandan, kuruntudan, vehimden arınmaya bakarım. Sezgileri çok güçlü kimselere itimadım yoktur. Gelgelelim, birtakım ipucu belirtileri bulmak mecburiyetindeyim. Ya bu muamma çölünde can havliyle peşine düştüğüm hayaleti enselemek için yeni usuller icat edeceğim ya da hürriyetimi yitirerek cehenneme tepetaklak yuvarlanacağım... İşin aslı, İblis'in tasarladığı bir fasit-dairede mahsur kalmıştım.

Cenaze alayındaki birkaç kişiyi mimledim: 1- Payidar Kont. ["Payidar Bey akrabamdı... beni evlatlıktan reddetmeden önce" demişti Bahtiyar Kont.] 2- Pantolon askıları, balıksırtı ceketi ve papyonuyla gayet şık bir genç adam. Sümer Sürer'e sordum, ismi Lami Alem'miş; sürmeli gözleri donuk. 3- Lacivert takım-elbisesi içinde bir gangster karikatürünü andıran şişman, dişlek ve şehla ihtiyar: Şahmat Bey...

Polis, kancayı bana takmıştı. Ben de hiç tanımadığım insanlara kuşku kemendi atıyordum.

Şark'ta işler düşünülen, söylenen ve anlaşılan arasındaki farklar sayesinde yürüyor. Bize haksızlık etmeyeyim, Garp'ta da vaziyet aşağı yukarı aynı. Yanlış zamanlarda, yanlış yerlerde, yanlış kişilerle birarada olmak, çoğumuzun kaderi.

Kabristanda, Azrail'in nefesiyle mi, kanat çırpmasıyla mı, gölgesiyle mi, uyuşup kalmıştım. Ahali dağılmıştı. Her cenaze töreninde esen o 'sahte ölümsüzlük' yeli dinmişti. Kendime geldiğimde, merhum talebem Orhan Veli'nin kabrine gittim. Şiirinde *"Ölünce kirlerimizden temizlenir, / Ölünce biz de iyi adam oluruz; / Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış, / Hepsini unuturuz"* diyen biricik, dâhi, melek Orhan'ın. Zembereğim boşandı. Hüngür hüngür ağladım. Birkaç damla yaşı da ustam Yahya Kemal'e yetiştirdim. Sadece 965 gün sonra onun yanıbaşına, şuracığa gömüleceğim. Size, istikbalden mi haber veriyorum? Yok canım... Zira benim istikbalim, sizin için mazi, hatta tarih... Benimki, maziye müteallik [ilişkin] bir kehanet... Biz nikbinler [iyimser], bedbinleri [kötümser] haklı çıkaracak denli alicenabız işte. Dahası, ferdin felaketi, cemiyeti o kadar da alakadar etmiyor, ha?

Sırdaş yabancılar

Telefon korkunç şeydir...
Hiçbir zaman telefon sesini sevmedim.
Aydaki Kadın

İstanbul ve hayalî İstanbul birbirinin içinde dalgalanıyor. İlkbahar ile yaz, güneşi çekiştiriyorlar. Sokaklarda oynayan çocukların çığlıkları, ışıkta kırılmış aynalar gibi dört bir yana dağılıyor... Bense kara bir bulutun üstünde mi, karanlık bir vadide mi yürüyorum? Emin olduğum husus şu ki, cehennem var ve ben oraya doğru gidiyorum, üstelik çok yaklaştım.

2 Mayıs Cumartesi... Hafta sonları, hayat-memat meselelerinde kararsızlık çekmek için ideal zamanlardır. Ben de kendimi tereddüde, o istirahat ile işkence karışımı hâletiruhiyeye bıraktım. Emniyet Amirliği'ne gidip imza verdim. Şair Polis Müşfik Bey'le ayaküstü lafladık. Fatin Fantom'a rastlamadım.

Dönüşte bakkaliyeye uğrayıp yumurta, peynir ve ekmek aldım.

Apartmana vardığımda ne göreyim, rahmetli Bahtiyar Kont'un şoförü, yüzünde metanet ışıkları ve matem gölgeleriyle beni bekliyordu: "Merhabalar efendim." Gülümsüyor; elimdeki fileye göz-ucuyla dahi bakmadı; terbiyeli adam.

"Merhaba Sümer Bey, hayırdır, neden buradasınız?"

"Size otomobili teslim etmeye geldim" diyerek cebinden çıkardığı anahtarı uzatırken diğer eliyle yolun kenarındaki Chrysler'i işaret etti.

Hürmetkar kişilerin diğerkamlıkları da dahil her şeyden kuşkulanır olmuştum: "İyi de niçin?"

Hafifçe eğilip casus fısıltısıyla konuştu: "Zât-ı âlîniz bir nevi hafiyesiniz artık. Mücrimi bulmak için birçok şüpheliyle görüşmeniz icap edecek. Otomobil, işlerinizi kolaylaştıracaktır."

Anahtarı alıverdim: "Peki ya siz?.."

"Bahtiyar Bey'in şoföre ihtiyacı kalmadı pek. Hem o da böyle isterdi. Size muvaffakiyetler diliyorum üstat. Beni, ne zaman isterseniz arayınız lütfen." derken kartvizitini verdi. Karta baktım. Sümer Sürer'in adının altında *Otomobil uçar gider / Ömrüm gibi geçer gider* yazılı. Şaşkınlığımı yüzümden okuyan şoför, ağlamaklı bir sesle açıkladı: "Oğlum Servet'in fikriydi, bu şarkı sözünü karta yazdırmak." Zavallı çocuk, daha 13 yaşındayken trafik kazasında ölmüş...

"Nurlar içinde yatsın" diye mırıldandım.

Yaslı baba, beni başıyla selamlayıp alelacele yokuş aşağı yollandı.

İçim burkulmuştu ve katılmadığım bir lotaryadan otomobil kazanmıştım. O an fark ettim: Chrysler'in çehresi benimkine benziyordu. Onunla aynı fabrikada üretilmiştim yahut onu da benim annem doğurmuştu sanki. İçeri geçtim. Apartman girişindeki posta kutusunda *Türk Dili*'nin yeni sayısını buldum. Bir de mektup; gönderen: Nermin Mermi! Sirkeci'den postalanmış.

Basamakları yedişer yedişer çıkıp daireye girdim. Nefes nefese kalmıştım. Masama oturmuş, pencereden martıları izleyen

Haydut bana bigâne ve lakayt bir tavırla şöyle bir bakıp başını manzaraya çevirdi.

Fileyi mutfağa, dergiyi ve anahtarları sehpaya bıraktım. Zarfın kenarını yırtarken sürprizin müjdeye dönüşeceğini ummaktan doğan tatlı bir heyecan duyuyordum. Hangi sürpriz, ne müjdesi? Nereden bileyim? Hayatım muammalı [bilmece, gizem], muğlak [anlaşılmaz] ve muallak [sürüncemede kalmış] bir hâl aldığından beri bir nebze hassaslaştım. Neyi hayra yoracağımı, hangi şerden nasıl kaçınacağımı kestiremiyorum artık. Terliklerimi giydim, kravatımı gevşettim ve cinayet günü basiret göstererek vaka mahalline gelmeyen ve böylece maznun [sanık] durumuna düşmeme sebep olan meçhul hanımefendinin yazdıklarını okumaya koyuldum.

Ekselans,

müşterek dostumuz merhum Bahtiyar Kont zât-ı şahanenize bendenizden bahsetmişti.

O esnada telefon çaldı. Açtım. Bedri Ruhselman yekten "Şu anda karşımda kim duruyor, asla tahmin edemezsin" dedi. Hayat böyledir, siz can çekişirken birileri varyete peşinde koşar. Gerçi ben de akbabaların gölgesinde eğlence aramıyor muyum? Otomobil, bir leydinin mektubu...

"Kimmiş, Bedri Bey?"

"Bahtiyar Kont!"

Mucize ile zırva arasındaki farkı bildiğim hâlde şaşaladım: "Ne? Bahtiyar Kont mu?"

"E-evet azizim..."

Öyle saçma bir söz sarf etmişti ki, kendimi konuşmanın dışında buldum: "Emin misin? Dün onun cenazesindeydim."

"Bu karşımdaki... Mister Kont'un hayaleti!" Bedri Ruhselman bilim ile büyüyü mezcetmeye [katıştırmak] çabalarken aklını oynatmıştı galiba.

"Yani... merhumun ruhunu mu çağırdınız?" Ruhlarla görüşme gayreti, bana işgüzarlık gibi geliyor. Tamam, ben de birkaç kez ruh celsesine katıldım. Fakat yaşam ile ölüm arasındaki hudutta kaçakçılık etmekten kime ne fayda var? Filhakika [gerçekten] mirası heba edip hatıraları unuttuktan sonra ruhların karşısına hangi yüzle çıkar insan?

"Hayır..." dedi Ruhselman "kendi geldi!"

"Bahtiyar Bey ve sen tanışıyor muydunuz?"

Ruhlar âleminin seyyahı endişe yüklü, titrek bir sesle "Küçük bir sırrı paylaşan iki yabancıydık" dedi "İnşallah buraya beni koleksiyonuna katmak için gelmemiştir!"

"Bahtiyar Kont ne yapıyor şu anda?" diye sordum.

Bir oh çekti: "Kapıdan çıktı, yani geçti! Hayalet gitti Hamdi Bey!"

"Nereye?"

"Bilmiyorum."

"Bu hadisenin makul, mantıklı bir izahı var mı sence Bedri?"

Ruh Adam derin bir nefes aldı: "Tahminim o ki, Metapsişik Tetkikler Cemiyeti'nde yürüttüğümüz çalışmalar... Yani ervah [ruhlar] kozmosundan dünyaya bir menfez [geçit, delik] açmış olduk. Malum, birçok ruhları çağırıyoruz, onlarla teatide bulunuyoruz. Bahtiyar Bey'in ruhu, davet edilmeden gelme iradesi gösterdi..."

Nermin Mermi'nin mektubuna dönmek için sabırsızlanıyordum: "Ve şimdi de koptu gitti, öyle mi?"

"Aynen öyle mirim."

"Bir şey söyledi mi?"

"I-ıh... Birkaç kez tıslamayla hırıltı karışımı sesler çıkardı."

"Normaldir... Pekâlâ, yeni bir hadise cereyan ederse haberleşiriz."

"Ahmet Hamdi."

"Efendim?"

"Çok dikkatli ol. Söylemeye dilim varmıyor, maazallah, demonik kuvvetlerin gadrine uğraman_"

"Merak buyurmayın dostum" deyip telefonu kapadım.

"Toprağın altındaki maden yangınları gibi" bir aşk

Ve mektubu baştan okumaya koyuldum:

Ekselans,

Hitaba bakar mısınız?

müşterek dostumuz merhum Bahtiyar Kont, zât-ı şahanenize bendenizden bahsetmişti.

Evet.

Sizinle yüzyüze görüşme saadetine eremedim. Ne yazık ki, mesut bir tanışma ve hasbihâl yerine meşum bir cinayet ve keder hasıl oldu.

Tüm bunlar benim bahtsızlığımın tezahürleri.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı şaheserinizde "Bu, trapezinden, partnerinin uzattığı ellere yapışmak için kendini boşluğa doğru fırlatan cambazın, hesabında bir milimetre şaşırsa kendini ölüme götüreceğini bildiği bir hareketi yaparken dudaklarından eksilmeyen tebessümün aynıydı" yazmıştınız.

Tam olarak böyle miydi acaba?

Bazı tebessümlerimiz hiç de hoşnutluktan, saadetten, sevinçten doğmuyor; ıstırabı, tehlikeyi, korkuyu yatıştırmaya, hiç değilse saklamaya yarıyor. Bu mektuba helalinden bir tebessüm tadı katabilmek isterdim.

Kattınız bile.

Kader, planlarımı altüst etti efendim.

Hangi planlar?

Siz, romanı şematik bir anlatı olmanın ötesine taşıyarak, yaşama bilincinin başlıca kaynağı seviyesine yükselttiniz.

Öyle miymiş?

Eserinizin anlaşılmadığını düşünmekte mazursunuz. Fakat kabul ediniz ki siz hakiki bir romancı olmanız hasebiyle istikbalin müellifisiniz. Bundan kuşkunuz olmasın. Esasen mesleğinizin en yetkin ustasısınız. Hem acı hem tatlı hakikat budur. Sizi layıkıyla okuyacak kişilerin hemen hiçbiri henüz doğmadı dersem bana inanınız.

Peki, inanayım.

Biricik Ahmet Hamdi Tanpınar,

Buyurunuz.

Siz daha iyi bilirsiniz ki, insanlar harikayı, mucizeyi, mukaddesi bile kendi ufukları dahilinde ve kavrayış güçleri nispetinde alırlar. Bir eser, ufukların ötesinde, zamanının ilerisinde yani mevcut standartların fevkindeyse, onu tavsif etmekte acze düşer ahali. Bu tür eserler veren sanatkarlar, kültür-sanat muhitlerinin de konforunu bozar, huzurunu kaçırır. Siz işte öyle bir yazarsınız üstadım.

Kim bilir?..

Şaheserler yazmak suretiyle, eyyamcıların keyfini kaçırıyorsunuz. Sükût suikastına uğradığınız kanaatindeyseniz, edebiyata getirdiğiniz yeni mikyaslarla [ölçü] camianızın dilinin tutulmasına sebep olduğunuzu da düşününüz. Hem harika bir yazarsınız hem de hepsinden yakışıklısınız; size haset etmekten kaçınamıyor biçareler.

Yakışıklı mı?..

Nemli ağaçlarla çevrili göllere benzeyen gözlerinizde, kopkoyu deha ve depderin hüzün hakim.

Ha?..

Gür ve kabarık saçlarınız tapınak meşalesi gibi ışıldıyor.

Işıldar.

Endamınızın ihtişamı nereden geliyor? Besbelli, Tarzan'ın kemiklerinden çatılmış iskeletiniz...

Ahmet Hamdi Tarzan...

Heyecanımı mazur görünüz; haddimi aştımsa, sürçülisan ettimse affediniz...

Estağfurullah...

Canım Ahmet Hamdi Tanpınar, 1949 senesi *Mahur Beste* tefrikasını Bahtiyar'ın mecmua arşivinden okuduğumda 18 yaşımı yarılamıştım.

Şimdi... 28'siniz demek ki.

Londra'daydım. Sanat Tarihi tahsiline yeni başlamıştım. O zamandan beri sizi "toprağın altındaki maden yangınları gibi" bir aşkla seviyorum.

Ah...

Sevdanın eşiğini aştığımda, ıstırap ağına yakalandım.

Vah...

Benim âlemimde sizin makamınız "yıldız uzaklığıyla parlayan bir ruhun saltanatı"ydı.

Hah?!..

Hâlâ öyledir efendim. Hiçbir şeye ve hiçkimseye böyle tam ve sarsılmaz bir itimatla bağlanmamıştım.

Eh be Nermin Hanım...

İsterseniz bana "deli" deyiniz... yazdıklarınızı şahsıma gönderilmiş mektuplar addederek okudum hep.

Pek iyi ettiniz.

Her kitabınız, her cümleniz, her mısranız, her kelimeniz beni size daha da yaklaştırdı.

Ne hoş.

Hakkınızda her şeyi biliyorum.

Mesela?

Mesela, kedinizin asıl adı Kiziroğlu Mustafa Bey; kısaca Haydut diyorsunuz.

Doğru!

Platonik aşk böyle akbaba gibi pusuya yatırır insanı.

Rica ederim.

Elvis Presley'nin yeni çıkan *It's Now or Never* plağını dinlemiş miydiniz?

Hayır.

Bu parça, sizce de münasipse bizim şarkımız olsun.

Olsun.

Kelimeleri sizin gibi süzüp damıtarak kağıda dökebilseydim keşke.

Ne demek, maşallahınız var. Yazdığınız harfler sütte kaynamış karıncalar kadar yumuşak ve leziz.

Son olarak... size kuşkusuz nâhak [haksız] yere cani sıfatının yakıştırıldığı vahim vetirenin [süreç] hayırlı bir veçhesi [yön] olabileceğini düşününüz.

Kabul.

Yaşadıklarınızın, romanlara mahsus bir muvazeneye [denge] kavuşacağından ümitvar olunuz.

Olurum.

Ezelî sevda ve ebedî bağlılıkla...

Bilmukabele.

Mektubu gözyaşlarımla ıslatmadım, öpüp koklamadım, göğsüme bastırmadım fakat bunların tümünü aklımdan geçirdim. Nermin Mermi'nin yazdığı sözler zihnimde yankılanıyordu. Tanımadığım genç kadının hasretini çekiyorum âdeta.

Ayağa kalktım. Mutfağa yöneldim. Bir kahve pişireyim.

VUUUUUUUP!

Daire kapısından geçen Bahtiyar Kont'un hayaleti birden karşıma dikildi!

Seraptan seraba koşuyorum

İşte, sizi kurtların arasına gönderiyorum.
Yılan kadar zeki, güvercin gibi saf olun.
İnsanlardan sakının. Çünkü sizi yargılayacak
ve zindanlarda kırbaçlayacaklar.
[*MATTA*, 10: 16-17]

Hakikat ile hayal arasında ayrım gözetmeyi çoktan bırakmıştım. Ben ki Fransızların dilini, Fransız öpücüğünü tatmadan öğrenmişim. Şuurun çizdiği hudutların dışına taşmadan, yani deliliğe ucundan kıyısından temas etmeden kim ömrünü baştan sona yaşayabilir?

Bahtiyar Bey'in hayaletiyle burun buruna gelince, dehşete kapılmadığıma şaşırdım.

Gene de bir korku filmindeki merdivenden bodruma iniyordum sanki. Ve kulağıma sevecen bir ninni çalınıyordu. Korkunç görünen bir durumun gerçekten de korkunç olduğunu idrak etmek ferahlatıyor insanı. Galiba ihtiyarlık beni meraklanmaktan alıkoyuyor, umutlarımı seyreltip korkularımı berhava ediyor?

"Söyleyemem" dedi Bahtiyar Kont.

"Sizi kimin vurduğunu biliyorsunuz, değil mi?"

"Elbette."

"Cinayeti benim işlemediğimi_"

"Kesinlikle evet."

"Zira kâtil göğsünüze ateş etti. Gündüz vakti, tam karşınızdaydı."

"Tastamam öyle oldu."

"Ahir ömrümü, zindanlarda çürüyerek_"

"Ağzınızdan yel alsın. Allah muhafaza buyursun. Şeytanın kulağına kurşun!"

"O hâlde neden?.." Sesimin yumuşaklığı dikkatimi çekti. Mister Kont'a kızamıyordum. İnatçılığı bile onu yüceltiyordu nazarımda. Tahayyülümün hakikat ile rabıtasını arıyordum. Yani meraklanmıştım. Zihnimi kurcalayan soruların cevabını bulmayı, başımdaki belayı savmaktan daha çok istiyordum.

Hayalet, üçlü koltuğa yayılmıştı. Haydut da onun transparan kucağına oturmuş mırlıyor. Böyle bir manzaraya bakmak, şüpheleri dondüruyor. Neyin lehine neyin aleyhine olduğunu göremeyince büsbütün körleşiyor insan. Süreğen mantıksızlık, aşılmaz kurnazlık ve atmosferik saçmalığın büyüsü karşısında ne yapabilirim? İki kere iki dört etmiyor işte, zorla değil a? Belki de hep böyleydi: Namütenahi bir şaka olarak tasarlanmış kâinatta, ciddiyet aptallığın gülünçlüğüyle maluldü de ben göremiyordum.

"Size yardımım dokunsun istemediğimi sanmayınız n'olur. Takdir buyurursunuz ki kâtilimin yakalanması beni de sevindirir. Lakin bazen mahrumiyet, çaresizlik ve mecburiyet iradenin yerini alıveriyor. Ve ne yazık ki, bu hususta neden konuşamadığımı keşfetmek için de cinayeti çözmeniz gerekiyor.

Sigara yaktım. Misafire de uzattım gayriihtiyari. "Bıraktım" dedi. Mahcup görünüyor. Birden ağlamaya başladı. Saydam gözlerinden buhar çıkıyor.

"Bahtiyar Bey, neden ağlıyorsunuz?"

"Geçen gün soğan doğramıştım, etkisini şimdi gösteriyor" derken acıklı bir ifadeyle gülümsedi.

Ben de tebessümle mukabele ettim. Ve daha fazla üstelemedim. Dostumu rencide etmekten çekiniyorum. "Lütfen canınızı sıkmayınız. Israrımı da mazur görünüz azizim..."

"Üstat, farz edin ki size kâtilin adını verdim, ne yapacaksınız, polise 'Maktulün hayaleti bana böyle böyle söyledi' mi diyeceksiniz?"

"Haklısınız. Fakat hiç değilse kimin peşine düşeceğimi bilirdim."

"Bu hikayenin Sherlock Holmes'u sizsiniz mirim. Bendeniz de Doktor Watson_"

Sözünü kestim: "Sherlock'un aradığını, çoktan bulmuş bir Doktor_"

O da benim sözümü kesti: "Canı pahasına."

Sürpriz yapan insandan her şey beklenir

Haydut, hayaletin arkasına geçmiş, koltuğun tepesinden uzanarak ensesini kokluyor. O esnada Bahtiyar Bey'in parfümünün kokusunu ben de duydum. Acayipliğin gaz hâli.

"Otomobili bana siz mi yolladınız?" diye sordum.

"Hayır. Sümer Bey akıl etti... Fakat araba sizin zaten. Ayrıca, beni sizden başkası ne görebilir ne de duyabilir."

"Lakin Bedri Ruhselman sizi görmüştü?"

"O müstesna. Bedri Bey ruhlarla haşır neşir olmaktan, kendi de bir nevi hayalete dönüşmüş. Nitekim, onun, çağırılan ruhlar insin diye açtığı spiritüel tünelden geçerek geldim dünyaya zaten."

Şeytanın kuyruğunun uzunluğu hakkında sualler soran bir herzevekil [boşboğaz] gibi hissediyordum. N'apayım, kafamın içinde binlerce soru işaretinin kancaları birbirine geçmişti. Bahtiyar Kont'u kimseler göremiyor, duyamıyor; Hayalet bana bildiği gerçeği söyle-ye-miyor... Bunlar her şeyden ziyade, benim delirdiğimin delilleri... Borç, günah ve düşman, zannettiğinizden fazladır. Ve delirmeden evvel ıstırap çekmek şarttır. Acaba acılarımın ağırlığını tartarken hataya mı düştüm? Bedri'nin de

Bahtiyar'ı görmesi?.. Divanelik, onun mesleğinin bir cüzü; ihtisasını ve prestijini dozunda bir anormalliğe borçlu zaten adam. Olan bana olmuştu. Kafayı sıyırmıştım... Biraz sakinleşebilmek ve havayı yumuşatmak için "Ruhselman'ın hayalet görünce bana telefon açması da pek enteresan, değil mi?" dedim.

"Zannımca, sizin ona inanmanızı çok istiyor" dedi Mister Kont.

"Niye?"

"Çünkü siz kabullerinizi dile getirmede mahirsiniz. Tasvirlerinizle, gerçekleri düşüncenin alanına naklediyorsunuz. Bedri Bey'i anlıyor ve ona hak veriyorum; zira ben de sizin bana inanmanızı arzu ediyorum."

Telefon çaldı. Kalkıp açtım.

"Merhabalar efendim. Ben Avukat Barbaros Aslanboğa. Profesör Ahmet Hamdi Tanpınar Bey'le mi konuşuyorum?"

"Evet, buyurunuz?"

"Sizi, bir miras meselesi için aramıştım."

"Pardon? Miras mı dediniz?"

"Evet. Merhum Bahtiyar Kont Hazretleri, bendenize vasiyetini yazdırmıştı." İster istemez Bahtiyar Bey'e bakış attım. Kediyle oynuyordu.

"Sizi dinliyorum" dedim.

"Rahmetli, size 1956 model bir Chrysler ile nakit 750 bin İngiliz Pound'u bıraktı."

Hayretlere garkolmuştum: "Ne?!"

"Gelgelelim sıkı döviz kontrolü politikası sebebiyle, meblağın Türk lirası cinsinden karşılığı yani 10 milyon 100 bin lira yatırıldı hesabınıza."

"Banka hesap numaramı nereden biliyorsunuz?"

Sorumu resmî bir gülüşle geçiştirdi: "Garipsemeniz muhtemel bir durum daha var Sayın Tanpınar."

"Nedir?"

"Bahtiyar Bey size teslim etmem için bir emanet vermişti bana."

"Neymiş?"

"Beyoğlu'ndaki İş Bankası şubesinde bir kasanın anahtarı. Kasayı açma salahiyeti bir tek sizde."

"Ne varmış kasada?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Peki_"

"Hukuki desteğe ihtiyacınız olursa, büromuzun avukat müfrezesi bilâ-ücret [ücretsiz] hizmetinizdedir."

"İyi ama neden?.."

"Bay Kont'un talebi. Mamafih sizi temsil etmek bizi gönendirir."

"Peki, teşekkür ediyorum."

"Vazifemiz efendim. Görüşmek ümidiyle. Size esenlikler diliyorum" diyerek telefonu kapadı.

Birkaç gün öncesine kadar, edebiyat fakültesinde ders veren, evini bir karakediyle paylaşan ve *Aydaki Kadın* adlı bir roman üzerinde çalışan yalnız bir adamdım. Şimdiyse hayaletle konuşan, zengin bir katil zanlısıyım.

Salon kapısının önünde dikilen Bahtiyar Kont bana doğru iki adım attı. Yüzünde çocuksu ışıltı: "Haberler iyi mi?"

Telefonda mirastan bahsedildiğini duyduğu hâlde, kibarlık namına bilmezden geliyordu.

"Bana bir servet bırakmışsınız" dedim.

"Asıl mühim parça, banka kasasında" dedi neşeyle.

"Fakat onun da ne olduğunu söyleyemezsiniz, değil mi?"

"Sürprizi bozup, heyecanı yoketmek istemem."

"Size bir şey söyleyeyim mi?.." diye mırıldandım.

"Buyurunuz lütfen."

"Sürpriz yapan insandan her şey beklenir."

Kimliğinden uzaklaş, kendine yaklaş

Dost bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli' zebun*
[FUZULÎ, 1483-1556]

Can çekişen balina misali ilerleyen feribot, yavru örümceğin ördüğü ağ inceliğindeki sabah sisini dağıtıp, Çamlıca sırtlarından yükselen azametli güneşin ışıklarıyla sıvanarak Üsküdar sahiline yanaştığında saat 6.45'ti.

Chrysler'le, yamaçlardan taşan iri güllerin rayihalı gölgeleri ile dibine bakır levhalar döşenmiş denizin arasından geçiyorum. Yemyeşil yamaçlardan havalanan rengarenk kuşlar, bulutların çevresinde daireler çizip minareden minareye çizgiler çekiyor. Baharın düşsel geometrisi.

Hayalet Kont yanımda. "Bilecik sizin olacak. Tümüyle. Fakat Bilecik'ten hiç çıkmayacaksınız!" diyor. Refikimin [arkadaş] pek sevdiği 'şartlı teklif' oyunu bu. Farazi [varsayımsal] teklifi,

* Dost ilgisiz, felek zalim, dünya durmuyor
Dert çok, yâr yok, düşman sert ve talih dönmüyor

muhatabın değerlendirmesi, yorumlaması gerekiyor. Sağlığında böyle garip huyları yoktu. "Bilecik her şeyiyle size tapulanacak. Şehri dilediğiniz gibi biçimlendirebileceksiniz. Oranın siyasi lideri de sizsiniz; düşünün_"

"İmkansız. İnsan, hudutları da ufukları da aşmayı daima gündeminde tutmalıdır. Beni ömür boyu sınırın berisinde kalmaya ikna edemezsiniz. Mahkumiyete hiç hevesim yok. Mükafat suretinde bir cezaya razı gelemem dostum. Serseri bir kaşif, aylak bir seyyah, hatta yönünü tesadüflerin tayin ettiği yani kayıp bir turist sıfatıyla gezemedikten sonra dünyaya gelmenin manası kalır mı? Hürriyet, hareket sahasının genişliğiyle ölçülebilir pekâlâ; doğrudan veya dolaylı engeller sebebiyle bir yere giremiyorsak, cezalandırılıyoruz demektir; yine doğrudan veya dolaylı bir buyrukla bir muhitten, topluluktan ayrılamıyorsak esaret altındayızdır. Seyahat bizi kimliğimizden uzaklaştırır ve kendimize yaklaştırır."

Bahtiyar Bey, hayalî teklifinin makul olduğunu savundu: "Immanuel Kant, Königsberg'de doğdu, yaşadı ve öldü. Muayyen [belirlenmiş] sınırlar içinde kalmak, ufkun darlığına delalet etmez."

"Kant 30 yaşındayken günlerce yol katedip güneybatıdaki Arsberg'e gitmiş ve orada bir şövalyenin çocuklarına ders vermişti. Başka talebeleri de vardı... Bugün ne Königsberg kaldı ne de Prusya. Büyük filozofun hatırına anıyoruz Königsberg'i. Sovyetler'in Kaliningrad'ına hâlâ Königsberg diyoruz; Stalin'in yoldaşı Mihail Kalinin, Kant Hazretlerinin gölgesinde kayboluyor... Velhasıl, Bilecik'in hakimi olmaya rıza göstermeyeceğim."

"Paris! Paris'i veriyorum size!" Bahtiyar Kont öldükten sonra delirmişti galiba.

Beylerbeyi Sarayı'nın önünden geçiyoruz. Abdülhamit ile Talat Paşa pencereden bize el mi sallıyorlar?.. Belki de bir hülyalar dehlizinde mahsur kaldım, çıkamıyorum? Aklımı oynattım, halüsinasyonlar görüyorum ve kusuru da hayaletlerin üstüne atıyorum? Hangi kuvvetli nefes beni kendi kaderimin serabına böyle birdenbire üflemişti? Acaba hayatın dengesi, içimizdeki tuhaflıklar ile dışımızdaki acayiplikler arasında mı kuruluyor asıl?

"Paris'i de istemiyorum!"

Müzakereye koyuluyor: "Pekâlâ, senenin 15 günü dışarıya çıkabilirsiniz."

"Şehrin yarısını alsam da yılın 6 ayı istediğim yere gidebilsem?"

"Bilecik'in mi yarısı, Paris'in mi?"

Biraz düşündüm. Mevcut şartlar altında Paris'in yarısı ile Bilecik'in yarısı arasındaki farkın ehemmiyeti azalmıştı. "İkisi de olur."

Hayalet "Anlaştık!" diye haykırdı, "Bilecik'in yarısı ve senenin yarısı!" Bahtiyar Bey sağ olsa bana Paris'i tapulardı fakat hayaletin huyu suyu başkaydı; eh, ecel şerbeti de sarhoş ediyor insanı demek.

Zinhar "zinhar" deme

İnsan talihi bu idi. Hiçkimse yıldız olarak kalamıyordu.
Muhakkak hayalimizdeki yerinden inecek, herkese benzeyecekti.
Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Çengelköy sırtlarındaki, denize nazır konağa varan yolu, Hayalet Kont tarif etti.

Komando üniformasını çıkarıp kahya kostümü giymiş bir adam, konak bahçesinin ferforje kapısını araladı: "Kimsiniz?"

"İsmim, Ahmet Hamdi Tanpınar. Edebiyat profesörüyüm. Payidar Bey müsaitse..."

"Paşa cenapları edebiyattan hazzetmez." 63 yaşındaki Payidar Kont mütekait [emekli] bir mirliva [tümgeneral]. 10 metre kadar ötemdeki ceviz ağacının altında, at büyüklüğünde bir kangal köpeğiyle şakalaşıyordu. Üstünde oduncu gömleği, altında bahçıvan pantolonu, ayağında çizme. Bir yandan puro içerken, hayvanın boynundaki dikenli tasmayı çekiştirerek "Hey Toraman! Hop Toraman!" diye bağırıyor. Kesik kulaklarıyla ve suratındaki –maske yırtığına benzeyen– lekeyle kabuslardan fırlamış gibi görünen dev köpek, hoplayıp zıplarken bir inliyor, bir hırlıyor. Sahibine karışık duygular besliyor besbelli; onun buruşuk derisini

hırsla parçalayıp etini kemiğini çatır çutur yesin mi, zalimane şakalarına katlanıp yorulmasını mı beklesin?..

"Siz gene de_"

Köpüren kahya, bakışlarıyla üstüme başıma zehir saçtı: "Bu haneye çat-kapı giremezsiniz." O esnada Toraman birden donup kaldı. Gözlerini yanımdaki Bahtiyar Bey'e dikmişti. Onu tanımıştı. Yıllardır hasretini çektiği bir ahbaba bakar gibiydi.

"Anlıyorum, lakin_"

"Kumandan kimseye randevu vermez. Konağın çevresinden 5 dakika zarfında uzaklaşmazsanız_"

"Hey! N'oluyor orada?" Payidar Kont, köpeği taş kesilince beri tarafa bakıp beni fark etmişti ve şimdi yanımıza geliyordu. Purosunu emdi. Dumanı üfledi.

Bahtiyar Bey'i ne paşa görüyor ne de uşak.

"Hoşgeldiniz" dedi mikrofonik ve gür sesiyle "ne istemiştiniz?"

"Ben, mahdumunuz [oğul] merhum Bahtiyar Bey'in ahbabıyım. Başınız sağolsun. Sizce bir beis yoksa, biraz konuşabilir miyiz?"

Suratından karanlık bir gölge geçti. Kelimeleri, madeni birer levha misali ısırıyordu: "Teşekkür ederim. Oğlumun arkadaşlarının hiçbirini tanımadım. Bu saatten sonra da tanımak istemiyorum!"

"Fakat bu cidden mühim_"

"Ben, Bahtiyar'ı yıllar evvel evlatlıktan reddetmiştim!" Öfkesi buyurganlığa dönüştü: "Derhâl gitmezseniz, Toraman yahut emir erim veyahut ikisi birden size haddinizi bildirir!"

Hayalet dostum, hırçın babasının ağır sözlerinden müteessir olmuş, elemli bir ciddiyetle boynunu bükmüştü. Kelimeler ağzımdan uçuverdi: "Cenaze töreninde sizi_"

"Uzatma be adam! Evimden defolunuz lütfen! Yoksa sizi..."

"Evet sayın general, n'aparsınız?"

"Eşek sudan gelinceye kadar_"

BAM!

Paşanın burnuna yumruğu patlattım!

Kuru bir çam gibi arkaya devrilirken suratından kan püskürüyordu. Kendi hamlemin şiddetinden ürkmüştüm. İnce ruhlu ve fevri bir şair miyim yani?..

Kahya silah çeker sanmıştım fakat hayır, tabanları yağladı! Konağın arkasına seğirtti.

Toraman olanca hiddetiyle taarruza geçti. Dişlerini boynuma geçirecek, şahdamarımı koparıp yüzümü kemirecek... Zıpladı, uçuyor... Hayalet'in araya girip "Dur Toraman!" diye haykırmasıyla kuçukuçu havadayken yön değiştirdi ve belini kıvırarak yere, sahibinin başucuna indi. HART! Payidar Kont'un kanla kaplı kafasını ısırdı!

Şoke olmuştum. General yumrukladığımı rüyamda görsem inanmam! Zinhar "zinhar" demeyeceksin. Kaçmaya davrandım. O lahza, konağın balkonunda dikilen, esrarengiz ve mahzun bir ifadeyle bizi seyreden Şefika Hanım'a takıldı gözüm. İstifini bozmadan sigara tüttürüyordu.

Alelacele arabaya atladım. Hızla denize döndüm. "Allah!" diye haykırdım ve gaza bastım!

Stresin yarattığı gerginlik beni genç gösteriyor

Yanımdaki hayalete dil döküyorum: "Affınıza sığınıyorum Bahtiyar Beyciğim. Kıymetli pederinize vurmakla büyük hata ettim. Böyle bir çılgınlığı kendimden ummazdım. Mike Hammer mıyım ben? İnsan kendini şaşırıyor ve şaşırtıyor demek ki. Galiba bir buhran bulutunda sıkışıp kaldım. Bir paşaya darbe indirmeyi düşünmemiştim hiç. Böyle şeyler düşünerek yapılamaz gerçi. Bir an kendimi kaybettim. Korkusuz bir aptal gibi davrandım. Adamı öylece bırakıp kaçmak da hoş olmadı. Yaşıyor mu acaba? Köpeğe ne demeli? O da düşüncesiz davrandı. Hedefini şaşırdı hayvancağız_"

Otomobille sahil yolundan gerisingeri dönüyorduk. Sıkıntıdan yüreğim şişmişti. Dünyaya ölü gözlerle bakıyorum. Harikulade manzaraya katran dökülmüş sanki.

"Sevgili Üstat..."

"Efendim?"

"Asıl ben sizden af dilemeliyim."

"Ne münasebet azizim, müthiş bir felakete sebep oldum. General'in abus tavrı, hakaretamiz sözleri ve bozuk üslubu benim hislerime kapılmamı gerektirmezdi."

"Babama o yumruğu siz atmadınız."

"Ne?!"

"Size hakaret etmesine dayanamadım. Ve pek muteber babamı yumrukladım."

Hayretler içindeydim: "Lakin sizin müşahhas bir vücudunuz yok ki?.."

"Muhtemelen, heyecan anında uzviyetim cisimleşiyor, bilemiyorum. Belki de cin çarpması gibi, bir sadmeydi [vuruş]. Maalesef kabahatim sizin üstünüze kaldı... Nicedir başınıza durmadan bela sarıyorum."

"Payidar Bey'e ben_"

"Hayır, siz elinizi bile kaldırmadınız. Babamın lafları karşısında ziyadesiyle müteessir olmuştunuz."

"Anlamadığım bir husus var: Babanızla aranızdaki mesele nedir; handiyse husumetle bahsediyordu sizden?"

"O savaş meydanlarının haşin kumandanıdır, bense salon beyefendisiyim. Harbiye'de okumamı istedi, reddettim. Beni bir miralayın [albay] kızıyla evlendirmeye kalktı, kaçtım. Onun nazarında bedeninden attığı fakat cesamet kazanıp geri dönmüş bir ifrazattan ibaretim. Homoseksüel olduğumu öğrendiğinde büsbütün çıldırdı. Beni kaderindeki arıza gibi görüyor. Birbirimize hep uzak ve soğuktuk. Üzgünüm... Sizi de aile bataklığımıza çektim istemeden. Müsaadenizle" dedi ve arabanın penceresinden çıkıp uçtu! Kuzguncuk'tan Kadıköy istikametine şeffaf bir uçurtma misali süzülüyordu.

Beyazıt Kütüphanesi'ndeki gazete ve dergileri tarayarak, Payidar Kont hakkında bilgi topladım. 1886'da Edirne'de doğmuş.

Köstence'den göçmüş bir ailenin büyük oğlu. Edirne Lisesi'nde, ardından Harp Okulu'nda okumuş. Topçu birliklerinde batarya komutanlığı ve yaverlik vazifeleri üstlenmiş. I. Cihan Harbi sırasında Kafkasya Cephesi'ndeymiş. Fotoğraflarda ceberut [zorba] görünüyor. Hayatın her cephesini, tüm cihetlerini birer muharebe saymış besbelli. Zaferden zafere koşmuş. Mağrur. Nisan 1921'de Anadolu'ya geçerek İstiklal Harbi'ne katılmış. Kırmızı şeritli İstiklal Madalyası'yla taltif edilmiş. Helal olsun. 1926 ila 1945 arasında muhtelif karargah ve birliklerde görev aldığı gibi, Roma, Londra, Tokyo askerî ataşeliklerinde bulunmuş. 1948'de tuğgeneral, 1952'de tümgeneral rütbesine yükselmiş. Genelkurmay Eğitim Daire Başkanlığı, tümen komutanlığı, Millî Savunma Bakanlığı'nda tetkik üyeliği... Nefes kesici! Her anlamda. 1956'da emekliye sevkedilmiş. Pekâlâ daha da yükselebilirdi. Korgeneral, orgeneral, derken genelkurmay başkanı... Paşa'nın gazabına uğrayacağım aşikar. Vaziyet vahim... Ondan da vahimi, Bahtiyar Bey'in, bir evladın pederine böyle şiddetle vurması. Bu galeyanın müsebbibi ben miyim?.. Yoksa?!.. Bahtiyar'ın kâtili babası Payidar Kont mu?..

Çok konuşurum lakin ağzım sıkıdır

"Şekerim nerelerdesin sen? Sesini duyan hacı, yüzünü gören cennetlik vallahi! Bahtiyar Kont'un cenazesinde de konuşamadık. Birden kayıplara karıştın." Adalet çat kapı gelivermiş, eşiği aşar aşmaz sitem yağdırmaya koyulmuştu.

"Hoş geldin, Ada. Malum, kalubeladan beri romanla cebelleşiyorum..."

Beraberce içeriye geçtik. Haydut'a uzaktan öpücük verdi, çantasını sehpaya bırakıp üçlü koltuğa yerleşti. "Evin de pek ferah kuzum. Buraya her gelişte içim açılıyor. Zevkiselim sahibisin. Sen, her şeye estetik merceğiyle bakan ender kişilerdensin Hamdi. Lüksün esası sadeliktir. Ve bittabi 'unique' eşya. Nasıl da biriciklik peşindesin hep. İnsanlar sana hayranlık ve şükran duymasın da ne yapsınlar?.. Şu pipo, fincan, şapka, çalar-saat... harikulade!"

Kont'un hediyelerini sıralıyordu. Konuyu değiştirdim: "Kahve pişireyim, içeriz, ne dersin?"

"Zahmet buyurma rica ederim. Sen bir nebze stresli misin acaba?" Stres mi? Adalet, yeni kelimeleri, taze meyveler misali sever, ağzından düşürmez.

Şakaya vurdum: "Stresin yarattığı gerginlik beni genç gösteriyor."

Güldü. Gülüşü dinince, temkinli bir ciddiyetle konuştu: "Hamdiciğim, izninle sana mühim bir sual soracağım."

Herdaim neşeli, candan ve mültefit Adalet'in karşısında ilk kez tedirginlik duyuyordum: "Elbette, sor, ne demek?"

"Bahtiyar Kont'u sen mi öldürdün?"

Afallamıştım: "Bunu da nereden çıkardın?" Hediyeleri tanımış ve Bahtiyar'ı bu ganimetler için vurduğumu mu sanmıştı?

"Seni tanıyorum. Sana kötülüğü dokunanların dahi iyiliğini istersin. Kaldı ki Bahtiyar Bey hem senin takdirini kazanacak seviyede bir centilmendi, hem de sana âdeta tapıyordu. Fakat..."

"Fakat ne?"

"Fatin Fantom 'Bu cinayeti Tanpınar işledi. Deliller kat'i' demiş."

"Kime?"

"Ah dostum, sözlerime soruyla mukabele edip duruyorsun. Hakiki mücrimler gibisin ayol!"

Derin bir nefes aldım. Adalet'e o meşum günde olup bitenleri teferruatıyla anlattım. Suçun üstüme yıkıldığını ve caniyi bulmaya çalıştığımı söyledim. "İşte, Sevgili Adalet, vaziyet bundan ibaret."

"Tövbe estağfurullah! İşler iyice arapsaçına dönmüş desene! Allah büyüktür, bir kapı açar elbet; kalbini ferah tut Hamdi. Sen ki binlerce sayfa romanlar yazmış, kendini milletin istikbalinden mesul tutan bir adamsın, bu düğümleri de çözersin alimallah."

Ayağa kalktı. "Şimdi gidiyorum. İş güç. Bir isteğin olursa ilkin beni ara, tamam mı?"

"Tamam."

Kapıya yürüyordu: "Malum, benden laf çıkmaz, endişelenmeyesin, çok konuşurum lakin ağzım sıkıdır. Arkandan atıp tutana da göz açtırmam."

"Adalet?"

Döndü: "Benim zanlı olduğumu kimden duydun?"

"Şarkıcı bir kızdan. Sovyetler Birliği'nden gelmiş. Sahi, Bahtiyar'ın cenazesindeydi hani... Fatin Fantom'la oynaşıyor galiba. Adı da çok ilginç."

"Nedir?"

"Nastasya Filippovna."

İki başlı güzel kadın

Ben sizi... Nastasya Filippovna... seviyorum.
Sizin için ölürüm Nastasya Filippovna.
Hakkınızda kimsenin kötü söz söylemesine
müsaade etmem Nastasya Filippovna...
Yoksul düşersek, çalışırım Nastasya Filippovna...
[DOSTOYEVSKİ, 1821-1881, *Budala*]

Kalabalık meyhanede herkes şarkı mırıldanır gibi konuşuyor. Vaziyete bakılırsa, sıcak tarih, Soğuk Savaş'tan pek etkilenmiyor. Fabrika kızları, bekar memurlar, fahişeler, bilmediğimiz ihtisaslarıyla gündelik hayatımızı kuran elleri nasırlı işçiler, hepsi kendi insanlık yükleriyle, ayrı ayrı diyarlardan gelmiş küçük kervanlar gibi buraya, alkolün çeşme başına, bu cümbür cemaat inzivaya savrulup çekilmişler, kaderlerinin dayattığı susuzluğu kandırmaya çalışıyorlar. Istıraptan kaçışın hüznü mü sarmış onları, içlerindeki karanlıkta pusuya yatmış hesapçı hayvanın planlayıp yönettiği tatbikata mı katılmışlar? Hakikatin buharı ile desisenin dumanı birbirine karışmış... Bu teşevvüş [karışıklık] iç âlemimizde de aynıyla mevcut değil midir?

Hayatın çıkış kapısına yaklaştığımdan olsa gerek, etrafa bakmak dahi beni bîtap düşürüyor. Yorgo'nun Meyhanesi'nde *bourbon* yudumluyorum. Talihim yaver giderse, General Payidar Kont'un intikam hamlesinden önce tutuklanırım. Bahtiyar'ın hayaleti geri döner mi? Cenaze merasiminde gözüme takılan Lami Alem ve Şahmat Bey ile hiç görmediğim Nermin Mermi'yi arayıp bulsam, cinayeti çözmeme yarayacak ipuçları yakalayabilir miyim? Bahtiyar Kont'un ölümünden mesul tutulduğum şayiasının hâlâ yayılmamış olması mucize; bugün yarın bomba patlayacaktır; o vakit elim kolum büsbütün bağlanacak, insan içine çıkamayacağım.

Sahnede, genç bir adam Yunan aksanıyla *'Bir ihtimal daha var / O da ölmek mi dersin'* şarkısını söylüyor. Bazen gönlümüzden geçen hislerin ifadesi böyle hariçten birdenbire kulağımıza çalınıverir. Alınyazımızdan bir cümlenin seslendirilmesi gibi...

Garsonun içkimi tazeleme teklifini, başımı sallayarak kabul ettim. İkinci duble beni mayıştıracak. Varsın olsun. Milletçe sarhoşluktan kâfi derecede istifade edemiyoruz belki? Gene de ömrümüzü sarhoş şoförlerin yoluna çıkan sarhoş yayalar gibi geçiriyoruz. Alkol beni ölüme, hiç değilse uykuya alıştırır. Mevcudiyetimin mükellefiyetinden [yükümlülük], can taşımanın mesuliyetinden, kişiliğimin vergisinden birkaç saatliğine, birkaç adım öteye, bir muafiyet mıntıkasına taşır.

İkinci bardağın son yudumunu aldığımda karşımda harikulade bir kadın belirdi. O kadar güzel ki, onu gördüğüm anda, gerçek aşkı aramaktan vazgeçtim. Üstelik iki başlıydı! Yoo, galiba viskinin tesiriyle çift görüyorum.

Ağzında akide şekeri var sanki, dudaklarından ıslak kelimeler dökülüyor: "Ahmet Hamdi Bey, size tekrar rastlamak ne büyük saadet!"

Tekrar mı? Bu kadını daha evvel gördüm ve unuttum demek?! İnsana en büyük ihanet kendinden geliyor hakikaten! İtirafta bulundum: "Bendenizi affediniz... sizi çıkaramadığım için şaşkınım..."

"Aman, estağfurullah. Heyecandan dilim dolanıyor, konuşamıyorum. Sizinle tanıştırılmadık. Bahtiyar Kont'un cenazesinde görmüştüm sizi. Beni fark-etmemişsinizdir. Hem o gün başıma eşarp bağlamıştım. İsmim, Nastasya Filippovna" diyerek, piyanist bir meleğin ellerine benzeyen elini uzattı. Bahtiyar Kont, Nermin Mermi'den bahisle "Bu dilberin aşkı size feyiz verecek" demişti. Nastasya Filippovna hızlı davranıp feyiz vermeye başladı bile. Bu kadın, girdiği yere bereket getiren, vücut bulmuş bir müjde âdeta; güzelliğiyle insanı terbiye eder, kemâle erdirir.

"Benim adımı zaten biliyorsunuz" diyerek gülümsedim. Birdenbire ayılıp zindeleşmiştim, daha doğrusu, alkolün verdiği sarhoşluk, Nastasya'nın neden olduğu başdönmesiyle yer değiştirmişti. Kanımın temizlendiğini ve hızlandığını hissediyorum. Dostoyevski'nin *Budala* romanından çıkıp, İstanbul'u teşrif etmiş bu kadına Prens Mışkin'in duyduğu hürmet, benim kalbimi de kaplıyor. Neşesinin ve sevincinin üstünde daima ıstırabın gölgesi gezinen Nastasya Filippovna'ya gerçek ismini sormaktan imtina ediyorum. "Dilerseniz buyurun, bir şeyler içelim?"

Uçarı bir edayla "Hızlısınız" diye şakıyor "Sizin gibi adamları iyi tanırım."

"Benim gibi adamlar yok, ben tekim" dedim kendimden ummadığım bir sertlikle.

"Hımmm?.. Maatteessüf gitmek mecburiyetindeyim. Lakin telefon numaranızı vermek lütfunda bulunursanız çok sevinirim ve sizi birkaç gün zarfında ararım. Müsait bir vakitte buluşup sizinle uzun uzun sohbet edebilmek en büyük arzum." Kaşlarını oynatmadan bunca sevimlilik... Aman iyi ki o kaşlar oynamıyor, fakat kaş bu ya oynarsa?!..

"Hay hay, memnuniyetle..." Ceketimin iç cebinden not defteri ve dolmakalem çıkarıp numaramı ve adımı yazdım. Sayfayı koparıp Nastasya'ya uzattım.

"Aaa? İsminizi eski harflerle yazmışsınız!"

"Pardon, kusura bakmayın *s'il vous plaît* [*Fr.* lütfen]. Alışkanlık işte" dedim.

"Estağfurullah, bilakis, *c'est tellement cool* [*Fr.* Bu pek fiyakalı]!" Gülüşü, yüzüne tamamen yayılmıştı; ağzı, gamzeleri, gözleri devredeydi. Kağıdı zarif burnuna yaklaştırıp, çiçek koklar gibi kokladı. "Biliyor musunuz, Türkçe'yi sizin eserlerinizi okumak için öğrendim; yazdıklarınızı okuyunca da Türkçe'yi yeniden keşfettim" dedi ve Çiçek Pasajı'nın kımıltılı loşluğunda hercai ışık tozları bırakarak uzaklaştı.

Gece, mutluluk aşılayan bir vaatle kapanmıştı. Kalkayım yavaştan... Garsona işaret çaktım. Hesabı ödedim. Sigaradan son bir nefes çektim. O da ne? Nastasya Filippovna sahneye çıktı! Edith Piaf'ın ünlü şarkısını terennüm ediyordu:

"Allez, venez, Milord
Vous asseoir à ma table
Il fait si froid, dehors
Ici c'est confortable
Laissez-vous faire, Milord

Et prenez bien vos aises
Vos peines sur mon cœur
Et vos pieds sur une chaise
Je vous connais, Milord
Vous n'm'avez jamais vue
*Je n'suis qu'une fille du port..."**

Şarkının arasında durdu, enstrümanlar çalmaya devam ederken "Bu gece mekanımızı son derece seçkin bir misafir şereflendirmiş bulunuyor..." dedi ve gitgide yükselen bir coşkuyla devam etti: "Hanımefendiler, beyefendiler! Edebiyat Profesörü, Romancı ve Şair Ahmet Hamdi Tanpınar'ı alkışlarla selamlayalım!"

Meyhanedeki herkes Nastasya'nın davetine uydu ve bir alkış tufanı koptu. Birçokları dönmüş bana bakıyordu. El çırpıyor, ayağa kalıyor, gülümsüyor, baş selamı veriyor...

Sahnenin tam önündeki masanın yanında silahlı ve şık bir heykel gibi dikilen takım-elbiseli bir adam ise öfkeyle kızıl korlaşmış gözlerini bana çevirmişti: Fatin Fantom!

---

* Haydi gelin Lord'um
Masama oturun,
Dışarısı soğuk,
Burası pek rahat.
Dert etmeyin Lord'um
Keyfinize bakın
Kederlerinizi kalbime aktarın
Ayaklarınızı sandalyeye koyun
Sizi gayet iyi tanıyorum Lord'um
Ama siz beni hiç görmediniz bile
Bendeniz sadece limandan bir kızım
Fukara sokakta yalnız bir gölgeyim

Can çekiştiğim tuzakta eğlendiğimi mi sanıyorsunuz?

Bir gûne zevk-yâb-ı gam-ı firkat olmuşuz
Kim yâre hasretiz demeye hasret olmuşuz.*
[NÂBÎ, 1642-1712]

"Polisim ben, mantıklı olmam gerekmiyor!" Fatin Fantom, Nastasya'nın sahnede adımı sitayişle [övgü] anmasına fena içerlemiş. Emniyet Merkezi'ne imza vermek üzere gittiğimde, zaptiye şefinin suratı 9'u çeyrek geçiyordu.

"Tanımadığım bir kadının şahsıma yönelttiği iltifatlardan beni mesul tutmanız makul mü sizce?" diye sorduğumda, celallenip saçmalamıştı.

Fatin Bey'in şarkıcıya göz koyduğu muhakkak. Fakat hatun, polisi yelle oynatıyor besbelli.

"Ben sizin katil zanlısı olduğunuzu matbuata bildirmedim. Size mühlet verdim..." Masasından kalktı, ellerini kısa saçlarına götürdü, bir iki adım atıp döndü: "Buna mukabil hazret, işret âlemlerinde keyif çatıyor!"

---

* Ayrılık acısından bir tür zevk alır olduk
"Yârime hasret kaldım" demeye hasret kaldık

Adalet'in söylediğine göre, Başmüfettiş, şarkıcıya benden bahsetmişti. Lakin bu mevzuyu açmadım. "İnsaf ediniz, içinde can çekiştiğim tuzakta eğlendiğimi mi sanıyorsunuz?"

Sualimi es geçti: "Kadınlar sizde ne buluyor anlamıyorum, mahrekinizde [yörünge] dönüp duruyorlar, halbuki hiç tekin değilsiniz muharrir bey."

Evrakı imzalayıp doğruldum: "Size vazifenizde kolaylıklar diliyorum."

Can sıkıntısından, kravatını işaretparmağıyla sarıyordu: "Ayağınızı denk alın; malum, davranışımızın isteklerimizle ve amaçlarımızla çeliştiğini pek fark edemeyiz."

"Anlıyorum. Haklısınız. Başka bir ikazınız_"

"İnkalar'ın kayıp hazinesini aramayın."

"Ne?"

"Alakasız yerlerde dolaşmayın."

Kendimi dışarı attım. Fatin Fantom'a kızmak şöyle dursun, acıyordum. Nastasya Filippovna'ya gönlünü kaptırmıştı. Memnu [yasak] sevdası ona vuslat saadetini vaat etmiyor. Aşkta kaybedeceği muhakkak. Mağlubiyetinin acısını beni mahva sürükleyerek çıkarmaya yeltenecek muhtemelen. Başmüfettişle aramızda başlayan aşk mücadelesini kazanırsam yandığımın resmidir.

Bir insan harikaysa, göründüğünden de harikadır

Birbirine âşık iki kişi arasında öyle bir sırdaşlık doğar ki, o sırra ikisi de tam manasıyla vâkıf olamaz. Jean Cocteau "Aşkın tarifi yoktur, alametleri vardır" yazmış. Acayiptir, bazen, hatta çoğu zaman, aşkın alametlerini sevgilinin yokluğunda buluruz. Veda, firak, mesafe o bilmediğimiz sırrı kimle paylaştığımızı bize bir yürek çınlamasıyla haber verir.

Nastasya Filippovna'ya ilk görüşte sevdalandım mı? Bu mümkün mü? Değil elbet. Mucizeler, hayatın kestirme yollarıdır. Ve aşkın mucize gibi şıppadak başlaması, bir başka mucizeyle yani ilelebet sürmekle taçlanması fikri hoşumuza gider. Halbuki ne ebediyetin yolunu kestirmeden katedebiliriz, ne de aşkta mucize aramanın tehlikesini göze almak akıl kârıdır. Bir şey akla ziyan ise kalbe fayda verir mi? Belki insan gönlüyle düşünmeyi, aklıyla hissetmeyi denemeli; tevekkül ve sezgiden sarfınazar etmeden yol almalı? Zira tek başına ne akıl yeter hayatı kavramaya ne de gönül...

Kafamın içinde uçuşan düşünce balonları şişiyor, sönüyor, patlıyor... Otomobili, Bebek sahilinde bıraktım. Bir sigara yaktım ve yokuşu tuttum. Sacré Cœur [Mukaddes Yürek] Kilisesi'ne vardım. Bir binaya mabet vasfı kazandıran şey, orada insanın Yaradan'la buluşması mı, yoksa mimariyle temin edilmiş bir ücra kuraklığına, kuytuluk rutubetine, tenha saydamlığına uğraması mı? İlahi huzurda belki ebedi yalnızlığımızla da yüzleşiyoruz...

Kilisenin sarmaşıklarla çevrili avlusunda, taflanlar, limon serviler, kadife çiçekleri ve bodur palmiyelerden müteşekkil mütevazı peyzajda Lami Alem'le ayaküstü söyleşiyoruz. Gözleri ağlamaktan pert olmuş. Dingin, yumuşak, hicranlı bir sesle ağır ağır konuşuyor: "Onu seviyordum" diyor "tanıdığım en harika insandı. Bir polisiye romanda okumuştum: 'Bir insan harikaysa, göründüğünden de harikadır.' Hakikaten öyle Ahmet Hamdi Bey. Ben bu gerçeği, Bahtiyar Kont sayesinde, daha doğrusu onu tanımakla idrak ettim. 'Hürriyet, uhuvvet [kardeşlik], müsavat [eşitlik]' şiarının ötesinde, muasır medeniyet seviyesinin fevkinde bir yaşama şuuruna sahipti. Hayatında hasımlığa hiç yer yoktu. Böyle birine kim kıyabilir, havsalam almıyor..."

"Bahtiyar Bey'le nereden tanışıyorsunuz?"

"Onun ismini Robert Kolej'de işitmiştim ilkin. Bir cemiyetin kurucusuymuş."

"Ne cemiyeti?"

"Bilmem size söylemem uygun olur mu?"

"Buna siz karar verin."

Bir an düşündükten sonra "Canavar Cemiyeti" dedi.

"Canavar Cemiyeti mi?"

"Gizli bir kulüp. Maksadı, insanın üstesinden gelemeyeceği işleri halleden bir robot yapmaktı."

"Ne tür işler?"

"İnanın bilmiyorum... Bahtiyarcığım benden 4 yaş büyüktür. Binaenaleyh, ben okula başladığım sene o mezun olmuştu. Onunla, yıllar sonra benim de yüksek tahsil için gittiğim İngiltere'de tanıştık. Aşkı onunla tattım üstadım. Varsın bize sapkın desinler."

"Bahtiyar Kont, robotik projesini neden 'Canavar Cemiyeti' adı altında yürütüyordu ki?"

"Nereden bileyim?"

"Lise talebesiyken kurduğu cemiyetin faaliyetlerine bilahare devam etti mi dersiniz?"

"Sanmıyorum. Öyleyse bile benim haberim yok. Kont'um, esrarengiz tarafını açığa vurmazdı... Biliyor musunuz?.."

"Neyi?"

"Humphrey Bogart'a benziyorsunuz. Onun gibi mütecessis, cesur ve kederli görünüyorsunuz."

Lami Bey'le mükâlememiz yarım saat daha sürdü. Oxford talebesiymiş. Hıristiyanlığa geçmiş. Mukaddes Yürek Kilisesi'nde diyakozmuş. Bana din hakkında fikrimi sordu. "Kendimi Müslüman terbiyesiyle mühürlenmiş addediyorum" dedim. Küçük bir çocukken Siirt'te Katolik Dominiken misyonerlerinin özel okuluna gittiğimden söz açmadım.

Bahtiyar Kont'un mirasından ona epey pay düşmüş: 12 kilo altın. "Hazineyi kiliseye bağışladım komple. Ve galiba karşılığında yalnızlığımı bir ton koyusuyla değiştirmiş oldum" diyor.

İhtirazla [çekinme] sordum: "Aşkınızın muhtevasında... sadakat... var mıydı?"

"Hem evet, hem hayır" dedi "Ben sadıktım. O ise cerbezeli ve kaypak bir Rus'un rüzgarına kapılmıştı... Yaramı deşmeyiniz..."

"Pekala... sormamda bir beis yoksa... en son ne vakit görüştünüz?"

"Son rastlaşmamız bir görüşme değildi."

"Anlayamadım?"

"Saint Esprit Kilisesi'ne yolum düşmüştü. Bahtiyar'ı orada gördüm, fakat o beni görmedi."

"Bildiğim kadarıyla Hıristiyan değildi_"

"Kesinlikle. Hiçbir dine inanmazdı. Fakat bir cenaze törenine katılmıştı. Arkadan biraz izledim. Sonra da uzaklaştım oradan."

"Kimin cenazesiydi?"

"Tanımıyorum. Genç bir kadındı... İçerisi kalabalık değildi..."

"Hımmm... Bahtiyar Bey'i kim vurdu sizce?"

"Şeytan" dedi bariz bir samimiyetle "ona bunu yalnızca melun iblis reva görür."

"Kastınızı anlayamadım."

"Gayet açık efendim: Şeytan'la daima deplasmanda ve onun koyduğu kaideler muvacehesinde müsabakaya çıkar insan."

Chrysler'le tenha caddelerde ilerlerken düşünüyordum: Ben hafiye değilim. Diyakoz Lami Alem yanılıyor. Rahmetli Humphrey Bogart'a kâfi derecede benzemiyorum. Sorularımda ısrarcı olmalıyım. Şu "cerbezeli Rus" kimin nesi acaba?.. Cevap ararken yeni sualler buluyorum. Offf... En iyisi eve dönmek. Haydut'u besleyeyim... adalet tecelli etmez de hapse düşersem o yavrucağı Adalet'e teslim ederim...

Arabadan indim. Apartman kapısından girdim. Bir de baktım karşımda iki kişi: Elinde bir zarfla Nastasya Filippovna "Bu mektup size üstat, Nermin Mermi adında birinden. Yukarı çıkarken aldıydım... Bendenizi affedeceğinizi umuyorum" derken pürüzsüz tebessümünün üstünde gözleri ışıldıyor. Ve yanında Bahtiyar Kont'un hayaleti: "Ben de."

"Estağfurullah, ne haddimize..."

"Siz işte hep böyle kalender ve centilmensiniz Biricik Ahmet Hamdi Beyciğim... Tam da bu nedenle..."

"Evet?"

Dudaklarını yalıyor: "Sizi, bana büyük acılar çektirmişsiniz gibi seveceğim!"

Elmalar Adası'na gökten armut yağıyor

Yarın sabah sen de bir hayal olmayacak mısın?..
Huzur

"Karakediler bana hep uğur getirir. Adı ne?"

"Haydut."

"Hımmm?! Süt dökmüş gibi bakıyor halbuki... Pisiciğe köpek ismi vermişsiniz!.. Benim de bir sarmanım var: Mao."

"Mao... Kedi için mükemmel bir isim."

"Pavlov, deneyi kediyle yapsaydı, 'şartlı refleks' diye bir şey olmazdı."

"Aaa? Doğru valla."

"Kediye hep muhabbet besler miydiniz Üstat, yoksa sonradan mı?.."

"Rahmetli annem severdi... Bana onun mirası bu sevgi."

"Nurlar içinde yatsın."

"Âmin."

"Ben çocukken kedi kuyruğu biriktirirdim."

"Ciddi misiniz?"

"Hayır, şaka ediyorum efendim... Haydut, hammış pişmiş gibi görünüyor!"

"Haklısınız, dervişmeşreptir."

Nastasya Filippovna'yla Şartröz [Chartreuse] içiyorduk. Keşiş likörü ikimizi de çarpmıştı. Haydut'u kurcalayıp duruyor. Her sözün sonunda kıkırdıyor. Huzursuzlanarak pençe atan karakediye hitaben "Korkularının üstüne gidiyorsun ha? Freud seni tanısa severdi" diyor.

Ten rengi, menekşe desenli bir elbise giymişti. Elbise nerede bitiyor, ten nerede başlıyor belli değil. Çiçekler cildine çizilmiş sanki.

Bahtiyar Kont'un hayaleti, üçlü koltuğun kolçağına ilişmiş: "Ben ikinizi başbaşa bırakayım. Daha fazla içmeyin ki yatakta birbirinizin üstüne kusmayasınız."

Haydut'la meşgul kadına duyurmamak için elimle ağzımı kapayarak fısıldıyordum: "Ne münasebet azizim!"

"Aman dikkat, 'cimadan sonraki o korkunç boşluk' düş düş bitmez."

"Sizi terbiyenizi takınmaya davet ediyorum."

"Müsamaha [hoşgörü] buyurun mirim, öldükten sonra bana bir hâller oldu. Ağırlığımı yitirdim; her iki anlamda da."

Elmalar Adası'nda gökten armut yağıyordu: Ben kâtili bulmaya çabalarken, karşıma şarkıcı, general, diyakoz, hayalet çıkıyor.

Nastasya Filippovna'dan aldığım Nermin Mermi'nin mektubunu okumamıştım henüz. İçimde bir merak bulutu köpürüyor.

Nastasya, masamdaki zarfı işaret etti: "Kim bu Nermin Mermi?" Kadınların, erkeklerden hesap sorma konusundaki [bir peşin-hükmün teyidi gibi tınlayan] pervasızlığı, epey nahoş bir keyfiyet arz ediyor.

Gerçeği söyledim: "Bilmiyorum, tanışmak nasip olmadı."

"Emin misiniz? Tanımadığınız biri, adresinizi nereden bilsin?"

"Size sormalı. İkametgahımı nasıl buldunuz?"

Sorumu cevaplamadı: "O hâlde pusuda bekleyen bir hayranınız? Hayranlık, çoğunlukla aşkın yerine geçer; aşka en çok benzeyen duygudur zira."

Bahtiyar Bey'in hayaleti "Kıskançlığın sevdadan evvel belirmesi tuhaf. Aman diyeyim, bu kadının cazibesi karşısında ihtiyatı elden bırakmayınız. Hileli dürüstlükle, haince sadakatle ve yanıltıcı gerçeklerin ifşasıyla sizi kandırmadığından emin olana kadar sıkı durun. Selam, davet ve ikram, entrikanın unsurlarıdır malum" derken eşyaların, duvarların içinden geçerek volta atıyor. Şarkıcı ile hayaletin aynı anda konuşmasından doğan kakofoni beni yoruyor.

Nastasya, masamı teftiş ediyordu. Yılan sağan laborant dikkatiyle kenardaki kitapları [bilhassa Bahtiyar Kont'un hediyesi Proust cildini], daktilodaki sayfayı, sigara, kibrit, fincan, bakır kültablası... ne varsa inceliyor. Deri ciltli defterlerden birini aldı nihayet. "Eski yazıyla not tutuyorsunuz demek? Daktiloda Latin alfabesi, defterde Arap harfleri! İki dünyanız, iki hayatınız var, iki kişisiniz Ahmet Hamdi Bey..." Defterden bir sayfayı okumaya koyuldu: *"Garip bir hâletiruhiye içinde 57'nin yahut 58'in ortasını yaşıyorum.* [...] *Bu işte asıl garip olan, zamanın merhale merhale bizde tecelli etmesi. Bir hastalık, dişler kırılıyor. Arkasından bir sarsıntı, bir ümitsizlik daha. Fakat mihverin öbür ucunda, ahenk bir bozulup bir kurularak gide gide ipin sonu geliyor... Bu defteri seviyorum. Benden sonra okunacağını düşünüyorum. Hoşuma gidiyor. Geçen zamanım görülecek sanıyorum. Halbuki masamın bir ucundayım. Karşımda küçük kahve iskemlesinin üstünde bakır cigara tablası parlıyor. Cigara tablam, kahve fincanım, romanın*

müsveddeleri önümde. [...] *Balkondan başımı çıkarsam denizi göreceğim. Yalnızım, bütün dünyam benden uzakta ve içimde. Ah bunu göstermenin imkanı yok. Kim anlar şu andaki boşluğumu ve doluluğumu...*"

Araya girdim: "Bayan Filippovna, bu kadarı kâfi, devam etmeyiniz lütfen."

Başını kaldırdı: "Ah, bağışlayın. Her defasında olduğu gibi, yazdıklarınızın akışına kapıldım. Günlük tutmanız harika. İleride bu metinler neşredildiğinde, okurlarınız sizin iç dünyanızı keşfedecekler."

"Allah korusun. Bu günlükleri her şeyden ziyade terapi niyetine tutuyorum. İçimi dökeyim, hislerim beni zehirlemesin, kendimi metin aynasında göreyim, bozulan ahengi yeniden kurabileyim, sevinçli zamanlarımı hatırlayayım, muayyen bir ahval ve şerait içinde mayalanan düşüncelerim uçup kaybolmasın..."

Bahtiyar Bey kulağımın dibinde, benim de aklıma takılan bir meseleyi seslendiriyor: "Kadının maşallahı var. Osmanlıca elyazısını su gibi okuyor!" Cidden acayip.

"İyi de 'Benden sonra okunacağını düşünüyorum' yazmışsınız?"

"Nastasya Hanım, kitaplarım bile yayınevlerinin alakasını celbetmiyor. Edebiyata, filozofiye meraklı bir avuç insandan ve üç-beş talebemden başka okurum da yok. Bizler sanata ve düşünceye dair, kimsenin umursamadığı dertlere ve sevinçlere ortaklık eden bir sırdaşlar grubuyuz. Günün birinde, bu defteri bulsa bulsa beni bizzat tanıyan biri, kardeşim, bir talebem yahut dostum bulur. Şikayetlerimle, geçici duygularımla, gündelik hayatın hemen her birimizi hırpalayan irili ufaklı güçlükleri karşısında yaşadığım türlü sıkıntılarla hatırlanmak, anılmak istemem elbet. Bir yazarı tanımanın, anlamanın yolu bu tür dedikodu

malzemesinden geçmez. Eserlerimde tarihin ve cemiyetin üstüne yükselmeyi, kendimizi tüm cihetlerden ve derinlemesine tanımayı gözetiyorum. Böylece her bakımdan iyiye gidişin imkanlarını aramak mümkün olacaktır."

"Anlıyorum galiba. Mahremiyetinizin bilhassa geçici duygulardan ve düşüncelerden örülü boyutunu ifşa etmek istemiyorsunuz. Eserlerinizdeki mugaddi [besleyici] muhtevanın önüne geçecek, sizi filozof bir edip değil de alelade bir kimse suretine hapsedecek notların ortaya saçılmasını..."

"Hafazanallah! Böyle bir şeyi kim arzu eder?! Tekrar ediyorum, bunlar ne üslup ne de içerik bakımından benim kurduğum eser çerçevesine giriyor."

"O hâlde neden yazıyorsunuz?"

"Değişim dönemlerinde, fert de, cemiyet de buhran yaşar. Biz hâlâ modern dünyaya intibakın yollarını aramaktayız. Binaenaleyh derdimiz, tasamız bitmek bilmiyor..."

"Ve siz, 'Yalnızım, bütün dünyam benden uzakta ve içimde' derken aslında kendiniz ve toplumunuz için tasavvur ettiğiniz hayatın henüz başlamadığını söylüyorsunuz... Şaheserler yazan bir romancısınız fakat bir ucuz-roman karakterinin macerasını yaşıyorsunuz... Çok tuhaf, çok acı ve çok çılgınca!"

"Sözlerinize hak vermemek mümkün değil."

"İşinize karışmak bana düşmez lakin bu defterlerin bilhassa gelgeç hislerle kağıda dökülmüş kısımlarını yakın gitsin. İleride kimi aklıevveller, bunları neşretme işgüzarlığı gösterebilir. Sizi tam da güya doğru anlamayı mümkün kılacak membaı keşfettikleri zannıyla yanlış anlayıp, isminizin etrafını birtakım menfi kelimelerle çevreleyebilirler."

"Sanmıyorum. Neden böyle bir şey_"

"Dostoyevski, *Cürüm ve Ceza*'da şöyle yazmıştı: 'Ah aşağılık insanlar! Nefret eder gibi seviyorlar...' Bilmem anlatabildim mi?"

"Teşekkür ediyorum. Dostane ikazınızı akılda tutacağım."

Defteri masaya bıraktı ve *Sahnenin Dışındakiler*'den alıntılarla konuşmaya başladı: "Ahmet Hamdi Bey, size Avrupalı bir kadın lazım. Sizi ancak Avrupalı bir kadın idare edebilir ve tatmin eder. Çünkü siz sanatkar ruhlu bir insansınız. Aşktan ziyade şefkate, anlayışa ihtiyacınız var. Şark laubaliliğinden yakayı sıyırmanın vaktidir üstadım. Avrupalı kadın... Dört asırlık hürriyet terbiyesi... Müzede veya kilisede gördüğünüz kadını üç yüz sene evvelki kadını, yarım saat sonra sokakta görürsünüz! Avrupa, efendim, Avrupa evdir, intizamdır, rahattır... Evin içinde Avrupalı kadın sihirbaz değneğine benzer; her şey değişir ve birden güzelleşir!"

Yutkundum: "Ne demek istiyorsunuz Nastasya Filippovna?"

"Siz ve ben, Ahmet Hamdi Tanpınar, fırsatı ganimet bilip harikalar yaratacağız. Ben sabırlı biri değilim, rüyalarım bile kısa sürer ve yekten söylüyorum: Size muhteşem romanlar yazdığınız için âşığım. Kendinizi ihtiyar sanıyorsunuz... halbuki aslan gibisiniz! Ve yakışıklılığınız beni allak bullak ediyor." Şarkıcı dilber ağır fakat kararlı adımlarla bana yaklaşıyordu.

O esnada dışarıdan keskin bir fren sesi geldi. Gayriihtiyari, açık pencereye yöneldim. Aşağı bakarken başım dönüyor; likörün tesiri. Bir askerî cipten irikıyım dört adam iniyordu. Başlarına kar maskeleri geçiriyorlar! Bahtiyar Kont yanımda bitti: "Bunlar galiba babamın askerleri. Karateci komandolar! Sizi tartaklamaya gelmişler besbelli... Çok ayıp: Bir kişiye dört kişi. Fakat eminim siz onları yere sereceksiniz!"

Kıyametin son alameti

Dedektifin gayesi suçluyu yakalamaktır,
kahramanlık etmek değil.
[DASHIELL HAMMETT, 1894-1961,
***Türk Sokağı'ndaki Ev*]**

İçime, hiç tanımadığım cinsten, hurafevi bir korku yerleşmişti. Ben kavga edemem ki!.. Bugüne dek hep kendi kendimle çatıştım. Kalemi ne hücum ne de müdafaa silahı saydım. Kendinden başka herkesi haklı bulan biri nasıl dövüşsün?.. Birazdan amansız bir kötek yiyeceğim. Nastasya Filippovna da şahitlik edecek! Yâ Rabbim, bu ne rezalettir! Acaba pencereden atlayıversem... Canıma kıymak daha ehven görünüyor. "Şair intihar etti" derler. Hiç değilse itibarım kurtulur?..

"Siz biraz... endişeli misiniz?" Nastasya'nın bir gözünden merak, diğerinden şaşkınlık okunuyor.

"Yo, ne münasebet. Gayet sakinim."

"Lütfen merak buyurmayınız. Hiçkimse sizi alt edemez. İcabında, ki buna lüzum kalacağını sanmıyorum, sizin safınızda savaşmaktan şeref duyarım."

Boş bulunup "Dört kişiler" dedim "işinin ehli, muharip askerler!"

"Siz de İstanbul beyefendisiniz."

Sorun da bu ya!

Merhum Bahtiyar Kont araya girdi: "Ve şanlı bir hafiyesiniz. Tabir caizse, ferištahına takla attırırsınız alimallah!"

İçimden "Hafiyelik başka, cengaverlik başka" diye geçirdim.

GÜM! GÜM! GÜM! İsrafil'in yaverleri kapımı yumrukladılar. Sûr üflenmeden önceki ikazın sedası. Kıyametin son alameti!

Nastasya Filippovna geriye doğru bir vals adımı attı.

Yumruk yemekten ziyade mağlup edilmekten korkuyordum. Kadını kendimden soğutacak, hayaleti sukutuhayale uğratacaktım. Belki kedim de benden utanır ve evi terk eder... Kapı kolunu tuttum. Dizlerimin bağı çözüldü. Lakin korkunun ecele faydası yok...

İnsan azmanı dört adamın ortasında duruyordum. Bahtiyar ile Nastasya kenarda yanyana dikiliyorlar. Azrail tavlada pencüdü [beş-iki] atmış gibi...

Komandolardan biri, ürkütücü sesiyle sordu: "Ahmet Hamdi 'Taypınar' sensin mi?"

"Tanpınar" diye düzelttim "Soyismim, Tanpınar."

Adamlar fısıltıyla teatiye koyuldular. Doğru kişiyi haşat edeceklerinden emin olmak istiyorlardı besbelli.

Tuhaf, "My yego tol'ko izbyom? Razve my ne ub'yom yego?"* [Мы его только избьем? Разве мы не убьем его?] diye geveledi biri. Payidar Kont'un erleri, Rusça mı konuşuyor?..

O esnada Bahtiyar Kont yanıma sokuldu ve düpedüz çılgınca bir teklifte bulundu.

---

* Onu sadece dövecek miyiz? Öldürmeyecek miyiz?

Karşımdaki askerin hücumunu kenara çekilerek savuşturdum. İkincisi atıldı; açık eliyle boynuma doğru indirdiği karate darbesini sol kolumla bloke ederken eğilip çenesine bir aparkat patlattım. Ayakları yerden kesildi ve duvarın dibine sırtüstü düştü. Patırtıdan ürken Haydut mutfağa kaçtı. Üçüncü, zıplayarak döner-tekme salladı. Eskivle tekmeden kurtuldum ve adamın dönüp doğrulmasıyla daha da şiddetlenen bir kroşe indirdim şakağına! Feleği şaştı. Nastasya Filippovna heyecanla irkiliyor, iniltiye benzeyen küçük çığlıklar atıyor ve arada ellerini çırpıyordu. Dördüncü, öfkeyle haykırırken havayı yumruklayarak sert adımlarla bana yaklaşıyordu: "Hayyyaaaaa!" Gardımı alıp bekledim. Göğsüme doğru hamle yaptı. Geri çekildim. Üstüste iki sol-direkt vurunca burnundan kan fışkırdı. Sersemlemesini fırsat bilip sağ-direkti gözüne yapıştırdım. Sendeleyerek başını pencerenin kanadına çarptı ve devrildi. İlk asker, çalışma masamın önünden fırlayıp üstüme atladı. Sol yumruğumu avuçlayıp, iman tahtasına dirseği geçirdim. Bir kemik çatırtısı duyuldu ve zavallı komando nakavt oldu. Dövüşün şiddeti, galip gelmeme rağmen beni dehşete düşürmüştü. Gazi unvanını hak-eden askerler, neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Üçü, açık kapıdan sendeleye sürüne çıkıyordu. O sırada çok acayip bir şey oldu: Sarışın dilber, duvar dibinde yatan zebellayı yakasından ve kemerinden tutup saman balyası gibi dışarı fırlattı! Merdivenlerden tangır tungur yuvarlanan adamın kesik haykırışları apartmanda yankılandı!.. Bense fena yorulmuştum. Damarlarımda yakıcı bir kimya terkibi hızla deveran ediyordu. Nefes nefeseydim. Yüreğim zangırdıyor.

Elimin tersiyle alnımdaki teri sildim. Ömrümde ilk kez yumruk yumruğa kavgaya girmiştim. Bu kadar zevkli olduğunu bilseydim, gençliğimde de birileriyle kapışır, etrafı kırıp dökerdim...

Hayalet dostum "Size, boksla uğraştığımdan bahsetmiştim mektubumda. Şimdi... ben sizin bedeninize geçeceğim ve siz de benim hareketlerimi taklit edeceksiniz, anlaştık mı? Sizin yumruklarınızla boks yapacağız. Sadece hızlı hareket etmeye bakınız" demişti. Gövdesini benim gövdeme yerleştirdi, sol ayağını öne attı ve yumruklarını kaldırdı. Onun ritmine uydum. İçimde dinamit patlamıştı sanki. Bahtiyar Kont süratle atılırken, aniden çekilirken, yumruklarını savururken ona anında yetişiyordum. Hatta bazen âdeta insiyakla, hissikablelvukuyla, dejavu çarpıntılarıyla, sadmeleri Bahtiyar Bey'den evvel indiriyordum. *Fréquence*'sımız tutmuştu, *résonance* hâlindeydik. Dövüşten ziyade, hareketli bir dans gibiydi. İki kişiydik fakat yekvücut olmuştuk. Göz açıp kapayıncaya kadar dört komandoyu hakladık!..

Meydan muharebesini kazanmamızda, Bahtiyar'ın, pederine indirdiği türden, cin çarpması benzeri sadmelerin de payı vardı muhakkak...

Bahtiyar Kont'u tanımaya vefatından sonra devam ediyordum. Shakespeare hayranıydı ve karatecilere bile temiz bir sopa çekebiliyordu. "Kapışmada yenmek için, mahsusçuktan kavga ettiğimizi ve rakibin bana dayak yeme sözü verdiğini düşünürüm. Böylece işim kolaylaşıyor" diye izahta bulundu.

Neşesi yerindeydi: "Cinayette, öldürülen haklıdır. Kavgada ise dayak yiyen haksızdır. Kimse 'Boksta bir bok yok' diyemez artık!.. Pardon... Velhasıl bu tantanadan alnımızın akıyla çıktık. Tebrik ediyorum üstat. Ve affınıza sığınıyorum: Hepsi benim yüzümden oldu... Sayenizde vartayı ucuz atlattık. Çetincevizmişsiniz meğer. Şampiyon gibi dövüştünüz!"

Temkinli adımlarla odaya giren Haydut'a bir bakış attıktan sonra, Nastasya Filippovna'ya döndüm: "Kusura bakmayınız. Huzurunuzda böyle bir arbedenin cereyan etmesi..."

Nastasya, sadece deminki patırtıya değil, mazinin tüm dertlerine çizgi çeken tebessüm eşliğinde öyle bir şey söyledi ki, zıpkın yemiş gibi kalakaldım: "Çetincevizmişsiniz meğer. Şampiyon gibi dövüştünüz Ahmet Hamdi Bey." Çariçe Filippovna, hayaleti duyuyor muydu?!..

Öpücükten ağzı yanan âşık

Kelimeler hiçbir zaman öpücüğün ve yumruğun yerini tutamaz.
[MOLLA VÂLÂ, 1749-1801, *Istıraplar Panayırı*]

Nastasya Filippovna'yı öperken dünyanın tüm nimetlerini öpüyormuş gibi, bir cennet tarlasındaki gün ışığı, rüzgar, sağanak harmanında savruluyor gibi hissediyorum... Onun ağzında esen mentollü meltem benim ağzıma doluyor. Saydamlaşan gövdemde gökkuşağı dalgalanıyor.

Rus dilber, melodik buselerle bana Fransız diline dair yeni şeyler öğretiyor âdeta...

Mekandaki tüm ışığı emen dudaklarını ağzıma noktalama işaretleri gibi anlamlı dokunuşlarla kondururken, bu öpücüklerin hangisi virgül, hangisi soru işareti, hangisi ünlem, kestiremiyorum... Bilmediğim bir imla.

Komandoların hakkından geldikten sonra, "Müsaadenizi istemek mecburiyetindeyim" demişti. Onu yolcularken eşikte durdu. Gümüşay Apartmanı'nın duvarlarına, merdivenlerine gül

reçeli gibi dalga dalga dökülen ışığın berisinde, mıknatıslı bakışlarla gözlerimi yokluyordu. Rikkatli bir çarpıntıyla, aramızdaki psikolojik bulutu dağıtmadan, nazikçe aşarak birbirimize sokulduk. Benim cılız tereddüdümü, onun kararı giderdi ve kâinat güzeli, safir hareli gözlerini usulca yumarak dudaklarını uzattı.

Bu bir şans öpücüğü mü? Hayır, uzadıkça uzuyor... Hem akıl var mantık var, Nastasya'yı öpmekten daha büyük şans mı olur?

Matmazel pityalin yerine karamel salgılıyor. Dilinde dondurma serinliği... Çamur güreşinden çıkıp köpüklü havuz partisine katılmış gibiyim.

Talihim, bana borçlarını bir kalemde ödemekle kalmıyor, ilaveten aşk mükafatı, şehvet faizi, saadet hediyesi sunuyor.

Şu anda yeni bir dünya savaşı patlasa, kazanan ben olurum.

Nastasya Filippovna beni 'Dostoyevski'nin eniştesi' makamına taşıyor, bütün Rusya'yla ittifak hâlindeyim, Bolşevizm'in kaymağını yiyorum!

İhanet ile sadakatin sınırında öpüşüyorduk; birbirimize mazinin zehrini izale eden panzehiri zerkediyorduk.

Ben artık ne içindeyim zamanın, ne de büsbütün dışında...

Kırık kalbimin parçaları, bu öpüşlerin tutkalıyla yapışıyor.

Buzun içindeki köpük kadar mesudum.

Dudaklarındaki elektrik tüm bedenime yayılıyor.

Ağzı her kıpırdadığında kıvılcımlar uçuşuyor, yanardöner baloncuklar yükseliyor.

Nastasya'nın ferahlatan harareti bu.

Yekpare, geniş bir anın parçalanmaz akışındayım.

An dediğim, salise. Benim işim saliselerle gayrı... Nastasya şimdi şu saniyenin bu salisesinde n'apıyor, nefes aldı mı, ciğerlerine oksijen gitti mi, kalbi pıt pıt atıyor mu, tırnağının ucu mu

çizilmiş, kirpikleri nemli mi, yüzüne aşk meleğinin serptiği 'süzme kum' çiller titreşiyor mu?..

Gözlerimi açıyorum usulca. Hakikatle rabıtam kesilmiş olabilir.

Buse sefinesi [gemi] haz buharında gıdıklayan, ürperten, kabartan bir akışla süzülürken ağzımın içinde melodiler yankılanıyor.

Nastasya'nın gözkapaklarında hep yalazlanan, akışkan nakışlar var. Kirpikleri saçaklı sarmaşıklar gibi titreşip salınıyor. Kirpiklerimiz birbirine sarmaşıp karışıyor...

Öpüşmenin kanunu şudur: Her defasında ilk ve son öpüş gibi öpmelisin. Peki bu bir veda busesi mi? Teselli armağanı? Romantik bahşiş?.. Bu hususta Nastasya ne düşünüyor acaba?

Suallerimin cevabını ıslak dudaklarında çalkalanan pürüzsüz tebessümünde buluyorum.

Sizden başka ne düşüneceğim bundan sonra, hiç bilmiyorum Nastasya Filippovna.

Gelgelelim göz yumduğumuz ılımlı müstehcenlik içinde, masumiyet ipinin ucu elden kaçtı kaçacak...

Varsın olsun, kime ne? Mucizeler anormaldir, akıl sır ermez. Nastasya sonsuz bir kız, öpmekle bitmez.

Dudaklarımız ayrıldığında birbirimize yarım sualler, müspet heyecanlar ve cebir hesaplarıyla dolu karmakarışık gözlerle baktık.

Lakin olanca muğlaklığa rağmen bir hakikat baskın geliyordu: Onun her nefesi, nefesimi kesiyor.

"Allahaısmarladık" diyerek aniden döndü ve düşselleşmiş apartmanın rüya merdivenlerinden peri adımlarıyla inerken bir an durup yukarıya bakarak gözlerimi yakaladıktan sonra yoluna devam etti.

İçeriye geçtiğimde Bahtiyar Kont'un keyfi yerindeydi: "Herifleri o biçim benzettiniz üstat!" Gülerek havayı yumrukluyordu. Benden cevap alamayınca başını kaldırdı. "Ah, ağzınıza darbe almışsınız. Hay Allah, ben hiç fark etmemiştim" dedi kaşlarını çatarak.

"Öyle mi?"

Banyoya geçtim. Aynaya baktım. Kavgayla alakası yoktu. Dudaklarımı, Nastasya'nın öpüşü yakıp kanatmıştı. Rus tarzı, kıpkızıl gülümsedim.

Azrail'in tazısı

Çalmak, servet yığmak onlara yetmezdi.
Fakirin alkışı, duası ve gözyaşı da lazımdı.
***HEP AYNI BOŞLUK*, Suçüstü**

Şahmat Bey deliydi besbelli. Soyunup orta yerde çırılçıplak takla atmasına hiç ihtiyaç yoktu.

Sigarasını, tabanca şeklinde bir çakmakla yaktı. Parmakları amma kalın.

Ofisinin duvarlarında Al Capone, John Dillinger, Bugsy Siegel ve sair gangsterlerin, Judy Garland, Marilyn Monroe, Rita Hayworth ve benzeri sinema yıldızlarının posterleri asılı. Masanın ardındaki mermer kaidenin üstüne oturtulmuş muazzam, süslü kafeste ihtiyar bir papağan tünemiş.

Dar ceketindeki kare desenler, bu şişman adamın yağlı gövdesinin kıvrımlarında yamulmuştu. Suratında gülünç bir öfke. Kocaman, bembeyaz ve seyrek dişleri hep meydanda. Bıyığı da bir tuhaf. Halbuki bıyık, üstdudağa yapıştırılmış kimliktir, yüzdeki tabeladır. Milliyetçi misin, komünist mi, İslamcı mı, bıyığından şak diye anlaşılır. Fakat Şahmat Bey'in hiçbir şey söylemeyen

bıyıkları çok ince. Hapşırsa uçar gider!.. Sesi hem mikrofonik hem cırtlak. Vahşi bir karikatüre benziyor.

"Sizden hep 'Üstat' diye bahsederdi rahmetli, heh heee... Üstat!" Papağan aksiseda gibi tekrarladı: "Üstat! Üstat! Üstat!"

"Sizinle münasebeti..."

Kanunlardaki boşluklarda yaşayan bir kemirgen misali kikirdiyordu: "Ben Karacaahmet Mezarlığı gibi adamım, er geç herkesin işi düşer bana hih hih."

Karacaahmet, hakikaten İstanbul'un en eski kabristanıdır. I. Murad zamanından bu yana, yaklaşık 600 sene boyunca oraya takriben 1,5 milyon cenaze defnedilmiştir. İstanbul nüfusu bu sene 1 milyon 450 bin civarında olduğuna göre... Zihnimi toparlayıp Gangster Şahmat'a daha sarih bir sual sordum: "Bahtiyar Bey'in gayrimeşru âlemle ne gibi bir irtibatı vardı?"

"Hooooooop! Orada dur Ahmet Hamdi Tanpınar Hazretleri! Bizi, kalabalığın fikirlerini savunarak meşruiyet, haklılık ve coşku devşirmiyoruz diye ta'n eyleme [ayıplamak]! *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü siz yazmadınız mı?"

Afallamıştım: "E-evet?"

"O romanda hülasa içtimai ve ferdî hayatımızın gayrimeşru bir tabiat taşıdığını söylemiyor musunuz? Yanlış mıyım? Bürokrasisiyle, ailesiyle, sosyetesiyle... bütün bir cemiyetin budalalık ile cürüm arasında âdeta bir pandül gibi sallandığını, şümullü ve teferruatlı bir şekilde anlatmadınız mı?" Karikatür Şahmat'ın suratı, Goya portresi ciddiyeti kazanmıştı.

"Dolayısıyla?.."

"Heh heh... Biz belki sivil mücrimleriz, üç-beş bitirimin kulağını büker, birkaç zibidinin façasını alırız; lakin münevver bir mebus sıfatıyla zât-ı âlîniz gayet iyi biliyorsunuz ki, asıl mesele, resmî mücrimlerin kaptıkları mevkiyi suiistimal ederek,

milleti değil de şeytanı temsilen, lalettayin dalaverelerle nizamı ifsat edip şahsi menfaatleri peşinde körlemesine koşturmalarıdır. Onlar meşruiyeti tersyüz ediyorlar. Halbuki ben gayrimeşruyu inkara yeltenmiyorum. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün ne kurucusuyum ne de amelesi. Halit Ayarcı'nın yediği herzeler yanında bizim dümenimiz düzgün sayılır. En azından ahaliden alkış istemiyoruz!"

"Anlıyorum... adı konmuş musibet [felaket, bela] ile mükafat süsü verilmiş ceza arasındaki fark az-buz değil. Soygun, ferde de cemiyete de bir kereliğine zarar verir, sömürü ise daimî bir ezadır. Kendi evlatları tarafından sömürülen bir cemiyetin cefası bitmez; kendi milletine sürü nazarıyla bakanların da gözü doymuyor."

Şahmat Bey sigarasını söndürdü: "Hakiki bir üstat gibi konuştunuz heh heh... Size kanım ısındı. Kahve mi içersiniz, viski mi?"

"Öğleüstü viski almayayım."

Kapıdaki nöbetçilere "Bize iki kahve!" diye seslendikten sonra bana dönüp sordu: "Şekerli mi?"

"Sade."

Tekrar seslendi: "Biri sade!"

Şahmat, alakasız bir mevzu açtı: "Birgün kuşçuya uğradım. Nuruosmaniye tarafında bir dükkan. Papağanların fiyatını sordum. Kuşçu 'Bu papağan 20 kelime konuşur. Fiyatı 400 lira' dedi. 'Şu kaça?' 'O 600 lira, 40 kelime bilir.' 'Ya şu?' '750'ye bırakırım. 100 kelime söyler. Sorulara cevap verir.' Fransızca bilen, şarkı söyleyen, şiir okuyan papağanlar derken fiyat 1500 liraya kadar yükseldi. Nihayet, bir köşede tüyleri dökülmüş, ihtiyar bir papağan gözüme çarptı. Gagasında sigara. Kuşçuya sordum: 'Şunun fiyatı nedir?' '10 bin' dedi. '10 bin mi?! Kaç dil konuşuyor?' 'Hiç konuşmuyor. Öylece durup somurtuyor.' İyice meraklandım:

'O hâlde neden bu kadar pahalı?' 'Çünkü diğer papağanlar ona *Üstat* diyor!' Ben de bastırdım parayı, aldım Üstat'ı!" Sol elinin başparmağıyla, arkadaki kafeste tünemiş iri kuşu gösteriyordu.

Papağan "Üstat! Üstat!" diye öttü.

"İyi de Şahmat Bey, bu anlattığınız bir fıkra?"

"Bizde hayaller gerçekleşmez" dedi "fıkralar gerçekleşir mirim. Hem zaten..."

"Evet?"

"Köstebeğin fenere ihtiyacı yok."

"Ha?"

"Teşbihi mazur görün... Demek istediğim, siz büyüksünüz, bense şişmanım. Size verecek akıl bende ne gezer?"

Kahveleri höpürdetip sigara tellendirirken Gangster Şahmat daldan dala konuyordu: "İnsan maymundan gelmiş, fakat ne yazık ki arayı pek açamamıştır."

"Konuya dönersek..."

"Ben de onu diyorum zaten üstat! Bahtiyar Kont'un peşinde bir adam vardı... Hey gidi rahmetli..." Öne doğru eğilip fısıldadı: "Kim olduğunu gizlemekle kalmaz, ne olduğunu da belli etmezdi."

"Kimden söz ediyorsunuz?"

"Bahtiyar Bey'den bittabi."

"Peşindeki adam..."

"Azrail'in tazısı gibiydi namussuz! Ecnebiydi. Sırp mı, Çek mi, Rus mu?.."

Lami Alem, Rus sevgiliden söz etmişti; evimi Ruslar basmıştı. Şimdi de Şahmat bir Rus'tan bahsediyor... "Kimmiş bu ecnebi? Ne istiyormuş? Bahtiyar'ın kâtili o mu sizce?"

"Viktor Shishkin. Derdi neydi bilmiyorum. Zannımca kız meselesiydi" Gangster, patlıcan burnunu avucunun içiyle iyice ovdu. Pinokyo *syndrome*'u [*Fr.* sendrom]: Yalan söyleyenlerin burnu kaşınır.

"Kız meselesi mi?" Mugalatacı Şahmat, Bahtiyar'ın gönül defterinde hiçbir kadın adı yazmadığını bilmiyor muydu?

"Valla aklıma başka şey gelmiyor. Kuvvetle muhtemel ki âşıkların kapışmasıydı... Gencecik bir kız ölmüştü... Nasıl güzel Yâ Rab, şiirle şarkıyla anlatılamaz. Onunla sağlığında tanışmayı isterdim. Hiç tanımadığım hâlde, gözyaşlarımı tutamadım. Laf aramızda, kızı öptüm gizlice, masaldaki gibi uyanır belki diye. Bana mısın demedi. Konumum gereği çok ceset gördüm, bu nur yüzlü hatun, capcanlıydı valla, ölüye mölüye benzemiyordu. Yanaklar elma, dudaklar kiraz. Aklım ermedi. Gene de iş iştir, tabutla, Hıristiyan usulü gömdük valla gül gibi hatunu."

"Ne?! Nereye?"

"Daha neler! Amma çok sual sordunuz üstat! Siz romantik yazarlar 'istikbal sönebilir fakat mazi daima yanar' sanıyorsunuz. Biz realistler ise geçmişin küllerini kanalizasyona dökmeyi biliyoruz. Pratik olmak lazım. Tamam işte, olan oldu, o defter kapandı heh heee..."

"Ölen kadının adı neydi?"

"Hafızadan sildim. Aksi hâlde kendimi vurup cehenneme gitmem, orada bin küsur sene yanarak cennete nakledilmeyi beklemem lazımdı. Eh, akıl var mantık var, o zamana kadar kız cennette kendi düzenini kurar, beni bekleyecek hâli yok a?"

"İsmini unutmayı nasıl başardınız?"

"Offf, amma üstelediniz üstat!.. Neriman... yo, Nermin, soyadı da... Dinamit mi, Bomba mı, öyle bir şey."

Dehşete düşmüştüm. Nermin Mermi ölmüş ve gömülmüş müydü?! O hâlde bana mektupları yazan kimdi?!.. "Son bir şey daha_"

"Hı, nedir?"

"Bahtiyar Kont'u Viktor Shishkin vurdu, değil mi?"

"Hiç ihtimal vermiyorum."

"Çünkü?.."

"Çünküsü, Viktor'u kendi ellerimle paket ettim."

"Paket mi?"

"Boğup geberttim kuduruk teresi!"

Vedalaşırken, Şahmat Bey bana dikdörtgen prizma bir ahşap kutu takdim etti: "Buyurunuz, size hususi bir hediye. Sağlam makinadır; işinize yarayacağı kanaatindeyim."

"Teşekkür ediyorum, fakat bunu alamam."

"Benim gibi mutemet [güvenilir] bir dragonun dostluğunu reddetmek sizin münevverliğinize de, çelebiliğinize de yakışmaz. Dediğim gibi makinadan memnun kalırsanız, bana o zaman teşekkür edersiniz."

Dudaklarımı içe katlayıp başımı salladım: "Pekâlâ, bakalım neymiş?"

Şahmat, elini uzatıp kutuyu açmamı engelledi: "Evinizde açıp incelersiniz."

"Söyleyin madem, ne var bunun içinde?"

Bakışlarıyla gözlerimi tararken, keskin bir sırıtışla "Şikago daktilosu" dedi.

Şikago daktilosu

Düştüğüne eyleme teessüf
Miracını çehde buldu Yusuf
[ŞEYH GÂLİB, 1757-1798, *Hüsn ü Aşk*]

Tamburalı Thompson M1A1'e hayretle bakıyordum. Şahmat "Şikago daktilosu" deyince, hakikaten yazı makinasından bahsettiğini sanmıştım.

Bahtiyar Kont'un hayaleti, durumu açıklıyor: "1930'larda Amerikan gangsterlerin elinden düşürmediği bu makinalı tüfeğe 'Şikago daktilosu' deniyordu. Yuvarlak şarjör, 45 kalibrelik 100 mermi alır. Onunla düşmanlarınızın gövdelerine imzanızı atabilirsiniz. Tüfek, II. Cihan Harbi sırasında da 'Siper süpürgesi' namıyla maruftu. Biraz ağırdır fakat esaslı cihazdır."

"İyi de benim silahla, mermiyle ne işim olur?" diye sorunca, aklıma Nermin Mermi geldi. Nastasya'nın, posta kutusunda bulduğu ve bana imalı bir tavırla teslim ettiği mektubu masamda unutmuştum.

Bahtiyar Kont omuzlarını kaldırdı: "Demek ki Şahmat Bey'in size kanı kaynadı. Gangsterler böyle bir hediyeyi müttefiklerine verirler ancak."

Biricik sevgilim, ruhumun ışığı, aziz efendim Ahmet Hamdi Bey, teessürle bildiriyorum ki vaziyet vahim.

Bunun da sebebi, hakkımızda neyin hayır neyin şer olduğunu göremeyişimizdir.

Nasıl görelim? Yaşananlar, bir fırtına resminin 'puzzle' parçalarının gerçek fırtınada savrulması gibi!

Benim öldüğümü ve gömüldüğümü söyleyenlere kulak asmayınız.

Doğruymuş, yalanmış, mühim değil.

Biliyorum, fazla gizemli olmak ayıptır. Lakin elimden başka türlüsü gelmiyor. Malum ya, sırlar mezara götürülmek içindir.

Bahtiyar Kont'un kâtilini arayıp bulmak suretiyle isminizi temize çıkarmanız ve hapis cezasından kurtulmanız...

Belki de sizin için en iyisi muvakkat [geçici] bir mahkumiyettir? Yani mahpusluk size zaman kazandırabilir.

Romanınızı tevkifhanede yazmaya devam edersiniz.

Merak buyurmayınız. Sizin, geceleyin üstünüze yığılan zaman dalgaları arasında çırpınmanıza, mazide veya tarihte boğulmanıza asla göz yummayacağım.

Bırakınız, kâtili ben yakalayayım.

Masumiyetinizi ispat işini bendenize devrediniz.

Euripides'ten tercüme ettiğiniz tragedyanın kahramanı Elektra misali matem figanını intikam haykırışına ulayayım.

Pek de itimada şayan görünmediğimin farkındayım. Meçhul biri hakkında nasıl bir intiba edinebilirsiniz?

Heyhat... Sizinle hemen şimdi buluşmayı ve elele tutuşup koşarak sevda dağının zirvesine çıkmayı dilerdim...

Fakat –yeminle söylüyorum– bu aşk hayalini vuslattan feragat ederek yaşatabiliriz ancak.

Kader istemiyor sevgilim. Tarih de talih de bize ruhsat vermiyor.

Her şeyin sesi uzaktan hoş gelir. Mesafenin büyüsü. Benim ötelerden gelen sesim de sizi yanıltıyor muhtemelen. Aşksızlıktan yerinmenin âlemi yok efendim.

Sizi kuşatan tehlike çemberi gitgide daralıyor maalesef.

Tanışacağınız kimselerin yardımıyla yeni ipuçları yakalayacağınızı umuyorsunuz.

Gelgelelim huzura ermek niyetiyle sarf ettiğiniz çabaların bedeli korkunç derecede ağır olabilir.

Kediyi bir dosta emanet ediniz.

Ve teslim olunuz.

İstikbalde, bir muharrir ve münevver sıfatıyla hürmet göreceğinizden kuşku duymayınız.

Üzülerek söylüyorum ki...

Bu cürümden yakanızı sıyırmanızın şimdilik imkanı yok.

Hiçbir hafiye, hiçbir zaptiye, hatta hiçbir romancı bu akla ziyan düğümü çözemez.

Hatta siz, edebiyat atomunu parçalamış siz bile, Ahmet Hamdi Bey...

Beklenmeyenin kaçınılmazlığıyla kimse başedemez efendim.

Yazdıklarım ziyadesiyle üzücü. Üstelik muğlak. Ah... öyle meyus, öyle bîzarım ki...

Hayatın romanlara benzememesi ağırıma gidiyor...

Yalvarırım beni affediniz.

Sadık âşığınız, Nermin.

Kafamın içi, cevabı olmayan sorularla dolmuştu: Nermin Mermi nasıl canlandı, mezarından çıktı ve bana mektup yazdı? Cezaevine girmek bana ne gibi bir fayda sağlayacak? Hiçbir hafiyenin bulamayacağı kâtili, Nermin hangi yöntemle yakalayabilir?

Tahkikat için görüştüğüm kişilerden ne diye zarar görecekmişim? Bu kadın bana neden böyle delicesine âşık?..

Bahtiyar Kont'a döndüm: "Bilmem gerek dostum. Bana söylemelisiniz artık."

"Neyi?"

"Seni vuran kimdi?"

"Maalesef üstat. Bağışlayın beni. Keşke..."

Birden kan beynime sıçradı "Bana her şeyi ama her şeyi derhâl anlatacaksın! Yoksa!.." diye kükredim. Kendi hâlime şaşmış, sesimden ürkmüştüm.

Hayalet, meleksi bir tebessümle, yumuşacık sesiyle karşılık verdi: "Yoksa ne, üstadım? Beni öldürür müsünüz?"

Şeytan diyor ki "Şikago daktilosunu al ve İstanbul Boğazı'na kanlı kasideler yaz!"

Tamam, tamam, Şeytana uymayayım, sakinleşeyim, zihnimi toparlayayım, iyice düşüneyim...

Hiçbir hafiyenin üstesinden gelemeyeceği bu davayı çözmek için... Şeytanı şaşırtacak bir şey yapmam lazım!

Tarihe sabırla bak

Tabiatta olduğu gibi politikada da hiçbir şey kaybolmaz.
[LEV DAVİDOVİÇ BRONŞTAYN TROÇKİ,
1879-1940, *Hayatım* -Moia Zhizn-
Troçki'nin İstanbul Büyükada'da yazdığı otobiyografi,
Berlin'de neşredildi –1930]

Sadece şeytanı değil, tarih meleğini de şaşırtmak lazım belki...

Tarih, bizden, ömrümüzü aşan bir sabır istiyor. Tarihi şekillendirmeye de, tarihten nasibimizi almaya da ömür yetmiyor.

Hiç buluşmadığımız atalarımızla ve de hiç tanışmayacağımız 'geleceğin nesilleriyle' zaman denen o görünmez ipi tutarak elbirliği etmemiz elzem. Kendi hayatımızın ötesinde bir canlılığa akıl erdiremiyoruz. Halbuki tarihi insan ömrüyle ölçmek, iptilaya dönüşmesi kuvvetle muhtemel bir hata. Tarih, ömrümüzü katbekat aşıyor. Tarih, bizleri yiyerek besleniyor yani bizsiz yaşıyor.

1932'de Kadıköy Lisesi'ndeki talebelerime Klasik Batı Müziği plakları dinletiyordum... Vapurla Büyükada'ya gitmeli, orada bir köşkte ikamet eden Troçki'yle tanışmalı ve ona Türkçe

öğretmeliydim. İngilizce, İbranice, Fransızca ve Almanca biliyordu; Türkçe'yi de sökerdi. 50 küsur yaşındaki adam yeni bir lisan... elbette öğrenebilir. Eminim. Yahya Kemal şiirleri okurdu ne güzel... [Atatürk, İstiklal Harbi sırasında Lenin'e mektup yazmıştı. Ben de Troçki'ye mektup yazabilirdim hiç değilse...] Bolşevik lider, dilini bildiği bir ülkeye göçmek arzusundaydı. 1933'te Fransa'ya gitti. Oradan Norveç'e. Oradan da Meksika'ya. Ağustos 1940'ta, Stalin'in bir ajanı tarafından buz kıracağıyla öldürüldü. Heyhat... Kimse beni mesul tutmasa da, biliyorum, Troçki'yi feci akıbetinden esirgeyebilirdim. İşin acayip tarafı, tarihi tashih etmek üzere üstlenebileceğimiz vazifeleri kestiremiyoruz.

Fatin Fantom o sabah "Parmak izi ve balistik raporu geldi" demişti "cinayetin Luger'le, sizin tarafınızdan işlendiği kesinleşti."

İnce buz üstünde yürüyorum, boynumdaki ilmek daralıyor ve kafama nişanlanmış tüfeğin tetiği geriliyor. Ve bunlardan kurtulmak için ne yapmam gerektiğine dair hiçbir fikrim yoktu... Nasıl olur da tabancada benimkilerden başka parmak izi bulunmaz?!.. Canımın derdine düşmeliyim. Lakin düşünme alışkanlığım beni kendimden uzaklara çekiyordu.

İpuçları, davayı çözmeye yaramak şöyle dursun, elimi kolumu büsbütün bağlıyordu. Offf... Beynimde maymunlar bulaşık yıkıyor sanki.

Payidar Bey öz oğlundan iğreniyor. Nermin Mermi ölmüşmüş meğer. Bahtiyar Kont, ser vermiş olmasına rağmen sır vermiyor. Lami Alem'in dünyayla bağı gevşemiş...

Tüm bunlar yetmezmiş gibi Fatin Fantom benden başka maznun olmadığından emin. Canıma okuyacak. Sadistten şefkat, narsistten sevgi, paranoyaktan huzur bekleriz ve hüsrana uğrarız. Tamam. Peki bize kayıtsız birinden ne umabiliriz? Hiç.

Her zaman şakacıydı fakat asla komik değildi Şahmat Bey. Onun bahsettiği şu Viktor Shishkin... İsim, bir yerden aşina geliyor... Ressam Ivan Shishkin'le [1832-1898] bir akrabalığı... Yok canım, daha neler!..

Barbaros'un bana bıraktığı şu anahtarı alsam... Kasadan bir kanıt, delil ya da ipucu çıkar mı ki?..

Rehberden, Barbaros Aslanboğa'nın numarasını buldum.

Telefonu bir kadın açtı: "İpten Alan Hukuk Bürosu, buyurunuz efendim." Fısıldıyordu.

"Ben, Ahmet Hamdi Tanpınar. Barbaros Aslanboğa'yla konuşabilir miyim?"

"Maalesef, Barbaros Bey uyuyor efendim."

"Uyuyor mu?"

"Evet. Öğlen saat 1'i çeyrek geçe ila iki-buçuk arasında istirahate çekilir. Bilahare arayınız lütfen."

"Bizzat ziyarete gelsem, yüzyüze konuşsak..."

"İmkansız. Dilerseniz, aradığınızı söylerim. O sizi arar."

Kucağımda karakedi, karşımda hayalet; kader katarının son durağına yakın tenha bir istasyonda amaçsız bir moladayım âdeta. İçimde meşakkat ifriti faaliyetine hız vermiş, bütün hayatımı bana kördüğümlerle dolu, karman-çorman ve çürük bir yumak misali yuvarlıyordu.

Pencereden baktım: Aksak yağmur, bayat güneş ve siyah-beyaz bir ebemkuşağı.

İkinci şans, benim son pişmanlığım olmuştu. Aşktan, hürriyetten ve huzurdan, hamile bir heykel kadar mahrumdum.

Entelektüel gayrete, meşruiyeti aramaya; terbiyeye yani kültüre bel bağlayan ben, manasını bilmeksizin hayatın tadını çıkaran kimselere imrenir oldum...

İlkellik ister korku, ister ataklık şeklinde kendini göstersin, bir canlılık belirtisi sayılmayı hak ediyor galiba.

Bahtiyar Kont "Şiirsellikten uzak bir sefaleti size yakıştıramıyorum" dedi.

İç geçirdim: "Talihimi yumuşatmaya çalışmak nafile. Azrail'in eline düşmüş kukla gibiyim."

"O duyguyu iyi bilirim... Size küçük bir yardımım dokunabilir belki Üstat Sherlock Tanpınar."

"Öyle mi? Merakla dinliyorum."

"Neden, Barbaros Bey'den şu anahtarı isteyip, İş Bankası'ndaki kasaya bakmıyorsunuz?"

"Telefon açtım. Siestaya dalmış."

"Tekrar arayınız."

"Ne var o kasada?"

"Görmeden bilemezsiniz."

"Bir ipucu mu, onu söyleyin bari."

"Evet. Sizin elinizde daha da değer kazanacaktır."

Ümitlenmiştim. "O hâlde bir an evvel yollanalım bankaya!.. Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum Bahtiyar Bey."

"Allah hepimizin yardımcısı olsun ve benim gibileri başımızdan eksik etmesin" deyip gülümsedi.

Kasa mahalline iki kişi girmek yasak. Fakat bankanın kati kuralları hayalet dostumu bağlamıyor.

Anahtarı kasaya taktım ve sola doğru iki tur çevirdim...

Barbaros Aslanboğa emaneti bana teslim etti nihayet. Ayaküstü kısa mükâlemede "Öğlenleri uyuyorsunuz demek, ne hoş" deyiverdim. Cevabıyla beni şaşırttı: "Chamfort'un da dediği gibi 'Uyku, acıları yalnızca hafifletir. Kesin çare ölümdür.'"

Kasadan bir rulo çıktı. Aldım. Ruloyu saran kınnabı çözdüm. Yağlıboya bir resimdi bu. Ve resmi yavaş yavaş açtığımda hayretten nefesim kesildi! Bir portre... Nastasya Filippovna'nın portresi!

Dahası, sağ alt köşede, sevdiğim bir ressamın imzası vardı: Ivan Shishkin!

Zekam, hayalini kurduğum kadar zeki olmama elvermiyor

Tanrı zaten insanları cennetten atmıştı,
şimdi de dünyadan kovuyor!
[KAREL ÇAPEK, 1890-1938, *R.U.R. Rossum'un Evrensel Robotları*]

İstiklal Caddesi'nden Chrysler'le geçerken Bahtiyar Kont'a soruyorum: "Ivan Shishkin, XIX. asırda yaşamış bir peyzaj ressamı; Nastasya Filippovna'nın portresini nasıl yapmış olabilir?"

Hayaletin ağzını bıçak açmıyor. Saydam vücudunun ardında Elhamra Sineması. *Beklenmeyen Şahit* [Witness for the Prosecution] filminin afişinin önünde Bahtiyar Bey, Marlene Dietrich'in kavalyesi gibi görünüyor.

"Tabloyu neden bana bıraktınız Bahtiyar Bey? Vefatınızdan sonra resmi görmemi neden, niçin istediniz?"

"Söyleyemem üstadım. Ben... sizin için... Aksi takdirde..."

Sabrım taşmış, endişem ayyuka çıkmıştı. Meraktan çıldırmak üzereydim: "Ruhunuzun ahirete intikal etmeyeceğini, bedeniniz gömüldükten sonra da sizinle görüşüp konuşacağımızı biliyor muydunuz?"

"Yo, bilmiyordum."

"Nastasya Filippovna adını kullanan kadın gerçekte kim? Bana niye âşıkane bir yakınlık gösteriyor?"

"Bunu ona sormanız daha münasip değil mi sizce de?"

"Viktor Shishkin, ressamın akrabası mı?.. Portreyi sizden geri almak için mi peşinize düşmüştü, ha?"

Ağzı sönük, sesi kısık, konuşması yavaş. Âdeta kelimelerin yasını tutuyor: "Viktor... Evet, ressamın kızı Lydia'nın oğlu. 1913'te doğmuş. Fakat portre umurunda bile değildi. Onun derdi başkaydı."

"İtiraf edin dostum, itiraf ruhu rahatlatır... Lami Alem'in bahsettiği 'Rus sevgili' de Viktor mu? Öyleyse, gizli aşk yaşadığı kişiyi, yani sizi, ta İngilterelerden gelip kurşunlamasının sebebi ne?"

Hayalet "Beni o öldürmedi" dedi ölgün bir sesle.

"Şimdi fıttıracağım!" diye bağırdım. Öfke beni gülünç gösteriyor. Bir çocuk tiyatrosunda sinirli cüceyi oynuyorum sanki.

Bahtiyar Kont, mezara götürdüğü sırları pekâlâ geri getirebilirdi. Ecel seferinden dönmüştü nitekim. Ölüm uçurumunu aştığı hâlde hangi *barrière*'e takılmıştı? Önünde ecelden başka engeller de mi var?.. Hayalet, ceset kadar sessiz.

"Nermin Mermi'yle beni tanıştıracaktınız. Lakin kadın rahmet-i Rahman'a kavuşmuş. Bu hususta niçin yalan söylediniz? Ayrıca, Leydi Mermi nasıl bana ahiret âleminden mektuplar gönderebiliyor? Ölüm bizi buluşmamızdan evvel ayırdığına göre, sevda kıvılcımları cehennemden mi yağıyor?.."

Bahtiyar Bey'in suskunluğu, müşterek felaketimize derinlik ve karanlık katıyordu.

İşin içinden çıkamıyorum. Yazık ki zekam, hayalini kurduğum kadar zeki olmama elvermiyor.

Mevcut karmaşa, cinayetle alakasız görünüyor. İsli bir fanusun içindeyim sanki. Muamma ile cürüm arasında bağ kuramıyorum. Bu cinayetin kurbanı maktul değil de zanlı mı? Yani ben?

Yoksa... Bahtiyar Bey'i hakikaten de ben mi öldürdüm? Çıldırmışımdır belki? Sanat, filozofi ve kültür sayesinde zamanın ve mekanın üstüne yükselmeye çabalarken... ya keçileri kaçırdıysam? Kendime dair yanılgılarım ileri bir safhaya ulaştıysa?.. Şu hâlde, ruhumdaki hasarı tespite yetmiyordur aklım!?.. Eyvah... Ahval ve şerait yalnızca kendimden şüphelenmeme elveriyor!..

Benden genç bir adamın hayaletiyle konuşurken onun bana miras bıraktığı otomobili sürüyorum ve kâtilini bulmama yarayacak sözler söylemesi için ona peşpeşe sualler soruyorum!.. Namütenahi bir kederin zalimane parodisi! Gelgelelim keder, öfke kadar kullanışlı değil. Sel felaketinde evi çamura dönen köylü kadar şaşkın, ağlıyorum. Gözyaşlarımın arasından görebildiğim kadarıyla o da ağlıyordu.

Burnunu çekti, gözlerini kırpıştırdı ve derin bir nefes aldı: "Ahmet Hamdi Bey... ben gitmeliyim artık."

Taksim Meydanı'nda frene bastım: "Ne?"

"Cebrail'in Muhammed aleyhisselama dediği gibi 'Bundan sonrasında seninle gelemem.' Allahaısmarladık üstat."

Kapıyı açmaksızın otomobilden indi.

Ardından seslendim: "Bahtiyar Bey!"

Döndü. Hayalî gözyaşlarını şeffaf eliyle sildi: "Buyurunuz."

"Sizi ben vurmadım..."

"Demiştim ya_"

"Emin misiniz? Bana hakikati söyleyiniz. Cinayetin şahidi yok zira..." Yutkundum: "Kâtiliniz ben miyim?"

"Hayır. Kesinlikle hayır" dedi ve cadde kalabalığına doğru yürüdü. Onu dikiz aynasından bir müddet izledim."

Solumdaki abideye, Atatürk, İnönü, Karabekir ve diğerlerine bakıyorum; sivil giyimli Rus Mareşali Voroşilov'a takıldı gözüm. Kaidenin üstünden, Bahtiyar Kont'u izliyordu âdeta.

Devrisi gün, iki ayağı üstüne dikilen ilk insan gibi ağır ağır doğruldum yataktan. Ve hâlâ bir delinin kabusunda gibiydim.

Hayalet dostum kayıplara karışmıştı. Ben bile kendimi bırakıp gitmiştim sanki. Rahmetli babam hep "Yalnızlık farzdır" derdi. Belki yalnızlıktan kurtulamıyoruz da, bizi kimlerin terk edeceğini seçebiliyoruz ancak.

Emniyet Merkezi'ne varıp imza verdim. Şair polis bile adlitıp raporundan ötürü benim mücrim olduğuma kanaat getirmiş olmalı ki, uzaktan selam verip tüydü. Fatin Fantom'un ofisine uğradım. Kimse yok. Masada bir şey gözüme çarptı. Dikkat kesildim. Kitap. Üstünde de kırmızı kadife kaplı bir kutu duruyor. Meraka kapıldım. Roman-sevmez Başmüfettiş ne okuyor acep? Yaklaştım ve gördüm ki *Huzur*! Zaptiye şefine Mümtaz, Nuran, Suat, İlyas... hakkımda neler söyleyecekler kim bilir? Kitabı alırken kutuyu kazara düşürdüm. Hay aksi! Masanın öbür tarafına geçtim, kutuyu yerden aldım. Kapağı açılmıştı. İçinde yonca şeklinde bir altın kolye. Mücevheri kutuya aceleyle ve ihtimamla yerleştirdim. Kutuyu kitabın üstüne bıraktım. Ve kaçarcasına uzaklaştım.

Romansal tefekkür

Ölümün karanlık kapıları romancıya açıktır.
[E.M. FORSTER, 1879-1970, *Roman Sanatı*]

Chrysler'i Sıraselviler'de bir gölgeye bıraktım. Yürümek iyi gelir. Bakkala uğrayıp bir paket *Yenice* aldım. Sigara yaktım. Evin yolunu arşınlarken düşünüyordum: Bahtiyar Kont, katlinden sonra geri döndü. Müteveffa ressam Ivan Shishkin resim yapıyor. Makberdeki [mezar] dilber Nermin Mermi mektuplar yazıyor... Ölülerin dirileri taklit etmesi neyin alameti?..

Çarşamba ikindileri yalıda buluştuğumuzda Bahtiyar Bey'le uzun ve derin sohbetlere dalardık. Tarih, edebiyat, filozofi meselelerinden konuşurduk. Nükleer tehdit altında titreşerek dönen dünyada, milletçe cazip ve makbul bir yaşama modeli kuramadığımızdan müştekiydim ben.

"Merak buyurmayınız, hayat devam edecek ve sizin eserleriniz entelektüel canlılığın teminatı manasına kavuşacak. Her ne kadar kendi yarattığınız imkana mesafeli dursanız da, siz, istikbali bugünde idrak ediyor, yaşıyorsunuz üstadım" demişti.

Gene yakınmıştım [en iyi yaptığım iş]: "Türkiye'de geçmiş geçmiyor, gelecek gelmiyor dostum."

"Siz, cemiyete romansal tefekkürü öğretiyorsunuz. Maziye utançla, istikbale korkuyla bakmaktan kurtarıyorsunuz insanları. Edebiyatta devrim yapmanın ötesinde, edebiyatı bir inkılap mekanizması gibi çalıştırıyorsunuz."

"Romanı biz icat etmediğimiz için, ondan istifade etmede hataya düşüyoruz Bahtiyar Bey. Roman okuma kılavuzu da yok elimizde. Otomobili, buzdolabını usulünce kullanıyoruz da hukuk, matematik, roman... bize hayatla ilgisiz görünüyor. Masallar, destanlar, menkıbeler gibi *fantastique* hikayeler vasıtasıyla hislenirken, tefekküre daldığımız zannına kapılıyoruz; hakikatle irtibatımızın varla yok arası, gevşek, sathi, göstermelik, naif niteliğini fark edemiyoruz. Cesareti, özgüveni ve kuvveti hep akıldan uzakta, cehalette, delilikte, fedailikte buluyoruz."

Bahtiyar Bey mutlu mesut gülümsüyordu: "Önceki sene İngiliz muharrir C.S. Lewis'le Londra'da buluştuğumuzda, J.R.R. Tolkien de bize katıldı. Mister Tolkien'in romanı *Lord of the Rings* yeni neşredilmişti. İkisi, kıdemli romancı E.M. Forster'ı ziyaret etmek niyetindeydiler. Yazarın evi, 10-15 kilometre ötede, Chiswick adlı bir semtte. Lewis ile Tolkien'e, isterlerse, onları otomobilimle götürebileceğimi söyledim. Kabul ettiler, arabaya atladık, ver elini Chiswick. İnanır mısınız, Üstat Forster da bir nebze memnuniyetsizdi. Sizin gibi o da yaşamı kimsenin romanla ölçüp tartamadığını düşünüyor. 'Romana metni anlama ve yazarı tanıma niyetinden maada, hayatı ve insanı öğrenmeyi gözeterek bakmalı' demişti. Ve sır verircesine eklemişti: 'Siyasetçi tatbik ediyor, tarihçi kaydediyor, içtimaiyatçı tespitle meşgul, romancı ise yaratıyor.' Siz, makalelerinizde bu hususları etraflıca

ele alıyorsunuz. Haddimi aşmak istemem, lakin affınıza sığınarak bir sual yönelteceğim size..."

"Rica ederim, buyurunuz."

"Ahmet Hamdi Bey, kendinizin de bir roman kahramanı olduğunuzu düşünmeniz, hadiselerin romanda cereyan ettiğini farz etmeniz... tahlil, tefekkür, tefsir ve teşrih kapasitenizi katbekat arttırmaz mı?"

Bir mefruşat dükkanının vitrin camındaki aksime baktım: Yüzümde, Kızılderili kırışıklıkları. Geceyi, Alman malı bir çamaşır makinesinin içinde geçirmiş gibi görünüyorum. "İlkbahar gene de ilkbahardır" ha, aziz Tolstoy? Dünyaya bahar her sene yeniden gelir, fakat insanın baharı geri gelmiyor.

Devasa bir örümcek beni ağına düşürmüş, yiyordu sanki... Azrail'e hiç iş bırakmayacak, şuracıkta düşüp öleceğim... Yalnızlığımdan, mahvolarak mı kurtulacağım?..

Ya Bahtiyar Kont haklı idiyse? Umutsuzluğum düşüncelerimden değil, vehimlerimden doğuyorsa? Hayatı ve insanı romanla ölçerken, kendimi roman terazisine koymayı ihmal ettiysem?..

Fatin Fantom, kendi çirkinliklerini göremiyor. Adı üstünde, aynasız.

Yorgo'nun Meyhanesi'nde Başmüfettiş ile Nastasya Filippovna sansüre çeyrek kala vaziyette, birbirlerine sokulmuş fısıldaşıp gülüşüyorlardı. Nastasya'nın boynunda, sabah emniyetteki ofiste gördüğüm kolye. Biri, Zaptiye Fatin Efendi'ye "Dört yapraklı

yonca yemek, öküzün bahtını açmaz" demeli! Bir dakika, polisi kınıyor, şarkıcıyı kıskanıyor muyum?.. Hayır, sadece, yaralı bir bulut gibi kan ağlıyorum. Yahu bu kadın birkaç gün önce bana hayatımın öpücüğünü vermemiş miydi? Flörtün de bir adabı, kıymeti, hatırı yok mudur? Moskova'dan ithal iffet konservesi!..

Rakı bardağını kafaya diktim. Sigaramı söndürdüm.

Alkışlar eşliğinde sahneye çağırılan Nastasya, sinir bozucu derecede neşeli bir şarkıyı* ayıp seviyesinde şuhlukla salınarak söylemeye başladı. İngilizce. Kadın çizgi-filmlerdeki cadılara benziyor. Allah esirgesin şerrinden.

İşte, Prenses Filippovna, dans ayağına kalbimi tekmeliyor.

Halbuki kalbim, onun kalp atışlarının yankısıyla işliyordu.

Kalbime evvela Eros'un oku saplanmıştı, şimdi de sevgilimin kazığı.

---

* **Boo, boo, baby, I'm a spy**

I'm involved in a dangerous game,
Every other day I change my name,
The face is different but the body's the same,
Boo, boo, baby, I'm a spy!

You have heard of Mata Hari,
We did business cash and carry,
Poppa caught us and we had to marry,
Boo, boo, baby, I'm a spy!

Now, as a lad, I'm not so bad,
In fact, I'm a darn good lover,
But look my sweet, let's be discreet,
And do this under cover.

I'm so cocky I could swagger,
The things I know would make you stagger,
I'm ten percent cloak and ninety percent dagger,
Boo, boo, baby, I'm a spy!

İşte böyle sevgilim, ben bir casusum

Bulaştım tehlikeli, zor bir oyuna
Günaşırı değişir adım unvanım
Yüzüm farklı ve lakin sabit vücudum,
İşte böyle sevgilim, ben bir casusum.

Herhâlde duymuşsundur Mata Hari'yi
Ben kesenin ağzını açarak konuşurum;
Babaya yakalandık, nikahı bastık
İşte böyle sevgilim, ben bir casusum.

O kadar da kötü bir çocuk değilim
Hatta gayet esaslı bir sevgiliyim
Aman diyeyim tatlım, ketum olalım
Sırrımızı ellere duyurmayalım

Yumurtlayabilirim böbürlenirken
Seni afallatacak bir şeyler biliyorum
Yüzde 10'um pelerin, gerisi hançer
İşte böyle sevgilim, ben bir casusum.

[II. Cihan Harbi İstanbul'unda popüler bir şarkı]

Galiba, sevdiğimiz kişiler mütemadiyen kırıp parçalasın diye kalp taşıyoruz. Bunu bilmeli, kabul etmeli ve normal karşılamalıyız.

Kalktım. Masaya para bırakıp çıktım. Bir sigara yaktım. Hurdahaş kalbimi geride bırakarak kendi yoluma gittim.

Böylesine berbat hissedince bir daha hiçbir şey hissetmek istemiyor insan.

Çıldırdıysan, sapıttıysan, suça battıysan normale dönmek çok zordur. Saçmalıklar bazen anlamlı görünür, tutarlı şeyler ise manasız... Caddede şeytanın uzak-yakın akrabalarından müteşekkil kalabalığa karıştım.

Romanesque tefekkür... Yaratarak düşünmek... İhtimaller galaksisinden bir torba yıldız toplamak.. Evet, meseleye hafiye gözüyle değil, romancı nazarıyla bakmalıyım. Allah'ın gücüne gitmesin, ben Tanrı olsaydım yalnızca yazılı duaları kabul ederdim...

Şu âlemde, dert çekmek ile kendini kandırmak arasında bir tercihte bulunursun; ikisi de deliliğe varan yollardır.

Ah... mürekkepbalığı gibi kendi savurduğum dumanın içinde kayboluyorum... Uykunun ipine tutunarak içimdeki kuyuya inmenin vaktidir...

Muhterem okur, tahminimce ikimizin de başında kâfi miktarda dert var; ışıkları söndürelim ve zihni, tahteşşuura [bilinçaltı] emanet edelim madem. İyi geceler efendim.

Cemiyetçe, modernleşmiş numarası yapıyoruz

Başlıyor ömrün ve ölümün güzelliği
Selâm

Radyo haberlerinde "Pera Palas'ta polis, Rus uyruklu bir teröristle çatıştı" anonsunu duyunca kulak kabarttım.

"Sayın dinleyenler, Beyoğlu Emniyet Başmüfettişi Fatin Fantom ile zaptiyeler, 4 yaşındaki M.M. adlı öksüz çocuğu kaçıran Rus terörist Viktor Shishkin'i, Pera Palas'ın 411 numerolu odasında bu sabah 6 sularında kıstırdı. Polisin 'Dur!' ihtarına riayet etmeyen Sovyet haydut ateş açtı. Çatışmada, Beyoğlu Kahramanı Müfettiş Fantom göğsünden ve omzundan yaralandı. Derhâl, Şişli Etfal Hastanesi'ne kaldırılan Müfettiş'in durumu ne yazık ki ciddi. Baştabip verdiği demeçte 'Şükür ki kurşun kalbe isabet etmemiş. Elimizden geleni yaptık. Sayın Fantom şu anda yoğun bakımda. Allah'tan ümit kesilmez' dedi. Pera Palas'taki baskında kaçacak yer bulamayan Shishkin, kurşunu bitince, çocuğu yanağından öpüp dördüncü kattaki odanın penceresinden atlayarak kayıplara karıştı. Mühendis olduğu belirtilen kaçağın nasıl hayatta kaldığı bir muamma. SSCB Sefareti'nden bir diplomat, Shishkin'in Moskova Emniyeti tarafından aranan, ruhi muvazenesi bozuk bir şahıs olduğunu beyan ederek, 'Tahkikat hususunda, Türk

resmî makamlarıyla işbirliğine hazırız' dedi. Bu arada, olaydan salimen kurtulan küçük M.M., anneannesi N.M.'ye teslim edildi..."

Pencereden baktım. Suskun ağaçlar, lodosta ürperiyorlardı.

Fatin Fantom ölümle pençeleşiyor... Bu durumda benim davamı kim yürütecek? Başmüfettiş neden Viktor Shishkin'in peşine düştü? Bahtiyar Kont'un tanışı Rus mühendis niçin çocuk kaçırsın? Peh...

Sandalyeye oturdum. *Aydaki Kadın*'ın müsveddelerini toplayıp kenara koydum. Daktiloya kağıt taktım.

Tüm bu vakalar bir romanda cereyan etseydi, onları insicamlı [uyumlu, tutarlı] kılmak için neler lazım gelirdi? Bu sual tek bir cevapla karşılanamaz. O hâlde sualleri çoğaltmakla başlamak lazım:

1. Bahtiyar Kont benimle neden tanışmak istedi?
2. Nermin Mermi kim? Hıristiyan Mezarlığına gömüldüyse, nasıl... Böyle durumlarda yanlış soru sormamak şart; öyleyse kısa kesmeli. Belki de mektupları bana Leydi Mermi yazmıyor?
3. Ivan Shishkin'in boyadığı portre... Nastasya Filippovna... Hımmm...
4. Lami ile Bahtiyar'ın arasına giren Rus, Viktor muydu?
5. Mühendis Viktor... Terörist miydi, yoksa şuursuz, hedefini şaşırmış, saldırgan bir deli mi?.. Ayrıca... Şahmat, onu boğduğunu söylemişti... Canileri kandıracak denli iyi 'ölü taklidi' yapabiliyorsa... Viktor, marifetli bir KGB casusu mu?
6. Nastasya neden Fatin Fantom'a ve bana aynı günlerde muhabbet kredisi açtı? Dostoyevski'den ilham alan şarkıcı, rastgele yaşayan bir çapkın mı?

7. Nermin Mermi'nin mektubundaki şu sözler:

   Hiçbir hafiye, hiçbir zaptiye, hatta hiçbir romancı bu akla ziyan düğümü çözemez.

   Hatta siz, edebiyat atomunu parçalamış siz bile, Ahmet Hamdi Bey...

8. Bahtiyar, evimi basan Rusları neden "Babamın askerleri" diye tanıttı? Yanılmış mıydı, yoksa peşimdekilerin kimliğini gizlemeye mi çalışıyordu?
9. Nastasya, Rusça şarkı söylemediği gibi, bana hücum eden Rusların dilinden de anlamadı. Dahası, Hayalet'in sözlerini işitiyordu... Sarışın afet, Sovyet karşıtı bir ajan mı, kılık değiştirmiş bir büyücü mü?..
10. Bahtiyar Bey ne uğruna can verdi? Bana hayranlık duyan ve tam da bu nedenle bir mebus ile muharriri katleden dostumun canı pahasına sakladığı sır ne? Nermin Mermi gibi o da hapse girmemi mi istiyordu? Yani... ben tutuklanayım diye mi öldü?
11. Viktor'un kaçırdığı yavrucak... Öksüz bir çocuğu fidye için rehin almış olamaz herhâlde? Dahası, etrafı polislerce sarılı bir adam, o can pazarında rehinesini neden öper?

Hafiyelikle çözülmesi imkansız davayı, romanlaştırarak anlaşılır kılmak da müşkül. Uğraş dur. Bu muammayı, cehennemlik dâhiler kafa kafaya verip tasarlamışlar sanki. Kafamın içinde bir rögar kapağı fırıl fırıl dönüyor. Olympos Dağı'ndaki fildişi kuleden inip fırına çırak girmiş gibiyim. İyisi mi dışarı çıkıp yaprakları boyayayım.

Gökyüzünden rendelenmiş buz yağıyordu. Titrek mat ışıklar ve kararsız karanlığın çalkantısı içinde İstiklal Caddesi bir deniz mağarasına benziyor. Alınyazımın mürekkebi akmıştı. Mayın tarlasında debelenen şişko, şaşı ve sarhoş bir avcı gibi hissediyorum. Avdan eli boş dönersem, vakit öldürmüş olurum. Gerçi hayat av sahasında da devam ediyor...

Caddedekilerin çıtkırıldımlığa varan kibarlıkları, esasen aleladeliğin kalıplarından dışarı taşmayı yasaklayan kurallara uymaktan ibaretti. Biz cemiyetçe, modernleşmiş numarası yapıyoruz. Haddizatında, milletimizin iyi bir masaja ihtiyacı var.

Gazete bayinden *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Hürriyet* aldım. Viktor Shishkin'in fotoğrafları mahşetlerde...

Yorgo'nun Meyhanesi'ne girerken Mallarme'nin mısraını hatırladım: "Meçhul bir felaketten buraya düşmüş..."

Sahnenin hakimi Nastasya Filippovna, dans eden her kadın gibi, olduğundan zeki görünüyor. Harput Ermeni'si Vahan Boyajiyan'ın bestesi *Telgrafın Telleri*'ni okuyor: "Telgrafın tellerini arşınlamalı / Yâr üstüne yâr seveni kurşunlamalı"

Garson meslekî bir tebessümle sordu: "Siz, Ahmet Hamdi Beysiniz, değil mi?"

"Hayır. Ben Mançuryalı Kızıl Prens'im!" dedim. Aksiliğim üzerimde.

Gece-yarısından sonra kulise, assolist Filippovna'yı görmeye gittim. Elbisesini değiştirmişti. Beyaz yüzü, solgun bir masumiyet mehtabını andırıyordu. Etrafı toplayan hizmetçiye yol verdi. Başbaşa kaldık. Bu kadının ısırıcı güzelliği insanı felce uğratıyor. Zorlama şuhluk ve yapmacık şımarıklıkla "Üstat Tanpınar" dedi "ne sevinçli bir sürpriz! Şerefyab oldum, sefalar getirdiniz."

Ayakta dikiliyordum: "Ruslar" dedim "benden ne istiyorlar?"

Bir an şaşırdı. Gözlerinde şeffaf soru işaretleri: "Ooo, vehimleriniz beynelmilel [uluslararası] bir keyfiyet kazanmış..." dedi samimi bir küçümsemeyle.

"Vehim mi? Etrafımda şeytan zurna çalıyor! Cinayet, ihanet, entrika, rehine krizi ve kırk çeşit lanetin muhasarası [kuşatma] altındayım. Vakaları birbirine bağlayamıyorum..."

"Sizin asabınız bozulmuş kuzum. Şöyle yanıma gelin haydi." Yüzünde takdis [kutsama] tebessümü, sol elini bilekten çevirerek buyur etti beni. "Vahşi cazibeniz başımı döndürüyor..." Nastasya, dünyanın en güzel kızı değildi belki, fakat dünyanın en yalancı güzel kızıydı.

Yerimden kıpırdamadım. "Evimi basan askerler... Siz de oradaydınız... Hatta... Onların Payidar Bey'le alakası yoktu, değil mi?"

"Payidar Bey de kim?"

"Bahtiyar Kont'un babası... Komandoları o göndermemişti... Hayalet bana yalan söyledi."

"Hayalet mi?"

"Siz... Nastasya Filippovna, Nermin Mermi'siniz aslında, itiraf edin."

"Fena hâlde yanılıyorsunuz" dedi. "Bildiğim kadarıyla Nermin Hanım 4-5 sene önce Hakk'ın rahmetine kavuşmuş."

"Bunu nereden biliyorsunuz?"

"Unuttunuz mu, evinize geldiğim gün posta kutunuzda onun mektubunu bulmuştum. Merakımı celbetti. Ben de meseleyi tetkik ettim." Ve tuvalet masasının çekmecesinden bir gazete kupürü çıkarıp uzattı.

Üzerine tükenmez kalemle "2 Mart 1954, *Yeni İstanbul*" yazılmış haberin başlığı şuydu: "Sanat Tarihçisi Nermin Mermi, ilk çocuğunu doğururken hayatını kaybetti."

Ve gözleri kudretten sürmeli, ağzı mütebessim bir karanfile benzeyen, teni melek beyazı Nermin Mermi'nin gazetedeki fotoğrafı, sarışın afet Nastasya'ya hiç benzemiyordu.

Kağıdı makyaj masasına bıraktım. Hafifçe öksürerek boğazımı temizledim: "Bu... bende kalabilir mi?"

Kupürü uzattı. Tam alacağım anda birden geri çekip fısıldadı: "Benden başka şeyler de isteyebileceğinizi unutmayacağınıza söz verirseniz, neden olmasın?"

"Yavaş yavaş kendim oluyorum"

Ah bir kaçabilseydim! Kimsenin beni tanımadığı,
benim de kimseyi tanımadığım bir köşede saklanabilseydim!
Kendimi bile tanımasaydım!
[HENRI BERGSON, 1859-1941, *Ruh ve Şahsiyet*]

Muayyen [belli] miktarda şüphe, mantığı destekler; fazlası ise yokeder. Lakin bu hikayeyi mantık cetveline oturtmak muhal. Karanlıkta şeytanın ıslığını ve toynak seslerini işitiyorum.

Neyim ben makamlı, vezinli meleyen bir günah keçisi mi? Mahzun bir kobay? Köpekbalıklarından kaçan bir köstebek?..

Rüyamda, evimin penceresinin önünden bir hidrojen bombası, zeplin misali süzülerek geçiyordu. Üzerinde, "Hayal ile / Hakikat arasında / Yalnız sen varsın!" yazılı. Nastasya Filippovna, ata biner gibi bombaya oturmuş, bana gülerek el sallarken haykırıyor: "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden sevgilerle!" Arkamı dönüyorum, Bahtiyar Kont. Kucağındaki Haydut'u okşarken "Kıyametin kopmaması, 15 senedir her saniye şahitlik ettiğimiz bir mucize!" diyor. Haydut da konuşuyor: "Miyav, yani demek istiyorum ki, başarı, sıradanlığı yoketmez, pekiştirir." O esnada salona

bir mumya giriyor. Soruyorum: "Kimsiniz?" "Benim, Fatin Fantom" diyor "Amerika ziyaretinde Adnan Menderes'e hediye edilen kovboy şapkası bize uğur getirdi!" Şahmat Bey koltuğa yayılmış: "Şikago daktilosunu kullanmanın vaktidir üstat!" Lami Alem istavroz çıkarıyor. Mutfaktan bir adam [Viktor] sesleniyor: "Çocuğun yaşamasını istiyorsanız, şu yazarın icabına bakın!"

Sabah emniyet merkezine gitmedim. Şikago Daktilosu'nu yanıma aldım, Chrysler'e atladım ve Bahtiyar Kont'un yalısının yolunu tuttum. Sahil bulvarından ışık hızıyla geçtim.

Tamburalı Thompson'ı pardösümün altına sakladım. N'olur n'olmaz. Yalının kapısını Uşak Siyavuş Yavaş açtı: "Buyurunuz, Ahmet Hamdi Bey?"

Eşiği aştım ve direkt konuya girdim: "Zaptiye romanlarının birçoğunda meslektaşlarınız aktif rol oynar Siyavuş Efendi..."

"Bendeniz, polisiyelerdeki uşaklardan değilim efendim."

"Emin misiniz?"

"Cüretimi bağışlayın lütfen, fakat romanlarda uşakları siz yazarlar suçlu gösteriyorsunuz."

"Ben hiç öyle bir şey yapmadım."

Demin sorduğum soruyu bana iade etti: "Emin misiniz?"

Dişlerimi sıktım: "Davranış bilinçsiz olabilir, fakat metin bilinçsiz olmaz."

Başını eğdi: "Doğrudur, haşmetmeap" ve bir davet jestiyle "İçeri buyurmaz mısınız?" dedi.

Şikago Daktilosu'nu pardösümün altından çıkarıp uşağa doğrulttum ve gamlı baykuş sükûnetiyle sordum: "Lüzum yok.

Zamanım az. Çabuk söyleyin, Bahtiyar Kont'u siz mi öldürdünüz?"

"Bu kanaate nasıl vardınız?"

"Sualime sualle mukabele etmeyiniz!"

"Müthiş ithamınız karşısında bocalamam sizce tabii değil mi?"

"Hâlâ soru soruyorsunuz?!"

"Haklısınız, af buyurunuz lütfen."

"Sizi birileri azmettirmiş, zorlamış veya vaatlerle kandırmış olabilir."

"Kimler mesela?"

"Mütecessis bir Rus, kindar bir homoseksüel, aileden bir zorba, muhteris [hırslı] bir koleksiyoncu ya da bir başka zırtapoz?"

Hafifçe boğazını temizledi: "Efendim ben o meşum günde Bursa'daydım."

"Eee?"

"Bahtiyar Bey'in ricasıyla, Kont Ailesi'nin bahçelerinden iki sepet kiraz getirmeye gitmiştim."

"Kiraz mı?"

"Evet. Merhum Kont Hazretleri, bilhassa size ikram için en iri kirazları kendi ellerimle seçmek üzere beni vazifelendirdi. Ağzınıza layık, mis kokulu, parlak, etli, handiyse erik büyüklüğünde, tatlı mı tatlı..."

Ağzım sulanmıştı: "Yeter!" Uşağın çenesi kapandı, kaşları kalktı. "Nerede bu kirazlar?"

"Bir sepet kilerde. Bir sepeti de büyük kaplara aktardım ve buzdolabına kaldırdım. Dilerseniz bir tabak hazırlayıp_"

"Hayır!" diye ünledim. Mevzu kontrolden çıkmıştı. Uşak, muhtelif akıl oyunlarıyla beni teşevvüşe sürüklüyor. Ve ruhumda, asaletimi bozan yavan bir öfkenin kabardığını hissediyorum. Anormallik, aşırılık ve vahamet karşısında sakin olmak zor.

Burnumdan derin bir nefes alıp "Sadede gelin lütfen yoksa beyninizi dağıtırım" dedim.

Siyavuş Yavaş ürkmedi, istifini de bozmadı; sırtını dikleştirdi sadece: "Hımmm... Yüksek müsaadenizle, tahminde bulunacağım: Acaba, asabınız birazcık bozulmuş olabilir mi, ne dersiniz?" İnsanlar, akıllı ya da aptal olsunlar, sizi şaşırtmanın bir yolunu bulurlar.

Bir lahza duraksadım: "Viyana'daki tüm opera biletleri üstüne bahse girerim, söylediklerinizden fazlasını biliyorsunuz_"

"Herkes öyle değil midir efendim?"

Bir adım atıp namluyu iman tahtasına dayadım: "Şimdi bana her şeyi tafsilatlı [ayrıntılı açıklama] şekilde anlatacaksınız." İç-kapının yanındaki boy aynasında Humphrey Bogart'ın silueti. Başımda şapka, sırtımda pardösü ve elimde makinalı tüfekle, meşhur jöne hakikaten benzemiştim.

"Dilerseniz, ayakta kalmayın, salonda konuşalım üstat. Problemi müzakereyle halledebileceğimizi umuyorum. Hem kahve pişiririm size."

Siyavuş Bey, kibarlığıyla beni mahcup etmişti. Tüfek elimde ağırlaşmış, beynim bir ucundan karıncalanmış, nefesim tıkanmıştı. Suç işleyip kan dökerek zafer kazanmak istemiyordum. Kapris yapacak hâlim de yoktu.

Uşak önde ben arkada, salona geçtik. Burada merhum Bahtiyar Kont'la Çarşamba günleri daldığımız derin sohbetleri hatırladım. Maziden geriye yalnızca latif hatıralar değil, bir o kadar meşum vesveseler de kalıyor: Bahtiyar Bey'in cesedini bulduğumda aklım çıkmış, polis baskın verince ödüm kopmuştu. Ve hâlâ üstüme atılan cinayetin kanlı düğümlerini çözmeye çabalıyorum işte.

Bay Yavaş ve ben karşılıklı koltuklara oturmuştuk. Yekten sordum: "Bahtiyar Kont'u kim öldürdü?"

"Siz, Sayın Profesör. Kont'umuzu öldüren silahı siz ateşlediniz."

Sabrım taşmıştı: "Tuzağa düşürüldüm. Tam da bu odada hayatım karartıldı. Ve kuvvetle muhtemel ki bu dalga-dubarada sizin parmağınız var. Eğer neler olup bittiğini açıklamazsanız, ağzınızı mermiyle doldururum!" Şaşkındım. Parmağım tetikte, bir insanı vurmak üzereyim!

Gayet serinkanlıydı: "Beni ille de öldürecekseniz, bu işi gece, karanlıkta halletmenizi salık veririm." Silah benim elimde değil de onunkinde sanki.

"Nasıl böyle soğukkanlısınız?"

"Duygularımla hareket etmeme, terbiyem elvermiyor." Hah, psikolojik üstünlük hizmetçiye geçti tümden!

Mecalsizleşmiştim: "Siyavuş Bey... sizce... benliğim kargaşada dağılıyor mu? Kısa zamanda kendimden fazla mı uzaklaştım? Kaderimin aniden kararmasına hazırlıksız mıydım?

"Yanlış anlamayın ama zihninizdeki tüm soruların cevabını benden umamazsınız."

"Beni kızdırmaya mı çalışıyorsunuz?"

"Hâşâ. Sizi anlamadığımı sanmayınız. Mantıklı nedenlerden doğan mantıksız neticeler hepimizi uğraştırıyor işte..."

Tüfeği indirdim: "Çok doğru... Bahtiyar'ı ne zamandır tanıyorsunuz?"

"13 yıldır."

"Aileniz, çoluk çocuğunuz?.."

"Yok. Evlenmedim." Şüphelendiğimden mi şüphelendi nedir "Yavuklum var. Kızılay Hastanesi'nde hemşire" dedi.

Siyavuş Yavaş, gitgide ilgimi çekiyordu: "Devam ediniz, dinlemek istiyorum."

"Ne anlatabilirim?.. Payidar Bey'in emir eriydim. Asıl mesleğim fırıncılıktır. Paşa beni 3 aylığına İtalya'ya uşaklık enstitüsüne gönderdiydi. Sivil hayatta da yanında tuttu. Bu evde Payidar

Bey ve Şefika Hanım otururdu. 1956'da, Çengelköy'deki sayfiyeye temelli yerleştiler. Bahtiyar Bey'in avdet etmesiyle [dönmek] ben de buraya geldim... Aslen Trabzonluyum. *Huzur*'u ve *Beş Şehir*'i hayranlıkla okudum. Rahmetli Kont'un kütüphanesinde, kitaplarınızın birçok mükerrer [tekrarlı] nüshası var. Diyebilirim ki üstümüzdeki tesiriniz az değildir; sizin birçok huylarınız, kitaplarınızdan bize geçmiştir."

"Müthiş bir hataya düştüm... Buraya gelip size silah çektiğim için çok utanıyorum Siyavuş Bey. Ömrümce_"

Güldü. Güldüğünü hiç görmemiştim daha önce. "Silahları severim. Sizi de. Müsterih olunuz."

"Olup biteni unutalım n'olur."

"Hangi olup biteni?" diye sordu nazik ve muzip.

Duramayıp konuya devam ettim: "Az kalsın, göğsünüze bir kurşun_"

İlk kez sözümü kesti: "Bizim köyde 'Tek kurşunla adam mı vurulur? İnsan tek kurşunu sevdiğine bile sıkar!' derler." Bunu, söylerken dili az biraz Karadeniz ağzına kaymıştı.

Ben de güldüm. İçim ferahladı. Humphrey Bogart suretinden sıyrılıyor, yavaş yavaş kendim oluyordum.

Ayağa kalktı: "Size kahve mi ikram edeyim, kiraz mı?"

CİYUP!!!

Bir mermi, Siyavuş Yavaş'ın sağ şakağından girip kafasını patlattı! Beyni, rendelenmiş domates gibi püskürerek tavana saçılırken, bedeni devrildi!

Tüfeğimi kaptım ve açık pencerenin altına geçerek siper aldım. Deniz tarafından ateş edilmişti. Başımı kaldırdım. 300 metre kadar ötemde, kıyıya yakın bir teknede, siyahlara bürünmüş bir adam uzanmış, Dragunov'u [Sovyet yapımı suikast tüfeği] başıma nişanlamıştı. Düşman, Tamburalı Thompson menzilinin dışında. Bense onun için kolay hedefim. Kendimi yere

attım ve sırtımı duvara dayayarak saklandım. Kalbim infilak etmek üzere! Mermiler 2-3 saniyede bir kah kulağımın dibinden, kah saçlarımın arasından vınlayarak duvarlara, mobilyalara saplanıyor! Kaçmama imkan yok! Hasmım, elindeki uzun namlulu, dürbünlü, susturuculu Dragunov'la kimseye duyurmadan, oyun oynar gibi canıma okuyacak!.. Üç-beş hafta öncesine dek başlıca dertlerim gömlek ütülemek, kediye mama almak ve masamı toplamaktı. Şimdiyse yanımda bir ceset, elimde makinalı tüfek, bir keskin nişancının kurşunu bitsin diye bekliyorum!.. Kayseri, İncesu'da mülazımken [teğmen] atıcılıkta birincilik madalyası almıştım; lakin bu 30 sene evveldi; Mondoros Mütarekesi'nden [1918] beri sivilim!..

PUFFF! Tepemden bir mermi daha geçti ve kolona saplandı! Ne yapsam?.. Saniyeler ömrümde hiç bu kadar mühim olmamıştı. Önümde iki *choix* [*Fr.* seçenek] var: 1- Saklanırken vurulmak, 2- kahramanca ölmek.

Ayağa fırladım. Fakat ne göreyim, tekne Rumeli Hisarı cihetinde son sürat ilerliyor. Tetiğe basarsam, sol taraftaki iskelede her şeyden habersiz balık tutan adamları vurarak denize dökeceğim. Son anda parmağımı tetikten çektim ve Şikago Daktilosu'nu indirip, apar topar dışarı koştum. Arabaya atladım, gazı kökledim. Nurlar içinde yat Siyavuş Yavaş. Ne zaman bitecek bu Soğuk Savaş?!

Sarışın bomba, hidrojen bombasına karşı

Bugün Lenin'i vurdum. Bu işte tek başınayım.
Silahı kimden temin ettiğimi söylemeyeceğim.
Hiçbir teferruattan bahsetmeyeceğim.
[FANYA KAPLAN, 30 Ağustos 1918]

Savaştan dönen bir at kadar yorgundum. Cürüm, esrar [gizem] ve keşmekeş canıma okumuştu. Bîtap düşmüştüm. Kafamın içinde örümcekler çatır çutur birbirini yiyor.

Yazık oldu Siyavuş Efendi'ye... Acaba polis, cesedi bulmuş muydu? Tetkikler neticesinde, vakanın mahiyetini anlayacaklardır. Bu defa beni şüpheli listesine yazmazlar inşallah. Hadise esnasında yalıda olduğumu anlarlar mı? Öyle bile olsa, Sovyet silahıyla suikast düzenlemeyeceğimi bilirler herhalde?..

Offfff... Bir de keskin nişancı çıktı başıma. Gelecek sefer ıskalamayacaktır...

Sonum gelmişti. Azrail, odamda oturmuş, saatine bakıyordu...

Felaket dönemleri, eğlenme zamanlarıdır. Richard Strauss'un [1864-1949] *Elektra* operasının plağını gramofona yerleştirdim. Sopranoların *Es geht ein Lärm los* [Bu ne kargaşa!] adlı düetini dinliyorum. Maestro Herbert von Karajan, orkestrayı yönetirken

gözlerini yumuyormuş. Ben de yumdum. Duvar saatinin gongu çalınca gözümü açtım. Baktım, gecenin 10'u... Vaktiyle Bedri Ruhselman'ın tavsiye ettiği şu acayip radyo programı *Uyku Treni*'ni hatırladım. Ruhu okşayan operayı susturup, kulak tırmalayan palavraları dinlemek akıl kârı mı? Değil. Gene de gramofon iğnesini kaldırdım ve radyonun düğmesini çevirdim. Yayın akışını kaçırmak olmaz; radyoda iki kere yıkanılamıyor.

Program başlamıştı bile. Bariton sesli sunucu ciddiyetle anlatıyordu...

1926 senesi, Freud'un Viyana'daki evinde Wolf Messing [26], Albert Einstein [46] ve Sigmund Freud [69] oturuyorlardı. Messing kalktı, banyoya gitti, elinde bir cımbızla döndü ve "Bu davranışımdan ötürü beni bağışlayınız lütfen, 5 vakte kadar Nobel Fizik Mükafatı kazanacak saygıdeğer büyüğüm" diyerek Einstein'ın bıyığından bir tel kopardı. Hayretlere garkolan Freud'un ağzı açık kalmıştı: "İnanılmaz! Tam tamına böyle düşünmüştüm hakikaten!" Polonyalı Messing telepattı. Freud'un aklından geçirdiği isteği yerine getirmişti.

II. Cihan Harbi'nden hemen önce Wolf Messing müthiş bir kehanette bulundu: "Naziler Avrupa'yı ele geçirecek fakat Hitler doğuya saldıracak ve mağlubiyete sürüklenecek. 1945'te, Sovyet tankları Berlin'i ve faşizmi ezecek. Hitler de Mayıs ayında intihar edecek..." Bu meşum beyandan ötürü hassas ruhu rencide olan Hitler, Messing'in kellesini getirene 200 bin Alman Markı mükafat vereceğini ilan etti. Almanlar 1939'da Varşova'ya girince Messing'i tutuklayıp hücreye attılar. Messing, zihin gücünü kullanarak gardiyanları uyutup hapsetti ve zindandan kaçtı. Nazilerin kontrol noktalarını da telepatiyle, hipnozla ve birtakım psişik manevralarla aştı. Haritada çekirge misali sekerek Sovyetler Birliği'ne kondu.

Gaddarlığı kadar kuşkuculuğuyla da meşhur Stalin, Messing'i zorlu imtihanlardan geçirdi: Telepat, elini kolunu sallaya sallaya, bir bankayı soyarak 100 bin Ruble aldı. Veznedara, telepati yoluyla "Ben, Gizli Polis Şefi Lavrenti Beriya'yım" mesajı iletmiş meğer. Beriya [1899-1953] Messing'in akranıydı ve Polonya'da 22 bin esirin infaz edildiği Katyn Katliamı'ndan mesuldü. Messing akıllara seza hünerleri sayesinde, Stalin'in gizli sığınağına da girdi. Ve diktatörün gözde sırdaşı, başmüşaviri oldu...

Ruslar, Çar II. Aleksandr döneminde gizli polis teşkilatı Ohranka'yı kurarak, milleti tedhişle [korkutma, terör] kontrol altında tutma yoluna girmişlerdi. Ohranka'nın işkence ve infazlarından yakayı güçbela sıyıran şanlı Bolşevikler ne yapsalar beğenirsiniz? 1917'de ÇEKA'yı ihdas ettiler! Her ne kadar Lenin [1870-1924], devrimden önce "Bolşevik Rusya'da ne polis teşkilatı ne de istihbarat örgütü olacak" yazmış olsa da, Demir Felix lakaplı Felix Dzerzhinsky tarafından ÇEKA kurulmuştu. Dobra ve vicdansız bir adamdı Dzerzhinsky. Lenin'e hep çok yakındı; öyle ki, onun tabutuna omuz verecekti.

ÇEKA'nın sicili kabarınca, yani tutukladığı, sürdüğü, öldürdüğü yurttaş sayısı 200 bini aşınca, adını değiştirdiler: GPU... derken OGPU, NKVD, NKGB, MGB... Ve 1954'ten beri de KGB... Sovyet Gizli Servisi, her isim değiştirdiğinde zulüm menzilini arttırıyordu.

Casus-polisler, teşkilat haricindeki memurlara da emir vermeye, herhangi birini sebep göstermeden tutuklamaya ve yurttaşların mallarına [bilhassa çiftçilerin mahsullerine] parti namına el-koymaya salahiyetliydiler [yetkili]. Halkın ödü kopmuş, imanı gevremiş, sıdkı sıyrılmıştı...

Fanya Kaplan, 30 Ağustos 1918'de, bir fabrikadan çıkıp otomobiline doğru yürüyen Lenin'e üç el ateş etti: Bir kurşun omuza, bir kurşun çeneye, bir kurşun ıska. Bu olayı müteakiben Kızıl Terör dönemi başladı. Zavallı Fanni, daha 16 yaşında Çarlık polisi tarafından tevkif edilmiş, 11 senesini çalışma kamplarında, Sibirya zindanlarında geçirmişti. Lenin suikastından

sonra, St. Petersburg'daki Alexander Parkı'nda ensesinden vuruldu. Cesedini bir fıçıya koyup ateşe verdiler...

Parti, Kızıl Ordu ve KGB [gizli servis]; SSCB'nin üç sacayağını teşkil eder. Fakat elindeki vasıtaların tesir kuvveti sebebiyle, KGB tayin edici mevkidedir.

Gulag'a [çalışma kampı] yeni getirilen bir mahkuma sormuşlar: "Ne suç işledin de 10 yıl ceza verdiler?"

"Hiçbir şey."

"Yalan atma! Hiçbir şeyin cezası 3 yıldır!"

KGB, yani Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnotsi'nin sizinle yani bizimle alakası ne? Paranoyaklar yüzünden kuşkuya kapılmaya ne hacet, ha? Pireyi deve yaptığımı, bir kaşık suda fırtına kopardığımı mı düşünüyorsunuz?..

O takdirde şunu bilmenizde fayda var: Demir Felix, daha 1919'da Ankara'ya casuslar gönderdi. Kars'ta yuvalanmış, köylü molla kılığında dolaşan Rus casusları, yöre ahalisini ırkçı ve dinci isyanlara kışkırtıyordu. Sovyet Gizli Servisi, ta o zamanlardan beri, yurtdışında ve bilhassa memleketimizde operasyonlar düzenliyor...

Hatırlayınız, 1932'de 6 ay kadar Almanya Başbakanlığı makamında bulunmuş Franz von Papen, Hitler'i destekledi. Papen, 1939'da nereye büyükelçi tayin edildi? Türkiye'ye. 24 Şubat 1942 günü Ankara'da bir suikasttan sağ kurtuldu. Büyükelçi'yi haklamaya kalkışan kimdi? Ya Almanlar ya da Ruslar. Her iki ülke de Türkiye'yi, II. Cihan Harbi'nin görünmez cephelerinden addediyordu.

O devirde, Alman casusları, Türkiye'deki Kürt köylerinde, Hitler'in gizlice Müslüman olup Haydar adını aldığı rivayetini yayıyorlardı.

Mevzuyu dağıttım, toparlamaya çalışayım: KGB, dünyanın en çok sayıda ajan çalıştıran teşkilatıdır. Cengiz Han'ın ordusundan bugüne en büyük

ordu, KGB'nin casus ordusudur. Ruslar nasıl ki fazlasıyla Kalaşnikof üreterek silah piyasasına mührünü vurduysa, aynı telakkiyle bilim-adamlarını, memurları, turistleri, fahişeleri, talebeleri, pilotları, sanatçıları... ajanlaştırarak kadroyu genişletiyorlar. Vakıa, planetimizi köşe bucak izliyor ve dinliyorlar. FBI Başkanı J. Edgar Hoover'ın tahminine göre, 400 bin KGB ajanı var. Bunların 22 bini suikast, adam kaçırma, sabotaj ve dezenformasyon gibi işlerde uzman. Buna mukabil CIA personeli 18 bin kişiden müteşekkil.

Soğuk Savaş stratejisi gözdağı ve blöfe dayalı görünse de, hakim devletler, harbin getirdiği menfaatlerden, ganimetlerden vazgeçti sanmayınız.

Kurnazca tasarlanmış fitneler yayıyorlar.

Kıyameti gösterip sömürüye razı ediyorlar.

Birçok bilimsel araştırma, gizli servis laboratuvarlarında yürütülüyor...

Ve yeni teknolojileri, evvela istihbarat örgütleri kullanıyor.

Birkaç yıl önce, 1955'te, sanatsever kılığındaki KGB casusları, Moskova Devlet Üniversitesi'ne mensup bir heykeltıraştan hacmi, kütlesi, yoğunluğu itibariyle gerçeğe uygun insan modelleri sipariş etti. Modellerin içinde beyin, kalp, ciğer, mide vesair iç-organlar da tastamam bulunsun istiyorlardı. Coşkuyla işe koyulan yontucu, mükemmel suretler yaratabilmek için, bilim-adamları ve sanatçılardan müteşekkil bir ekip kurdu. Halbuki devletin niyeti, nükleer denemelerde bombanın insan bedenine nasıl tesir edeceğini ölçmekti. Ajanların ajandasından bîhaber sanatçı, [kimyager James Franklin Hyde'ın icadı] silikonun yanısıra nikel, ceylan derisi, yakut, cıva gibi sıra-dışı malzemeler kullandığı ilk modeli, Ivan Shishkin'in Nastasya Filippovna portresinden hareketle yaptı.

Dehşete düşmüştüm. "Ne?!.. Nastasya Filippovna heykeli mi?!!" diye ünledim. Haydut sıçradı. Radyoya doğru eğilip kulak kabarttım.

Evet... Lütfen sakin olunuz Ahmet Hamdi Bey. Anlatıyorum.

Büsbütün paniğe kapıldım: "Kunter Bey?!.. Benimle mi konuşuyorsunuz?.. Sesimi işitiyor musunuz?"

Yayın parazitlendi. Araya birtakım cılıytılar girdi. Kunter Kunt'un sesi ikide bir tekliyor. Radyonun düğmesini yavaşça sağa sola çevirerek, frekansı yakaladım.

Bombanın menzilini, tazyikini, yakıcılığını teferruatıyla saptamak isteyen KGB; romandan resme, resimden heykele intikal etmiş bir sarışın bomba buldu kucağında! Bakmaya kıyamadıkları Nastasya'yı termonükleer bombayla patlatacak değillerdi ya?

"Sonra n'oldu?!" Dikkat kesilmiştim. Diken üstündeydim. Kulaklarım çınlıyordu.

Pardon, çınlama radyodan geliyor. Sunucunun sözleri bölük pörçük heceler hâlinde, zar zor duyuluyor:

Pasternak, Nijinski, [...] Simonov, [...] Samoylova, Valentina [...] Yevgeniya Zhigulenko... gibi meşhur Sovyet sanatçıların birebir suretlerini yarat_

Yayın kesildi. Kasa hırsızı gibi düğmeyi hassasiyetle çevirirken kulağımı radyoya dayamıştım. Dakikalarca uğraştım. Olmadı. Bıraktım. Deliliğin karanlık ve soğuk serhaddinde [sınır-boyu] zelzeleye yakalanmış gibi sarsılıyordum. Kunter Bey'in sesi normale döndüğünde mevzu kapanmıştı:

Cemiyetin talihini adalet açar, değil mi efendim?

Eee, n'eylersiniz, aptalların inandığı yalanlar üzerine kurulmuş bu dünya!

Bendeniz, *Uyku Treni*'nin makinisti Kunter Kunt, hürmetlerimi arz ediyorum. Sağlıcakla kalınız.

Program bitti, Bay Kunt gitti, Gizli Radyo yayını kapandı. Haydut bile kaçıp saklanmıştı. Tek başına kalakaldım. Uçurumun eşiğinde Nuh tufanını bekleyen ağaç misali, dehşetengiz bir yalnızlığa çakılmıştım.

Amerika ve Sovyetler'in yanı sıra, Soğuk Savaş'ın üçüncü kutbu ben miyim yani?!.. Kunter Kunt, Gizli Radyo'dan bir tek bana mı hitap ediyor?! Kadim dostum Bedri Ruhselman bu cinai tertibin neresinde? O da mı ajan? Tövbe estağfurullah?.. Nastasya Filippovna... o capcanlı, dipdiri, taptaze kadın... komünist bir heykeltıraşın yontup yoğurduğu, göz kırpan bir korkuluk mu?!.. Yorgo'nun Meyhanesi'nde Fransızca şakıyan... Evimin eşiğinde verdiği miladi öpücükle bir ten antlaşması imzaladığımızı zannettiğim... Fettanlığıyla, Fatin Fantom'u hamakat [aptallık] kuyusuna fırlatan dilber?..

Bütün bunlar şimşek hızıyla geçti zihnimden. Kafama yıldırım düşmüş gibi sersemlemiş ve yanmıştım.

ZIRRRNNN... ZIRRRRRNNNNN!..

Müsaadenizle kıymetli okur, telefonum çalıyor...

Sorular yalancıları yıldırmaz

Timsah ağzını açtığında gülümsemeye mi çalışıyor,
sizi yemeye mi hazırlanıyor bilemezsiniz.
Çenesinin altını mı gıdıklamalı
yoksa kafasına mı vurmalı, karar vermek zordur.
[WINSTON CHURCHILL]

"İyi geceler Ahmet Hamdi Bey."

"Kimsiniz?"

"Bendeniz, Viktor Shishkin. Zamanınızı boşa harcamak istemem, fakat biraz konuşabilirsek fevkalade memnun olurum efendim."

"Viktor Shishkin mi?!"

"Evet, neden hayret buyurdunuz?"

"Şaşırmamak elde değil, Türkçe'niz pek düzgün, telaffuzunuz kusursuz."

"Teşekkür ediyorum" dedi hafif bir gülüşle "Amcam sanayiciydi. Atatürk döneminde, Türkiye'ye tekstil makinaları satardı. O yıllarda birçok Sümerbank yetkilisiyle ailece de buluşur görüşürdük. Türk bürokratların çocuklarıyla oyunlar oynardık. Ayrıca ilkokuldayken birkaç yaz tatilini Antalya'da geçirdim. Delikanlılığımda şairliğe heveslendim. Türkiye bir şiir ülkesi,

malum. Yahya Kemal Beyatlı'nın ve sizin şiirlerinizi okuya okuya Türkçe'nin tadına vardım."

Bahtiyar Kont'u Viktor denen bu hınzırın [domuz] öldürdüğünü düşünüyorum. Ve fakat içimden bir ses, temkini elden bırakmamamı söylüyor. "Beni şaşkınlığa yönelten bir şey daha var."

"Nedir, üstadım?"

"Çocuk kaçırdınız ve bir polisi ağır yaraladınız. İçtimai münasebetlerden sakınmanız, kaçıp saklanmanız lehinize olurdu."

"İsabet buyurdunuz. Lakin hadiselerin içyüzünü bilseniz... Ben kaderin çelmesi ve feleğin sillesiyle kör kuyuyu boylamış bir kurbanım."

"Vah vah" dedim bastıramadığım bir alaycılıkla "bahtsızlığınızı dengelemek için suç işliyorsunuz demek?"

Çölde yolunu kaybetmiş dilenci gibi inliyor: "Tümüyle bir yanlış anlama mevzubahis. Kimseyi vurmak niyetinde değildim. Paniğe kapılmıştım. Zaptiyeleri korkutmak için ateş ettim, inanın bana."

Sesime kalender bir hava vererek "Şu kaçırdığınız yavrucak, sizin oğlunuz, değil mi?" diye sordum.

Birden coştu: "İnanılmaz! Nereden bildiniz?!.. Vay canına... muhteşemsiniz!"

"Boşverin şimdi. Böyle bir işe kalkışmanızın sebebi neydi?"

"Seneler evvel bir kadına sevdalanmıştım. Çocuğumuz olduğunu benden gizlemiş. Tam 5 yıl sonra haberdar oldum, inanabiliyor musunuz? Rica ettim, dil döktüm, yakardım, taş yürekli kadın insafa gelmedi. Evlat hasretiyle kavrulmuştum. Ne yazık ki kantarın topuzunu kaçırdım." Viktor'un martaval atma istidadı [yetenek] tartışılmaz. Radyo tiyatrosu dinliyorum sanki.

İnanmış gibi, meraklı bir tonda sordum: "Kim bu 'şanslı' hanımefendi?"

Kıvırdı: "Ne siz sorun, ne ben söyleyeyim. Yaramı deşmeyin n'olur. Dertlerimi uç uca eklesem, bur'dan köye yol olur." Çocuk annesine değil, anneannesine teslim edilmişti. Öksüzdü...

"Haddimi aşmak istemem, lakin..."

"Estağfurullah, o nasıl söz? Sizi can kulağıyla dinliyorum."

"Siz lutî [erkek eşcinsel] değil misiniz? Merhum Bahtiyar Bey'le gönül münasebetiniz yok muydu?.."

"Aslında ben... hususi hayatım hakkında konuşmayı pek sevmem, lakin siz bir romancısınız, her türlü anormalliği serinkanlılıkla karşılarsınız; bendeniz biseksüelim efendim. Yani her iki cinse de alaka duyuyorum."

"İyi halt yiyorsun" dedim içimden. "Ve iki sevgiliniz de Türk, öyle mi?"

"Biz sıradan insanlar" dedi tevazuyla "siz romancılardan farklı olarak, tesadüfleri yönetemeyiz."

Sorular yalancıları yıldırmaz. Gene de sordum: "İstanbul'a, niçin geldiniz?"

"Oğluma kavuşmak için elbette, ama biricik Bahtiyar'ın vefatından ötürü yola erken çıktım. Sizi camide ve kabristanda gördüm. Yanınıza yaklaşacak medeni cesareti toplayamadım fakat."

"Bahtiyar Bey ve siz ayrılmamış mıydınız?"

"Siz daha iyi bilirsiniz... Ayrıldıktan sonra da vefalı olmak lazım."

"Bahtiyar Kont'u kimin öldürdüğüne dair bir tahmininiz..."

"Ah, keşke! O caniyi elime bir geçirsem... kellesini bir kazığa saplayıp diyar diyar gezdiririm!"

"Arnavutköy'deki yalıda dün cereyan eden hadiseye ne diyorsunuz?"

"Hangi hadise?"

"Evin uşağı öldürüldü, duymadınız mı?"

"Siyavuş Bey mi?! Kim yapar ki böyle bir çılgınlığı?!"

Viktor'un riya dolu küstahlığı, asabımı bozmuştu. "Sen tabii ki KGB kulamparası! Oynak Sovyet gavgavı! Sümüklü Moskof çakalı!" dememek için kendimi tuttum. Derin bir nefes alarak sakinleşmeye çalıştım: "Demek, onu tanıyordunuz?"

"Elbette. Geçen kış tanışmıştık. Çok sessiz, çalışkan ve işinin ehli biri. Allah gani gani rahmet eylesin. Kâtilini yakaladılar mı?"

"Bilmem. Öyle bir haber neşredilmedi. Ben müziç [sıkıcı] biriyimdir Bay Shiskin. Suallerimle sizi bunaltıyor muyum?"

"Tam aksine, sohbetinizle beni onurlandırıyorsunuz."

"Nastasya Filippovna, dedeniz Ivan Shishkin'in vefatından seneler sonra doğduğu hâlde... Yani ölmüş bir ressam, hiç görmediği bir kadının portresini nasıl yapabilir?"

"Af buyurunuz, neden bahsettiğinizi anlayamadım."

"Dedenizin şaheserini Bahtiyar Kont'a siz vermemiş miydiniz?"

"Evet, evet. Bahtiyar'ı sevindirecek türde bir hediyeydi... Dedem, *Budala* romanındaki karakteri öyle tasavvur etmiş... Fakat portreye benzeyen ve Nastasya Filippovna adlı bir kadının varlığından haberim yok."

"Sahi, telefon numaramı kimden aldınız? Beni neden aradınız?"

"Siz... fevkalade bir şahsiyetsiniz. Bahtiyar, size tapardı. Benim Turgenyev'e düşkünlüğüm, onun size hayranlığının yanında sönük kalıyordu. Hakiki bir dâhisiniz. Üstüne üstlük apiko bir centilmensiniz. Merhum Bahtiyar bana, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün tefrikasını ödünç vermişti. Baştan sona insicamlı bir analojiyle kurulmuş, ulvi bir ironiyle örülmüş, yaşama düzenimizdeki garabetin künhüne varmamızı sağlayan bir şaheser. Tüm kalbimle, sizin Rus milletine mensup olmanızı dilerdim Bay Tanpınar."

İltifatları tehdit addediyordum. Kibarca "Teşekkür ederim. Bana bunları söylemek için telefon açtınız yani?" dedim.

"Görmekten men edildiğim oğlumu kaçırmak zorunda kaldığım ve kazara birini yaraladığım için benden uzak durursanız, size hak veririm. Beni şiir-sever bir makina mühendisi, bir Türk dostu ve okurunuz olduğum için muhatap almaya değer görürseniz, Karaköy'deki Liman Lokantası'nda levrek yiyelim, rakı içelim, ne dersiniz? Hemen cevap vermeyin, biraz düşünün..."

"Viktor Bey, cazip davetiniz beni sevindirdi. Fakat yazık ki ayın 22'sine dek sıkı çalışmam gerek. O gün fakültede kapanış dersi vereceğim. Rahat hissedecek ve Çağdaş Türk Edebiyatı dersinden sıkılmayacaksanız buyurun gelin."

"Saat kaçta?"

"İkibuçukta."

"Harikulade! Çok sağolun, varolun efendim. Hayatımın en güzel günü, 22 Mayıs 1959, eminim. Görüşmek ümidiyle."

"Hoşçà-kalın Baş Shishkin."

Telefonu kapadım. Şişkin Efendi'nin palavra anaforundan midem bulanmıştı.

Haydut, kitaplığın dibindeki minderde mışıl mışıl uyuyor. Maşallah, nazar değmesin minnoşuma. Kedi uykusuna her şeyden çok imrenirim. Allah herkese nasip etsin böyle deliksiz, derin uykuları.

Masamdaki kitaplara şöyle bir göz gezdirdim. Bahtiyar'ın yadigarı *Du côté de chez Swann*'ı [Swann'ların Tarafı] aldım. Esaslı bir romanı ilk okuyuş, işin hazırlığı, bir nevi idmandır; asıl okuma ikinci turda başlar. Hikayeyi anlamanın ötesinde, metni kavramak... Proust'u kaç kez hatmettim, hâlâ yolum var...

Terliklerimi giydim, yatak odasına yürürken düşünüyordum: Viktor Shishkin'in dilini koparıp kendisine yedirsem ne güzel olur.

Vaatler gerçeğe dönüşmedi mi, zehre dönüşür

Yollar uzamış, insanlar büyümüştü. Sonra gene küçüldüler.
[SEVİN OKYAY, *İlk Romanım*]

Siz benim için dua edin, ben de size bir içki ısmarlayayım.

Yorgo'nun Meyhanesi'nde, Nezahat Bayram'ın feryadı taş plaktan göğe yükseliyor:

Keklik gibi kanadımı süzmedim
Murad alıp doya doya gezmedim
Bu kara yazıyı kendim yazmadım
Alnıma yazılmış bu kara yazı
Kader böyle imiş ağlarım bazı
Gönül ey, sebebim ey...

Etrafta keyiften içen turistler, kadehlerini bulutlara kaldırıyorlar; kimi gıdaklar gibi gülüyor, kimi kükrercesine kahkahalar atıyor.

Kederden içen bir tek ben miyim? Öyle görünüyor.

Kalbimin merkez noktasında matem, sevda ve tehlike birbirine düğümlenmiş. Aaaaahhh...

"Bu kara yazıyı kendim yazmadım..."

Gözyaşlarım çehremin yabani coğrafyasını ağır ağır katedip kadehimdeki okyanusa akıyor.

Nastasya Filippovna... gerçek misin, hayal mi, insan mısın heykel mi, melek misin robot mu? Beni sahte aşka, yalanla çağırıp, hileyle mi çekiyorsun hep? Bir bilmece destanı mısın? Sana varan yolun bir sonu yok mu?..

Gırtlağıma kadar yükselen kahır, vodvil şamatasının gülünç teferruatı mı? İçimde Leyla yok da sadece çöl mü var? Soğuk Savaş namevcut orduların birbirini ıskalaması prensibiyle mi işliyor? Azrail fellik fellik beni ararken, casuslar adım adım peşimden mi geliyor?

Güya yaşımın realitesini idrak etmiş, sevda sahasından ayağımı kesmiştim. Gönül defterini kapatsan da, tahminlerin ötesinden esen bir rüzgar tekrar açıveriyor... İçkimin son damlalarını yudumladım.

"Alnıma yazılmış bu kara yazı"

Nastasya'nın –hayalimde yanıp sönen– dudakları, tebessümlü bir öpücüğü yüzüme yaklaştırıyor.

Efkar, en iyi bildiğimiz duygu nahiyesi: Alkolün kıyılarında, türküler yakılan bir kasaba. Kıyamet yaklaştığında oraya dönüyoruz; yalnızlığımızı inkardan vazgeçtiğimizde.

"Her neşenin bir gölgesi, her acının bir ışığı vardır" diyeceksiniz. Eksik olmayınız... Lakin... uçsuz bucaksız bir bozkırda, üzerine zifiri karanlık çöken siyah manda nasıl kaybolursa öyle kayboldum ben...

"Kader böyle imiş ağlarım bazı"

Gözlerimi elimin tersiyle sildim. Sigara yaktım. Allah'tan, masaların çoğu boş, üç-beş kaçık turistten başka kimse yok. İnsan kendini kalabalıkta da ıssızlıkta da bulamaz. Tenhalık iyidir. Ferahlatır, uğur getirir. İnşallah yani...

"Size katılabilir miyim?" Bu sesi bir yerden tanıyor muyum? Sola döndüm. Kırklarında, iri gözlü, teğmen endamlı; İtalya'da doğmuş, saçını Fransa'da kestirmiş bir kadın.

Kibarlığı bir kenara bırakarak "Hayır" deyip sustum.

"Bunu 'evet' kabul ediyorum" diyerek karşıma oturuverdi.

Elini, boş kadehin yanından uzattı: "Bendeniz Sevin, Sevin Yokya." Gevşek tokalaşmamızı gülümsemeyle dengeledi.

"Ben de_"

Atıldı: "Sizi tanıyorum." Disiplinli bir bencile benziyor.

Yelkenleri suya indirdim: "Bir şey içer misiniz hanımefendi?"

"Hanımefendi mi? Hah hah haaa! Âlemsiniz ve de çok naziksiniz Ahmet Hamdi Bey?" Sesi hayli kalındı.

"Estağfurullah..."

Elini kaldırıp garsona "Daron! Bize bir viski, bir de sade kahve!" diye seslendikten sonra bana döndü: "Şimdi anlatın, dinliyorum üstat."

Alnımı kırıştırıp gözlerimi kıstım: "Fesuphanallah! Ne anlatabilirim Sevin Hanım? Sizi tanımıyorum bile."

"Ooooo, 'Sırrı saklayan, muammayı çözer' diyorsunuz?"

"Söylediklerinizi anlayamıyorum."

"Ah efendim, sakınmakta haklısınız... Sizin gibi dâhi bir edip, günümüzde zeki olmanın, aptallar dünyasına uyum sağlamayı gerektirdiğini gayet iyi bilir."

Sevin Yokya garsonun tepsisindeki viskiyi kapınca, garson kahveyi benim önüme bıraktı.

Esrarengiz kadın, durumu izah etti: "Ayılıp toparlanmalısınız. Bu masadaki en zinde kişi olmak istemem doğrusu."

"Teşekkür ediyorum." Kahveden bir yudum aldım. Sigarayı söndürüp yenisini yakarken sordum: "Buraya sık uğrar mısınız?"

"Hayır. İlk kez geldim. Romanya'da yaşıyorum." Yalan söylüyor. İlk defa geldiği mekandaki garsonun ismini nereden bilsin?

"Romanya'da neyle meşgulsünüz?"

"Roman okuyorum."

"Roman mı?"

"Evet. Bilhassa sizin romanlarınızı."

"Benimle böyle iptidai bir şekilde dalga geçmenize kızacak değilim. Çok daha büyük problemlerim var."

"Biliyorum" deyip viskisini yudumladı. Gözleri gözlerimdeydi: "Azrail, Şeytan ve Nastasya Filippovna gibi güçlü düşmanlarla savaşıyorsunuz."

"Ne münasebet?"

"Size aşk vaat etti. Vaatler gerçeğe dönüşmedi mi, zehre dönüşür."

"Kimsiniz siz Allah aşkına?"

"Kimliğini gizlemezse, mezarı boylayacak biriyim."

İki mucizenin birleşmesinden doğan mucize

Halk yağmur, sağlıklı çocuklar ve uzun bir
yaz mevsimi için dua eder.
Soylu lordların kendi aralarında oynadığı taht oyunları,
halkın hiç umurunda değildir.
[GEORGE R.R. MARTIN, *A Song of Ice and Fire*]

"Lubyanka Binası'ndaki bir hücrede üç mahpus konuşuyormuş. Biri sormuş: 'Siz neden hapsedildiniz?' İkinci adam 'Karl Radek'i eleştirdim' demiş. 'Tam bir saçmalık!' diye bağırmış birinci adam 'ben Karl Radek'i övdüğüm için buradayım!' Üçüncüye dönmüşler: 'Ya sen?' Cevap vermiş: 'Ben, Karl Radek'im!'"

Sevin Yokya'nın anlattığı fıkra olanca komikliğine rağmen beni altüst etmişti: "Siz... radyodaki adamsınız!" dedim "yani Kunter Kunt..."

Kadının yüzü serin, sakin, siyah bir gölü andırıyor: "Nereden anladınız?"

"Demirperde fıkrası anlattınız. Sesiniz, Kunter Bey'inkinden biraz farklı, fakat tonlamanız, vurgularınız aynı. Mikrofonda, sesi kalınlaştıran elektronik bir süzgeç kullanıyorsunuz besbelli. Sizi tanımamı önlemeye çalışmadınız. Aksi takdirde, kimliğinizi saklı tuttuğunuzdan bahsetmezdiniz. Romanya'da yaşadığınızı söylediniz. Yalandı. Bükreş'ten değil, Gümüşsuyu'ndan veya civar semtlerden birinden yayın yapıyorsunuz: Kabataş-Taksim-Karaköy... Uzaklarda olsanız, evimdeki radyoya kondurduğunuz 'böcek' vasıtasıyla beni dinleyemezsiniz. Yutmadığımı bildiğiniz fasaryalar üzerinden bana ipuçları vermeniz pek hoş... Şu garsona ismiyle seslenmeniz... *Uyku*

Treni'ni bana Bedri Ruhselman Bey tavsiye etmişti... Klasik mafya prosedürünü bilirsiniz: 'Dostumun dostu dostumdur. Düşmanımın dostu düşmanımdır. Dostumun düşmanı düşmanımdır. Düşmanımın düşmanı dostumdur.' Bu dört cümleden yalnızca ilkine hak vermeye meyyalim [eğilimli]. Yani, Bedri Bey programınızı dinlememi istediğine göre Sevin Hanım... Beni, başımdaki belalardan yahut yaklaşan fakat henüz göremediğim yeni tehlikelerden korumak istediğinizi varsayıyorum..."

"Mükemmel bir hafiyesiniz. Tahminlerinizin ve tespitlerinizin tümü doğru. Tebrik ediyorum" derken bir Kulüp sigarası çıkarıp dudaklarına tutturdu.

Uzanıp yaktım sigarayı: "Moskova Devlet Üniversitesi'ndeki heykeltıraş kim?"

"Programda bahsetmiştim_"

"Yayın parazitliydi. İsmini duyamadım."

"Sergey Sinkov."

"Hımmm..."

"Beni şaşırtıyorsunuz üstat."

"Zira?.."

"Sizden başka sualler beklerdim."

"Mesela?"

"Bahtiyar Kont'u kim vurdu? Cinayeti niçin üstünüze yıktılar? Nermin Mermi hangi cehennemde? Bedri Ruhselman, Mister Kont'un sırrını niçin saklıyor? Benim niyetim ne?.."

"Tüm bu soruların cevabını biliyorum galiba Sevin Hanım."

"İmkansız! Cinai muammayı çözmeye yetecek kadar delil yok ki elde?"

"Haklısınız... Romancı, polise benzer. İkisi de müşahede [gözlem] eder. Lakin muharririn dedektiften farkı..."

"Nedir?"

"Metni insicamlı [tutarlılık, uyum] kılmak için ipuçları ve deliller aramaz romancı. Onları yaratır."

"Hakikatleri bilmiyorsunuz yani? Yanlış anlamayınız lütfen, fakat... sadece... uyduruyorsunuz?"

"Uydurmak bizi uyduruk bir sonuca sürükler umumiyetle; lakin bazen de uyum'a vardırmaz mı dersiniz?"

Sigarasını son kez emip küllüğe bastırdı: "Şiirsel tarzınızın ardında romansal zihniyet var demek?"

"Ne güzel söylediniz, bu tarifinize uyan biri olmayı isterdim doğrusu... Umardım ki, yaşım ilerledikçe kendimi daha iyi tanıyacağım... İnsan müşahhaslaştıkça [somut] hayat seyrelip dağılıyor... Dahası, ilk defa bir cinayet davasıyla uğraşıyorum... Bir sufi kıssası vardır... Sever misiniz kıssaları?"

"Bilmem? Anlatınız hele."

"Nakşibendi şeyhi ile Kadirî şeyhi yolda rastlaşmış, selamlaşmışlar. Nakşibendi şeyi 'Duyduk ki' demiş 'sizler cehrî [açık, sesli] zikrediyormuşsunuz; öyle mi?' 'Doğrudur' demiş Kadirî şeyhi 'Biz de duyduk ki sizler hafi [gizli, sessiz] zikredermişsiniz. Nakşi şeyh kendinden emin ve gururlu 'Elbette' demiş 'kesinlikle.' Beriki sormuş: 'Madem hafi zikrediyorsunuz, biz nasıl duyduk?'"

"Ooo! Taşı gediğine koymuş! Çok ilginç... Sırların ve muammaların aslında aşikar bir yönü olduğunu anlatıyor bu hikaye. Casuslukta ve hafiyelikte de böyledir nitekim..."

"İsabet buyurdunuz... Size bir şey söyleyeyim mi Sevin Hanım?..."

"Buyurun lütfen."

"Yaratıcılık, muhatabını saygı çerçevesinde şoke etmektir."

"Ve?.."

"En mühimi de sanatçının kendini şaşırtmayı başarmasıdır. Eser, yaratıcısına hayret verdiği nispette sahicilik arz eder."

"Vay canına?.. Bunu aklımda tutacağım.... Anlamadığım bir şey var... Madem esrar perdesini araladınız, neden kederlisiniz?"

"Canımı kurtarırken aşkımı kaybediyorum da ondan. Biliyorsunuz..."

"Nastasya Filippovna'yı mı_"

"Evet. Onu, Dostoyevski'nin romanında sevmiştim. Hakiki bir insan suretinde karşıma çıkması, iki mucizenin birleşmesinden doğan bir mucizeydi. Lakin heyhat..."

"Meraktan çatlayacağım şimdi! Söyler misiniz, bu tezgah nasıl kuruldu ve ne dümenler dönüyor?"

"Zaten bilmiyor musunuz?"

"Anlaşılan, sizin kadar değil."

Şaşırma sırasının ona geçmesi hoşuma gitmişti: "Gerçeği öğrenmek istiyorsanız, bana yardım etmelisiniz."

"Kabul."

"Bahtiyar Bey'in Başuşağı Siyavuş Yavaş'ın cenazesine benim namıma çelenk gönderiniz."

"Tamam."

"Şunu alınız." Nermin Mermi'nin [gazeteden kesilmiş] fotoğrafını cüzdanımdan çıkarıp uzattım.

"N'apacağım bununla?"

"Bilahare anlatacağım."

"Peki."

"İlk iş, Sergey Sinkov'u bulacaksınız."

"Olur."

"Cuma günü saat 14:30'da, fakültede Çağdaş Türk Edebiyatı kapanış dersi var."

"Eee?.."

"Fatin Fantom'un, Bahtiyar Kont cinayetine dair basın toplantısını, ders verdiğim amfide tertiplemesini sağlayacaksınız."

"Denerim, fakat..."

"Hazırlıkları tamamladığınızda Nisuaz'da buluşuruz."

"İnşallah bir aksaklık_"

"Size itimadım tam Sevin Hanımcığım; bana hakikatleri elekten geçirerek anlatmanıza, gerçek isminizi dahi söylememenize rağmen..."

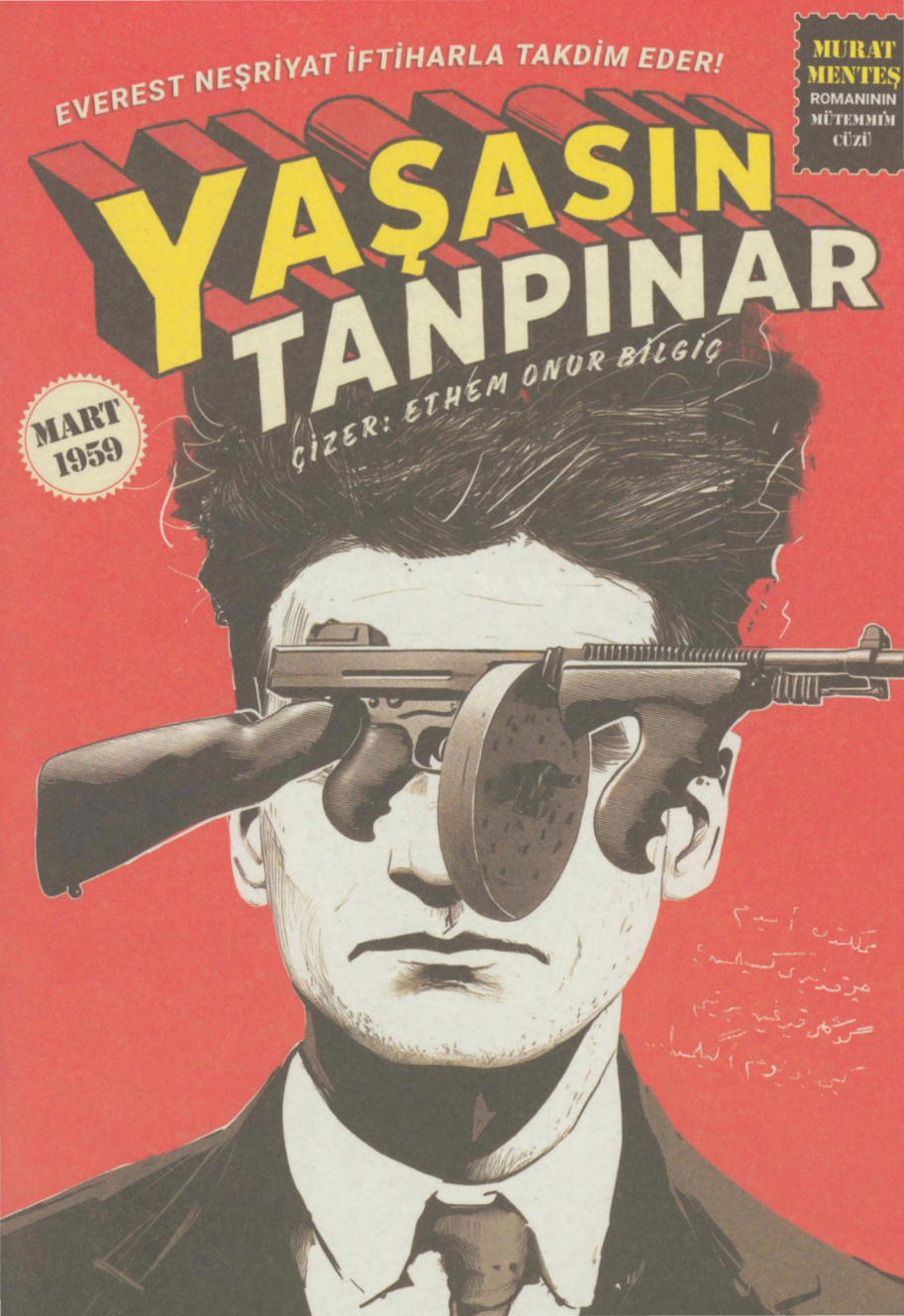
"Aaa?"

"Öyle. Ne de olsa kaçak bir casussunuz."

III. BÖLÜM
[KONT]

İki cins insan var: Maymundan gelenler, Âdem'den gelenler.

[*Günlükler,* 6 Nisan 1959]

EVEREST NEŞRİYAT İFTİHARLA TAKDİM EDER!
MURAT MENTEŞ ROMANININ MÜTEMMİM CÜZÜ
YAŞASIN TANPINAR
ÇİZER: ETHEM ONUR BİLGİÇ
MART 1959

HALBUKİ HER ŞEY NE GÜZEL BAŞLAMIŞTI...

MART 1959, ARNAVUTKÖY
KONT AİLESİ'NİN YALISI
HAYDİ, TETİĞİ ÇEK ARTIK
DİKKATLİ OL
TAM KALBİME ATEŞ ET
AH, BU... ÇOK ZOR BAHTİYAR
MECBURUZ!

WUFF!!
HIAAAAAGHHH

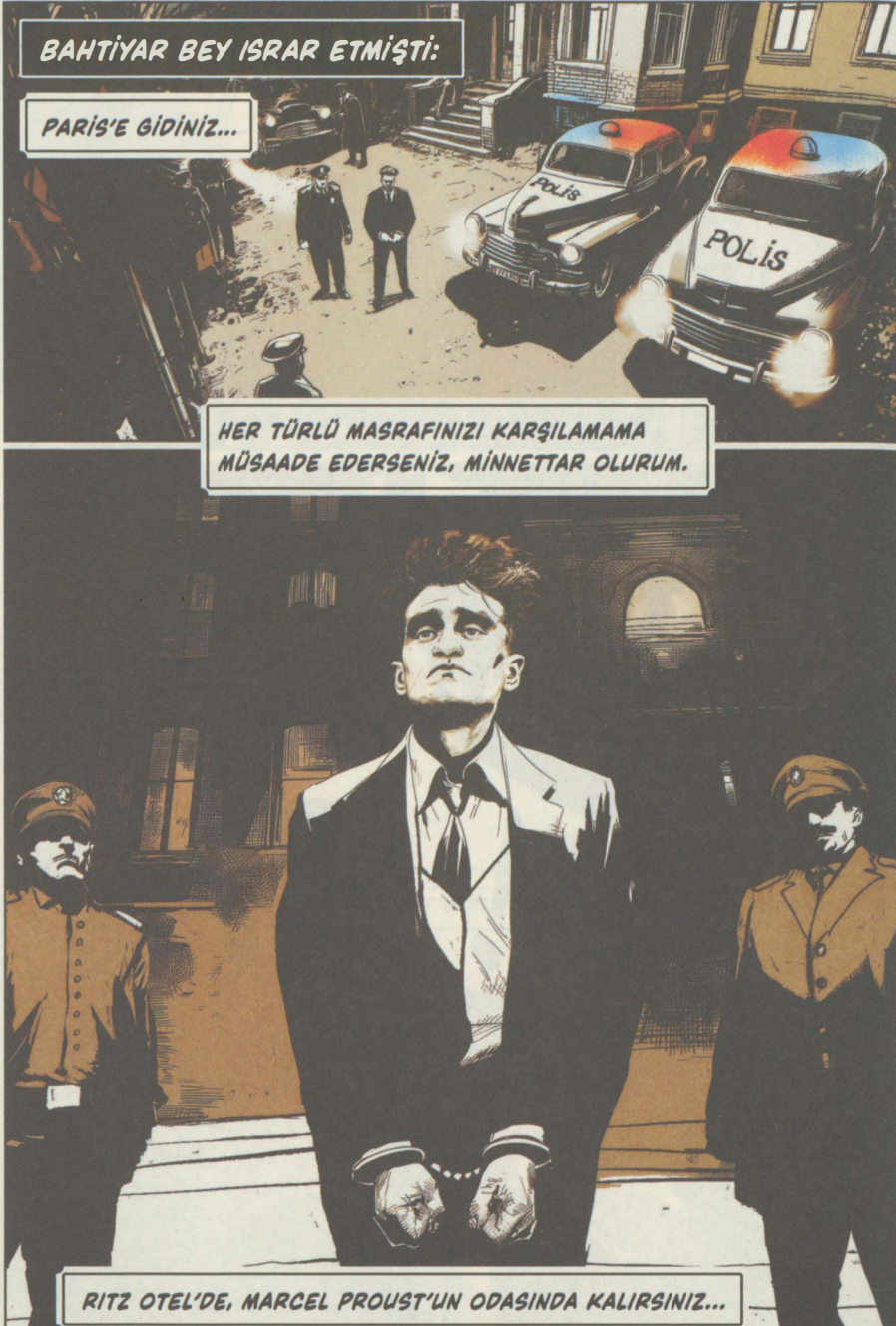

O ESNADA DIŞARIDA
ERKEN Mİ GELDİK SÜMER BEY?
TAM ZAMANINDA EFENDİM
SİZ BUYURUN ÜSTAT
BEN ARABAYI GARAJA ÇEKEYİM

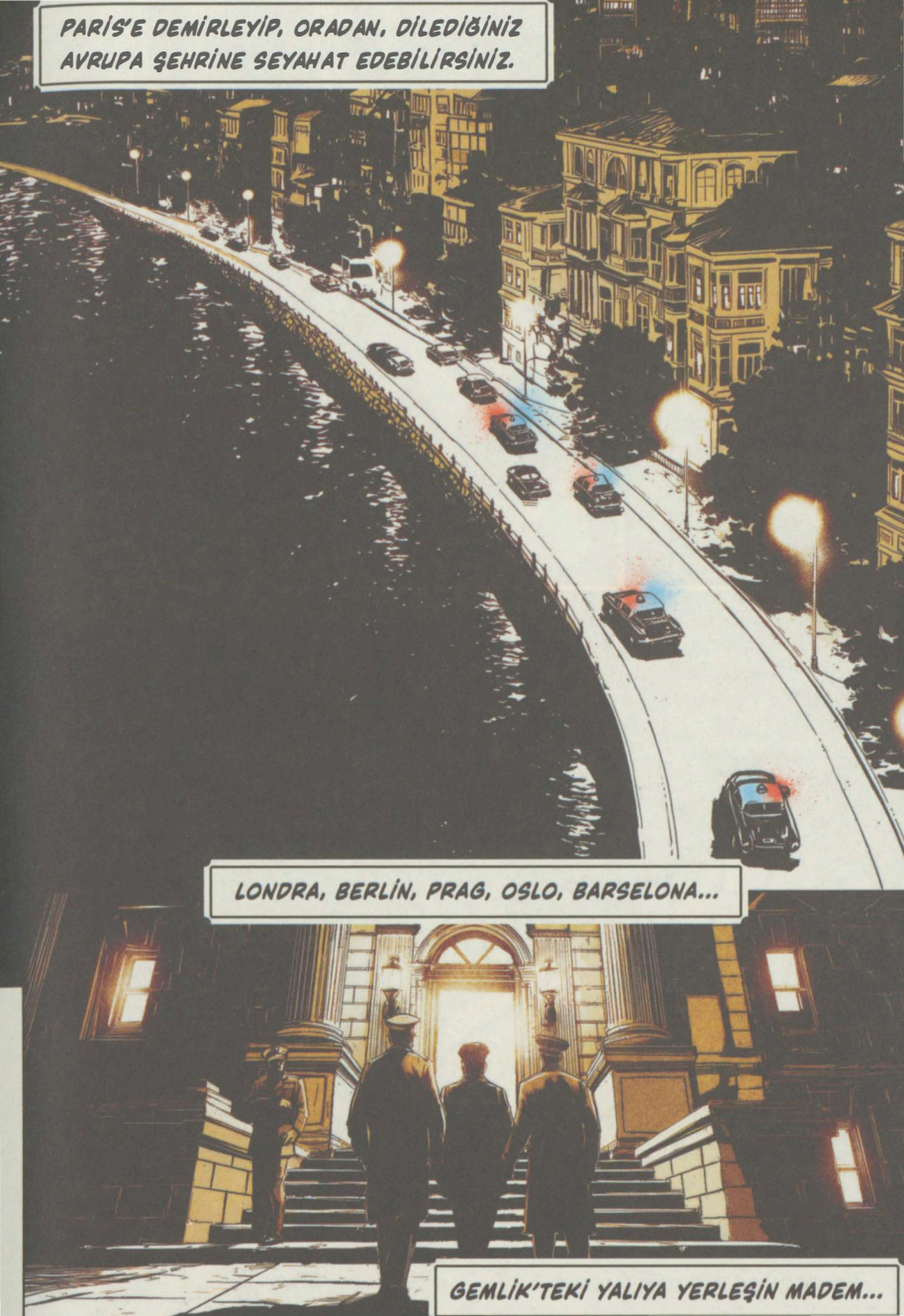

TEŞEKKÜR EDİYORUM
TANPINAR, GÜZEL BİR GÜN GEÇİRECEĞİNİ SANIYOR...
AÇIK UNUTMUŞLAR
NERMİN MERMİ'YE ÇİÇEK ALSAYDIM KEŞKE

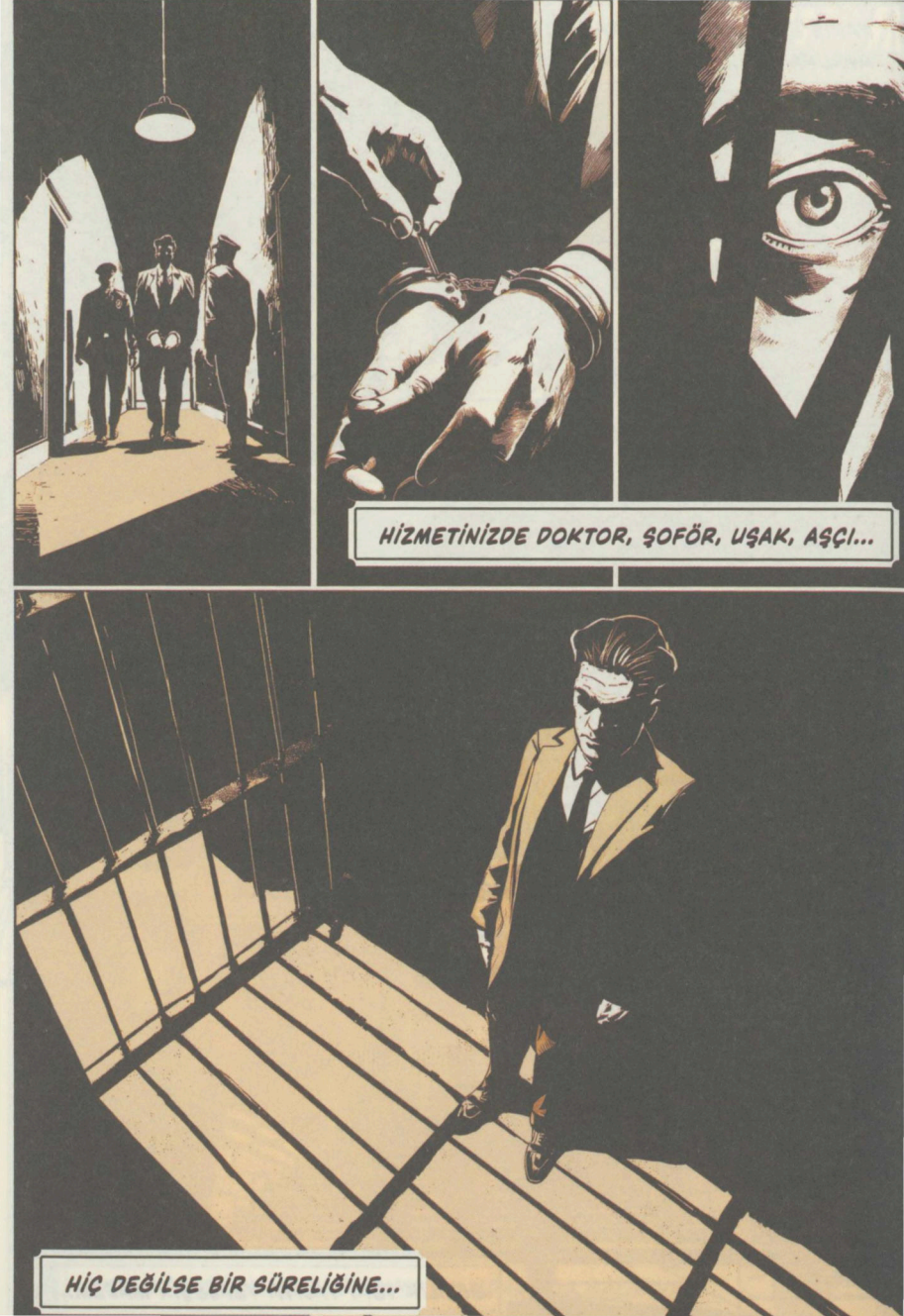

BAHTİYAR BEY?
BU TABANCA DA NEYİN NESİ?
LUGER... ALMAN İŞİ. GÜZELMİŞ...
EV AMMA SESSİZ?

AMAN YÂ RABBİM!!!
HAYIR!.. BU... OLAMAZ!..

SAKIN KIPIRDAMA! KANUN NAMINA TESLİM OL!
ETRAFIN SARILDI! SİLAHINI AT! ELLER YUKARI!
KAÇAMAZSIN! TUTUKLUSUN!
!

BAHTİYAR BEY ISRAR ETMİŞTİ:
PARİS'E GİDİNİZ...
POLİS
POLİS
HER TÜRLÜ MASRAFINIZI KARŞILAMAMA MÜSAADE EDERSENİZ, MİNNETTAR OLURUM.
RITZ OTEL'DE, MARCEL PROUST'UN ODASINDA KALIRSINIZ...

PARİS'E DEMİRLEYİP, ORADAN, DİLEDİĞİNİZ AVRUPA ŞEHRİNE SEYAHAT EDEBİLİRSİNİZ.
LONDRA, BERLİN, PRAG, OSLO, BARSELONA...
GEMLİK'TEKİ YALIYA YERLEŞİN MADEM...

HİZMETİNİZDE DOKTOR, ŞOFÖR, UŞAK, AŞÇI...
HİÇ DEĞİLSE BİR SÜRELİĞİNE...

YALVARIYORUM SİZE, N'OLUR, HATIRIMI KIRMAYINIZ...

HAFTALAR ÖNCE...
NE DİYORSUNUZ ŞAHMAT BEY?..
VAZİYET AŞİKAR BAHTİYAR
YA TANPINAR'I KAÇIRACAĞIZ
YAHUT ŞU ZİBİDİYİ HAKLAYACAĞIZ, ÖYLE Mİ?
EVET
TANPINAR'A KIYAMAM. İZZETİNEFİS SAHİBİ, ÇELEBİ ADAM. BİZİM TANTANAMIZA KATLANAMAZ. KALP SEKTESİNDEN GİDER MAAZALLAH!
RUS TAZISINI MORTLATALIM GİTSİN HEH HEH!
İSMİ NE BU HIRBONUN?

TANPINAR'IN EVİ
VIKTOR SHISHKIN
TANPINAR'IN PEŞİNE DÜŞTÜ NAMUSSUZ!

HEY, HİŞŞŞT! SEN!
AĞIR OL TAŞ ARABASI!
DEPREŞME!
YAKARIM!
HI?!
GAZLA!
VIRRR!

ÖT BAKALIM VİKTOR SHISKIN!
BEN TÜRÇE BİLMİYOR
MAVAL OKUMA MENDEBUR!
MEYHANEDEYDİ BEN
ADAM GELDİ, PARA KOYDU
BANA BENZİYOR SURATI...

İNKARCI, MADRABAZ MOSKOF!
YALANCI DÜMBÜK!
MUGALATACI PİÇ!
BEN HAMAL... BİLMİYOR... DURUN...
GÜMM!!
SADECE... PROFESÖRÜ TAKİP ETTİM...
GEBER!
ŞAATTT!!

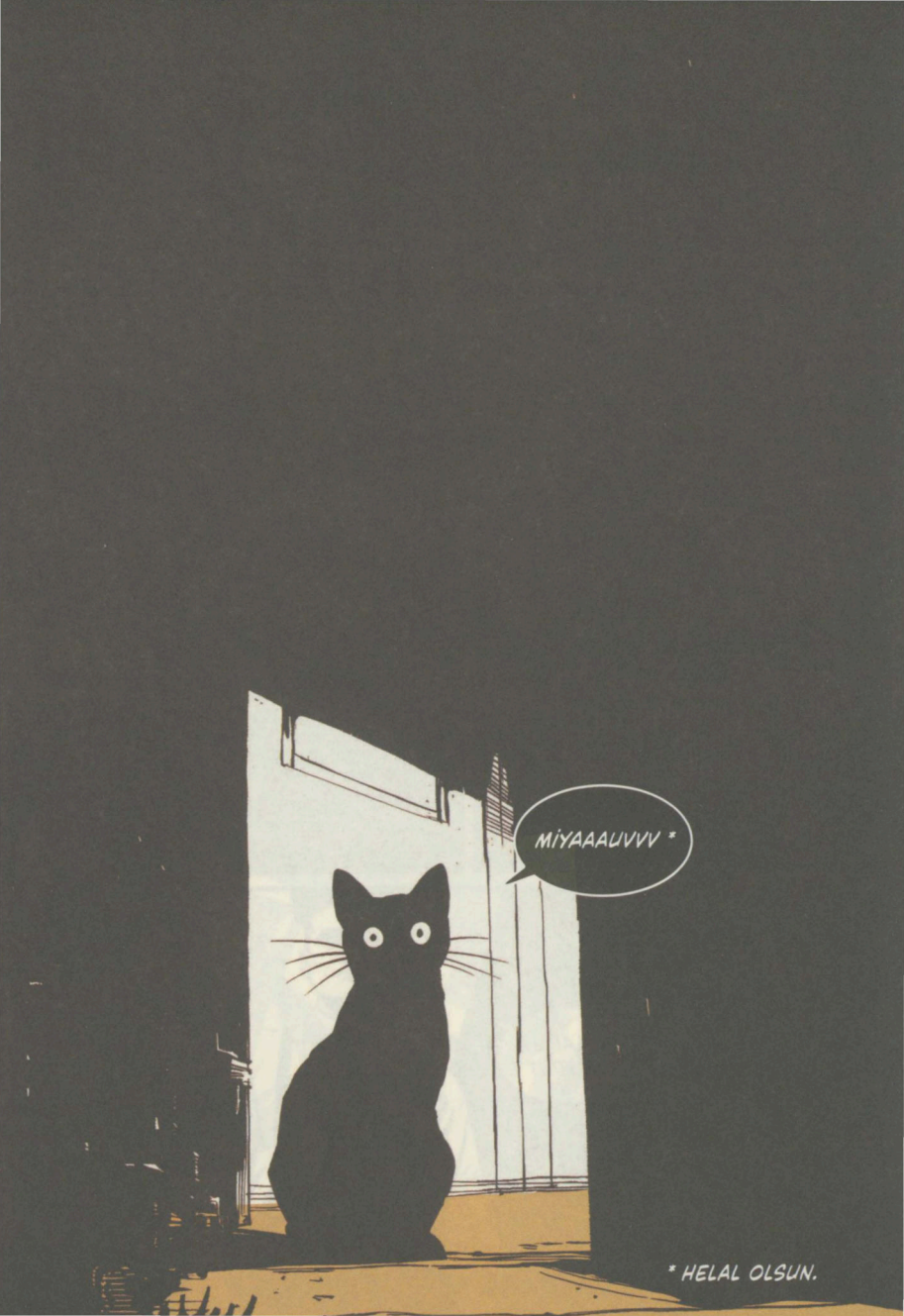

SARAYBURNU
LEŞİ SALLAYIN GİTSİN!
FUŞŞK
YALLAH SİBİRYA'YA! HEH HEH...

YORGO'NUN MEYHANESİ
AŞKA GÖNÜL VERME
AŞKA İNANMAM
YILLARCA BOŞ YERE
AĞLAYIP YANMAM
BÖYLE BİR ARZUYA
MEYLEDİP KANMAM

UNUT SEVME BENİ
BU AŞKIN SONU
NE YAZIK Kİ HİCRAN
GÖZYAŞI DOLU

TANPINAR'IN EVİ...
BÜYÜK GÜN GELDİ HAYDUT
MİYAAAVVV
BİZ DE KAYIP MUHAREBENİN İZİNDEYİZ

CASUSLARDAN VE POLİSLERDEN...
HIZLI DAVRANAMAZ DA VURULURSAM...
HAKKINI...
HELAL ET HAYDUT

MİYAAAUVVV *
* HELAL OLSUN.

Yürüyebilen Yaralılar Kulübü

Onların kellelerini yüzüp tuzladılar. 1365 tane kelle.
[EVLİYA ÇELEBİ, 1611-1682]

İnsanlar ikiye ayrılır: Olduğu gibi göründüğünü zannedenler, göründüğü gibi olduğunu iddia edenler.

Sibirya kurdu Viktor Shiskin kürsüde Puşkin'den [1799-1837] bir şiir okuyor. II. Cihan Harbi'nin dehşetinden aklını oynatıp sağını solunu unutmuş divane gazilerin uğrak yeri Yürüyebilen Yaralılar Kulübü'ndeyiz [Walking Waunded Club]. Dışarıda şehir buz tutmuş. İçerisiyse yanan bir savaş gemisi kadar sıcak.

Kestirmeden ihtiyarlayan sarhoşlar. Saçları, savaşın tozuyla keçeleşmiş. Müsademelerde [çatışma], salvolarda, infilaklarda [patlama] kiminin parmakları uçmuş, kiminin gözü fırlamış. Savaşın cerahatli kaynar çamurunda eriyen milyonlarca uzuv... Tek bacaklı, tek kollu sabık [eski] neferler birbirlerinin şerefine içiyor. Suratlarına ecelin gölgesi yapışmış.

Cehennem kıyametinin barut köpükleri, kan kıvılcımları, yanık şehit dumanları arasından çıkıp gelmiş yarı-delilerin zikzaklı

gülüşleri, cinnet efekti tikleri, gerilimli kasveti bana da sirayet ediyor.

Savaş, onların gençliğini tarihe karıştırmıştı.

Zorluk ile sıkıntı arasında seçim yapma mecburiyeti hepimizi kahra sürüklüyor da, kimi uyanıklar hüzün istasyonuna çadır kuruyorlar...

Yürüyebilen Yaralılar Kulübü... Fâniliğin hararetini alacak kokteyl, burada hazırlanır. Haydi, hâlâ elimizdeyken, kadeh kaldıralım: Ruh sağlığınıza içiyorum şerefli okur.

Herkesin kaderi var. Ben kaderime kendimden, iç dünyamdan bir şeyler katmaya bakıyorum. Yani sanatı seviyorum. Tanpınar'ı tutuyorum.

Cambridge'nin gotik kuleleri ve servileri [bitkisel kuleler] arasında, envaiçeşit akislerle dolu sulak labirentlerde; yumuşak piyano, keskin keman seslerinin dağıldığı, Tudorlar'dan kalma lacivert sisin içinde gül gibi yaşayıp gidiyordum. Türkiye'ye Avrupa semalarından, Tanpınar merceğiyle bakıyordum...

Lord Bertrand Russell'ın odasındayız. Üstadın İngilizce'ye ayaküstü çevirdiğim cümlelerini, mısralarını, Lord Russell'a aktarıyordum: *"Sefalet ömrün en acı tecrübesi. Onun fırınında pişmiş olanların gurura hakları vardı."*

Russell piposunu çıkardığı ağzından hece dumanları saçıyor: "Hımmm! Hakikaten enteresan."

"İnsanoğlu ferdiyetini ancak içinde yaşadığı cemiyetle idrak eder."

"Yerden göğe haklı."

"Zamanla, karısına tüm aksak taraflarını öğrendiği eski bir otomobil gibi alışmıştı. O istediği yerde durur, bazen hiç fren kabul etmez, vitesleri kendi kendine değiştirir, bazen doludizgin giderdi. Sabih'in vazifesi bu eski makinenin bir kaza çıkarmasını önlemekti."

"Hah hah hah haaa!.. Orijinal!" 'Yazılarında insani idealleri ve düşünce özgürlüğünü savunması nedeniyle' 1950 Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen Bertrand Russell, bir keresinde "Ticaretin yanısıra fikir ve sanatta da serbest rekabet lazım" demişti "Öyle olsa, Nobel'i Mister Tanpınar'ın alırdı; ben de boş kalan ellerimle onu alkışlamaktan sevinç duyardım."

Lami Alem'e tutulmuştum. Lami benden 4 yaş küçük. O da Robert Kolej mezunu. Tahsiline Oxford'da devam ediyordu. Londra'daki centilmen kulüplerinden birinde tanıştık. Saf, pürüzsüz, duru bir oğlan. Tavırlarında meleksi bir uysallık. Bense, şeytan derisinden ceket giyiyordum. Lami'yi ayartıverdim. Güya anneciğimin tembihine uyacaktım: Hovardalığı bırakacak, akademik çalışmalara zaman ayıracak, Türk Edebiyatının güzide eserlerini İngilizce'ye tercüme ederken, sanat koleksiyonumu genişletecek ve neden olmasın, Soho'da müzeye benzer bir galeri açacaktım. Peh. Pastırmalık topal eşek misali mezbahaya yürüyordum. "Estağfurullah" dediğinizi duyar gibiyim. Lakin vaziyet ortada.

Çoğu kimse hakikati aramaktan bahseder; halbuki... birçok kallavi felsefe hocalarının rahle-i tedrisinden geçmiş bir amatör sıfatıyla söyleyebilirim ki, hakikati bize itiraf verir. Onu güya aramayı bırakmalı, itiraf etmeliyiz. Yani hakikatin peşinde

dolananlar, maalesef yanılıyorlar; gerçeklerden hafif tertip kaçıyorlar zira ve muhataplarını da ister istemez aldatıyorlar. Alaka ve hürmet görmek hevesindekilerin teranelerinden kime ne fayda?

Konuyu dağıttım. Yazar değilim. Olup biteni elimden geldiğince, aklım erdiğince, dilim döndüğünce naklediyorum işte.

Ne anlatıyordum? Hah, Viktor Shishkin Yürüyebilen Yaralılar'da Puşkin'den bir şiir terennüm ediyor:

Kuzey madenlerinin kesif karanlığında
Gururlu sabrınızı yitirmeden bekleyin
Istıraplı çabanız olmasın asla heba
Ve mukaddes maksadı, masum niyetinizin.

Kara kaderin mazlum, bîtap, kayıp esiri
Müşterek umudumuz, mülemma hücrenizde
Diriltecek elbette, mağlup yüreğinizi
Koşacağız yanyana serazat istikbale.

Kıracak aşk ve dostluk, zulmetin zincirini
Yetişip Hızır gibi derhâl imdadınıza
Aşarak yıllar süren esaret gecesini
Bu şiir size nasıl uçarak ulaştıysa.

Yoldaş sevgiliniz ve sevgili yoldaşınız
Sıfatıyla bizzat ben yıkacağım duvarı
Bizi firaka yazan o meşum karanlığı,
Vereceğim şimşekten keskin kılıcınızı!

Şiiri bana, gözlerimin içine, ruhumun merkezine bakarak okuyordu. Büyülenmiştim âdeta. İtimat telkin eden tebessümüyle, zaten tanışıyormuşuz, hatta sırdaşmışız gibi yanıma sokuldu ve "Dante Gabriel Rossetti [1828-1882]" dedi "malumunuz,

muhteşem bir ressamdı. Elimde onun bir deseni var, karısı Elizabeth Siddal'ı çizmiş. Görmek isterseniz Bahtiyar Bey..."

"Adımı nereden biliyorsunuz?"

"Sanat muhitlerinde isminiz ağızdan ağıza hassas bir zamir gibi aktarılıyor sevgili dostum. Dahası, bilmelisiniz ki tevazunuz, şöhretinizi beslemekten başka işe yaramıyor. Eee, teklifime ne diyorsunuz?"

Huşu dolu bir şapşallıkla "Olabilir" dedim.

Konuşmasında Rus aksanından eser yok: "Rossetti aynı zamanda şairdi, siz daha iyi bilirsiniz. Uzun yıllar flört ettiği, ilham kaynağı Elizabeth'le 1860'ta evlendi. Üç sene sonra kadıncağız Hakk'ın rahmetine kavuştu. Rossetti, Lizzie'ye duyduğu aşkın verdiği şevkle şiirler yazmıştı. Hem de defterler dolusu. Şiirleri, romantik bir jestle, karısının tabutuna koydu. Rubailer, soneler, gazeller komple mezara gitti yani. Zamanla kederi yatışan, matemi geçen Rossetti, 1870'te karısının kabrini açmak için belediyeden müsaade istedi. Cesedin saçlarına dolanmış sayfaları çıkardı ve 1 yıl sonra, ilk kitabını neşretti. Tahtalıköyden sökülen mahsul gayet lezizdi, bereketliydi ve çok beğenildi!"

Viktor, babamın deyimiyle "Çehre züğürdü" fakat annemin tabiriyle "Saray mutfağından çıkma kaymaklı tatlı"ydı.

Onun beni prens nezaketiyle, şiirsel okşayışlarla, felsefi neşeyle cinai bir komploya ortak edeceği ve intihara sürükleyeceği aklımın ucundan bile geçmemişti.

Ah, nasıl da faka bastım. Halbuki, herkesin malumudur, insanlar ikiye ayrılır, yalan söyleyenler; "Yalan söylemem" diye yalan söyleyenler.

Puşkin'in piştovu

Fânilerin yüreğini korkuyla
Dolduran rivayetler
İlahlara duyulan saygıyı besler
[EURIPIDES, M.Ö. 480 – M.Ö. 406, *Elektra*]

"Freud'un hep ruhsal bozukluklardan, hastalıklardan, sapmalardan bahsetmesi, sağlıklı ruha dair tek satır yazmaması size de biraz tuhaf görünmüyor mu dostum?" Viktor epey kültürlü, gayet zeki, çok da kibar. İkimiz başbaşayken mekanı ve zamanı unutuyorum. Centilmen üslubunda üç dirhem maçoluk baharatı var: "Kadınlar olmasaydı, erkekler hâlâ cennetteydi!" Ailesi hakkında fazla konuşmak istemiyor: "Babam ölüm döşeğindeyken berber dükkanını bana sattı!.."

Onunla ilk zamanlar "aptal satrancı" oynadım. Casusların tüm dünyada cirit attığı 1940'ların ikinci yarısında yaygın bir oyundu: Muğlak, meşkuk [şüpheli] ve rizikolu durumlarda ahmak gibi davranırsınız. Böylece, muhatabınız sizin ehemmiyetsiz biri olduğunuza hükmeder ve peşinizi bırakır. "Biz Türkler"

diyorum böbürlenerek "şeytanı köleleştirdik. Ona elimizi öptürüp ayağımızı yıkatıyoruz!" Zırvalıyorum: "Cambridge'e geldiğimde şişmandım, fakat Laurel ile Hardy'ye o kadar çok gülüyorum ki... kahkaha ata ata kilo verdim, inanabiliyor musunuz? Dört sene öncesine değin Hardy sıkletinde bir tombuldum, şimdi, görüyorsunuz ya, Stan Laurel'dan bile sıskayım!" Züppeliği elden bırakmıyorum: "İstanbul'dan Cambridge'e gelmek nasıl bir şey söyleyeyim: Tarihe paraşütle inmiş gibiyim!.." Gerçek şu ki, aptalı oynamak, kararlılık ve sabır istiyor...

Buna mukabil Viktor alelade zevklerini itiraf edecek denli samimiydi: "Şükürler olsun, İngiltere sinemalarında kovboy filmi izleyebiliyorum. Sovyetler'de yasak. *Kahraman Şerif*'i [High Noon] tam 7 defa seyrettim. Helen Ramirez'in [Katy Jurado] repliği müthiştir: 'Yakışıklı çocuksun, cüsselisin, geniş omuzların var. Fakat o bir adam. Bir adam yaratmak için cüsseden, geniş omuzlardan fazlası gerekir.' Sever misiniz *Kahraman Şerif*'i?"

"Maalesef adını ilk kez duyuyorum. Fakat kovboylara ben de hayranım; atlarla, sığırlarla, ayılarla iyi anlaşıyorlar ve hepsine şapka yakışıyor."

Viktor şairdi. Pür saçmalıktan ibaret şiirlerini, dozunda bir teatrallikle okurdu:

Tuzlu kuş 1900, Turgenyev 44

1944'e dönemez miyim?
Bir masalda kasabım, sertifikam var.
Sabit bir deniz gibi eldivensizim
Güneyimden geçiyor silahlı korkuluklar.

Limonlar ve üçgenler güm güm patlıyor.
1944'ün zambaklarından
Gelen telgraftaki gıpgıcır şaibeler
Aşkın kurtlandığını kesinkes ispatlıyor.

Şapkamın dışındayım ve Mağrib'e borcum var
Dişlerimde tarihin kanlı çıngırağıyla
1944'te kim bilir neler çektim
Çocuksu bir veledin yırtık fotoğrafıyla.

Ya zaman bir bombaysa, kaderin doruğunda?
Kasaplığı bırakır Cezayir'i süslerim.
1944'ten 21 dakikayı
Ruhumun tarlasına ekmese miydim?

Ben işte bu saçma şiirlere meftundum [tutkun]. Absürt, kimilerini güldürür. Beni hüzne sevkediyor. Albert Camus'nün [1913-1960] *Veba* [La Peste] romanını okudum. *Yanlışlık* [Le Malentendu] adlı piyesini izledim. Öleceğini bilerek yaşamanın ve yaşatmaya çabalamanın çelişkisi ile dünyanın hiçlik karşısında mağlubiyete mahkum oluşu... Velhasıl anlam, hiçbir seviyede kesinlik arz etmiyor. Kelamın güzelliğini beyhudeliğe direnmeyişte ve manayı ele geçirme niyetinden feragatte arıyorum ben de. Sözüme güvenin: Söze güven olmaz. Anlamlandırmanın manasızlığı karşısında dirayetli olmak lazım.

Varlığa bilgi ve düşünceyle mi, duygu ve sezgiyle mi tutunuyoruz? Aslında hâlâ primatız. Kendi kendimizi evcilleştirdik fakat olgunlaşmadık sanki. Yoksa her şey hâlâ dürtülerle mi ilgili?.. Bilmiyorum. Bildiğim şu ki, Viktor bana Puşkin'in düelloda kullandığı piştovu hediye edince çok heyecanlandım.

"Keşke" demek için ideal bir an

Zebellanın gözleri, kibrit çakılmış gibi öfkeyle parladı

"Sən özünü kim hesab edirsən?!" [Sen kim olduğunu sanıyorsun?!] Boksör Ejder Efendiyev, istekayı çat diye kırıp bilardo masasının üstüne fırlattı. Adamın bıyığı o kadar düzgün ki, takma gibi duruyor.

Kulübün bodrumunda Amerikan bilardosu oynuyorduk.

Hır çıktı. Birkaç hafta önce İrlandalı rakibini nakavt ederek şampiyon olan Mister Efendiyev renkli topları deliğe yuvarlama oyununda bana, yani tüysıklet bir burjuvaya yenilmeyi hazmedememişti.

Burnundan soluyor. Yumruklarını kaldırdı ve başını yana salladı: "Özünüzə arxayınsınızsa, kozırlarımızı kənarda paylaşaq!" [Kendine güveniyorsan, kozlarımızı dışarıda paylaşalım!]

"Okey" dedim. Kariyerinin zirvesindeki boksörden dayak yemek, ilginç bir tecrübe olacaktı. [Seneler sonra çocuklara anlatacak hoş bir hatıra: "Şu meşhur Bakü Ejderi var ya, onunla bilardo oynadık, ardından gece vakti Londra sokaklarında dövüştük!"]

Kolejde 2 sene boksla uğraşmıştım. Yani bir profesyonelin darbelerine hazır sayılırım.

Ejder, devasa meşelerle çevrili, soğuk ve çamurlu ringde bana ağız burun daldı. Kış gecesi, gökten kartopu yağıyordu. Yumruklarla sarsılıp tekmeyle devrildim. Suratım yere çarpınca kafamın içinde bir çalkantı ve uyuşma başgösterdi. Güçbela dönüp yukarı baktığımda, kendinden memnun Ejder'in zevklendiğini gördüm. Sırıtarak sağa sola dönüyordu. "Buna Azəri öpüşü deyilir!" [Buna, Azeri öpücüğü denir!] Kulüpten gelen centilmenler ile yoldan geçen sarhoş taşralılardan müteşekkil seyircilerin tezahüratlarını, çınlamalar arasında boğulan yankılı uğultular hâlinde duyuyorum: "Vur! Vur! Vur! Vur!.. Gebert onu aslan!.. Bitir işini şu piçin!.."

Ayağa kalktım: Patlak dudaklarımı zar-zor oynatarak, kırık dişlerimin arasından, şişmiş dilimle "Bilardoda iyisin fakat boksta daha iyisin yakışıklı" deyip gülerken öksürük tuttu ve ağzımdan kan saçıldı. Viktor burada, yanımda olsaydı... Viktorcuğum, Dylan Thomas'ın şiir matinesine katılmak için 350 kilometre mesafedeki Galler'e gitmişti. Keşke ona katılsaydım. ["Keşke" demek için ideal vakitler vardır.] Amerika'da yaşayan İngiliz şair, İran seyahatinden dönüşte memleketine uğramış...

Şampiyon Ejder çeneme hınçla bir sağ aparkat patlattı. Ayaklarım yerden kesildi ve birkaç metre uçarak sırtüstü düştüm.

"İndi od'unu yandırdım, ey alçaq it!" [Şimdi yaktım çıranı adi köpek!] Lisanslı zebani her adımda yeri zangırdatarak yaklaşıyordu. Gücüm tükenmişti. Yerde can çekişircesine kıvranıyorum. Bu çam-yarması manyak beni parçalayacak! Zıpladı. Dizleriyle göğsüme vurmasına 3 saniye... Kaburgalarım kalbime ve

ciğerlerime saplanacak. Son bir gayretle yırtık, ıslak ceketimin altından, belimdeki pıştovu çektim ve havadaki şampiyonu mıhladım: BUMMM!

İnsanlar ikiye ayrılır: Gerektiğinde öldürenler ve henüz öldürmesi gerekmemişler.

Arizona İmecesi

Kim yatıyor burada?
Ben yatıyorum, Johnny.
Vay, o yatan sen misin?
Evet, ölüyüm şimdi.
[Bir İngiliz askerin mezar taşı kitabesi]

Gürgen dalına tünemiş bir baykuş, gözünü kırpmadan bizi seyrediyor. Uğursuzluğun ve bilgeliğin sembolü. Şeytanın sırdaşı mı, bir evliyanın evcil hayvanı mı?..

Kar lekeleriyle bezeli Highgate Mezarlığı'nın Batı bölgesinde Viktor ve ben Elizabeth Siddal'ın [1829-1862] kabrini kazıyoruz! Hani şu Ressam-ı Azam, Sultan-ı Şuara Dante Gabriel Rossetti'nin karısı. Rossetti, zavallıcığın mezarını açtırıp saçlarından şiir defterleri sökmüştü. Biz de Ejder Efendiyev'in cesedini Lizzie'nin iskeletiyle başgöz edeceğiz. Bunu planlamamıştık. Denk geldi. İhtimaller sahasında tesadüflerin sevkiyle Azrail'le paslaştım ve işte birkaç hafta öncesine kadar adını dahi bilmediğim bir kadıncağızın ebedî uykusunu bölüyoruz!

Mezarlık, öbür dünyanın toprağından, taşından kurulmuş sanki. Islak yarasalar, mağara örümcekleri ile fosforlu akrepler

köşe kapmaca oynuyor. Gotik mozoleler ve mezar taşları arasında meşum fısıltılar yankılanıyor. Bir zombi-palyaço çıkagelecek ve bize balon verecek şimdi!

Viktor, toprağı azimle kazarken, kesik kesik konuşuyor: "Buraya... 'Hayalet Tarlası' derler... Highgate'teki hortlak nüfusunun... ölü sayısına eşit olduğuna dair... bir makale okumuştum."

"Batıl inanç uğursuzluk getirir" diye geveliyorum başımı kaldırmadan. Zira haşat ağzımda kelimeler hışırdıyor.

Durup soluklanıyor: "Hayaletlere inanmaz mısınız?"

Küreğimdeki çamuru atıyorum: "Asla."

Birkaç sene sonra benim de kurşunlanıp hayalete dönüşeceğimden tümüyle habersizim. Akıbetimi bilsem, istikbalin korkunçluğu, şimdiki korkumu tümden silerdi.

"İsteklerini sınırla, arzularını dizginle, öfkeni bastır, haddini bil, sesini kes, öyle kal. Sonsuza dek." Nerdeee! Yıllardır kendi kendime telkin ettiğim ve ara sıra bağlı kaldığım prensiplerim tuzla buz olmuştu.

Biliyorum, hiçbir durum, öfke sayesinde daha kötüye götürülemeyecek kadar kötü değildir. Evet, sesi sonuna kadar açılmış budalalıktır öfke. Lakin, bana babam Payidar Bey'den miras kalan hiddeti bünyemden söküp atamıyorum. Derinlerde saklanıyor. Halbuki babam beni sevmez, ben babamı; gene de ona benzemekten tümüyle sakınamıyorum... Viktor'un şiirsel hediyesini kullanarak cinayet işledim. Puşkin'in piştovuyla... Ne zaman iki beladan birini seçmem gerekse, daha önce denemediğimi seçiyorum: Kötek yemek varken, kâtil oldum.

Gözleri faltaşı gibi açılmış onlarca şahit... Cesedin başında feryat figan ağlaşanlar... Homurdanıp söverek üstüme yürüyenler...

Şampiyondan sonra ölme sırası bende. Ve besbelli ondan önce gömüleceğim!

Viktor Shishkin, Hızır gibi yetişti. Efendiyev'in başucunda ağlayanları kışkışladı. Beni linç etmek için üstüme yürüyenleri dehledi.

Dehşetten başım dönüyordu: "Dostum, siz Galler'de değil miydiniz?"

İzahı kısa kesti: "Akşamüstü döndüm. Size rastlamak ümidiyle kulübe uğradım. İyi ki de_"

"Fakat nasıl?.."

"Ne nasıl?"

"...insanlar bir sözünüzle dağıldılar?"

"Burada beni severler; tanıdıkça siz de seveceksiniz."

Elizabeth Siddal'ın kabrini eşelerken, Viktor içine düştüğümüz çılgınlığı sürekli konuşarak yumuşatmaya mı çalışıyor? Öyle galiba:

"Freud haklıydı: Mutluluk muhal. Mutluluk... cılız bir varsayım." Kazma sallarken konudan konuya atlıyor: "Cinsellik ise hazdan çok güvenlikle ilgili. Kadınlar bu nedenle üniformalıları beğeniyor." Mola veriyor ve üşüyen ellerine hohlayıp alnındaki teri siliyor: "Tanrı hakkında elimizde yeterince ipucu yok ve görünen o ki Tanrı'nın elinde de bizimle ilgili yeterince ipucu yok." Kazarken, cesedi işaret ediyor çenesiyle: "Buna 'Arizona İmecesi'

denir. Yani öldürdüğün kimseyi gömmene bir dostunun yardım etmesine." [Rahmetli şampiyonu çekiştirip çukura yuvarlıyoruz.] Heyecanlandı mı nedir, Rusça konuşuyor: "On sgorel na pustom meste! [Он сгорел на пустом месте]"

"Ha, ne dedin?"

Çamurlu ellerini birbirine vuruyor: "İt osurdu... yel götürdü!"

Kulüplere gitmeyeceğim bir daha.

Afyon tüttürüp absent içmeyeceğim.

Bohemliğe paydos.

Kimseyle dalaşmayacağım.

Viktor'un dostluğundan şüphe etmeyeceğim.

Türkiye'ye dönüp Tanpınar'la tanışacağım.

Hayat kısa. Ne kadar ömrüm kalmıştır ki şunun şurasında?

İnsanlar ikiye ayrılır: Ölüler ve ölmekte olanlar.

Karşılıklı kölelik

Arizona İmecesi, Viktor'la dostluğumuzun başlama düdüğüydü. Cesedi tahtalıköye gömdükten sonra meyhaneye gittik ve dostluğumuz pekişene dek içtik. Aynı kabukta yanyana duran bezelye taneleri gibiydik artık.

Viktor, hayat hikayesini özetledi ve sonra bazı ayrıntılara girdi. Ben de ona kendi maceramı anlattım: "Anglo-Iranian Petrol Şirketi'nin hisselerini aldım... Pederim Payidar Bey, Tanrı'nın kalfasıdır: Küçük dağları o yarattı, ay'ı göğe astı ve kurtlara bir tepeye çıkıp ulumayı o öğretti... En güvendiğim kişi Ahmet Hamdi Tanpınar adlı yazar; günü gelince onunla tanışacağım..."

Viktor'dan önce hiç arkadaşım yoktu. Lami Alem'le münasebetimiz tensel hararet kesildi mi mesafeli bir tanışıklığa dönüşüyordu. İnsanlarla aramda herhangi bir mesuliyetin doğmasına mahal vermiyordum. Malum; dostluk, aşk ve başarı... bunlardan birini istiyorsanız, diğer ikisine boşvermeniz gerekir. Başarıya hevesli değilim, benim derdim hür olmak: Müstakil, bağımsız, özgür... Kendime tapmıyorum, fakat benliğimi inşa edebilmek için tek başına kalmalıyım.

Dylan Thomas'tan hayranlıkla bahsediyor Viktor. Onun şiirlerini okurken, tiyatro eğitimi almış histerik bir vaiz kadar seksi görünüyor:

Ve hükmü kalmayacak ölümün gayrı
Çırılçıplak zombiler yapışıp yoğrulacak [...]
Ezelî ve ebedî gebe okyanus
Doğuracak yeniden
Boğulmuş, çürük-çarık o kurnaz delileri.
Âşıklar can verecek, yaşayacak aşk
Kıvranıp duracaklar işkence tezgahında
Lime lime kasları savrulacak poyrazda
Ellerinde kalacak yarım imanları da. [...]
Başına çekiç gibi vurur papatyaların
Kül çayıra saçılmış o paslı çivilerin
Başkaldıramadığı çelikten yağmur
Üstünde derin güzün vahşi zikzaklarıyla. [...]
Boynuzlu canavarlar sömürecek onları
Ve hükmü kalmayacak ölümün gayrı.

"Harika!" diyorum sevinçle. Ben de ona Tanpınar'ın *Mahur Beste*'sinden cümleleri çeviriyorum:

"Molla Bey matehakkim tabiatiyle, nüfuzlu ve her tenkidin üstünde kalan şahsiyetliyle, etrafındakilerin hemen hepsini fark ettirmeden esir gibi kullananlardan, daha doğrusu, boyun-eğişi onlarda en tabii bir ruh hâleti kılanlardandı."

"Oğlunun üst üste yazdığı mektuplarda üşenmeden, yorulmadan saydığı muvaffakiyetlerine rağmen Molla Bey, yuvasında kuzgun yavrusu bulmuş leylek gibi, bu mahluktan tiksiniyordu."

"Cemiyetin kaderini yapan her türlü geçici şartlar aşılsa bile çok derinde, aşılması imkansız bir duvar vardı. Bu her medeniyetin

fertlere bir miras gibi aşıladığı, içtimai bir insiyak [içgüdü] hâlinde babadan oğula süregelen bir zihniyetti. Onu değiştirmek çok güçtü."

Viktor beni allak bullak eden bir sual yöneltti: "Bu alıntılar hep baba-oğul meselesiyle ilgili... Öncesinde de babanı istihzayla 'Tanrı'nın kalfası' diye andın. Bana babandan biraz daha bahsetmek ister misin?"

"Hayır" dedim "anlatacak bir şey yok."

Kimseyle yakın olmak istemiyorum, çünkü...

İnsanların çoğu umursanmamaya, terslenmeye, reddedilmeye, küçümsenmeye, kovulmaya, emir almaya, suçlanmaya, azarlanmaya, terk edilmeye ve unutulmaya derin bir ihtiyaç duyar. Bu 10 ihtiyacı karşılamazsanız... ilgili, nazik, samimi, yüceltici, davetkar, eşitlikçi, toleranslı, sevecen, dostça ve vefalı davranırsanız... şaşırır, dengesizleşir, öfkeye kapılır ve muhtaç oldukları kötülüklerin tümünü size reva görürler.

Umursamadığınız kimse, sizin onu düşman görmeye tenezzül etmeyen bir imparator olduğunuzu düşünerek size ilgi duyar.

Birini terslerseniz, onun zayıflığını ve korkaklığını vurgulayarak inandırıcı, güvenilir hâle gelirsiniz.

Reddederseniz, bu sizin gücünüze işarettir.

Küçümsemeniz, gizlenen gerçeği bildiğiniz fikri uyandırır.

Kovar, dışlarsanız, cesur ve ne yaptığını bilen biri konumuna yükselirsiniz.

Emir verirseniz, sadakati celbedersiniz.

Suçlarsanız, karşınızdakini bir iç-tartışmaya sürüklersiniz.

Azarlarsanız, hakimiyetinizin altını çizmiş olursunuz.

Terk ederseniz, sağlam görünürsünüz.

Unutursanız, yetkinliğin zirvesine çıkarsınız!..

İlgili tutumunuz, sizi sığınak arayan bir avare gibi gösterir.

Nezaketiniz, zayıflığınızın kanıtıdır.

Samimiyetiniz bir yanaşma tavrı sayılacaktır.

Yüceltirseniz, yaltaklanan bir zavallı konumuna düşersiniz.

Davet ederseniz, rüşvet veriyor gibi algılanırsınız.

Eşitlikçi davranır, üstünlük taslamazsanız, yetersizliğinize hükmedilir.

Tolerans gösterirseniz, korkaksınız demektir.

Sevecenlik, sıfırla çarpılır.

Dostane tavır, sefaletin itirafı sanılır.

Vefa, çaresizlik alametidir...

Oldurmak isterseniz, olmaz.

Zayıf ve korkak primatlar, güçlü ve cesur primatların kölesi olmak isterler.

Köleliğe karşı mısınız? O hâlde köleler karşısında mağlubiyete mahkumsunuz.

İnsanlar ikiye ayrılır: "Keşke" diyenler ve içinden "keşke" diyenler...

Viktor'la keşke hiç tanışmasaydım. Keşke onun tuzaklarından kaçabilseydim. Elimde fırsat varken, keşke gebertseydim o namussuzu!

Sulh mühimmatı

Hürriyet her iklimde yetişen bir meyve değildir,
bu yüzden her millet erişemez ona.
[JEAN-JACQUES ROUSSEAU, 1712-1778,
***Toplum Sözleşmesi*]**

1936 senesinin Temmuz başında bir ikindi vakti Florya'daki Deniz Köşkü'ne, Atatürk'ü ziyarete gitmiştik. Annem, Babam ve ben. Gazi Paşa'nın elini öpmeye yeltendim. Omuzuma dokunarak durdurdu beni. Tokalaştık. İki dost gibi. Dost, hassas bir saygıyla yaklaşır. Sizinle gurur duymak ister.

"İsminiz nedir küçük bey?"

"Bahtiyar, efendim."

"Hoşgeldiniz, hanemize sevinçler getirdiniz." Yüzünde horozşekeri ışığı mı var? Cumhuriyetin kurucusu, yaşını başını almış bir çocuk âdeta.

Şimdi düşünüyorum da, 27 yaşından 41 yaşına dek 14 yıl boyunca sürekli savaşmış bir adam, nasıl öyle sakin ve güleçti? Yeri göğü sarsan bombaların, dinmek bilmez mermi sağanağının, püsküren kaynar kanın; derisi yırtılan, iskeleti parçalanan,

kasları lime lime saçılan gencecik şehitlerin; kopup fırlayan gözlerin, dökülüp saçılan dişlerin, yanarak kemikten sıyrılan etin, canhıraş feryatların; vücudun içine mezar kazılıyor gibi delirtici, dehşetengiz açlığın; uzak diyarlarda vurularak yitip giden evladına, eşine, kardeşine... saçlarını yolarak hüngür hüngür ağlayan bîçarelerin matem çığlıklarının; barut köpüklerinin, kan dumanlarının, korlaşmış çeliğin... arasından çıkıp gelmiş... kıyamet gazisi, mahşer jandarması, cehennem nöbetçisi bu adamı anlamak hakikaten zor.

Bizi köşkün kütüphanesine davet etti. Babam, sehpanın yanındaki kitap dolu ahşap kutuyu göstererek sordu: "Allah, Allah? Cephane sandığının burada ne işi var?"

"Sulh devrinde mühimmatımız mermi değil kitaptır, haksız mıyım Payidarcığım?" diye cevapladı kitapsever mareşal. Payidarcığım... Muhatabına sevimlilik atfeden, daha önce hiçkimsenin ağzından duymadığım bu samimi hitaba şaşırmıştım.

İstiklal Harbi'nin başkumandanı, raftan ihtimamla aldığı Jean-Jacques Rousseau'nun *Du contrat social ou Principes du droit politique* [İçtimai Mukavele yahut Siyasi Hukukun Düsturları, 1762] adlı eserini bana sırdaş tebessümüyle sundu: "Bu kitap sizin, Bahtiyar Beyciğim. Saklayınız. 15 yaşa bastığınızda okuyun. 20 ve 25 yaşlarınızda tekrar okumanızı salık veririm. Ben üç defa okudum. Birçok sayfada, yazdığım derkenarları göreceksiniz... Bahtınız açık olsun akıllı çocuğum."

Atatürk'ün hediyesi, 'barış cephaneliği' koleksiyonumun ilk parçasıydı.

Babam, Gazi'yi anlıyor muydu? Hiç sanmıyorum. Onunla nasıl konuşacağını bile kestiremiyordu: "Paşam, memleketteki tüm iyi şeyler sizin eserinizdir."

Sarışın Kurt acı bir gülüşle başını iki yana hafifçe salladı: "Hakikat şu ki, halk bütün iyiliği benden bildiği gibi, tüm fenalıkları da bana yüklüyor."

Annem, ona [ve elbette tüm kadınlara] seçme-seçilme hakkı veren adamın masasında hoşnutluk ve sükûnetle oturuyor. Atatürk nazik ve hürmetkar bir ifadeyle onun hatırını sordu. Görünen o ki annem ve Gazi, siyaset-üstü bir mefhum [kavram] olan devrimciliğin çevresinde, birbirlerini kelimelere ihtiyaç duymaksızın gayet iyi anlıyorlardı. 1,5 yıl önce Büyük Meclis'e 17 kadın milletvekili girmişti; annemin kuzini Türkan Örs Baştuğ da onlarda biriydi. Atatürk, Antalya Mebusu Türkan Teyzemin felsefe tahsili görmüş olmasından sitayişle [övgü] bahsederken bana göz kırptı. Benim felsefeye meyledişimde de Atatürk'ün payı var dersem, sözüme inanınız.

Neden sonra, Çanakkale Savaşı'ndan söz açıldı. Babam, Kemal Paşa'nın savaş taktiğinin mükemmelliğini ve ordusunu kahramanlaştırma kudretini methetti. Gazi Paşa dalgınlaştı, vahim bir hatırası canlandı sanki: "Bilemiyorum, Payidar Paşa" dedi "Biz Anafartalar'a bir darülfünun [üniversite] gömdük."

Akşam sofrasında zeytinyağlıların yanında kırmızı şarap servis edildi. Annem içmedi, suyla yetindi. Bana kayısı nektarı sunuldu. Pederim, kadehini hafifçe kaldırarak "Şerefinize" dedi ve şarabını yudumladıktan sonra devam etti: "İçki insanı yumuşatıyor efendim." Yalan. Payidar Kont'un en bariz vasfı, daimî katılığıydı. "Memleket sathında içki-evleri kurulsa, milletimiz

birkaç kadeh içerek dertlerini unutur ve rahata erer kanaatimce. Zât-ı âlîniz bu hususta da cemiyete öncülük etseniz..."

Cumhurreisi sarma tabağına uzanırken, kendi kendine konuşur gibi cevapladı: "Bizim zevkimiz böyle oldu Paşa. Erken yaşta bu merete alıştık. Haddizatında yanlış yetiştirildik... aman, gençler böyle yetişmesin... Yani biz içiyoruz diye her köye bir meyhane mi açacağız?"

O akşam eve döndüğümüzde "Hayatımın bir gününü tekrar yaşamak mümkün olsa, bugünü seçerdim" diye düşünüyordum ki, ailemizin komutanı beni odasına çağırdı, dizlerimin üstüne çöktürdü ve palaskayla sırtıma vururken saymamı emretti. 40'a kadar... Ata'ya saygısızlık etmişim güya: "Gidinin şımarık veledi!" Arkam silme kan içinde kalmıştı. "Cezadan yırtacağını mı sandın!" Salya sümük ağlıyordum. "Anan gibi sen de yalancısın!.." Korkudan ve acıdan altımı ıslattığım için 10 darbe daha. "Sen benim başıma bela mısın, ha?!.."

İnsanlar ikiye ayrılır: İyicil deliler, kötücül deliler... Atatürk de subaydı babam da. İkisi de savaşın alevli çemberlerinden geçmişlerdi. Peki o böylesine yumuşakbaşlı ve mütebessimken babam neden zalimdi?

Istırabını öfkelenerek mi dizginliyordu?

Niye şiddet savurganı, şefkat cimrisiydi?

Öfkenin, diğer duyguları kısırlaştırdığını ve aklı gölgelediğini sezmiyor muydu?

Kendi kendinin başedilmez düşmanına dönüştüğünü nasıl göremez?

Asabiliğin ne kadar sıkıcı olduğunu fark etmiyor mu?

Doğru zamanda, doğru kişiye, tam dozunda öfkelenmek her babayiğidin harcı değildir; bunu da mı idrak edemiyordu?

Her türlü mesuliyeti reddetmek manası taşıyan hiddet sayesinde özgür hissedecek denli budala mıydı?

Gaddarlığının sebebi, kendinden şüphelendiğini [özgüvensizliğini] inkar ederken kapıldığı telaş mı?

Ona "Korku öfkeye dönüşür ve fakat aptallık dehaya dönüşmez" desem, çok kızar mı?

Yahut "Sinirli, saldırgan ve acımasız kimseler mahzun, küskün ve alıngan bir yedek kişiliğe sahiptir" desem?

Somurtkanlığının onu ciddiyetsiz kıldığından bîhaber miydi?..

Öfke ve nefret yatışsa bile bunların getirdiği şartlanmalar, ifadelerde sürer. Ve bu, yozluğun direncidir.

Beni, babam hakkında bu kadar konuşturan şey de [ondan bana miras kalan] öfke. Halbuki size annemden bahsetmeliydim. Kocasının rezilliklerinin daimî mağduru, ketum şahidi Şefika Hanım'dan. O altın kalpli, açık zihinli, asil ve mazlum kadından...

Heyhat... Komedi de trajedi de zamanla hüzne, yani katlanılabilir çaresizliğe dönüşüyor.

Nietzsche "Babanızda hayır yoksa, kendinize bir baba bulmanız icap eder" yazmış. Ben de öyle yapacaktım: [Her ne kadar ona "Sizi ağabeyim olarak görüyorum" diyeceksem de] Ahmet Hamdi Tanpınar'ı babamın yerine koyacaktım.

O melekte şeytan tüyü var

Post mortem nihil est. Etiam ante mortem.
-Ölümden sonra hiçbir şey yok. Ölümden önce de.-
[LUCRETIUS, M.Ö. 95 – M.Ö. 55]

Amasya elması yedikten sonra intihara kalkışılır mı? Akla ziyan tenakuzlar gözümüzden kaçıyor hep. Elmaları annem göndermişti. Pekâlâ, itiraf ediyorum: Beynim afyon dumanıyla kaplı, damarlarımda absent dolaşıyor... Ve pikaptan Ella Fitzgerald'ın *Night and Day*'i salgılanıyor. Piştovun namlusunu çenemin altına dayadım.

Hayata anlam aramak, bir sanrılar denizinde yüzmek demekti. Sünepece boyun-eğişin zilletinden de, budalaca başkaldırışın beyhudeliğinden de yılmıştım. Sılada hilkat garibesi, gurbette ucubeyim. "Fikirlerimiz uğruna ölüme atılmamalıyız, zira fikirlerimizin doğruluğundan o derece emin olmamalıyız" diyen Bertrand Russell da benim yaşımdayken intihara yeltenmişti. Hiçkimseye her konuda güvenemezsiniz.

Berjer koltukta kaykıldım. Balkonun açık kapısının berisinde uçuşan tüllerin ardında casus uydu dolunay sine saklana inişe geçmişti. Derin bir nefes aldım.

Pederimin zulmünden kaçmakla bir yere varamamıştım. Lami Alem'le yakınlığımız, iki firarinin yoldaşlığına mahsus tedirginlikle maluldü. Belki bedbahtlıktan kurtuluş yoktur da bednam [kütü nam salmış kimse] olmaktan sakınabilmektir mesele? II. Cihan Harbi'nden ötürü depresyona, Soğuk Savaş atmosferinde paranoyaya, Türkiye şartlarında şizofreniye, İngiltere mimarisinde aşağılık kompleksine mi duçar oldum? Yoksa nihilist ve şüpheci bir asi miyim?..

İnsanlar ikiye ayrılır: Mazereti olanlar, bahane uyduranlar. Mazeret ile bahaneyi tefrik etmek [ayırdetmek] müşküldür [zor] gerçi...

Tetik gergin ben gergin. Piştovla aramdaki felsefi hayat-memat müzakeresi sürüyor. Namlunun ucundan, babamın sesini taklit eden, yarım pabuçlu, geveze Şeytan'ın fısıltısını duyuyorum: "Haydi evlat, çek tetiği. Milyonlarca insanın son sözlerini dinledim, ecel yaklaşırken dünyaya dört elle sarılarak alçalmaktansa, intiharın itibarıyla, şahsi akıbetinin faili olmanın prestijiyle yüceliyorsun, bravo! 'Mutlu son' diye bir şey yok, inan bana, sonun geldiğinde nasıl mutlu olabilirsin? Her sevinç, geçiciliğini hissettirerek hüzünlendiriyor, yalan mı? Düne kadar, hayatın çekilmez olduğunu düşünüyor fakat intiharı aklından geçirmiyordun; görüyorum ki doğru davranacak denli olgunlaşmışsın! Zamanlaman da mükemmel: Bıyıklı kadınlar ile memeli adamların sokağa çıktığı saatte kendi beynini patlatıyorsun! Şiirsel ve de şairane! Bahtiyar Kont... seninle gurur duyuyorum! Ve yanındayken kendi evimdeymiş gibi hissediyorum!"

İskeletim birden demire kesmiş gibi yoruldum. Kollarım uyuşuyor, piştovu indiriyorum, soluğum ağzıma sığmıyor.

O esnada balkonda Tanpınar belirdi. Ebedî uykuya dalmadan önce görülmeye değer bir hayal. Birkaç yıla, onun çevresinde benim hayaletim dolanacaktı...

"Samimi düşüncem o ki, dev kartal uçuşlarıyla gidemediğimiz yerlere azıcık sabırla, kısa da olsa sürekli çalışmayla, kanaat ve tevekkülle varabiliriz."

Piştovu sehpaya bıraktım. Üstadın zuhur etmesiyle Şeytan'ın tüymesi bir olmuştu. "Söylediklerinizi anlamıyorum... efendim" dedim usulca. Nefesim, sesim bu serabı dağıtmasın aman.

Yüzünde mahzun bir dalgınlığın gölgeleri dalgalanıyordu: "Muhtevasını anlayamadığınız fakat birbirine zıt olduklarını bildiğiniz hislerin kalbinizde çarpışmasıyla bîtap düştüğünüz vakit, yanı-başınızda İblis'i buluverirsiniz aziz dostum. Dünyayı toz-pembe gösteren, pembe yalanlardır. Hakikat hepimizi yaralıyor ve Azrail'in pençesiyle hiçliğe savuruyor. Istırap ile saadet arasında pek az fark var. Bizler muğlaklıktan manasızlığa, oradan da yokluğa ilerleyen biçare yolcularız. Şeytan haklı. Canınıza kıymanızda bir beis yok. Zira mevcudatta [varlık] ve mevcudiyette [varoluş] bulamadığımız teselliden ümidi kesip, üstüne de Tanrı'nın dedikodusunu yapmaktan vazgeçtik mi, ebediyetle ve hayatla işimiz kalmaz. Hem sonra... acı çekmek insanı olgunlaştırmaktan ziyade kindar, fesat, saldırgan ve aptal yapıyor." Gülümsüyordu. "Biliyor musunuz, fânilik aslında benlik imgemizin bir parçası değil... Binaenaleyh aldanmak hayatın temel kanunudur ve bizi gerçeğe yaklaştıran tek şey boş konuşmaktır... Bu kadar laklak yeter. Müsaadenizle..."

Gökyüzü aralandı ve Ahmet Hamdi Bey usul usul yükselerek bedrin [dolunay] önünden geçip atmosferin dışına çıktı.

Islak yüzümü elimin tersiyle silerken fark ettim ağlamış olduğumu. Kendi kahkahamla irkildim; bir deli benim ağzımdan gülüyordu sanki... Bir lahza düşündüm: Üstat, hiç kuşkusuz, bir melekti. Ve onda şeytan tüyü vardı...

Savaşı, sevişerek dengelemek

Düşünüyorum o hâlde... memleket neden bu hâlde?
[METİN ÜSTÜNDAĞ, *Görüşmeyeli Uzun Zaman Oldu*]

Yastık sohbetinde derin mevzulara dalmıştık: "Sanatla iştigal etmek, tarih karşısında diz çökmemektir" diyorum "Ben sanatkâr değilim. Fakat koleksiyoner sıfatıyla, tarihe direnenlerin safında yer aldığımı söyleyebilirim."

Viktor'un tebessümünde şefkat ve istihza birarada: "Ah Bahtiyar, niyetinin saflığı aşikar. Fakat... sence de tarihe mukavemet, biraz mübalağalı değil mi? Kâinata kafa tutmak gibi. Zaman halatını çekmek, insanın gücünü aşıyor bence. Binaenaleyh, biraz... sapıkça."

"Bir dakika, sapıkça olan ne? Sanat mı, koleksiyon mu?"

"Sanatçı, eserini çağ'a emanet eder. Onun tarihe mukavemeti, zamana teslimiyetle mukayyet [kayıtlı]. Koleksiyoner ise, dedin ya, tarihle çekişiyor. Yani kadere sataşıyor. Bu aslında seri-kâtillerin işi."

"Ooo, ayıp ediyorsun."

"Dinlemeden itiraza yeltenme. Koleksiyoner, esasen bir seri-kâtil tipi. Kurbanlarının ayakkabılarını, gözlerini, anahtarlarını filan biriktirirler. Hayat ile ölüm arasındaki hududu kontrol ettiklerine dair semboller toplarlar yani. Sen aynı işi suçtan masun [korunmuş] kalarak yapıyorsun." Öyle yakışıklı ki, ayran gönüllü olmaya evvel ezelden hak kazanmış; hazmı zor sözler de söylese, dikkatini bana teksif etmesi [yoğunlaştırma] hoşuma gidiyor.

"Hayır, hiç de bile..." dedim ciddiyetle ve nazla "İnsanın nabzı, bir bakıma eserinde atmıyor mu? Canlılığı, dayanıklılığı, daimî tazeliği veyahut yeniliği taşıyan sanat eserini muhafaza etmenin, cinayetle, ölümle ne alakası var? Bilakis_"

Viktor yataktan kalktı. Yunan ilahlarını andıran atletik vücudu, gözlerimi kamaştırıyor. Banyoya giderken dönüp "Sözlerime gücenme sevgilim" dedi "benimki sadece bir yorum, hatta bir... *argumentum a contrario* [aksini iddia etme]. Niyetim, koleksiyonculuğun gradosunu düşürmek [itibarını azaltmak] değil."

Gizli âşığımın sözleri zihnimi kurcalamıştı. Muhatabım beni ikna etmeye çabalamadığında, onun fikirlerini benimsemem kolaylaşıyor. Belki de sahiden elini kana bulamadan iş gören bir seri-kâtilim ben? Otomatikman iz sürüyorum, dürtülerimi bastıramayıp avımı yakalıyorum ve onu koleksiyonuma katıyorum?..

1676 ila 1878 arası, 202 yıl zarfında Türkler ile Ruslar 10 kere savaşa tutuştu. İki asır içinde 40 sene birbirimize hücum etmişiz. Rus ile Türk savaşarak tanıştı...

1920'nin 18 Aralık günü ise, TBMM Reisi Mustafa Kemal, Sovyet Rusya Lideri Lenin'e mektup gönderecekti:

"Reis Yoldaş Lenin,

[...] bizi yekdiğerimize bağlayan revabiti [bağlar], daha ziyade tahkim [sağlamlaştırma] ve teşyîd [yükseltme] edecek her hadisenin mucîb-i sürur [sevinç vesilesi] ve mahzuziyetim [haz alma] olduğunu beyan eder ve Rus-Sovyet Cumhuriyeti'nin zât-ı âlîlerinden mülhem olarak Şark'ta tesis ettiği durendişâne [uzak görüşlü] ve âkilane siyasetinden dolayı arz-ı teşekkür eylerim. Şark'ta ve bütün dünyada hak ve adaletin zafer-i karîbine [yakın zafer] büyük bir imanla kâni olarak ihtiramâtımın [hürmetler] kabulünü rica ederim efendim."

7 Ocak 1921'de Lenin'den cevap gelecekti:

"[...] Tebligât-ı vâkıânızdan muhassıl [ortaya çıkan] minnettarlığımızın ve memleketlerinin istiklal ve saadeti için mukavemetsiz [karşı durulmaz] bir azimle mücadele eden Türkiye halkı ile hükümeti hakkındaki temenniyât-ı hâlisânemizin [samimi dilekler] bir defa daha beyanına müsaade etmenizi rica ederim."

Ve işte bendeniz, İngiltere'lerde hayatın gizli istihbarat, örtülü tehdit ve dolaylı şantajla akıp gittiği Soğuk Savaş demlerinde, Petersburg'lu mühendis şairle yasak aşk yaşıyorum. 200 yıllık savaşı, 2 gün sevişerek dengeleyebilecek miyiz?..

Karşılıklı çarpıştığımız cenklerin çoğunda Ruslar galip gelmişti. Bununla kalmamış, *Ölü Canlar* [1842] *Oblomov* [1859], *Babalar ve Oğullar* [1862], *Cürüm ve Ceza* [1866], *Harp ve Sulh* [1869] gibi romanlarla kendi hayatlarına modern bir mana kazandırmışlardı.

Fertler gibi cemiyetler de koleksiyoner galiba... Kütüphaneler, müzeler, abideler... Yo, bir dakika... Ruslara galebe çalsak bile,

onların edebiyat şaheserlerini ganimet olarak alamayız. Ayrıca fert ölüyor, cemiyet yaşıyor... Galiba asıl mesele, müstakbel nesillere bırakmaya layık değerler inşa etmek ve elbette o mirası benimseyip zenginleştirecek nesil yetiştirebilmek. Tüm bu değerleri yüklenen ve aktaran başlıca vasıta da roman... Düşünmeyi bırakıp yataktan çıktım. Yerdeki kıyafetlere basarak banyoya yürüdüm.

Filozofun sükûneti ünlüdür

Tanrılar adına Sokrates, insanın âşık olduğu
ve gece gündüz düşündüğü oğlan hakkında
söyleyecek sözünün olmaması gülünç değil de nedir?
[PLATON, M.Ö. 427 – M.Ö. 347, *Lysis*]

Şeytanın gözyaşı gibi dumanlı, mat, sabit bir yağmur Londra'yı kuşatmıştı. [Burada insanlar 'ıslaklar ile nemliler' olarak ikiye ayrılır.] Siyah şemsiyeler altında kamburlaşmış ahali, meyus [üzgün] adımlarla caddeyi arşınladıkça şehre dalga dalga kasavet yayılıyor.

Kafenin buğulu camlarının berisinde, küçük bir meşe masada oturuyoruz. Nermin Mermi karşımda ağlıyor. Şekerli gözyaşları yanaklarına yapışmış. Ona bakarken uyuşturucu bir çaresizlik hissi kaplıyor içimi... Islak kirpiklerini, uykuya dalar gibi yumdu. Sıcak denizlere benzeyen gözlerini açtı ve "Hamileyim" dedi.

Nutkum tutulmuştu. Yutkundum. "Kimden?" diye sormak nahoş kaçabilir. Ne diyebilirim?.. Şapkamı çıkarıp buradan tüm hamileleri saygıyla selamlıyorum... Hemen hepimiz yanlış

kişilerle sevişmiyor muyuz?.. Ve şu hayatın geçiciliği içinde zamanlamanın önemli olması amma acayip...

"Sovyetler Birliği'ne gidebilirim; orada kürtaj yasal" diyor.

Nermin'i dinliyorum. Kadınların çoğu zaman tek isteği budur: Çenenizi tutun ve kulak verin. Ya da sadece susun.

Anonim babadan bahsederken ağzından çıkan sözlerle gözlerinden akan yaşlar birbirinin anlamını pekiştiriyor: "Kösnüllüğünü şiirsel iltifatlarla örttüğünü nasıl da fark edemedim!.."

Aşk üçgenleriyle seks çokgenleri kesişir de romantizmin paralel çizgileri sonsuza gider...

Nihayet burnunu çekti, gözlerini peçeteyle sildi ve kararlılıkla "İstanbul'a, Tanpınar'ın romanlarındaki şehre döneceğim" dedi "Bebeği doğurup şımartmak istiyorum!"

Şehrin donmuş kaosu, hayatın saçmalığının resmi gibi.

Lami Alem'in gözlerinden viski akıyor. Onu sarhoş eden şey içki değil, benim hıyanetim. "Türkçe'deki en uzun kelime neydi, söylesene" diyor "benim dilim dönmüyor da."

"Muvaffakiyetsizleşitiriciveremeyebileceklerimizdenmişsinizcesine."

Huzurlu bir adaya benzeyen pub'daki tek mükedder [kederli] adam Lami "Ben... ne muvaffak olabildim ne de muvaffakiyetsizleştirici..." diye yakınıyor.

"Ne demek istiyorsun?"

Sesindeki kahır, sözündeki imayı söndürüyor: "Yeni sevgilin... nasıl biri? 'Aptal olmaya hak kazanacak denli yakışıklı' mı bari?"

"Bilemiyorum..."

Yüzüme sırılsıklam gözlerle bir müddet bakıyor. "Bana bir keresinde şey demiştin... 'Düşünmek emin olmamaktır, kesinlikten uzak durmaktır ve sürekli bir değişimdir. Bu nedenle bir filozofun sessizliği ünlüdür asıl.' Hatırlıyor musun?"

Boğazım kurumuştu fakat önümdeki biraya elim gitmiyordu: "Evet, galiba..."

"Hatta... Ahmet Hamdi Bey'in yazmaktan, söylemekten kaçındığı mevzulara dair tahminde bulunmuştun..."

"Doğru... Sanırım..."

"Ben... sükûtu, sükûneti hayatta bulamayacağımı anladım. Sen sözlerimi de sessizliğimi de umursamayacaksın zira. Manasızca, bir ömür, ölümüne susacağım ben... Elveda, Bahtiyar Kont..." Viskiyi kafaya dikti. Bardağı masaya bıraktı. Çehresi buruşmuştu. Kalktı ve pub'ın kapısına doğru yürüdü.

Onun ardından bakarken, biradan ilk yudumu aldım.

Kulüpte kim kime dum duma.

Viktor, Çin kuklası gibi uzanmış kanepeye, votka içerken esrar tüttürüyor: "Tüm emeklerim ziyan oldu sevgilim... Her şey bitti. Mahvoldum. Ben ölü bir adamım artık." Ve kesik kesik ağlamaya koyuldu.

Yanı-başındaki deri kaplama sandalyede oturuyordum. Öne doğru eğildim: "Anlatmak istersen, dinlerim."

Doğrulurken ensesini ovuşturdu. Derin derin nefes aldı: "Moskova Devlet Üniversitesi'nde çalışıyordum... Gizli bir proje... Biliyorsun, Amerika'nın nükleer fizik formüllerini ele geçirmeyi başarmıştık. Bizimkiler, kamuya duyurulmayan yüzlerce program yürütüyorlar..."

Uzanıp alnına dokundum. Saçlarını okşadım hafifçe: "Neden bahsediyorsun? Daha açık konuşursan..."

Yüzünü koluyla silerken sesi boğuldu: "İnsansı bir robot yapmaya girişmiştik."

İrkildim: "Robot mu?!"

İşaretparmağını dudaklarına götürdü: "Hişşşşş!" Ve kısık sesle "Bu bir devlet sırrı" dedi.

"Anlıyorum" diye fısıldadım.

"Aslında... Büyük kuzenim Sergey heykeltıraş. Güzel sanatlar fakültesinde ders veriyor. Hükümet, ondan şekli, kütlesi, dokusu insanınkine benzer, iç-organları yerli yerinde modeller üretmesini istemişti. O manyak da silikon, yakut, nikel, alüminyum, deri ve cıva kullanarak gerçekçi bedenler tasarladı: Boris Pasternak, Vaclav Nijinski, Konstantin Simonov, Tatyana Samoylova, Valentina Serova, Yevgeniya Zhigulenko... gibi Sovyet starların birebir numuneleri. Halbuki hükümet atom bombasının insan vücudunu nasıl etkilediğini ölçmek için, tatbikatta kullanacaktı mankenleri. Sergey nereden bilsin, heykelleri, Kızıl Ordu'nun patlatacağını! Bombalamak şöyle dursun, bakmaya kıyamazsın; o derece güzel kadınlar, yakışıklı adamlar. Gecesini gününe katmış, çok özenli çalışmış, sanatını konuşturmuştu..."

Kaşlarımı kaldırdım: "Ve sen..."

"Bir Rus atasözü vardır: At başka şey düşünür, süvari başka..."

"Yani?"

"Yetkililere, bu kusursuz modelleri robota dönüştürebileceğimizi söyledim... Devleti heyecanlandırdım, senin anlayacağın."

"İyi de, insandan ayırdedilemeyecek robot... Mümkün değil. Düşünen, konuşan, bilinçli bir makine..." Lise yıllarında,

robotiğe meraklıydım. Bilim-kurgu romanlarına kendini kaptırmış birkaç arkadaş, Canavar Cemiyeti adlı güya bir gizli teşkilat kurmuştuk. Esrarengiz ve fiyakalıydık. 3 yıl uğraşmış ve çuvallamıştık.

"Olmadı zaten. Mankenleri merceklerle, motorlarla, alıcılarla, vericilerle donattım... Fakat maalesef iş fiyaskoyla sonuçlandı."

Viktor'un neye üzüldüğünü anlayamamıştım: "Tamam, proje çöktü. Başka bir işe girişirsin. Kendini harap etmenin faydası yok."

"Kuzenimle de papaz olduk. Hükümet mankenleri almaktan vazgeçince, o da iflasa sürüklendi."

"Kaç para kaybetti?"

"600 bin Ruble."

"Yani?.."

"150 bin Dolar."

"Bu da yaklaşık... 50 bin Pound eder. Offf, muazzam para."

"Büyükbabam, ünlü bir ressamdı" dedi Victor "Sergey, heykellerden birinde, onun yaptığı Nastasya Filippovna portresini model almış."

"Senin deden?.."

"Ivan Shishkin."

"Bir dakika... Ivan Shishkin'in Dostoyevski romanı karakterinden esinlenerek yarattığı portreden ilhamla yapılan heykel ıskartaya mı çıktı yani?"

"40'tan fazla mankenden biri de oydu, evet... Hepsi benim yüzümden" derken dudakları titriyordu.

"Planın ne peki?"

"Aynalarla dolu bir banyoda kendimi vuracağım."

Bu sahneyi zihnimde canlandırdım... Banyo bir intihar odasıdır. Her şair kendi canına kıymalı ve son şiirini kanıyla yazmalı...

Gelgelelim sanatsever de sanatçının hayatını kurtarma fırsatını kaçırmamalı. "Sana bir teklif..."

Başını dertli bir tosbağa gibi uzattı: "Nedir?"

"Nastasya Filippovna heykelini bana satın."

"İyi de_"

"Bak sevgili dostum, 25 bin Pound ödeyebilirim. Bu meblağ sizin için münasipse... Tek heykelden, masrafın yarısını karşılarsınız. Ben de seni hatırlatan bir parça eklemiş olurum koleksiyonuma."

Birden canlandı: "Sen... Sen ciddi misin?"

"Kesinlikle."

"Tamam da, heykeli görmedin bile?"

"Sana, kuzenine, Ivan Shishkin'e, Dostoyevski'ye ve Nastasya Filippovna'ya güveniyorum" deyip gülümsedim.

Viktor boynuma sarıldı. Yüzü sevinçle aydınlanmıştı: "Bahtiyar, sen... Bu iyiliğini asla unutmayacağım sevgili yoldaşım!"

Sordum: "Şimdi daha iyisin ya?"

"İyi ne kelime, harikayım! Sayende, evren'in enerjisi kulağımdan girip popomdan çıkıyor!"

Nermin Mermi, Lami Alem ve Viktor Shishkin'in gözyaşları aynı muamma ummanına dökülecekti.

Ve kaderin trajedi, komplo ve dehşet iplikleriyle örülen ağını Ahmet Hamdi Tanpınar sökecekti.

Kimsenin ziyaret etmediği müze

Böyle kaç sonsuzluk birleşecekti?
Huzur

Ferdi Tayfur [1904-1958] mektubunda "Zırva tevil götürmez. Bahtiyar, bu memlekette sana eziyet edenler, haset de ederler" yazmış.

Kulüpte, pencere kenarında tek başına oturmuş, elimdeki sayfadan, zekasına ve müktesebatına imrendiğim sanatçının kusursuz el yazısını okuyorum:

Sevgili kardeşim,

Sizinle aramızda gerek zaman, gerekse mekan bakımından muazzam mesafeler var.

İnsan, teselliyi gaibin [görünmez âlem] civarındaki uzaklarda, sükûta benzeyen bir selamda arıyor bazen.

Hastaneye yatırıldım gene. Haplar, iğneler, tetkikler, konsültasyonlar... Bir yandan afyon çek, bir yandan şifa bakın. Vahim tenakuzların enkazı altında geçiyor ömrüm.

Dilerim siz Cambridge'de afiyettesinizdir.

Bizim gibi talihi makûs [ters dönmüş], daha doğrusu, kaderi tersten yazılmış kişiler...

Görüyorsunuz ya delikanlı dostum, her cümlenin sonunu getiremiyorum.

[...]

Ahmet Hamdi Tanpınar Bey, Adalet [Cimcoz] Ablam'la birlikte ziyaretime geldi.

Bilmem tanır mısınız Tanpınar'ı? Filozof romancıdır. Adamın gözlerinde sönmüş volkan derinliği. Vaktiyle, Sofya'da tanıştığım bir manyetizma profesörünü hatırladım. O da böyle ağırbaşlı ve esrarengizdi.

Afyon illetinden sıyrılamadım. Aşk da bir başka illet suretinde tezahür etti hayatımda: Melek'le [Kobra] birbirimize saadeti ve felaketi tattırdık. 20 senedir bir hüsran kuyusuna düşmekteyim. Aynı zamanda *Laurel ile Hardy*'yi seslendiriyorum ki mahvıma kahkahalar eşlik etsin.

Cerbezeli biri sanıyorlar beni. Halbuki kendimi tanıyamadım ben. Namütenahi bir girdapta fır dönüyorum. Dünyanın basitliğini idrak edemedim; aşikar ve yalın şeyleri çetrefil hâle getirme ihtiyacı duydum belki?..

Öldüren Sır adlı bir *film noir* üzerinde çalışıyorum.

[...]

Sanat nazariyelerine bakılırsa, komedi satıhta, trajedi derinlerdedir. Biraz daha derinde gene komedi var bence.

[...]

Hülasa, benim... huzurum kalmadı.

Amma şikayet ettim. Nazımı, kahrımı çekmenizi beklemiyorum sizden. Kâfi derecede hodbinlik ettim. Bana cevap yazma zahmetine girmeyiniz. İmkan bulursanız, telefon açınız. Sesinizi duymak sevindirir.

Temennim o ki siz gençliğinizin kıymetini bilin, azizim.

Erdemlerinizin, zekanızı tahrip veyahut imha etmesine mahal vermeksizin, taravetin [körpelik] tadını çıkarınız.

Yürek dolusu sevgilerimi sunuyorum.

Elde mektup öylece dururken kapıdan Viktor elinde kadehle girdi ve avare neşesiyle haykırdı: "Hey, donakalmışsın. Ne o, imparatordan gelen bir tehdit mektubu mu?"

"Tam üstüne bastın" dedim sitemli bir istihzayla.

Kağıdı katlayıp ceketimin iç cebine koydum.

"O, seksi bir dâhi!"

"Kimsenin umursamadığı bir yazara kim 'seksi' der Tanrı aşkına?! Yanlış anlama sevgilim, fakat sizin ülkenizde... fert ile cemiyet birbirinden korkuyor mu nedir? Tanpınar hakikaten Türkiye'nin modernleşme imkanlarını bütün olarak gören ve gösteren bir öncü olsaydı, General Mustafa Kemal'in askerî, siyasi ve içtimai sahalarda gerçekleştirdiği projenin sanatsal ve felsefi veçhesini kursaydı, birileri bunu anlar ve benimserdi herhâlde."

"Lafügüzaf! Sizinki kadar yurttaşından korkan ve onu korkutan, ezen başka devlet mi var?"

"Haklısın, Bahtiyar. Fakat biz devleti yıkmayı kafaya koymuştuk. Yıktık da nitekim. Siz ise canla başla devleti kurtarmaya çabaladınız. Hikayenizi yaratıcı yazarlar değil; politikacılar, askerler, bürokratlar yazdı. Ona yazmak denirse tabii. Halkınız da türkülerle avundu. Yerleşik hayata geçemediniz. Tanpınar'dan aktardığın şu söz neydi?.. Hah, *'Şehrin ortasında, ıssız bir adada yaşar gibi yaşadık.'* Yalnızlığınız bile demode, daha doğrusu arkaik, yabani bir yalnızlık. Dickens, Hugo veya Dostoyevski'nin analizleri ve eleştirileri bir yanda, sizin iniltiniz öbür yanda. Aklını başına topla ve elini vicdanına koy; İstanbul, köylülerin hakimiyeti altında değil mi? Ahmet Hamdi Bey'in romanlarındaki şehrin ahengi, gerçeği yansıtıyor yahut biçimliyor mu?"

Viktor'la münakaşaya tutuşmuştuk. Size âşık olan kişiye kendinizi beğendirmeniz bazen zorlaşır da, şaşar kalırsınız.

Kanaatimce, âşığınızın size bakınca gördüğü kişi başka biridir ve işte bundan ötürü kişiliğinizi açığa vurduğunuzda birtakım arızalar çıkar. Burada, sofistike bir Soğuk Savaş draması başgösterdi sevgili okur. Sovyetler Birliği ile Türkiye arasındaki sosyo-politik maçta çekilen şutlar, her nasılsa, romantizmin kalesini sarsıyor.

"Haklısın. Tanpınar'ın değeri henüz bilinmiyor. Fakat, içtimaiyatta [sosyoloji] 'azınlık etkisi' adlı bir bahis mevcuttur. Hayatımızı çoğunluğun tercihleri ve yönsemeleri belirliyor gibi görünse de, küçük gruplar ve kimi bireyler uzun vadede toplumsal tesirler uyandırırlar. İstisnai unsurların göze çarpmayan veyahut aykırı tutumları, belirleyici hâle gelir zamanla. Hem evrimsel hem de tarihsel bir vakadan bahsediyorum."

Viktor kadehini kaldırdı ve "O takdirde, eserinin kıymeti, vefatından çok sonra anlaşılacak, nur saçan bahtıkara Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sıhhatine içiyorum!" deyip sapıkça gülerek içkisini yudumladı.

"İnsanlar ikiye ayrılır" dedim.

Dudak büktü: "Ooo, gene mi?!"

İstifimi bozmadım: "Ölenler ve öldükten sonra yaşayanlar."

"Tabii, elbette, ne demezsin, kesinlikle!"

"Neden küstahlık ediyorsun?"

"Bahtiyarcığım, cüretkarca bağırılan yalanlar, pısırıkça fısıldanan hakikatleri bastırır."

"Yani?"

"Bu adam kimsenin ziyaret etmediği bir müze gibi! Tarihin rüzgarıyla karanlığa savrulan bir gölge. Ne sosyetenin alakasına mazhar olabilmiş, ne de ahaliyle selamlaşmış. Ona nasıl ümit bağlarsın, aklım almıyor. Gerçi... insan aptal olmasa bile hassas

bir kalbe sahip olabilir. Fakat bu türden bir ümit... sabır ırmağındaki en küçük balık."

"Hiçliği köpürtene kadar çırpan bir kâhine mi benziyorum sence?"

Kaşları kalkarken dudakları büküldü: "Anlamadım?"

Sitem makamından ses verdim: "Ah dostum... Duygusallığın beni düşüncesizliğe sürüklediğini sanıyorsun... Kabul, insan, kendi davranış ve duygularının izahı konusunda en güvenilmez kaynaktır... Pekâlâ, ne yapayım, söylemek istediklerimi söylemeyip, duymak istemediklerimi dinleyerek mi geçireyim tüm zamanımı?"

Viktor yumuşadı: "Özür dilerim. Niyetim seni üzmek değildi..." Yüzüne, general ciddiyeti yayıldı: "Haddizatında, Tanpınar'ın Türkiye için saygın bir hayatiyet imkanı yarattığını anlıyorum. Ve bunun vazgeçilmez bir ehemmiyet taşıdığının şuurundayım. Ahmet Hamdi Tanpınar, eminim ki Türkiye'de yaşayan en mühim şahıs."

Teatral bir jestle kadeh kaldırdı: "Ve sahiden onun müstakbel zaferine içiyorum! Yaşasın Fatih Sultan Tanpınar!.."

Heykelin cenaze töreni

İnsanları gerçekten korkutacak tek şey deliliktir,
çünkü deliyi tehditle, ikna yoluyla ya da rüşvetle yatıştıramazsın.
[JOSEPH CONRAD, 1857-1924, *Gizli Ajan*]

Nastasya Filippovna'yı görünce aklım başımdan gitti! Taptaze, dipdiri, capcanlı bir kadın! Heykel, model, suret, manken değil; düpedüz gencecik, hakiki bir hanımefendi. Mafsalları [eklem] çalışıyor, gözyuvaları oynuyor, gözkapakları açılıp kapanıyor; teninde nemli bir ışıltı, dudaklarında yumuşak şerareler [kıvılcım], dişlerinde sedef pırıltıları.

"Kuzenin" dedim "Stajını Tanrı katında mı yapmış? Bu... nasıl olur?.. İmkansızı başarmış resmen!"

"Beğenmene sevindim! Nastasya için servet ödedin zira!"

Salonumda dünyalar güzeli bir hanımefendi, uslu uslu oturuyor. Eve hırsız girse, onu görür görmez âşık olur ve kaçar!

"Hayatımı kurtardın Bahtiyar..." derken, sehpanın yanındaki çantasına uzandı. İçinden bir rulo çıkardı. Ve bana verdi: "Umarım bunu da beğenirsin sevgilim."

Ruloyu açtım. Ivan Shishkin imzalı Nastasya Filippovna portresi! 50 cm X 70 cm ebadında bir tablo! Heyecandan sesim titriyordu: "Viktor, bu resim..."

"Orijinal" dedi.

Nefesim kesilmişti. Dostoyevski'nin yarattığı karakterin, Ivan Shishkin'in muhayyilesindeki suretini gösteren tabloda hem romanın dramatik ihtişamı, hem de resim sanatının aşkınlığı yansıyordu. İliklerime kadar şükran hissiyle dolmuştum. Tanrıların elbirliğiyle yarattığı ve cennete giriş töreninde takdim edilen bir mükafat gibiydi!

Sevincimi tebessümle temaşa [hoşlanarak bakma] eden Viktor'un boynuna sarıldım ve dudaklarına Rus-Fransız ortak yapımı bir öpücük kondurdum!

İstanbul'u gönlünde, hafızasında, dimağında [zihin], muhayyilesinde ve sözünde yaşatan; hayranlık ve şefkatle benimseyen; onun ruhuna yeni manalar atfeden Tanpınar'ı görmek için dönmüştüm sılaya. Büyük romancı, 500 yıl önceki askerî fethe, edebî keşiflerle sivil bir muhteva temin ediyordu. Onun nazarında tarihiyle, maneviyatıyla, insanıyla Türkiye'yi tanımak için, Dersaadet'i anlamak şart...

Nastasya Filippovna, Yorgo'nun Meyhanesi'nde sahneye çıkıyor. Evet... Rus bilim-adamlarının insansı-robot projesinin çökmesiyle ıskartaya çıkan suni vücudun nasıl canlandığını merak ediyorsunuz muhtemelen. Bunu size söyleyemem; beni mazur görünüz. Sırrı ifşaya hiç niyetim yok. Düşünün ki, ısrarlarına rağmen üstada bile vaziyeti izah etmedim... Bir ihtimal, Dedektif

Tanpınar muammayı çözecek ve size gerçeği anlatacaktır. Dilerim ipuçları birbirine hiçbir zaman kavuşmaz, esrar perdesi asla aralanmaz ve hakikat ilelebet gizli kalır.

Nastasya'yı İstanbul'a uçakla, bir tabutun içinde getirmiştim. Onu resmî yetkililere bir maket, heykel veya oyuncak değil de ölmüş bir insan olarak tanıtmak fikri hoşuma gitmişti. Viktor, Nastasya Filippovna için bir nüfus cüzdanı ve ölüm raporu ayarladı. Yeşilköy Havalimanı polisleri, Nastasya'dan hiç şüphelenmediler. Fakat aksilik bu ya, Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'yle irtibata geçtiler. Ve Müşfik Latif adlı bir memur, merhumenin defnine refakatle vazifelendirildi!

Böylece sahiden cenaze merasimi tertiplemek, birçok angaryayla uğraşmak ve epey masraf etmek mecburiyetinde kaldım! Şahmat Şahmerdan adında bir mafya babasıyla anlaştım. Başta huylandı, çekindi, mızıklandı. Kesenin ağzını açtım mecburen. Siyahlar giymiş mafya mensupları, pavyon kadınları, polis memuru Müşfik Bey ile Katolik cemaatinden birkaç kişinin katıldığı Saint Esprit Kilisesi'ndeki törende rahip dua etti, ben kısa bir nutuk söyledim: "Ruhu şâd olsun... Ruhlar âleminde felah bulsun... O temiz ruhunu Tanrı kutsasın..." Halbuki cenazenin ruhu filan yoktu...

Ayin sırasında tabutun kapağı açıktı. Şahmat kaşkavalı, Nastasya'ya ilk görüşte âşık oldu! Başımın etini yiyordu: "Kim bu kız? İsmi ne? Hangi memleketten? Nasıl öldü? Hastalık mı, cinayet mi? Senin neyin oluyor? İkizi var mı?.."

Şahmat Bey'e bir yığın yalan uydurdum: "Manastır rahibesiydi... Bakireydi... Kimi kimsesi yoktu... Çok hızlı yürüdüğü için lakabı 'Mermi'ydi... Kütüphanede tanıştık... Kur'an-ı Kerim'i okuyordu... İslamiyet'e meyilliydi... Biz ona Nermin derdik: Nermin Mermi... Türkiye'ye göçmek istiyordu... Maalesef ahiret yurduna göçtü... Son arzusu, İstanbul'a gömülmekmiş... Şehadet getirip de Müslüman oldu mu bilmiyoruz... Siz gene de bir Fatiha okuyun, sevaptır..."

Rahip, kilise kabristanında yer açılabileceğini, söyledi: "Sizin gibi mümtaz bir beyefendinin matemini hafifletecekse, Merhumeyi, inayet [lütuf] buyuracağınız bir teberru [bağış] mukabilinde mabedimizin haziresine Donizetti Paşa'nın [1788-1856] yanına gömebiliriz." Nastasya'yı, papazın elinden kurtarmak için "Çok cazip bir teklif, lakin maalesef başka bir kabristana gömülmeyi vasiyet etti" dedim. Nitekim, heykeli, Feriköy Latin Katolik Mezarlığına defnettik.

Yağmurlu bir gece Siyvauş Yavaş'la ikimiz çamurlu toprağı kan ter içinde kazıp Nastasya'yı kabirden, çıkardık. Evet, yani skandal silsilesinin ardından bir de mezar soyduk. Vahşet sezonunda bir Arizona İmecesi daha...

Heykeli eve taşıdık. Kendi ellerimle yıkayıp yuğdum. Nihayet kurutup bir kenara koydum. Velhasıl onunla günlerce uğraşmam, hep onu düşünmem gerekmişti. Böylece, acayip bir fikir geldi aklıma...

A.X.T.

Anne, baba, kardeş, akraba, hısım, dost, yoldaş, komşu, tanıdık... birçok kişiyle yakın olsak da... insanlar ikiye ayrılır: Ben ve diğerleri.

Başta, Viktor'un KGB ajanı olduğundan kuşkulanmıştım: Koleksiyonuma mı göz koymuştu? Paşa Babamla alakalı malumat peşinde miydi? Türk bürokrasisinden veya sosyetesinden ajanlar devşirmesine tavassut edecek bir müttefik mi arıyordu?.. Derken beni ayarttı. Kalbimi çaldı yani. Ona direnemedim. Gönül macerasına dalmak er geç pişmanlık doğuruyor; aşktan kaçmak da öyle. Sandığımdan daha romantik ve muvazenesiz [dengesiz] biriyim galiba...

Uzun yıllar sonra, 1959'un ilk günlerinde döndüm İstanbul'a. Cambridge'le, Londra kulüpleriyle, edebe mugayir [aykırı] yaşantılarla ve daha birçok şeyle vedalaşmıştım güya. Lami Alem benden çok önce, takriben bir sene evvel terk etmişti İngiltere'yi. Benim yüzümden. Hıristiyan olup Bebek tarafında bir kiliseye intisap ettiğini [katılmak] duydum...

Viktor'un Londra'daki evinde bir gece Rusça notlarla dolu bir bloknot buldum. Uyku tutmamıştı. Öylesine bakınıyordum. Şiir kitapları dizili masanın... çekmecesindeydi. Beni ayıplamayın. Meraklandım işte. İngilizce şiirler yazılı kağıtların arasındaydı. Defteri cebe attım.

Sabah, okula uğramam gerektiğini söyleyip çıktım. *Penguin Neşriyat*'ın Strand'deki küçük ofisine uğradım. Rusça editörlerinden birine gösterdim defteri. Kadın, başta, ne dediğimi anlamadı. Ona kendimi Baryy diye tanıttım. Defterin fakülteden bir arkadaşıma ait olduğunu, kendisinin ülkesine döndüğünü söyledim. "Arkadaşım şiir yazardı. Belki bu defteri kaybettiği için üzülmüştür. Siz bana yazılanlar hakkında fikir verirseniz, ben de ona göre davranırım."

Orta-yaşlı, gözlüklü kadın, sözlerimi şüpheyle karşılasa da Kiril alfabesiyle yazılı sayfalara uzun uzun göz gezdirdi. Nihayet ayağa kalktı ve masasının üzerinden defteri bana uzattı: "Polise gitmelisiniz."

Bloknotu aldım: "Polise mi? Neden?"

"Çünkü şair dostunuz bir cani."

"Hayır, olamaz, imkansız!.."

"Bu sayfalarda, İstanbul'da yaşayan, bir yazara yönelik suikast planını kaydetmiş. Arkadaşınız şiir yazmadığı zamanlar, KGB'ye mi çalışıyor?"

"Zinhar! Bir novella tasarlıyordu. Belki onunla alakalı_"

"Ben, tahmin edemeyeceğiniz kadar çok müsvedde, taslak ve not gördüm bayım. Bu, onlardan biri değil."

"Emin misiniz?"

"Yüzde yüz. Adreslerden, silahlardan, takipten, ev baskınından, tuzaklardan bahsediyor."

"Peki kimmiş bu yazar? Yani kimi öldürecekmiş?"

Defteri elimden aldı, gözlüğünü kaldırdı; sayfaları hızla çevirirken "İsim belirtmemiş, 'Yazar' diyor hep... Bazen de 'Romancı' 'Profesör' 'Hedef' gibi tabirler..." dedi. Ha, bir yerde kısaltma var, bakın." Bloknotu bana gösterirken, A.X.T. yazılı satırın altına işaretparmağıyla pıt pıt dokunuyor. "Kurbanın adının baş-harfleri olabilir."

"A.X.T. mi?.. Kim bilir kim?"

Hafiften güldü: "Kiril alfabesinde X, bizdeki H'nin karşılığıdır."

Şoke olmuştum. Boğazıma bir yumru oturmuştu. Yutkundum. A.H.T... Yılana dönüşüp süzülerek beynime giren harfler birbirine dolanıyordu. "Peki, zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim" dedim ve defteri kapıp hızla uzaklaştım.

İntihara cinayet süsü vermek

İnsanlar ikiye ayrılır: Diğer canlıları öldürenler, insan da öldürenler... Bir gece, meyhanede mebus müsveddesi Kamuran Korat ile muharrir bozuntusu Suavi Vasfi Bey'e rastladım. Pera'daki bir antikacıdan o gün satın-aldığım Venedik hançeri yanımdaydı. Yedik içtik eğlendik. Akabinde, tenha sokaklarda yürürken bu şanlı soytarılar Tanpınar aleyhine atıp tutunca canım sıkıldı, asabım bozuldu, kan beynime sıçradı ve ikisini de geberttim!

Cinayet silahını cebimde hazır bulmuştum. Tıpkı, 'Bakü Ejderi' Efendiyev'i mıhlamak için Puşkin'in piştovunu kemerimde bulduğum gibi! Yoksa, Viktor haklı mı? Koleksiyonculuk cinai bir hobi mi?

Kendim hariç, kimsenin canına kıymaya niyetlenmedim hiç. [Varlığın yokluktan evla olduğunu pek sanmıyorum zira.] Lakin olacağa çare yok. Bir kere adam öldürdün mü, kâtillik mesleğini öğrenmiş oluyorsun.

Kâinatın, insanlığın, tarihin ortasında tek başına, yapayalnız bir adam... Jilet gibi takım-elbisesi, 'okunmuş hurma' gözleri, bir çift enstrümana benzeyen elleriyle Tanpınar, insan suretine girmiş o kutsal varlık, usulca kahvesini yudumluyor... "Kitaplarını sevdiğiniz yazarlarla tanışmayın; hayalkırıklığına uğrarsınız" derler. Hayır. Ahmet Hamdi Bey şiirsel tavırları, romansal tutumuyla, nazım ve nesirden mürekkep [bileşik] bir muharrir. Duruşu ayarlı, bakışı ölçülü, sesi akortlu. Bu mümtaz şahsın aktif şuuru, her an'a tarihî bir ehemmiyet katıyor. Hâl ve hareketlerinde, eserlerindeki kusursuz imlanın irtisamı [izdüşümü]. Yazdığı romanlardan çıkıp gelmiş bir karakter âdeta.

İstanbul'u kaleme alan, kağıda döken çelebi, Çarşamba günleri hanemi teşrif ediyor; ne büyük lütuf. Çay saatinde kahve içiyoruz; ne büyük saadet...

Tanpınar'ın muradı ile Türkiye'nin kaderinin çatışmasından doğan trajediyi nihayete erdirebilir miydim?.. Ben ki, çareyi enikonu İngilizleşmekte bulmuşum. İktidara mahsus riyaya riayet etmişim. Tuzum kuru. Benim buhranım, burjuva mızmızlığından ibaret... O ise safkan İstanbul beyefendisi. Şahsiyetini ve eserini siyasetin fevkinde kurmuş. Söylemesi ayıp, işi yaş. Hayatının değeri, ömrünü mana aramaya adamasından doğuyor.

Mimari bir şaka numunesi [örnek] olan holdeki şömineye bıraktığım hediyeleri her defasında nazikçe geri çeviriyor. Onunla konuşurken, felsefe doktoralı bir melekle diplomatik temaslarda bulunuyormuşum gibi hissediyorum. Buna mukabil dâhi yazar, kendini ihtiyar görüyor. Aşk defterini kapatmış. Eserinin anlaşılmayacağına kâni. İhtiras şöyle dursun, herhangi bir talebi yok; ecelle buluşmaya hazır.

Acayip... Ona yalnızlığından dolayı imrendiğim, dehasından ötürü acıdığım oluyor.

İstedim ki, Tanpınar'a bir nebze huzur vereyim, ondan gani gani [bol bol] feyiz alayım. Böylece, intihar düşüncesini kafamdan kovabilir, koleksiyonumun bile beni bağlayamadığı dünyayla barışırdım. Neylersiniz, üstadı kurtarmak için ölmem icap etti. İntiharıma cinayet süsü verdim. Masum muharrire de kâtil rolü düştü ne yazık ki. Yeminle söylüyorum, mecburdum...

IV. BÖLÜM
[TANPINAR]

Şeytanın şeceresindeki kuru dal

Sen bezmimize geldiğin akşam seher olmaz,
Aşkın beni sermest ediyorken keder olmaz.
Ölsem de senin uğruna canım heder olmaz,
Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz.
[Suzinak şarkı– Güfte, beste:
HASAN ÂLİ YÜCEL, 1897-1961]

Cumhuriyet'in kaderini tezyin [bezemek] eden adama, Türkiye'deki herkesin dostu, benim de can ciğer arkadaşım Hasan Âli Yücel'e hızlıca bir mektup yazdım, zira hâlimi en iyi onun anlayacağını biliyordum. Mamafih beni mahva sürükleyenlerin, ona da musallat olmaları muhtemeldi...

Hasan Âliciğim,

Bu mektubu sana bir derdimi, daha doğrusu sırrımı açmak niyetiyle yazıyorum...

Şahsiyet kazanmaya çabalarken dertlerimizi sır kabında saklamayı gözetiyoruz da, müşfik bir cemiyet içinde yaşama imkanı bulunca dertleri açık etme rahatlığına eriyoruz belki? Cemiyetle, dostlarımız sayesinde irtibat

kuruyoruz. Kendi namıma söylersem, benim Türkiye'yle, milletle sıhhatli bir bağ kurma gücüne kavuşmamı sağlayan üç-beş kişiden biri sensin.

Her devrin beşeriyeti ayrıdır, malum. Bizler medeniyetimizi, milletimizi, kendimizi, hayatımızı sadece coğrafyada değil zamanda da yeniden kuruyoruz. Ve bu yeni hayatımıza, yeni benliğimize intibak etmenin yolunu da eserlerle arıyoruz... Senin, aziz dostum, muasır yaşamın inşasına temel teşkil edecek edebî eserleri Türkçe'ye kazandırma teşebbüsün, tam da bu itibarla behemehâl derin bir mana taşıyor.

Benim derdim... elâleme imtiyaz, mükafat, rüçhaniyet [üstünlük] gibi görünüyor besbelli.

Yaşım altmışa dayandı, hâlâ kitaplarımın tab'ı [basım] için imkan arıyorum. Hâl böyleyken, beni uzaktan izleyenler, eserlerimle Türkiye'ye istikamet vereceğimi, irtifa kazandıracağımı hesaplıyorlar. Senin anlayacağın, yârenin [arkadaşlar] alakasından mahrum kalırken, ağyârın [yabancılar] cinai dikkatine ve stratejik iltifatına mazhar oldum.

Romanlarıma müspet bir *autocritique* [özeleştiri] muhtevası kazandırma gayesi taşıyordum. Roman ferdin ve cemiyetin kendini tanıma niyetinin kaydı ve delilidir. Tamam da kimin umurunda? Görünen o ki Ruslar'ın. Bir kısım KGB mensubu, profesyonel tecessüsle hayatımı ve eserimi didiklemekle kalmayıp, vücudumu delik-deşik edecek. Türkiye'nin tarih ve edebiyat sayfalarından silecekler beni mirim... Ölüm korkunç, zira gerçek mi, değil mi bilemiyoruz. Varoluşumuz, aynı zamanda yokoluşumuz Âli. Ebediyet bizi hiçleştirecek...

Sözü nereye getireceğim: Ecelim gelmeden, miadım dolmadan beni eserimle, bilhassa romanlarımla beraber imha ederlerse, bilmelisin ki bu Rus işi bir suikasttır.

Paranoyaya kapıldığımı düşünmekte mazursun azizim. Haddizatında delirmek hakkımızı, dostlarımızın yanında kullanmak uygun düşer.

Huzuruna divane kılığında çıkmaktan sakınamıyorum. Lakin bu hâli bilirsin; senin de yoluna birçok engeller konuldu, tuzaklar kuruldu Âli, meramımı anlarsın... Tarihin uçurumuna vakitsiz itilirsem, eserimin külleri unutuş karanlığına savrulursa, ismim Şeytan'ın şeceresindeki [soyağacı] bir kuru dalda telin [lanetleme] ibaresine tahavvül [dönüşmek] ederse... Bütün bu mazarrat [zarar] tablosuna şerh koy, olur mu?..

Mektuba bu minvalde devam ederek "Sayfa doldu, azizim... 'Sen mert adamsın, sana duyduğum itimadın karşılıksız olmadığına da itimadım tam; 'namütenahi muhabbetle kucaklarım' yazabiliyorum anca" diye bitirip imza attım.

Üzerine "Hasan Âli Yücel'e..." yazdığım zarfı masamın üst çekmecesine koydum. Anlıyorsunuz ya, kimvurduya gidersem birileri mektubu bulup dostuma iletir ümidiyle... Biz ölümlüler, sizi tenzih ederim aziz okur, böyleyiz işte: Dünya işlerini ahiretten yönetmeyi hesaplıyoruz.

Araf alacakaranlığı

Şişli Etfal Hastanesi'nin bahçesindeki saat kulesine bakıp saatimi ayarladım: 11'i çeyrek geçiyor. Birden misina gibi bir yağmur indi. Etrafta kavaklar, çisenin altında titreşiyor. Tabiat anamızın çeyiz sandığı aralandı işte. Gelgelelim teselliden nasibi kıt bir muhitteyiz. Duvarlarda sarmaşıklar birer kertenkele merdiveni. Tekerlekli sandalyeler, zayıf umudun ağırlaştırdığı kağnılara benziyor. Burada tüm hastalıklar bulaşıcı mı? Hastaların ve yaralıların yakınları da sızılardan, acılardan, sancılardan payını almış sanki.

O da ne? İnsanların yüzlerinden bunguluk [sıkıntı] siliniveriyor. Başlarını kaldırıp gülümseyerek ufka bakıyorlar. Arkamı döndüm, ne göreyim, Eyüpsultan cenahında bir kavs-i kuzah [gökkuşağı]! Bak şu Allah'ın işine!..

Binaya girdiğimde, kasavet reçinesine bulandım. Kabristanda kendimizi ölümden uzak, zinde duyarız da, hastanede hastalıkların muhasarasından, mikropların tasallutundan kaçınmakta zorlarınız. Koridorlarda bir Araf alacakaranlığı. Odalardan manalı sessizlikler, muğlak iniltiler, müstereddit gülüşler yayılıyor.

Ve Azrail'in parfümü, o iyodoform kokusu, insanı nasıl da vehim girdabına çekiveriyor.

Resepsiyon memurundan öğrendim ki Fatin Fantom ikinci katta, 27 numaralı odadaymış. Ağır ağır çıktım aşınmış merdivenlerden. Kat hemşiresi "Hasta komada" dedi "Birinci dereceden akrabası değilseniz, maalesef sizi içeri alamayız."

"Ahmet Hamdi Bey?!" Az ötede, duvara yaslı sandalyelerden birinde oturan 30'larında, ortasıklet bir kadın ayağa kalktı. Sütlü-kahve gözlerinde yumuşak ışıktan bir çift soru işareti kımıldarken bana doğru yaklaşıyor. O yürüdükçe soru işaretleri gözyaşlarına dönüşüp yanaklarına süzüldü.

"Tam isabet. Lakin siz... iyisiniz ya?"

Lerzan [titrek] elini uzattı. Tokalaştık. "Bendeniz Mehtap Fantom, Fatin Bey'in zevcesiyim. Sizi görmek, ne büyük şeref..." derken gözlerini mendilinin ucuyla siliverdi.

"O şeref bana ait" diyerek temkinlice gülümsedim.

Mehtap Hanım'ın boynundaki altın kolyeye takıldı gözüm: Dört yapraklı yonca. Adalet duygusu gelişkin zampara, metresine ve karısına aynı hediyeyi almış. Şehvet dağına tırmanırken bıraktığı yonca şeklinde izler onun talihini açarsa şaşarım doğrusu.

Bir keresinde, Başmüfettiş bana 'Karımın sözü' diye *Huzur*'da yazdığım bir cümleyi aktarmıştı. Kaderin, Fatin Fantom'u aradan çıkarıp beni okurumla buluşturmasına ne demeli? Aman, adamcağız iyileşsin, hayata, yuvasına dönsün de...

27 numaralı odaya doğru ilerliyorduk. "Geçmiş olsun hanımefendi. Fatin Bey'e acil şifalar diliyorum. Duam o ki bir an evvel sıhhatine kavuşsun; bu belayı atlatmanın sevinci, yuvanızı şenlendirsin."

"Âmin, efendim. Eksik olmayın, bin yaşayın." Sandalyelere iliştik. "Sizi görmeyi dilerdim hep; o harikulade cümleleri kuran adamı..." Sesinde keder ve sürur tınıları birarada. "Türkçe'nin ihtişamını, zenginliğini, güzelliğini bize gösteren ve kelimeler için Yaradan'a şükretmemize vesile olan edebiyat velisine [ermiş], size minnetlerimi sunmayı..." Yaralı kocasının komaya girmesinden derin bir elem duyan kadıncağız, belki de koyulaşan elemini ümit kabına aktarıyor. Karşımda bir gülün berrak sulardaki aksi [yansıma] misali hassaslaşmıştı. Konuştukça toparlandı. "Benim bey..." dedi dirayetli ve samimi, "tahtakoz [polis] tafrasına, kostaklanmasına [yiğitlenme], inadına aldanmayınız, nihai tahlilde kalender adamdır. Sizin tabirinizle 'Hayatın mı, ölümün mü çocuğuyuz?' o da bilemiyor. 'Hayat denen piyango... Bu acayip Walt Disney oyunu' onun da kafasını karıştırıyor. Size haksızlık, hele zalimlik edecek değildir. İnanır mısınız, kitaplarla başı hoş olmadığı hâlde *Huzur*'u okuyor... Laf aramızda, onun sizi anlaması muhal. Zira polisin dikkati yoğunlaşırken duyarlılığı azalır. Siz ise romancılığınız gereği, hem dikkati, hem de duyarlılığı en yoğun bir kişisiniz..."

Başmüfettiş, böyle bir hanımefendiyle evlendiği için şanslı; lakin hakkını yememek lazım, akıllı da. Zeki kadınla yuva kuran adam saygıyı hak eder. Dahası bu saygınlık sadece bir tercihle mukayyet yavan bir üstünlük olmasa gerek. Eşlerin, yalnızca bedenleri değil, ruhları da kaynaşır zira. Çiftleri ayrı düşünemeyiz. "Fatin Bey, bana son derece zarif davrandı. Tahminimce, bunda zât-ı âlînizin payı var Mehtap Hanım, lakin sizin payınız olmasında da onun payı var. İtimada şayan, aklıselim sahibi, mert, gözüpek, vazifesi uğruna tehlikeye atılan eşinizle iftihar etmelisiniz."

İki damla daha ağladı: "Öyle zaten efendim. Çocuklarımın babasını, yılların pekiştirdiği bir aşkla seviyorum."

Nastasya Filippovna'yla arama giren ve ahiret yurdunun hududunda nöbet bekleyen Başmüfettiş'in asıl hayatına şahitlik etmek, beni *modération*'a [*Fr.* ılımlılık], *objectivité*'ye çekmişti: "Fatin Fantom gıptaya şayan bir beyefendi. Yüce Yaradan, onu evvela size, sonra memlekete bağışlayacaktır."

Yüzündeki ferahlık emareleri ziyadeleşen Mehtap Hanım'la bir müddet daha sohbet ettik... Fatin Bey aslen Kosovalıymış. Geçen asrın sonunda, savaştan kaçıp İzmir'e göçmüşler. Akrabaları hâlâ orada. Bizimki, okumak için geldiği İstanbul da yatılı talebeymiş. Bir sene Halkalı Ziraat Mektebi'nde okumuş meğer. 40 sene evvel ben de 1 sene Halkalı Ziraat Mektebi'ne devam etmiştim, fakat Mehtap Fantom'un sözünü kesmemek için bunu söylemedim. Başmüfettiş, bilahare Dersaadet Polis Mektebi'ne geçmiş: "Yıldız Sarayı'nın Şehzadegan Dairesi. Kapatılacağı söyleniyor şu günlerde gerçi..." Çocuklarına pek düşkünmüş. Birkaç haftadır geceleri eve geç döner olmuş. Alkolü de abartmış. "Belki de bu kurşunlar, Allah'ın ona bir ihtarı..."

Hemşire, Mehtap Fantom'un ricasıyla benim hastayı birkaç dakikalığına görmeme müsaade verdi.

27 numaralı odanın kapısını açıp içeri girdim.

İpin ucunun kaçtığına dair bir ipucu

"Kerevizi enginardan bile daha çok severim" diyorum "zaten benim yaşımda, zeytinyağlılardan şaşmamak lazım Fatin Bey. Sizinle bir akşam Bebek'e inelim, lakerda eşliğinde rakı içelim, ne dersiniz? Perhizdeyim, ağır yemeklerden kaçıyorum fakat siz arzu ederseniz, kuzu şiş kebabını afiyetle yiyebilirsiniz..."

Komadaki başmüfettişe şifa, sıhhat dilerken söz nereye evrildi, Hay Allah.

Fatin Fantom'un rutubetli bir duvara benzeyen yüzünde oksijen maskesi... Gözler kapalı, eller iki yanda; üstünde türbe yeşili bir örtü. Adamcağız, ecel ummanına dökülen uyku nehrinde sürükleniyor âdeta.

Sohbetin istikametini ayarlayayım derken büsbütün zırvalıyorum: "Hastanelerde beni hafakanlar basıyor [bunalmak], kabristanda bile buradaki kadar yeis yoktur; etraftaki herkes aynı anda uyanmış uyurgezerler kafilesi gibi sersem bakıyor."

Komadakiler, yanlarında söylenenleri işitirlermiş. Bahtiyar Kont'u vurduğumdan zerre kadar şüphe etmeyen başmüfettişe meramımı anlatmak için daha iyi bir fırsat bulamam ya?

"Çember daraldı azizim, mühlet doldu, velhasıl iş işten geçti. Viktor Shishkin sizi vurmasaydı, şimdiye çoktan zindanı boylamıştım. Yo, elbette benim muvakkat [geçici] hürriyetimin bedeli olarak sizin ruhunuzun tehlikeye girmesi hiç de adil değil. Velakin ipin ucunun kaçtığına dair bir ipucu belirdi zannımca... Şair zaptiye Müşfik Latif Bey'den, Viktor'un kaçırdığı çocuğun adresini istedim. Vermedi. Bir yolunu bulup sabinin [küçük çocuk] ailesiyle görüşeceğim. Aile dediğim, anneanne; bilmiyorum öksüz yavrucağın başka kimi kimsesi var mı?.."

Hasta yatağının yanındaki sandalyede oturuyordum. Fatin Bey sessiz ve kıpırtısız, Tanrı kelamını dinler gibi dinliyor beni.

Hırıltılı sesimle, diksiyon dersi almış karga gibi konuşuyorum: "Senaryosunu, Graham Greene nam İngiliz yazarın kaleme aldığı, *Üçüncü Adam* [The Third Man, 1959] filmini bilir misiniz? 10 sene evvel Elhamra Sineması'nda izlemiştim. Her sahnesi dramatik bir ihtişam arz eder. Fransızların *Film Noir* dedikleri türde, hakiki bir şaheser. Mister Greene, benden üç yaş küçük; senaryoyu kotarırken romanı da yazmış. Hikaye şöyle: Ucuz-roman müellifi Holly Martins [Joseph Cotten], dostu Harry Limes'ın [Orson Welles] iş teklifi üzerine Viyana'ya gidiyor. Ne görsün, Harry trafik kazasında ölmüş. Holly, cenaze törenine katılıyor. Harry'nin cesedini iki kişi taşımış: Baron Kurtz ile Popescu. Lakin caddeye nazır bir apartmanın kapıcısı, Holly'e "Üç kişiydiler" diyor. Cesedi taşıyanların üçüncüsü kim? Çalışıp üç kuruş kazanma ümidiyle geldiği Viyana'da avucunu yalayan yazar, bu sualin peşine düşüyor. Şehirde Holly Martins'in hayranları, onu bir lokale konferans vermesi için davet ediyorlar. Dinleyiciler soruyor: 'Bilinç-akışı hakkında ne düşünüyorsunuz?..

James Joyce nasıl bir yazar sizce?..' Üçüncü adamı gören kapıcı cesaretini toplayıp Mister Martins'e tafsilatlı bilgi vermeye niyetlendiğinde boğularak öldürülüyor..."

Kanı çekilmiş, kardanadama benzeyen Fatin Fantom'a yakınlık hissettim. Sanki aynı hastalıktan mustariptik ve onun hastalığı benimkinden daha ileriydi.

"Benim maceram da benzer bir muamma çevresinde mi gelişiyor acaba?.. Şurası kesin ki Graham Greene'nin talihi bende yok; Holly Martins'in buhranı ise benimkinin yanında hafif kalıyor. Üstüme yıkılan cinayetten yakamı sıyıramıyorum. Sizin nazarınızda cürmüm sabit. Böyle düşünmekte mazursunuz. Polis teşkilatının şimşeklerini üzerime çektiğimden, Yüce Yaradan'la ekip çalışması yürütmek mecburiyetindeyim. Fakat yeminle söylüyorum bir üçüncü adam var işin içinde Fatin Beyciğim. Tetiği çeken, Bahtiyar Kont'un canını alan üçüncü adam... belki de bir kadın? Bana inanmanızı o kadar çok_"

DİNG!

Fatin Fantom'un gözleri birdenbire açılıverdi. Şaşkın bakıyor. İnilti ve fısıltı karışımı bir sesle sordu: "Neredeyim ben? Sen de kimsin?!"

Tuhaf teferruat

Oldum yine bir olmayacak derde giriftar
[ENDERUNLU VÂSIF, 1786-1824]

Sezgilerim tahmin ettiğimden daha güçlü galiba.

Ada'ya [Adalet Cimcoz] sorduydum, o da kocasından, Mehmet Ali'den rica etmiş. Riyaziyeci Ziya Remzi Bey merhumun ev adresini şak diye buluverdi Mehmet Ali. Eh, ne de olsa Millî Emniyet'e* çalışıyor.

Ziya Remzi Bey'den, Bahtiyar Kont bahsetmişti "Nermin Mermi'nin babası" demişti...

Sirkeci'den bir oyuncak tren satın-aldım. *Märklin* marka. Almanlar bu tren işinden anlıyor. Karton kutusunun üstündeki renkli resim de şahane. Oyuncağı, janjanlı hediye paketi yaptırdım. Yola koyuldum.

Chrysler'i Balat sahilinde bıraktıktan sonra Ayvansaray'a doğru yürüyerek rahmetlinin konağını aramaya koyuldum. Sveti Stefan Kilisesi'nin arkasında, bakınarak dolanıyorum.

* Millî İstihbarat Teşkilatı'nın eski adı.

Ak-kavaklar, o 'kaçak ışık' ağaçları, kıyıdan köşeden güneşle âdeta ayaküstü bir işporta alışverişindeler. Vodina Caddesi'ne bağlı Çiçekli Bostan Sokağı'na girdim. Arnavut kaldırımlı, ne dar ne geniş, kıvrımlı bir yol. Sokakta ilerledikçe evler eskiyor, her adımda 10 yıl geriye gidiyorum. Az öteden ayak sesleri duyuldu. Yüksek ökçeli pabuçlarıyla bir kadın yürüyor. Yavaşladım. Bir de baktım, Nastasya Filippovna! Koltuğumun altındaki hediye paketini kaldırıp yüzümü gizleyerek sağdaki bir evin bahçe duvarının arkasına saklandım hemen. Nastasya boynunu bükmüş ağlıyor, omzundaki çantadan çıkardığı mendille gözlerini silse de nafile, gözyaşları dinmek bilmiyor. Beni görmedi. Ona rastladığım an, kalbime tünemiş horoz kanat çırpıp ötmeye başladı!.. [Kimler üzdü seni kâinat güzeli? Yoksa... Acaba... Hayır... Sana el kaldıranın kolunu koparıp annesinin mezarına saplarım!..] O, kuğu salınışıyla lavanta esintileri bırakarak uzaklaşırken ardından baktım. Parfümü, cehennemdekilerin bile başını döndürür...

İyi de burada ne işi vardı? Yoksa o da mı Riyaziyeci Ziya Remzi'nin evine gitmişti? Fakat neden?..

Toparlandım. 15-20 adım ötede, sol sıradaki konağı buldum.

Kapıyı, sarı saçlarına ak düşmüş, 50'lerinde, topluca, dinç bir kadın açtı. Gözleri tozlanmıştı. Çehresinde herhangi bir duygu emaresi yok. Sıtma görmemiş sesiyle sordu: "Kimsiniz, kimi aramıştınız?"

Evvela kendimi tanıttım.

İsmimi duyunca şaşaladı. "Meşhur Ahmet Hamdi Bey sizsiniz demek? Benim adım da Nora, Nora Morse. Fakat... sebeb-i ziyaretiniz?.."

Bu suale derli-toplu bir cevap vermek müşküldü. "Evvela, size geçmiş olsun dileklerimi arz etmek isterim" deyip sustum.

"Eksik olmayınız" dedi "Şükürler olsun, torunumu kurtardılar o barbarın elinden."

Yarı yalan, yarı gerçek sözler sarf ettim: "Malumunuz, bendeniz roman muharririyim. Lütfederseniz, sizin aile hikayenizi sizden dinlemek isterim. Böyle çat kapı geldim, beni bağışlayınız... Biz romancılar, yazdıklarımızın inandırıcılığını temin için, birçok vakaların teferruatını öğrenme ihtiyacındayız. Sanmayınız ki hususi hayatınızı yahut sırlarınızı kağıda dökeceğim. Sadece, hadiselerin cereyanını behemehâl bilmek suretiyle..."

Yüzü yumuşayınca, meramımı anladığına kanaat getirdim ve sözümü tamamlamayıp gülümsedim.

"Yazarlara daima imrenmişimdir... İçeri buyurmaz mısınız?" Türkçe'yi İrlanda ağzıyla konuşuyordu: R'leri yuvarlıyor, sesleri kalınlaştırıyor, tekmil [tüm] kelimeleri ağzında eritiyor.

Antreyi geçip yüksek tavanlı salona girdik. Solgun kadife koltuklara oturduk. Sönük avize, köhne mobilyalar, eprimiş halılar... tertipli ve temiz görünüyor.

Hislerim beni yanıltmamıştı. Viktor Shishkin'in kaçırdığı çocuk, Nermin Mermi'nin oğluydu. Şifonyerin üstünde radyo, radyonun iki yanında çerçeveli fotoğraflar duruyor. Nermin Mermi, Nora Morse, küçük bir oğlan çocuğu ile Ziya Remzi Bey olduğu anlaşılan kaytan bıyıklı bir adam tekli, çiftli ve çoklu kombinasyonlarla fotoğraflanmış, çerçevelenmişlerdi. Nora Hanım ahşap kutuda Lucky Strike sigarası ikram etti ve gümüş tepside stout [siyah bira] getirdi.

Sigarayı yaktım, birayı yudumladım. Fotoğraflardaki çocuk ahşap merdivenden koşarak indi. Hürmetkar bir edayla "Hoşgeldiniz efendim, ben Murat Mermi" dedi. El sıkıştık. Ninesinden izin istedi: "May I go upstairs and continue playing,

grandma?" [Üst kata çıkıp oyun oynamaya devam edebilir miyim anneanne?]

"Bir dakika küçük bey, bu sizin" diyerek paketi uzattım. Bir lahza ninesinin gözlerine baktı. Ondan onay sinyali gelince hediyemi kibarca kabul etti. Kurdelenin fiyongunu usulca çözdü. Terbiyeli çocuk, maşallah. Kutuyu, parıldayan gözlerle inceledikten sonra yavaşça açtı. Treni görünce, coşkusunu daha fazla bastıramayıp haykırdı: "Yaşasınnn!!! Büyükanne! Hep-hep-hep istediğim tren! Rüyamda da görmüştüm!" Yumurcak, treni yere bırakıp atıldı ve bana sıkıca sarıldı! "Çok teşekkür ediyorum bayım! Sevincimi anlatacak sözleri bilmiyorum, affedin. Sizi bana Yüce Allah gösterdi!"

Ben de adını bilmediğim hislerle dolmuştum. Afacanın ufarak, narin bedenini hafifçe kucakladım. Bugüne değin küçük çocuklarla haşır neşir olmamıştım. Yaşamımdaki büyük noksanlardan biri de bu muydu?..

Beni varoluşsal bir sorgulamaya yönelten sevimli kerata alelacele treni, jelatini ve kurdeleyi kapıp yüklendi; her ikimizi de başıyla selamlayıp roket gibi yukarı fırladı.

Nermin'in pederi, benden 13 yaş büyük Riyaziyeci Ziya Remzi, 1926'da devlet bursuyla Avrupa'yı gezerken tanışmış Nora Morse'la. Mimarlık talebesi genç Nora, Ziya Remzi'nin seyahat rehberiymiş. Birbirlerini sevmişler. Yeminli bekar [ve galiba biraz çapkın] Ziya Remzi, yeminini bozmuş ve Nora'ya evlenme teklif etmiş. Nora, fakülteyi son senesinde bırakmış, Ziyacığının elini tutarak İstanbul'a uçmuş. Bir seneye kalmadan Nermin dünyaya gelmiş. Zeki, çalışkan ve tonton Ziya Remzi Bey'in hovardalıkları, Nora'yı sukutuhayale sürüklemiş: "Gençliğim ziyan oldu

Ziya'nın ellerinde" diyor. "Mantığı bir kenara koyup aşk rotasında yürüyebilirsiniz, o da iradi bir tercihtir. Gelgelelim aşk bitip de realite enkazının altında kalmak, aşkı yitirip kendini ihtiyar ve köle bulmak, insana ağır geliyor Ahmet Hamdi Beyciğim." Orta-yaşlı kadının mavi mat gözlerini pırıl pırıl gözyaşları dolduruyor.

Onu nasıl teskin edebilirim? "Genceciksiniz, dahası yaşadığınız muhite değer katıyorsunuz; rica ederim Allah'ın size bahşettiği sıhhat, afiyet, cazibe nevi imtiyazlarınızı görmezden gelmeyiniz Madam Morse" deyiveriyorum.

"Şimdi torunumla başbaşayım, bugünümüze şükür, elim ayağım tutuyor" derken, gaipten esen bir rüzgar, yüzündeki efkar maskesini uçuruyor ve İrlandalı büyükanne gülüyor. Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş. Bu durumda Nora Morse'un 6 derdi var demektir. Tamam, kötü espriydi, lakin takdir edersiniz ki kötü espriler hayatın tuzu biberidir.

1949'da Nermin'i yüksek tahsil için Londra'ya göndermişler. Bunu zaten biliyorum. Sonra ne olmuş? Kızı oralarda bir haydut ayartıvermiş.

"Bu haydut, Viktor Shishkin mi?"

"Üstüne bastınız. Ta kendisi."

Sesimi kısarak sordum: "Öyleyse... Murat, Viktor'un çocuğu?"

"Pek sayılmaz."

Allah Allah? Haberlerde, Viktor'un polisten kaçarken Pera Palas'ın penceresinden atlamadan önce çocuğu yanağından öptüğü belirtiliyordu. Bu tuhaf teferruat beni epey şüphelendirmişti. Kim rehinesini öper? O hercümerçte [kaos], canının derdine

düşmüş bir mücrim, tutsağının yanağına neden öpücük kondursun? "Nasıl yani?"

"Diyebilirim ki, Viktor, Murat'ın babası fakat Murat, Viktor'un çocuğu değil."

Reaksiyon vermeksizin izahı bekledim.

"Hamile kızımı yüzüstü bırakıp gitti o vicdansız."

O esnada Nermin Mermi'nin duvardaki fotoğraflarından birine dalmıştım. Körpecik dilber, stajyer melek kadar masum görünüyor. Gözlüklüydü. Çoğu kimse aksini düşünse de, gözlük kadınlara *extra* cazibe katıyor bence. Nermin Mermi yaşasaydı, onu gözümü kırpmadan dansa kaldırır ve dans boyunca da gözümü kırpmazdım. Viktor, çok şey kaçırmış. Gayriihtiyari "Vay dangalak" dedim.

Atıldı: "Onun dangalak olmak için bile kırk fırın ekmek yemesi gerek!"

Nermin, İstanbul'a, sılasına dönmüş. Çocuk babasız doğmasın diye, genç kadını Rami Mermi adında bir müzisyenle formaliteden evlendirmişler. Ve ne yazık ki Nermin, Murat'ı doğururken ölmüş. Yeni soyadı da mezar taşına yazmaya yaramış...

"Rami Bey..."

"Çocuk onun değil ki. Bunu biliyordu. Kızımın vefatından 3 ay sonra bir muallimle nikahlandı. Onunla da geçinememişler diye duydum..."

Şimdilerde Dublin'de mimarlık edeceğine, Ziya ile Nermin'in yasını tutup Murat'ı büyütmeye çalışan Nora Morse'a bakarken, kafamın içindeki sisli labirentte kaybolmuştum.

Sigaramı sehpadaki küllükte söndürdüm. Nastasya bu sokakta n'apıyordu? Viktor neden kendi çocuğunu kaçırdı? Bahtiyar Kont'un vurulmasıyla tüm bunların alakası ne?..

Sadece duyguları değil, düşünceleri de besleyen türde bir hayalgücüne ihtiyaç duyuyordum.

Beraberce eğildiğimiz bir kitabın üstünden başlarımızı kaldırır gibi doğrulduk ve birbirimize baktık.

"Bir bira daha alır mısınız?"

"Hayır, teşekkür ediyorum... Madam Nora, mahrem sualler sormak, kusurlarımdan biri değildir. Hoşgörünüze sığınıyorum... Bugün ziyaretinize benden başka biri geldi mi?"

İrlandalı dul, sağ kulağını kaşıdı. Vücut lisanı, sorumdan huzursuzluk duyduğuna delalet ediyor. "Yooo... kapımızı sizden başkası çalmadı" derken de burnunu kaşıyor: Yalan uydurduğunun alameti. Faziletlerin arasına riya kolayca sızıveriyor işte.

Konaktan çıktığımda "Dünya, cehennemden daha kafa karıştırıcı" diye düşündüm.

Nastasya Filippovna'nın, aşk okunu kalbime sapladıktan sonra kıyamet borusunu üfleyen meleğin parfümü hâlâ sokakta esiyordu.

Dünya tehlikeli bir viraja girdi

Onu hiçbir şey durduramaz fakat her şey kırabilir.
[JEAN-PAUL SARTRE, 1905-1980, *Bulantı*]

Chrysler'le bir Möbius şeridinden rüzgar gibi geçip Beyazıt Meydanı'na vardım. Arabayı çınarlardan [o nebati abidelerden] birinin gölgesine park ettim ve edebiyat fakültesinin yolunu tuttum. Ders yılının son haftası. Ola ki benim de son haftam? Ömrümün kalanını hapishanede ölümü bekleyerek geçireceğim belki de... Mayıs güneşi, İstanbul'a ışık desenleri nakşediyordu. Edebiyat Fakültesine, sevimli yabancılarla dolu yuvama girdim. Ağrı Dağı'nı arılarla doldurun, sıkıca tutup sallayın ve şimdi oradan gelen uğultuya kulak verin; fakülte binasında işte tam öyle bir uğultu yankılanıyordu.

Birinci kattaki Amfi 5'in kapısını araladığım an, içeridekiler âdeta bir minyatürün içinde donakaldı; haftalardır ortalıkta görünmemiştim zira.

Çiçeği burnunda doçent dostum Faruk Kadri [Timurtaş] Bey kürsüdeydi. "Şeref verdiniz hocam, buyurunuz lütfen" diyerek gülümsedi.

"Teşekkür ediyorum" dedim "Küçük bir hususu ilam edeceğim [bildirmek]." Kürsüye çıktım ve talebelere Çağdaş Türk Edebiyatı kapanış dersinin 22 Mayıs Cuma günü öğleden sonra, saat 14.30'da yapılacağını, modern bir roman tasarlamayı deneyeceğimiz derse birçok misafirlerin de katılacağını söyledim.

Gençlerin bakışlarında merak, bir bahar manisi gibi okuyordu. Ön sırada oturan Güler el kaldırıp sordu: "Siz romanı 'cemiyetten iradî bir tavırla ayrışan yalnızların mesleği' sayıyordunuz. Son derste, elbirliğiyle roman mı kuracağız? Bu mümkün mü?"

"Değil. Nitekim yazmayacağız, kurguyu görünür kılmak üzere bir taslak çıkarmaya bakacağız. Muhayyile antrenmanı yapılacak sadece. Mamafih bir hikaye tahayyül etmek zevkli, yazmak ise meşakkatlidir."

Faruk Kadri Bey'den müsaade isteyip dışarı çıktım.

Koridorda yürürken, merdivenden inerken düşünüyordum: "Acaba hocalıkta iyi miyim? Hem evet, hem hayır. Zira müfredattaki bilgileri belletmekten ziyade, anlaşılmaya değer addettiğim şeyleri serimlemeyi mühimsiyorum. Profesyonelliğin de profesörlüğün de fevkinde bir liyakatin peşindeyim kendimce. Muhtemeldir ki, muhataplarımın beni anlayıp sevmeye ömürleri yetmeyecektir. Yazarlığım da öyle değil mi? Merhum Bahtiyar Kont'un kehaneti doğruysa, henüz dünyaya gelmemiş insanların, ben öldükten sonra okuyacakları bir yazarım ben. Muazzam olduğu kadar beyhude, faydalı fakat tesellisiz bir çabayı sürdürüyorum. Dahası, her şey altüst olabilir. Dünya, tehlikeli bir viraja girdi. İstikbal, benim yokluğumdan çok daha vahim ihtimallerle çınlıyor... Siz bana uymayın aziz okur. Kendinizi kandırmayı ihmal edip özeleştiride aşırıya kaçarsanız helak olursunuz maazallah.

Caddedeki herkes sevgilisinden bugün ayrılmış gibi bedbaht görünüyordu. Tramvay hattının karşısındaki İş Bankası'na yöneldim. Kapıda, üniformalı bir pehlivan gibi dimdik duran bekçiye selam verip içeri girdim.

Gişedeki, kravatı ters bağlanmış, yakasından solgun bir karanfil sarkan memur, simamı tanıyor. Maaşımın yatırıldığı bu şubeye ayda bir-iki kez uğrarım. "Para çekmek istiyorum. 10 milyon 100 bin lira" dediğimde, adamın kabadayı bıyığına benzeyen kaşları kalktı: "Anlayamadım beyefendi, ne buyurdunuz?"

Şakaya vurdum: "Başbakan Adnan Menderes 'Her mahallede bir milyoner yaratacağız' demişti ya? Bizim muhitin milyoneri de benim işte."

Trafik polisi misali, şüpheci bir saygıyla "Hesap cüzdanınızı rica edebilir miyim?" dedi.

Ceketimin iç cebinden küçük, gri, cari hesap defterini çıkarıp memura uzattım. Yıldız haritasını inceleyen müneccim gibi bakıyor deftere. Para el değiştirince roller de, hikayenin *thème*'i [*Fr.* tema] de değişir. "Paranın tamamı gerekmez; 100 bin lira nakit alsam kâfi; bana bir de çek defteri lazım."

Memur nihayet kasaya yollandı. Elinde banknot desteleriyle döndü. Ve işlemi minik deftere kaydettikten sonra, para dolu büyük sarı zarfı bana takdim etti. Çek defteriyle ilgili formalitelerin tamamlanması için yarım saat beklemem icap etti. Emanetleri aldım, geri döndüm, kapıya doğru yürüyordum ki...

TA-TA-TA-TA-TA-TA-TAAAAAAA!!!.. Silah sesleri duyuldu! Görebildiğim kadarıyla, caddeden geçen siyah bir GAZ 21'den [Volga] ateş ediliyordu. Sovyet yapımı otomobilin penceresinden sarkan, kafasına kadın çorabı geçirmiş bir gangster, makinalı tüfekle kurşun yağdırıyor!

Banka bekçisi, silahına davranamadan vuruldu ve baltalanmış karaçam gibi devrildi. Destansı bir mafya filminin ağır-çekim sahnesine mi düşmüştük? Siyah-beyaz manzarada kızıl çatlaklar beliriyor. Bir sualtı mahşeri mi? Dehşet içinde kaçışanların, yaralıların, kıyamet şokuyla allak bullak olanların çığlıkları, balıkların figanı kadar sessiz. Mermi yağmuru diner dinmez, kan sağanağı başladı. Elimde sarı zarf, bankanın ortasında taş kesilmiştim.

Düşünüyordum: "Azrail'in yolunu değiştiremem. Demir leblebileri ağzımla yakalayamam. Çevremde vınlayan kurşunlardan biri kafama saplanacak ve saç stilim bozulacak! Birden kan püskürecek suratımdan: Kıpkızıl bir hapşırık!"

DUFFF!..

Bir mermi postumu deldi!

Müşterek ve tarihî korkularımız

Tehlike, kuru buzun yüzeyindeki duman gibi
taşım taşım kaynar.
Ve o dehşetengiz çalkantının altında
bir şeylerin ansızın çatlayıp patlayacağını bilirsiniz.
[MICKEY SPILLANE, 1918-2006, *Öp Beni Öldüresiye* –1952]

Tozun dumanın içinde, yırtık pırtık gölgeler koşuşuyordu. Banka şubesi birdenbire feryatların ağıtlara karıştığı kanlı bir harabeye dönmüştü. Gördüklerim mi, işittiklerim mi daha korkunç, kestiremiyorum. Arızalı robot adımlarıyla caddeye çıkarken, ateşte yürüyor, su üstünde koşuyorum sanki. Yandaki zücaciye vitrininin kırık camındaki afişte "Tenzilattan istifade ediniz" yazılı: Ölümün ciddiyeti, hayatı gülünçleştiriyor. Hepimizin alınyazısının son cümlesi aynı. Bizi öldürerek ebediyetin kucağına atan Azrail, komedyen bir melek mi ne; onun zalim şakalarından zinhar kaçamıyoruz...

Mangal dolusu kor yutmuş gibiyim. Şu güzelim bahar günü, kaderim bana zehir oldu. Sol bacağımdan vurulmuştum. Pantolonum kandan sırılsıklam.

O keşmekeşte yere düşmüş bir fötr şapkayı eğilip aldım, şöyle bir silkeledikten sonra başıma geçirdim ve gözlerime indirdim. Fakülteden birileri beni görse bile teşhis edemesin. Akademide dedikodu frekansı, suizan seviyesi, fitne-fesat katsayısı yüksektir zira.

Zarfı koltukaltıma kıstırdım. Çalkantılı kalabalığın kıyısından, sendeleyerek otomobile doğru ilerledim.

Meydanda güvercinler havalanırken, minarelerden öğle ezanı yükseldi: "Allahu ekber, Allahu ekber..." Seneler evvel müteredddit bir sükûtla uzaklaştığım Hüda'nın çağrısını duymak, o lahza ruhumda bir teselli meltemi estirdi. Şüphelerim ile imanım birbirine sıkı sıkıya düğümlenmiş, n'apabilirim? Gene de gün ışığını süzen asırlık çınarların huzmeleri altından geçerken, kalbimde uhrevi bir ihtizaz [titreşim]... Son kertede ben de fâniyim, kulum, acizim işte. Allah'ı özlemişim...

Bahtiyar Kont bir sohbetimizde Yürüyebilen Yaralılar Kulübü adlı bir mekandan bahsetmişti. Tırabzana tutunarak merdiveni çıkarken "Beni de o kulübe almalılar" diye düşünüyordum. Kanım basamaklara şıp şıp damlıyor. Eve kendimi dar attım.

Salondaki üçlü koltuğa uzandım. Haydut, uysal köpek tavırlarıyla çevremde dolanıyor, üstümü başımı koklayarak elemle miyavlıyor... Sızıdan inlerken yarım-ağız gülerek sordum: "Hayatının hiçbir aşamasında... miyavlamaktan vazgeçmeyeceksin değil mi?"

Cevabı gayet netti: "Miyav."

Telefon acı acı çaldı. Zar zor doğruldum, aksaya sendeleye gidip açtım.

"Alo?"

"Ahmet Hamdi Bey?" Arayan, Sevin Yokya'ydı: "Nisuaz'da sizi bekliyorum."

Sahi, öğleden sonra buluşacaktık. Tümüyle unutmuşum. "Sevin Hanım... inanın dışarı çıkacak hâlde değilim... Mahzuru yoksa, evime buyurmaz mısınız?"

"Memnuniyetle. Pasta alıp geliyorum o hâlde. Meyveli mi istersiniz, çikolatalı mı?"

"Yo, onun yerine..." bîtap düşmüştüm. Başım dönüyor, bayılmak üzereyim. "Bana kurşun yarasını sarmak için bir şeyler getirebilirseniz hora geçer... Evim Gümüşsuyu'nda..."

Sesi birden değişti; Sevin Yokya, ahizeyi Kunter Kunt'a devretti sanki: "Adresi biliyorum. 15 dakikaya yanınızdayım."

Kurşun etimi delip geçmiş. Feci sızlıyor. Şükür ki kemiğe değmemişti. Sevin Yokya, yarayı sabunla yıkadıktan sonra etanolle temizlerken beynim zonkladı. Ben banyoda inledikçe, Haydut, eşikte ağıt makamında miyavlayarak acımı paylaşıyor. Soğuk Savaş'ta kurşun yiyen kaç kişiyiz acaba?.. Casus hemşire, yaraya kara merhem sürdü. Anlaşılan, bu işte tecrübeli. Nihayet salona geçtik ve bacağımı sargı beziyle sıkıca sardı. Akabinde ben "Kahve pişireyim" diye yekinince, gözlerim kararda, gün boyu afyon tarlasında otlamış at gibi bayıldım...

"Viktor Shiskin'i tanıyor musunuz?"

"Bir tek, onun hangi gezegende yaşadığını biliyorum."

"İsmini duyduğunuzdan eminim. Neden yalan söylüyorsunuz?"

"Meslekî alışkanlık. Kusura bakmayınız... Viktor'un adından önce lakabını işitmiştim. Ona 'Deccal'in Gölgesi' derler." Sevin Yokya, Haydut'u kucağına almış okşuyor, bir yandan da kahve içiyordu.

Burnuma tütün kolonyası tutarak ayıltmıştı beni. Kahve hazırlarken, pikaba bir kırkbeşlik koymuştu. Tanımadığım bir şarkıcı, hiç duymadığım bir şarkı söylüyor:

"Tragedy, tragedy for sale
Come see the train wreck I've become
And when the show is done the tragedy goes on"

"Bankaya yaylım ateşi açan caninin arabası Sovyet malıydı" deyip sustum.

"Banka saldırısı Viktor'un işi. Sizin de malumunuz." Ve ekledi: "İstanbul Emniyet Başmüfettişi Fatin Fantom'u da o vurmuştu."

"Tahminimce, Fatin Bey'in yaralanması, şahsi bir meseleyle alakalıydı."

Sevin Yokya'nın iri gözleri daha da irileşti: "Çok zeki bir dedektifsiniz. Bu hususta_"

"Malumatım yok" diye araya girdim.

Üstelemedi: "Viktor sadece emirleri uyguluyor..."

"Yani?"

"Rusların hedefisiniz Ahmet Hamdi Bey."

"Fakat niye?"

---

* Trajedi, satılık trajedi!
Gel ve gör, paramparça hâlimi
Şov bitse, perde kapansa bile
Devam eder, ezelî Trajedi

"Gayet aşikar. Siz, çağın ayırıcı vasıflarını saptayan ve eserini o minvalde ören bir yazarsınız. Müşterek ve tarihî korkularını yatıştırdığınız cemiyete, modern yaşamla barışmanın çarelerini sunuyorsunuz..."

Güldüm. Gülünce canım acıdı: "Ne münasebet Sevin Hanım? Niyetlerimin ve eserlerimin hadiselere hiçbir tesiri yok ki?"

Gözlerini yüzümde gezdirdi: "Nu vezi lumina din palmă."

"Ne?"

"Rumence bir tavir: Avucunuzdaki ışığı göremiyorsunuz."

"Ve?"

"Hayatî sualler sorduğunuz için, ölümcül cevaplar alıyorsunuz."

"Tehlikenin mahiyetini ve cihetini kestirebiliyorum, lakin sebebini anlayamıyorum."

"Her şey ortada: İstikbaldeki savaşa lüzum kalmasın diye size şimdiden suikast düzenliyorlar."

"C'est n'importe quoi!* Cidden havsalam almıyor!"

"Tüm bunlar, şeytanın ninnisiyle uyumadığınız için geliyor başınıza. 'Küçük Amerika' yerine 'Büyük Türkiye' istiyorsunuz."

"İyi de benim ne kudretim var ne kuvvetim ne cazibem ne de etkim? Siyasi projem de yok. Sadece işimle meşgulüm."

"Malumunuz, Rusya, kendini romanlarda buldu; Roman sütunları üzerinde yükseldi. Modernleşmesini; diplomasiye, akademiye, bilim ve teknolojiye temel teşkil eden romanla garantiledi. Türklerin yaşamına değer katacak ve terakki imkanı bulmasına yarayacak romanların yazılmasına göz yummuyorlar. Türkçe bir hayat kurulmasına mahal vermeye niyetleri yok. Gogol, Tolstoy,

* [*Fr.*] "Tam bir saçmalık!"

Turgenyev, Gonçarov, Dostoyevski muadili bir muharrirsiniz. Sizin kıymetinizi, dostlarınız değil, düşmanlarınız biliyor... Planınız nedir?"

"Hımmm..." Casus Hanım'ın anlattıkları, benim mülahazalarımla [düşünce] örtüşüyordu. Koltuktan yavaşça kalktım. Masadaki kan lekeli sarı zarfın üstünde duran koçanı aldım. Bir çek yazıp Bayan Yokya'ya takdim ettim: "Buyurunuz."

Çekte yazılı meblağı görünce dudağı uçukladı: "Bu-bu ne? Ne için?"

"Şu heykeltıraşa ulaştınız mı? Sergey Sinkov'a?"

"Evet."

"Sizden ricam, Sinkov'dan 50 bin pounda Boris Pasternak'ın ve şu hanımefendinin birer heykelini sipariş etmeniz."

"Hangi hanımefendi?"

"Size, onun fotoğrafı bulunan bir gazete kupürü vermiştim ya?"

"Ha, tamam, evet, anladım."

"Kabul mü? Bu işi halledebilir misiniz?"

"Pasternak, Nobel aldıktan sonra Sovyet hükümetinin gadrine uğradı. Sinkov onun suretini çıkarmaktan çekinebilir."

"Pasternak heykeli çoktan yapıldı, hazır zaten; orasını kurcalamayın. Sinkov tek bir heykel yapacak. Ödeyeceğimiz ücreti de memnuniyetle karşılayacağından kuşkum yok. Yolculuk, nakliye, konaklama, sair masraflar ve sizin zahmetinizin bedelini düştükten sonra artan parayı bana geri verirsiniz. Anlaştık mı?"

Sevin Yokya doğrulunca, kedi, kucağından atladı: "Emredersiniz üstat."

Kabusu hayra yormak

Sehveyledin, sevâbı hata anladın gönül
Dünyâyı müstaidd-i bekâ anladın gönül*
[NÂİLÎ, XVII. yy.]

Rahmetli Bahtiyar Kont'un şoförünü, Sümer Sürer'i evinden arabayla aldım. Hayat bu, roller değişiyor: Her hafta beni Gümüşsuyu'ndan yalıya götüren şoför yolcu koltuğunda, ben direksiyondayım. Arabayı zar zor kullanıyorum. Sol bacağım yaralı zira. Dişimi sıkıyorum.

"İyi misiniz?" diye soruyor.

"Sol bacağımdan vuruldum. Ani hareket edince acıyor" deyip gülümsüyorum.

Şaka ettiğimi sanarak o da gülümsüyor: "Sizde gangster karizması var üstat."

Bebek sahilinde bir pastaneye götürdüm Sümer Bey'i. Kahvaltıda börek yedik, havadan sudan konuştuk. Ona, Çağdaş Türk Edebiyatı derslerinin sonuncusuna katılmasını istediğim

* Yanıldın ve sevabı hata zannettin gönül
Dünyayı ölümsüzlük diyarı sandın gönül

aşağı yukarı 20 kişinin isimleri, adresleri ve telefon numaraları yazılı bir liste ile kısa bir davet mektubu verdim. Yorgo'nun Meyhanesi'nde İngilizce, Fransızca ve Türkçe şarkılar söyleyen Nastasya Filippovna'nın derse muhakkak surette gelmesi gerektiğini vurguladım.

Kendinden gayet emindi: "Merak buyurmayınız efendim. Davetlilerin tümü, tam saatinde orada hazır bulunacaklar. Derse katılmamda bir beis yoksa, ben de anlattıklarınızdan istifade etmek isterim." Sümer Sürer'in bu sözü bende müphem hisler uyandırdı; zira adam, 40 yıl öncesinin Antalya Lisesi'ndeki Farsça hocam Süleyman Fikri Efendi'ye çok ama çok benziyor...

Birkaç gün sonra, öğlene doğru Emniyet Amirliği'ne uğradım. Fatin Fantom işinin başındaydı. Evvela tutanağı imzaladım. Kahve söyledi. Sigaraları yaktık.

Selam kelam, hoşbeş, hâl hatır... İkimiz de aynı terörist tarafından vurulmuştuk. Bir bakıma kan kardeşiydik artık. Fakat o bundan habersizdi.

"Geçmiş olsun" dedim "toparlanmışsınız maşallah."

"Sağolun. Uyandığımda her şey bulanıktı. Sizi o yüzden seçemedim. Ziyaretiniz için müteşekkirim ve şimdi net görünüyorsunuz. Sol kaburgalarımdan biri delinmiş. Cerrahlar, ciğerlerimden kemik kıymıkları çıkardılar."

"Acı, sızı_"

"Hem de nasıl. Tam mesai çalışamıyorum. Gene de bugün öğleden sonra sizi tevkif edeceğiz Ahmet Hamdi Bey. Ve dosya kapanacak. Vaziyetin farkındasınız, değil mi?"

"Evet."

"Bahtiyar Kont'u sizin öldürdüğünüzü basına bildireceğiz." Sigarasından kısa bir nefes çekti. "Gazetelerin akşam baskılarının manşetlerinde isminiz yazacak... Basın toplantısı, ders verdiğiniz fakültede tertiplensin istemişsiniz. Nedenini merak ediyorum. Zira bilmelisiniz ki tutuklanmanızı tragedyaya dönüştürmenize göz yummam."

"O hâlde fakülteye gelmeyi neden kabul ettiniz?"

"Dahiliye Uzmanı ve Dahiliye Nazırı İsmail Namık Gedik Bey bizzat aradı beni."

Acayip. İçişleri Bakanı benim talebimin yerine getirilmesi için devreye girmişti demek? Sevin Yokya'nın marifeti besbelli: Devletin kulağına fısıldayan bir anarşist... Helal olsun. "Vay canına?"

Fatin Bey elinde fincan, alnını kırıştırmış, dudağını bükmüş, başını sallıyordu: "Az değilsiniz Profesör. Zevcem de sizin tarafınızı tutuyor, amirim de. Maşallah ve de bravo."

"Zevceniz mi?"

"Sizi en başta hapse atmamıza o mâni oldu. 'Edebiyatın Mustafa Kemal'ine dokunamazsın!' diye çıkışmıştı bana." Sırıtkan bir gülüşle yudumladı kahvesini. "Nitekim görünen o ki siz de gazi olmuşsunuz." Suratı gevşedi: "Ah, sahi, karım şu kitabı imzalama lütfunda bulunursanız çok sevineceğini söyledi" diyerek masasının üst çekmecesinden *Huzur*'u çıkarıp uzattı. Suçlu sıfatıyla, kaçmadığıma dair zaptı imzalamamın akabinde, muharrir sıfatıyla eserimi imzalamam ona gayet normal görünüyor.

"Memnuniyetle" dedim.

Mehtap Fantom'a sonsuz şükranlarımla yazıp imzaladım romanı. Ve tarih attım: *22 Mayıs 1959 Cuma.*

Hayat endişe ile ıstırap arasında gidip gelen bir sarkaç. Umuma [genel] teşmil etmeyeyim [yaymak], cümlemi düzelteyim: Benim hayatım endişe ile ıstırap arasında gidip gelen bir sarkaç. Her adımda yavaşlasam da nabzım hızlanıyor. Elimde ahşap valizle fakültenin dış kapısından girdim. Kısa merdiveni çıkarken, her basamakta bacağımdaki yara sızladı.

Binaya geçtim.

Mekan gün ışığıyla yumuşamıştı. Talebelerin arasında ağır aksak ilerlerken, kıyamet meridyenini arşınlıyorum sanki, kâinatın tersyüz olması an meselesi.

"Sevgili Ahmet Hamdi Bey!" Bu şakrak sesi tanımıştım. Sağıma döndüğümde, bana hızla yaklaşan Madam Filippovna'yı gördüm. Nurlu çehresinde mucizevi tebessüm. O her gülümsediğinde, bu an için yaşadığımı idrak ediyorum. Nerede olursam olayım, ne yöne gidersem gideyim, attığım her adım beni ona yaklaştırıyor...

Gayriihtiyari gülerek "Nastasya Hanım, sizi görmek ne büyük sevinç!" dedim.

"İzninizle" diyerek valizi elimden aldı ve koluma girdi. "Amma ağırmış" diye muzipçe mırıldandı ve çenesiyle bacağımı işaret ederek sordu: "Yoksa kaza mı geçirdiniz?"

Ilık bir yalan uydurdum: "Burkuldu. Yolları ikide bir kazıyor belediye, her yer çukur."

"Davetiniz beni ziyadesiyle sevindirdi. Dersi dinlemek için sabırsızlanıyorum. Aman Allah'ım, Hollywood jönlerinden bile daha yakışıklı ve Mustafa Kemal Paşa kadar şıksınız!" [Sevenlerimin beni Atatürk'e benzeterek iltifat etmesi gururumu okşuyor;

sanırım Ruslar da aynı fikirde olduklarından beni haklamak istiyorlar.]

"Siz de Kehkeşan'daki [Samanyolu Galaksisi] en ışıltılı varlıksınız Nastasya Filippovna. Sizden sonra sırasıyla güneş ve ay geliyor" deyiverdim.

Üst kata, kol-kola çıktık. Etraftakilerin kimi bizi takdirle, kimi hasetle, kimiyse kınayarak süzüyordu.

Amfi 5'e adım attığımız an şamatacı talebeler ikimizi coşkuyla alkışladılar! İçerisi tıklım tıklım. Nümayiş, tezahürat, galeyan...

Fakat alkışlamak şöyle dursun taaccübün [şaşmak] zirvesinde ağzı açık, donakalmış biri vardı: Fatin Fantom. Birazdan onu dehşetin kaynar kazanına daldıracağımdan habersizdi...

En arka sırada, bitli turist kılığında [sırtında deri ceket, başında ekose kasket, gözünde güneş gözlüğü] oturan Viktor da cin çarpmış gibi sarsıldı. Nastasya'nın roman karakteriyken portreye, heykele, derken insana dönüştüğünü biliyordu; fakat koluma girip fakülteyi şereflendirmesi... Çizmeyi aşmıştım. Ve tarihin en yavaş düellosu başlamıştı...

Valizi, Bayan Filippovna'dan aldım. Ben kürsüye çıkarken o da ön sıranın sol ucuna oturdu.

Beride, Bahtiyar Kont ayakta, sırtını duvara vermiş dikiliyor: Hayalet yoldaşım tam zamanında geri dönmüş!

Bedri Ruhselman, Adalet ve Mehmet Ali Cimcoz, Sabahattin Eyüboğlu, Aliye Berger, Agop Arad, Nesterin Dirvana, Can Yücel, Nur Tahsin Salor, Azra Erhat, Sümer Sürer, Viktor Shiskin, Sevin Yokya... Ve üniformalı polisler ve de kocaman fotoğraf makineleriyle muhabirler... hepsi hazır. Çehrelerde tereddüt, merak, hoşnutluk, mihnet, heyecan emareleri.

Sürpriz misafirlerden Payidar – Şefika çifti, veli toplantısındaki ebeveyn edasıyla yan-yana oturuyorlar. Lami Alem, Cemiyet-i Akvam'dan [Milletler Cemiyeti] gelen tarafsız gözlemci havasında. Boynuzu kurtlu yabankeçisi Şahmat Bey de dağdan inmiş fakültemize. Cemal Nadir karikatürlerine benzeyen takım-elbiseli, matruş zaat, Barbaros Aslanboğa, şu avukat...

"Saygıdeğer talebeler, kıymetli misafirler... Senenin bu son dersini teşrif ettiğiniz için her birinize canıgönülden teşekkür ediyorum" diyerek söze girdim.

Gözüm, katlinden mesul tutulduğum Bahtiyar Kont'a takılmıştı... Hiç rastlaşmaması gereken iki insan tanışıp dostluk kurar ve böylece bir kâbus gerçek olur. En korkunç sahnesine ramak kala, bu kabusu hayra yorabilecek miyim?

Bir lokma gerçek, bir yudum hayal

Şu var ki Polemarkhos,
insan sık sık aldanır.
Kötü gördüğü dostlara sataşır da,
iyi zannettiği düşmanlara sırnaşır.
[PLATON, M.Ö. 428 – M.Ö. 348 *Devlet*]

Göz-ucuyla, kalabalıkta kamufle olmuş Viktor Shishkin'e bakıyorum: Güneş-gözlüğünün cam perdesi ardına saklanmış suratında, Rorschach lekeleri gibi, muhtelif çağrışımlar yüklü gölgeler. Azrail'in yamağı, akademi tarlasında beni biçecek. Daha doğrusu, Makarov'uyla* delik deşik edecek. Fatin Fantom ve ekibi Viktor'u görmüyor bile. Onların da derdi başı beni derdest etmek [yakalamak]. Kâtil tetikte, polis teyakkuzda. Bu gerilimin bana psikolojik maliyetini varın siz hesaplayın. Kendi ayağımın altındaki halıyı çekerken bir nevi Nobel nutku irat edeceğim [söylemek]! Hücumu, edebî manevralarla savuşturamam. Kurşunlar karşısında hüsnütalil, kinaye, tecahülüarif işe yaramaz.

* Makarov PM [Пистолет Макарова ПМ.] 1940'ların sonlarında Nikolay Makarov'un tasarladığı Sovyet yapımı tabanca.

Edebiyat siperinde, canımı gramer kalkanıyla, *sémantique* [anlambilim] miğferiyle koruyup kurtaramam. İnşallah şanslı günümdeyimdir. Aksi takdirde, ömrümün kalanını öbür dünyada geçireceğim! Beynimde bir tarantula yürürken sözlerimi sürdürdüm:

"Çağdaş Türk Edebiyatı dersleri boyunca anlattığımız, roman nazariyesine dair temel bahisleri hülasa edelim evvela. Böylece, talebelerin hafızası tazelenir, misafirlerimiz de mevzuya muttali olurlar. Ne dersiniz?"

Amfide, Mikail'in ıslığı gibi bir teyit ve teşvik meltemi esiyor.

"Modern dönemde insan, kendini merkeze koydu. Buna, bildiğiniz üzere, hümanizm diyoruz. Tanrı'yla münasebetimizi gevşettik. 'Kopardık' demiyorum. Devirler -sanılanın aksine- başlayıp bitmez. Eskiye dair nitelikler, formlar, duyuşlar... kıyıda köşede, derinde satıhta sürer. Tarihten kaytaran milletler, insanlık sahnesinde sessiz, hareketsiz figüranlar derekesine düşer. Onların istikbali ham-hayal, mazisi masal mesabesindedir."

Adalet, saf tebessümüyle 40 yaşında bir ilkokul öğrencisi sanki. Sözlerimin acılığını filtreliyor mu ne? Buraya benimle gururlanmaya gelmiş anlaşılan.

"Modernliğin ifadesi, romanda ortaya çıktı. XVII. asırda hayatın da hikayenin de öznesi konumuna geçti insan. İçimizde hürriyet ümitleriyle, muazzam mesuliyetler üstlendik. Aklımızı kullanmaya cüret ettik. Medeni, ilmî, sanatsal cesaret girdi devreye. Diyebiliriz ki, modernlik, insanlığın risk almasıydı. Geleneksel emniyeti, asaleti ve rahatı seçenler, tehlikeye düştüler. Atadan kalma hakikati incitmeden yeni doğrulara yönelmek mümkündü halbuki. *Qui n'avance pas, recule.* [*Fr.* İlerlemeyen, geriler.] Bugünü mazi ile istikbalin savaştığı bir meydan zannetmekten doğan

fevrilikler sebebiyle zaman kaybettik ve bu kayıp da bize –her ne kadar adına 'hüzün' desek de– huzursuzluk, tereddüt ve mahcubiyete maloldu."

Sabahattin Eyüboğlu ile Mehmet Ali Cimcoz yanyana. Platon'un *Devlet*'inin tercümesini elbirliğiyle tamamladıklarını işitmiştim. Anlattıklarımı liyakatli yani kendini her türlü eleştiriye açık tutan vakur kişilere mahsus bir dikkatle dinliyorlar. Bu da beni daha ihtimamlı konuşmaya yöneltiyor.

"Edebiyatın modern türü roman, diğer türleri kapsar. Nef'i'nin şiirini al, romana koy, olur. Roman, Shakespeare'den bir sayfayı memnuniyetle kabul eder. Fotoğraf, minyatür, illüstrasyon... romanın kapsamına girebilir pekâlâ. Bunu akılda tutalım."

Can Yücel'in bir kaşı kalkıyor. İtiraz mimiği mi, takdir sinyali mi? İkisi birden belki.

"Bir şey daha: Roman diğer sanatların yanısıra envaiçeşit filozofiyi ve muhtelif bilimleri de kapsayabiliyor. Tıp, hukuk, içtimaiyat, kimya, tarih, fizik, botanik... terimleri, teorileri romanda rahatça yer bulurlar. Romanın felsefe ve bilimle alışverişi 350 senedir layenkati [kesintisiz] sürmektedir."

Nastasya Filippovna'nın hem bir hürriyet müjdesi, hem de bir mahkumiyet kararı gibi insanı kıskıvrak yakalayan güzelliğinin tesirinden sıyrılmaya çabalayarak derse devam ediyorum: "Yirminci asrın ikinci yarısında, sinema, romanın önüne geçmiş görünüyor. Lakin düşünebilmek için, faraziyeler ve nazariyeler kurabilmek için bize kelimeler gerek. Düşünce metinseldir. Sözsüz düşünemeyiz. Kelime, romanın atomu, hücresi, yapıtaşı. Neden-sonuç ilişkileri, romanda kuruluyor. Hayatımızı anlamlı, tutarlı bir bütün kılabilmek, hikaye katına yükseltebilmek için roman

vazgeçilmez, elzem bir cihazdır: Yaşamımızın unsurlarını hammadde gibi alır, işler ve bize birçok formüller, modeller, tasarımlar sunar. Duygu haritaları, felsefe rotaları, mana setleri verir. Kimileri 'Hayatım roman' der ya, 'Maceralar yaşadım, sırlar keşfettim, badireler atlattım' demeye getirirler. Halbuki 'Filanca romanı yaşadım' veya 'Yaşadıklarım, falanca romanda anlatılanlara benzer' diyebilmemiz lazımdı. İşin aslı, gençlik yıllarımızın başında, bize yaşamın, âlemin, kaderin, beşeriyetin ufuklarını ve hudutlarını gösteren romanları hazır bulmalıydık, okumalıydık ki, maceramız bidayette [başlangıç] ve nihayette hakikaten romanvari bir mahiyet kazansın. Mamafih roman aksiyondan ziyade tefekküre ve tahassüse [duygulanım], bilgiye ve keşfe dair bir metindir. Evveliyetle, iç âlemimizde cereyan eden hadiselerin tasviridir."

Muhabirlerden biri, talebe gibi el kaldırıp söz aldı ve not defterini sallayarak sordu: "Sayın Profesör, buraya mutat [alışılmış] edebiyat dersi dinlemeye gelmedik! Bize yazmaya değer bir şey verecek misiniz?"

"Merak buyurmayınız, dersin sonunda haber değeri taşıyan, fevkalade bir hadiseye şahit olacaksınız" deyip hafifçe öksürdüm. Şahmat Bey'in suratı kaygan bir sırıtışla çarpıldı.

Derin bir nefes aldım ve derse devam ettim: "Ne diyordum, hah, Tanrı'dan müsaade istedik. Şimdilerde kendimize inanmayı deniyoruz. Şimdilerde dediğim, 350 senedir. Hayrın ve şerrin menşei [kaynak] biziz gayrı. Bu mesuliyetin tazyiki [basınç] altında buhranlarımız da yenilendi, çeşitlendi, kesifleşti. Anlamı değişen dünya epey karmaşıklaştı; kulluktan Tanrılığa geçemediğimiz gibi, meleklikten men edildik, masumiyetten

mahrum kaldık. Fizik, dünyayı kâinatın merkezinden kaydırdı; evrim bilgisi gövdemizi kuşattı; psikanaliz de hepimizi az-çok hastalandırdı. Çelişkiler bakımından zengin bir dünyada, eleştirel alakaya muhtaç yaşıyoruz. Yaradan'ı şehre çağırmak muhal; zira *paradigme* [*Fr.* paradigma] değişti. Tekamülü kabul etmekle, mükemmelden koptuk. Telafisi imkansız bir tereddüt kanununa tâbiyiz artık. Bu nedenle, Tanrı'nın krallığından bazı hatıralar derlemeyi, hatta yeni mamulleri eski cetvellerle ölçmeyi mühimsiyorum."

Görünüşe bakılırsa, anlattıklarım en çok Viktor'un alakasını celbediyor. Ve en çok Fatin Fantom'u bunaltıyor. Ne de olsa Başmüfettiş, tutuklamak için sabırsızlandığı adamın keyfini bekliyor; kucaklamak için yanıp tutuştuğu kadına yanaşamıyor. Cevval zaptiyenin, birtakım akademik tatavalara maruz kalması reva mı?..

"Velhasıl... mekanik ve tam manasıyla ruhsuz bir âlemde imanı yitirdik. İnanç namına elimizde kala kala gösterişçilik, şarlatanlık ve inkar kaldı. Evet, inkarcılık artık ahireti değil, yeni bir manaya kavuşan dünyayı reddetmektir. Gelgelelim, Batı'da Tanrı'nın vefatı ilan edildiğinden beri, tabiat ana da can çekişiyor. Kabul olunmayan dualarla ruhumuzu kurtarabiliyorduk; şimdi ise tutmayan lanetlerin *effet secondaire*'leriyle [*Fr.* yan-etki] mahvoluyoruz. Kim bilir, yakın gelecekte insan soyunun yerini alacak robotlar bile rüyalarında Tanrı'yı görecekler belki? Bana öyle geliyor ki roman, bizi masallardan çekip kurtarırken, paradoksal olarak, masalsız bir hayatın imkansızlığına da işaret etmeli. Bir lokma roman, bir yudum masal: İnsanın zihinsel diyeti bu galiba."

Kürsüdeki bardaktan bir yudum su içtim. Bedri Ruhselman'la göz-göze geldik. Bakışlarında bir hipnoz mahmurluğu.

"Affedersiniz... Mevzuyu biraz dağıttım... Haydi, beraberce bir roman tasavvur edelim. Balzac'ın, Dickens'ın, Tolstoy'un ruhlarını çağıralım ve onların riyasetinde, bugünün, 1959'un şeraitini, atmosferini ve icaplarını da hesaba katarak, yola koyulalım."

Gerçekleşen kehanet, patlayan tüfek

Şeytanı kovalarken melekleri ürkütme.
[RAINER MARIA RILKE, 1875-1926]

Amfiden çıt çıkmıyor. Herkes nefesini tutmuş. Gün ışığı dahi donmuş âdeta; hiçkimse, hiçbir-şey kımıldamıyor. Saatler, zaman durmuş. Uhrevi bir istop hâli.

"Evvela hikayeyi mi düşünmeli, karakteri mi? Bu ikisi birbirinden ayrılmaz. Roman okurken zihnimizde beliren iki soru bizi metne bağlar: 1- Şimdi ne olacak? 2- Kahramanımız şimdi ne yapacak?.. Karakterden başlayalım: 50'li yaşlarda bir akademisyen düşünün: PROFESÖR. Bugün, 1959'da, burada, İstanbul'da yaşıyor. Edebiyat uzmanı olsun mu? Olsun. Meslektaşımız. Roman da yazıyor. Oh, onu gerçek hayattan tanımak avantajına sahibiz. Profesör, nevrotik bir adam. Entelektüellerin alametifarikası nedir? Koşulların ve ihtimallerin menfi taraflarına kafa yormak. Adamımız şık ve fakat bunalımlı. Meslek sahibi, hatta tuzu kuru, gelin görün ki huzursuz. Saygın velakin ağzının tadı yok... Ne düşünüyor? İmkanların heba edildiğini.

Cemiyetin zaman kaybettiğini. Değer üretmede geri kalındığını. Kendisini de tutamaksız, boşlukta, muvaffakiyetsiz addediyor. Emeklerinin, eserinin cazibeden mahrum, tesirsiz kaldığını... Haklı mı? Haklı. Yanılıyor mu? Evet. Yani hem öyle hem böyle. Neden? Çünkü hayata kendi zaviyesinden ve kendi şartları içinden bakıyor. Kahramanımızın zayıf yönünü saptadık: Endişeleri, ümitlerinden ağır çekiyor."

Viktor'un gözlerinde alev dikenleri.

"Birgün, Profesör bir adamla tanışır. 30'larında, hâli vakti yerinde, Avrupalarda yüksek tahsil görmüş, sanat eserleri biriktiren biri. Ona KOLEKSİYONER diyelim. Profesör ile Koleksiyoner dost olurlar. Haftada bir buluşurlar. Optimist, güleç, tatlı dilli Koleksiyoner, Profesör'ün vehimlerini giderir."

Bahtiyar Kont'un yüzünde Mona Lisa tebessümü: Gözlerinde hicran, ağzında sürur.

"Romanımızda aşka ve cinselliğe alan açmamız gerek. Aksi takdirde beşerî gerçekliğin uzağına düşeriz. Başkarakterimize bir sevgili bulalım. Hımmm... Tamam, Koleksiyoner, Profesör'e 'Sizinle tanışmak isteyen harikulade bir hanımefendi var' desin. Gayet makul. Profesör, evvela bu teklifi reddedecektir. Neden? Çünkü hikayenin kuralı bu: Başkarakter maceraya balıklama atlamaz. Muhatap ısrar eder, kahramanımız durup düşünür, bilahare DİLBER'le tanışmaya razı gelir..."

Nastasya Filippovna, elini alnına götürüyor. Mahcubiyet alameti.

"Macera başlasın artık. Normal dünyada mahzun ve yalnız bir Profesör vardı. Şimdi, onu bir eşiğe çektik. Ne olacak? Adamımız aşka yelken açacak. Peki. Büyük gün gelir. Profesör, Koleksiyoner'in yalısına gider. Dilber'le tanıştırılacağı için

heyecanlıdır. Fakat... Bu "fakat" bağlacı mühim. Romanda neden-sonuç ilişkileri bize kurguyu verir. Bununla birlikte, inandırıcılığın, gerilimin, merakın garantisini de aksaklıklar, pürüzler, felaketler sağlar."

Aliye Berger başını sallayarak sözlerimi onaylıyor.

"Profesör eve girer. Şöminenin üstünde bir tabanca görür. 'Bu da ne?' diyerek alır tabancayı. Salona geçer. Bir de bakar ki Koleksiyoner vurulmuş, kanlar içinde yatıyor! Dahası, ortada ne Dilber var ne de bir başkası. Tam o anda evi BAŞMÜFETTİŞ riyasetinde zaptiyeler basar. Müfettiş'in talimatıyla, Profesör gözaltına alınır. Gelgelelim, Müfettiş tahkikat bitene ve vaziyet kesinleşene dek, yani birkaç haftalığına, adamımızı tutuklamayacaktır, çünkü edebiyat-sever zevcesi ona 'Böyle mühim bir muharriri tevkif edersen bozuşuruz!' demiştir."

Fatin Fantom dudak büküyor ve bıyığıyla oynuyor. Yani sözlerimden huylanıyor.

"Şimdi ne olacak? İşte, dramatik soru soruldu. Ve roman mayalanıyor. Siz de meraklandınız mı?.. Güzeeel. Profesör'ün masum olduğunu biz okurlar biliyoruz. Fakat Müfettiş bilmiyor. Nedir bu? Gerilim. Bizim bilmediğimiz, başkarakterin ve Polis'in de bilmediği husus ne? Koleksiyoner'i kimin öldürdüğü. Bu da bize esrarı [gizem] verir. 'Neler oluyor?' sualinin karşılığıdır esrar."

Talebelerin yarıya yakını bu sözlerimi not alıyorlar.

"Romanı bir derste tafsilatıyla [ayrıntı] anlatmak muhal. Çerçeveyi ve iskeleti kurmaya bakalım... Koleksiyoner, Profesör'e hayran. Onun yazdıklarına, kitaplarına derin bir ilgi duyuyor. Dilber de öyle. Pek az insanın okuduğu kitapların, ileride,

seneler sonra, muazzam bir etki uyandıracağı fikrindeler. Bu bir. İkincisi, Koleksiyoner de Dilber de İngiltere'de tahsil görmüşler. Koleksiyoner homoseksüel. İngiltere'de bir RUS'la aşk yaşamış. Rus, SSCB yurttaşlarının birçoğu gibi KGB'ye çalışıyor. Bu arada, Sovyetler Birliği'nde bir atom bombası deneyi için üretilen insan suretindeki mankenlerin, robot yapımında kullanılmasına karar verilmiş. Zira prototipler gerçek insana o kadar benziyor ki, deneyde patlatmaya kıyamıyorlar. Fakat robot projesi de başarısız olmuş. Böylece, Rusların elinde kanlı canlı insanlara benzeyen birkaç MANKEN kalmış. Hikayeyi izleyebiliyor musunuz? İşler fazla mı karmaşıklaşıyor? Evetse, bu da romanın gereğidir: Başımıza gelenler ekseriya bizimle ilgisiz görünen hadiselerin neticesidir; hayatta bu irtibatları göremeyiz, romanda layıkıyla okursak eğer, pekala görürüz."

Son cümlem Nesterin Dirvana'nın kaşlarını kaldırdı.

"Rus casus esasen mühendis. Şiir miir yazıyor. Gerçekte homoseksüel değil. Koleksiyoner'e gizli bir maksatla yaklaşıyor. Ondan önce, Dilber'le birbirlerine sevdalanmışlar. Casusun sevdası yalan elbet. Koleksiyoner'den, Dilber'in anlattıkları sayesinde haberdar olmuş. Kızı hamile bırakıyor ve terk ediyor. Dilber de İstanbul'a geliyor ve çocuğunu doğururken ölüyor. Yaaa... Allah rahmet eylesin."

Nastasya'nın dudakları hayretle aralandı. Yani, Nermin Mermi'nin. Üstüme yıkılan cinayetin faili, kalbimi avcuna almış, Rus şarkıcı rolü oynamış, Fatin Fantom'u ayartarak hapsedilmem için çabalamış, yani hep iyiliğimi istemişti.

"Peki, madem Dilber ölü, Koleksiyoner, Profesör'ü kimle tanıştıracaktı? Kimseyle... Casus Rus, Profesör'ü öldürmek için

harekete geçmişti. Koleksiyoner, Profesör hakkında her şeyi sevgilisi Rus'a İngiltere'de anlatmıştı. Bunun müthiş bir hata olduğunu geç anladı. Ruslar, Türkiye'ye modernleşme yolunu açacak mahiyette ve seviyede romanlar kaleme alan birinin –her ne kadar eserleri revaç bulmasa da– ortalıkta elini kolunu sallaya sallaya dolaşmasına göz yummayacak, onu vuracaklardı. Zira, kendi tecrübelerinden biliyorlardı ki bir milletin yükselişi romanlarla mümkündür... Koleksiyoner, Profesör'ün hayatını kurtarmak için bir çare düşündü..."

Bahtiyar Kont'un hayaleti silikleşip belirginleşirken alnını kırıştırıyor.

"Ondan önce, şu Manken meselesini izah edelim: Son derece güzel bir kadın görünümündeki, sanatsal değer taşıyan mankenlerden birini, Rus'un tavassutuyla [aracılık] satın-almıştı Koleksiyoner. Sonra manyakça bir fikir geldi aklına. Ruslar, mankenleri robota çevirememişti. Fakat bizim Koleksiyoner, psişik mevzularda uzman bir bilim-adamına müracaat etti. Ona da RUHÇU diyelim mi? Ruhçu'nun teorisine göre, insan ruhu 'tabula rasa' [boş levha] değil; hepimiz, şahsiyetimize temel teşkil eden manevi donanımla geliyoruz dünyaya. Ruhumuz edamızı, tavrımızı, ifademizi, istikametimizi, temayüllerimizi tayin ediyor. Dolayısıyla, bir ruh bedenden ayrıldı mı, bir başka bedene giremez. Gelgelelim, Koleksiyoner'in elinde, ruhu olmayan bir beden vardı. Yani, insan eliyle yapılmış manken. Böylece, bir ruh celsesi düzenleyerek, Dilber'in ruhunu, Manken'in bedenine koydular."

Bedri Ruhselman sessizce öksürürken yumruğunu ağzına götürüyor.

Takdir dolu bir şetaretle [şenlik] "Bence harika bir fikir!" diyorum, dostumu ayıplamadığımı izhar ve onun kaygılarını

teskin için. "Manken canlanmıştı. Bu dünyalar güzeli genç kadın, Beyoğlu'nda bir meyhanede sahneye çıkıyor, şarkılar söylüyor. Kendine, görünümüyle uyumlu bir Rus ismi bulmuş. Bu adın hikayesini atlıyorum. Profesör, meyhanedeki Manken'den etkileniyor. Manken'e meftun biri daha var: Müfettiş. Öte yandan, Profesör'ün dikkatini çeken husus şu: Manken İngilizce, Türkçe, Fransızca şarkılar söylüyor. Fakat Rusça şarkı söylemiyor. Dikkat ederseniz, Profesör yavaş yavaş dedektife dönüşüyor. Öyle ki, namevcut unsurları yani noksanları dahi saptayabiliyor."

Viktor'un gözlerinde korku ile öfke ikide bir yer değiştiriyor.

"Ruhçu, Profesör'ün ahbabı. Adamımız biliyor ki Ruhçu, Koleksiyoner'le de tanışmış. Profesör, adını, tevkif edilmeden evvel temize çıkarabilmek için, birçoklarıyla görüşüyor, bilgi topluyor. Bu arada, esrarengiz bir TÜRK AJAN, Profesör'e kritik bilgiler veriyor ve yardım ediyor."

Sevin Yokya portresi yapılırken fotoğrafı çekilen bir çiftçi kadar gergin.

"Soğuk Savaş atmosferinde, Amerika'yla yakınlaşmış Türkiye'nin, yakın gelecekte felsefi ve edebî bir yükseliş imkanı yakalayacağını düşünen Ruslar, bu terakkiye öncülük etmesi kuvvetle muhtemel Profesör'ü haklayacaklar. Halbuki bîçare muharririn yazdıklarını şu dönemde kimse umursamıyor. Koleksiyoner de 'Rusların, Profesör'e cinai bir *motivation*la [*Fr.* motivasyon] yönelmelerine sebep oldum' diye nedamet ve telaş içinde harekete geçmiş. Profesör'ü kaçırmaya, saklamaya çalışıyor. Onu başka şehirlerde inzivaya çekilip roman yazmaya davet ediyor. Gizli seyahatlere çıkmasını teklif ediyor. Taşınmasını sağlamaya uğraşıyor. Nafile. İhtiyar yazar, tüm teklifleri

geri çeviriyor. Koleksiyoner, bir gangsterle anlaşıp, eski sevgilisini yani Sovyet casusunu öldürtmeyi deniyor. O da olmuyor. Gayretlerinin boşa çıkması sebebiyle, Koleksiyoner son çare, bir plan kuruyor: 'Profesör'ün cinayetle suçlanmasını sağlarsam, onu hapse atarlar. Avukatlarım sayesinde dostumu idamdan kurtarır, cezasını müebbet mahkumiyete çevirtirim. Rus, hapisteki üstadı öldüremez. O da içeride bol bol okuyup yazar; Türkiye bu işten kazançlı çıkar...' Bunun için de, Manken'le, yani Dilber'le anlaşıyor. Hesapta, Manken tetiği çekecek. Koleksiyoner ölecek. Cinayeti, Profesör işlemiş gibi görünecek..."

Salondakilerin çoğu kaşlarını çatmış, başını yana eğmiş, elini yanağına dayamış yani pürdikkat hikayenin devamını dinliyorlar.

"Rus biliyor Manken'in gerçekte Dilber olduğunu. Tam da bu nedenle, Dilber'in çocuğunu kaçırıyor. Yani kendi oğlunu. Çok acayip, değil mi? Ölmüş bir kadına şantaj yapıyor hergele!.."

Viktor'un da meraklandığını ve sözlerimi tamamlamadan silaha davranmayacağını umuyorum.

"Koleksiyoner neden canını feda etti? Kolay mı? Bu da kavi [güçlü] bir sual. O neşeli, iyimser, ümitvar adam? Elbette, Profesör'ün başına sardığı belanın diyetini ödemek için. Fakat bir husus daha var: Koleksiyoner, babasının zulmüne maruz kalmıştı. Homoseksüel olması, şanlı pederini hayalkırıklığına ve öfkeye sevketmişti. Binaenaleyh, Koleksiyoner'in ruhu yaralıydı. Neşesinin gerisinde acı, iyimserliğinin ardında tedirginlik, ümitvarlığının berisinde pişmanlık saklıydı. Profesör'ü babasının yerine koymuştu. Böylece, intihar etmekle öz babasından intikam almayı, seçtiği babasına hayat vermeyi denedi."

Payidar Kont hışımla kalktı. Gitmeye davranırken, eşi Şefika Hanım'ı bileğinden tutup çekiştirdi. Kadın elini kurtardı ve yerinde kaldı. Payidar Kont... tımarhanede olsa, iğne yapıp bağlarlardı onu...

Bahtiyar 'Hayalet' Kont yutkunuyor; Nastasya 'Nermin Mermi' Filippovna'nın gözleri dolmuş; Viktor 'Cani' Shishkin üzgün bir çitaya benziyor.

"Mezkur intihar, bildik türde bir canına kıyma değil. Dedim ya, Manken'den yardım aldı Koleksiyoner. İşin içinde bir üçüncü kişi daha vardı. O da, Manken'in şarkı söylediği meyhanede, Müfettiş'e, Koleksiyoner'in gene Profesör'ü müdafaa etmek üzere haftalar önce işlediği çifte cinayeti ihbar etti. Böylece, Profesör eve adım attığı anda, zaptiyeler içeri daldılar!"

Konuşurken, bir yandan da ahşap valizi alıp kürsüye koydum. Açtım.

"Sonuç? Bu romanı nasıl bitirmeli? Koleksiyoner boşuna mı öldü? Profesör, cinayetin bir mizansen olduğunu, tüm teferruatıyla anlasa bile, Rus casuslarının cirit attığı, ruhların uçuştuğu, cürümlerin ve kabahatlerin birbirini tetiklediği hikayeye, polis inanır mı? Asla ve kat'a."

Viktor tabancasını çekerken, valizden 'Şikago Daktilosu' Thompson'ı çıkardım. Sovyet ajanı Makarov'u doğrultmuş, bana doğru koşuyordu. Eğilerek siper aldım. Birkaç el ateş etti. Talebelerin ödü koptu, misafirler şoka girdi, polisler hareketlendi. Yerimden fırlayıp TA-TA-TA-TA-TA-TA-TA-TAAAAAAAAA!.. Viktor Shiskin'e kurşun yağdırdım. O, kanlar içinde düşerken, zaptiyeler silahlarını çektiler. Kimileri ayaklanmış, kimileri yere yatmış, kimileri kendini kapıdan dışarı atmıştı.

Haykırdım: "Durun!" Böyle heyecanlı anlarda emir vermek işe yarar. İnsanlar âdeta taş kesildiler. Kimse kıpırdamıyor.

"Nastasya Filippovna!" diye gürledim "Lütfen gelir misiniz?" Fatin Fantom dehşet içinde bize bakarken, elindeki tabanca titriyordu.

Daktilonun tetiğine bastım. Zaman yavaşlamıştı. Nastasya'nın başından, gövdesinden kıymıklar, yongalar, kıvılcımlar, tozlar, dumanlar saçılıp savruluyordu. Estetik bir 'karabasan sahnesi'ndeydik. Düşsel atmosferde gerçek silahlar, gerçek mermiler... Barut kokulu, alevli infilak esnasında "Hepimiz hayal ürünüyüz" diye düşündüm.

Kalbimin sahibinin kehaneti gerçekleşmişti: "Âşığım tarafından katledileceğim."

Başmüfettiş ağlamak üzereydi. Olup bitene mana veremiyor zavallım. Böyledir, acı, anlamanı engeller.

Amfide bir zelzele şoku, mahşer dehşeti; mekan zangırdıyor; insanlar çığlık çığlığa kaçışıyorken tüfeği kürsüye bırakıp ellerimi kaldırdım. Ürkek balerin adımlarıyla etrafımı sararak beni kanuni bir çembere alan zaptiyelere teslim oldum.

Acayip, içimde korku yahut muadili bir his yoktu. Sanki uzun süredir yazmaya çalıştığım roman nihayet sona ermişti ve ben karakterlerle vedalaşıp sahnenin dışına çıkıyordum. Önde birleştirdiğim bileklerime kelepçe vuran memura uçarı bir tebessümle "22 Mayıs..." dedim "bugünü her sene kutlayalım!"

Sıradan insanlar hep kendini Tanrı sanır

Hamdi Bey, hayaletinizi, çevremdeki pek çok insandan daha yakın buluyorum kendime.
[ENİS BATUR, *Memnu Mıntıka*]

Fatin Fantom feriştahını şaşırmış: "Çılgınlıktan da öte bir şey bu... Anlayamıyorum... Hiç emir vermeden büyük bir savaşı nasıl yönetebilirsin ki?.." Nezarethanedeki hücredeyim. Paslı karanlıkta sivil bir deli gibi kıvranan başmüfettişe demir parmaklığın ardından gülümsüyorum. Bu, onu büsbütün ifrit ediyor. Kısık, marazî bir sesle haykırıyor: "Tek başınıza o azılı Moskof casusunun icabına baktınız! Yaptığınız şey... vahşice ve de mucizevi! Siz... muharrir kisvesinde bir büyücüsünüz!"

"Aslında... muharrirler, büyücülerden daha yamandır mirim."

"Öyle mi diyorsunuz?.." Başmüfettiş'in yüzünde dalgınlık titreşimleri. "Size medyûn-ı [borçlu] şükranım. Meslek hayatımda ilk defa, tevkif ettiğim birini mükafatlandırma arzusu duyuyorum." Ne de olsa, onu yaralayan casusu mıhlamıştım.

Lakin odada şahlanan pembe fili görmezden geliyordu: Sevdiği kadını gözünün önünde, taramalı tüfekle paramparça etmiştim.

"Nastasya Filippovna'nın elim akıbetinden ötürü çok üzgünüm" diye mırıldandım. Zira ben de Nastasya'nın yasını tutuyordum. Âşıktım ona.

Başını iki yana salladı: "Alın benden de o kadar ve sevda radikal bir yanılgıymış meğer. Haspa robot çıktı..." Adamcağız, şaşkınlıktan harap olmuştu.

Serinkanlı ve sakin soruyorum: "Beni salacak mısınız artık?"

Kapının kilidini açtı. Metalik, yorgun sesinde bir dirhem istihza: "Bize başka çare bırakmadınız ki Ahmet Hamdi Bey!"

Kucağımda bir yığın mevkuteyle [süreli yayın] döndüm eve. Manşetlerindeydim. Masamda, bir gazeteyi bırakıp öbürünü alıyordum. Haydut da etrafımda dolanarak haberleri okuyor. Şıppadak şöhrete kavuşmuştum: "Meşhur muharririmiz, KGB casusunu vurdu!" Beynelmilel bir entrikayı boşa çıkarmıştım: "Ahmet Hamdi Tanpınar, Sovyet komplosunu bozdu!" Bir intikam şövalyesiydim: "Polisimizin öcünü romancımız aldı!"

Telefon çalınca kedi masadan atlayıp uzaklaştı.

Remzi [Bengi] Bey telefonda kulak okşayan sözler sıralıyor: "*Huzur*'un yeni tabı için talimat verdim Hamdi Bey. 10 bin adet basıyoruz! Telif ücretinizi banka hesabınıza peşinen yatırdım bile. Müsaade buyurursanız *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü derhâl neşredeceğiz. *Beş Şehir*'i de isterim... Siz bir millî kahramansınız efendim."

"Alakanıza çok teşekkür ediyorum Remzi Beyciğim. *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* sizindir; lakin romanda bazı tashihler yapmam için bendenize mühlet veriniz. *Beş Şehir*'i Tarih Kurumu'na teslim ettim; o hususta affınızı rica ediyorum."

"Siz nasıl münasip görürseniz üstadım. Kağıda döktüğünüz her kelime yayınevimiz nezdinde bir mücevherdir..."

Telefonu kapadım. Haydut, konuşmamızı mı işitti, memnuniyetimi mi sezdi nedir, bir 'tebrik miyavı' lütfetti.

Arnavutköy'deki yalıda, İngiliz asilzadeleri misali, Herend porselen fincanlardan, çaylarımızı yudumluyoruz. Bahtiyar Kont, bendeniz ve Nermin Mermi. Evet, onunla nihayet buluşmuştuk. Sanat tarihçisi prenses, cennetten dünyaya dönmüş olmaktan gayet memnun: "Siz... romanda da, hayatta da imkansızı başardınız Ahmet Hamdi Beyciğim. Samanlıkta balina aradınız ve buldunuz!"

Bu sözü üzerine Leydi Mermi'ye âşık oldum ve Nastasya'yı [yahut bu iki kadın arasındaki farkı] ebediyen unuttum. "Bense mahcubum..." diye pembe bir yalan uydururken, yüzümün pembeleştiğini umuyordum "Nermin Hanım, sizi kurşunlamak..."

"Aman üstat, canım hiç yanmadı ki. Nastasya Filippovna'nın bedeninde mahpustum; sayenizde, kendi vücudumun daha zarif bir numunesine kavuştum. Hepsinden önemlisi, oğlum Murat"a ve cefakar anneciğime..."

"Ben sadece Bahtiyar Bey'in *méthode*'unu tatbik ettim. Üstelik, ondan miras kalan parayı kullandım" dedim.

Sevin Yokya'ya Nermin Mermi'nin fotoğrafını vermiştim. Derhâl harekete geçerek, Rus heykeltıraş Sergey Sinkov'dan onun bir heykelini sipariş etti. Sinkov, Nastasya Filippovna heykelinde kullandığı malzemelerden şaşmamalıydı. Çılgın yontucu, emeğine karşılık 50 bin Pound yani 600 bin Ruble ödeyeceğimizi

duyunca, çok heyecanlanmış; harikalar yaratmıştı. Ondan, nükleer denemelerde kullanılmak üzere hazırladığı maketlerden birini, Boris Pasternak'ı da aldık. Casuslar Kraliçesi Sevin Yokya, KGB mensuplarına, Rus polislere ve gümrük memurlarına rüşvet dağıta dağıta, kutsal emanetleri İstanbul'a getirmişti. Bedri Ruhselman riyasetinde [başkanlık] ruh celsesi tertipleyip Nerminella ve Bahtiyar Kont'un ruhlarını yeni bedenlerine yerleştirdik. Celseden önce beni kenara çekmişti: "Artık inanıyor musun?"

"Neye?"

"Ruha, ölümsüzlüğe, ahirete?.."

"Âmennâ... Tüm kalbimle inanıyorum Bedri... Sen de kılavuzum ve şahidimsin" dedim.

Nerminciğim'in ölüm raporunu imhaya, dostum Hasan Âli Yücel yardım etti. [Şükür ki, ona yazdığım mektubu postalamama lüzum kalmamıştı.] Anlattığım tabiatüstü hadiseleri gayet normal karşılamıştı Mevlevî sabık nazır [bakan]. Yücel hâlâ forsluydu, kimi bürokratlar onun sözünü dinliyordu. Vefat haberlerini de matbuat arşivlerinden kaldırttı. Şehit anne, 'resmen' canlanmıştı yani.

Küçük Murat'ın firari [kaçak] deccal babasını harcamış, merhum melek annesini hayata döndürmüştüm... Ona yeni trenler alacak ve ömrüm yettiğince babalık etmeye bakacağım... Kader, zamanın doğası galiba... Yavrucağa, Maarif Vekaleti'nden burs verilecek. Ben de öğrenimiyle yakından alakadar olacağım. Troçki'ye okuyamadığım Yahya Kemal şiirlerini onunla paylaşacağım...

Nermin Mermi bizim üniversitede akademik kadroya alınsa... İnşallah o da olur.

Bahtiyar Kont cinayetten arandığı için, ona farklı bir beden ve yeni bir kimlik ayarlamak gerekti. Sevgili refikim, 30'larındaki

Pasternak suretinden çok memnundu, zira yakışıklılığından birkaç puan eksilse de, boyu epey uzamış, 1.88 m olmuştu! Nobelli yazar tam tamına 1 sene sonra vefat edecek, fakat İstanbul'da onun genç ikizi mutlu mesut yaşayacaktı. Bense, Bahtiyar'ın anca evvelsi gün fırsat bulup tabettirdiğim fotoğrafına bakarak hatıraları yâd edecektim...

"Deha ve delilik, nadir bulunan bir madalyonun iki yüzüdür" diyor Bahtiyar "Ve o nadir madalyon sizin boynunuzda üstadım."

"Aman efendim_"

"Sözünüzü balla kestim, fakat yüksek müsaadenizle şunu söyleyeyim: Benim metodum bir sırdı. Siz hem sırrı keşfettiniz, hem muammayı çözdünüz, hem de beynelmilel bir operasyonu yöneterek, müthiş bir harpten galip çıktınız... Ben sizin hayatınızı kurtarmaya çalışırken, siz beni dirilttiniz. Üstelik 20 santim uzun bir adama dönüştürdünüz. Dahası, aynaya her baktığımda *Doktor Jivago*'nun müellifini görüyorum!"

"Sıradan insanlar, Tanrı olmadıklarını unuturlar Bahtiyar Bey... Yüce Allah, Tanrı olmadığımızı unutacak denli sıradanlaşmaktan korusun hepimizi."

Cehennemdeki en uzun ırmakta sürüklenmek

Tanpınar Türkiye'dir.
[BESİM DELLALOĞLU,
***Modernleşmenin Zihniyet Dünyası*]**

Nermin Mermi'nin sarmaşıklı kirpikleri, duru durgun bir göle benzeyen gözlerine sonsuz derinlik katıyor. O gözlerle her an yangın çıkarabilir.

Ortalık, perdenin açılmasına saniyeler kalmış bir tiyatro kadar sessiz. Sakin gece, daha ulvi bir sükûnete gebe. Evimin salonundaki üçlü koltukta yan-yanayız. Mahrem ve masum sevinçleri cezbeden ferah tenhalığın tadına varıyorum.

"Siz mi yazmıştınız 'Dâhiyi çuvallatan, dostlarının ona yardım etmeye çalışmasıdır' diye?" İnce yüzünde bir şükran esintisi.

"Hayır" diyorum "bana sorarsanız, dâhiler, sanılanın aksine, desteğe epey ihtiyaç duyarlar."

Başını omzuma yaslıyor: "Tüm dünya sözünü ettiğine göre, aşk diye bir şey olmalı, değil mi?" Sesi, kendi tebessümünü yudumluyormuş gibi geliyor.

"Öyle..." O an, lügatin kuş misali kanat çırparak benden uzaklaştığını, kelimelerin boşluğa dağılan köpükler, baloncuklar gibi söndüğünü duyumsuyorum.

Işığın kısılmasından huzursuzlanmıyorum; karanlık da görülmeye değer geliyor. Bu bir rüyaysa bile, biliyorum ki uykuda değilim ve gerçeği avucumda tutuyorum. Hayatın dışına düşsem ne çıkar, zamanın içindeyim; ruhumu en münasip merciye emanet ettim. Velhasıl teselliden doğan memnuniyetin, ziyan sebebiyle duyulan elemi katbekat aştığı bir maneviyat yöresindeyim.

Ebediyetin tılsımlı meltemini tenimizde hissettiğimiz şu eşikte, Nermin'in de benim de hiç acelemiz yok. Zira... o şahane bir kadın, lakin dişi değil. Ne gam! O kadar kusur, kadı kızında da bulunur. Bedeni suni, fakat ruhu sahici ya, siz ona bakın. Biz ikimiz *âmes sœurs*'üz [*Fr.* ruh eşi]. Ömrümün şu son demlerinde, masumiyetimi bu aşk sayesinde geri kazanıyorum. Ve şefkate nail oluyorum [ulaşmak]. Daha ne olsun...

"SSCB neyin kısaltması?"

Bunun bir tuzak soru olduğu aşikar: "Siz söyleyin."

"Seni Seviyorum Canım Benim."

Kahkahamı frenledim: "Ona ne şüphe!.."

Haydut, pati uçlarına basarak hole geçiyor. "Sahi, ona neden köpek adı verdin?"

"Kedim önceki hayatında köpekmiş."

"Tüm kalbimle kâni oldum ki..." deyip susuyor.

"Neye?"

"Huzur Tanpınar'da" diyor ve usulca doğrulup bana yaklaşıyor.

Şakacıktan sitem ediyorum: "Oh, mevzu döndü dolaştı, gene bana geldi."

Yüzünü suratıma hizalıyor: "İki insan öpüşeceğine konuşursa böyle olur."

Tuhaf, dudakları ağzımı yakmıyor artık.

O da ne? Sevgilimin kasıklarındaki nem... Şaşalamıştım: "Gerçekten mi?"

Pembeleşen yüzünde *érotique* bir gülüş yanıp sönüyor: "Rusya'dan sevgilerle!"

Çılgınlık, bizim normalliğimizin bir parçası galiba...

Hakikaten de dingin, hoşnut ve müsterihim.

Tahminlerde bulunan, çaresiz bir ihtiyar değilim artık.

Korktuğum başıma gelince özgürleşmiştim.

Miraca yükselip Nirvana'ya ulaşmıştım âdeta; üçüncü gözümle bakıyorum dünyaya.

Yılların benden götürdüklerini geri almak ve bana getirdiklerinden kurtulmak için çabalamama lüzum kalmadı.

Cehennemdeki en uzun ırmakta sürüklenerek cennete varmıştım.

Ve buradan bakınca, mazi yabancı bir ülke gibi görünüyor.

SON

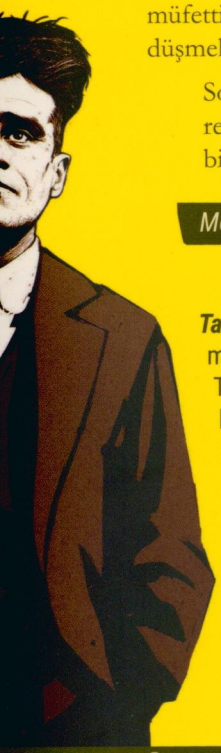
1959

Bir insan harikaysa, göründüğünden de harikadır.

“İnanır mısınız, **aşksızlık bana daha romantik geliyor.** Gönül sayfasını temiz tutmak... Hani, nerede, ona yaklaştıkça kendime geldiğim sevgili?”

Gizemli koleksiyoner **Bahtiyar Kont**'la dostluk kuran **Profesör Tanpınar**'ın endişeleri yatışmış, neşesi yerine gelmiştir. Bahtiyar Bey, Tanpınar'ı **Nermin Mermi** adlı zarif bir kadınla tanıştıracaktır. Fakat o gün Nermin Hanım randevuya gelmez ve Kont öldürülür. Tanpınar, cinayetin baş şüphelisidir. Polis müfettişi **Fatin Fantom**'un kovaladığı Tanpınar'ı, hapse düşmekten çok daha büyük tehlikeler beklemektedir...

Soğuk Savaş ortamında ruh çağırma seansları, rehine krizleri, kaçak radyo yayınları ve daha birçok acayiplik peşpeşe gelirken...

Menteş, Tanpınar'ı Tarantino'yla buluşturuyor!
SEVİN OKYAY

Tanpınar'a Huzur Yok'taki yaratıcılığa ve mühendisliğe hayran kaldım. **Menteş**'in Tanpınar'a nüfuz kapasitesi inanılmaz. Polisiye kurgunun arkasında gayet ikna edici bir Tanpınar imgesi beliriyor.
BESİM DELLALOĞLU

Tanpınar'a Huzur Yok, Tanpınar'ı, ince bir ironinin, kimlikleri sürekli değişen karakterlerin, oyunbaz dil sanatlarının ve dört bir yanından bükülen zamanın evrenine; **Menteş geleneğ**ine yerleştiriyor.
YALIN ALPAY

EVEREST

www.everestyayinlari.com
f/everestyayinlari
𝕏/everestkitap
/everestyayinlari

9 786253 695743